

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
BİLİM DALI

DİJİTAL DİPLOMASİYİ TANIMLAMAK:
BARACK OBAMA DÖNEMİ AMERİKAN DIŞ
POLİTİKASINDA DİJİTAL DİPLOMASİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasin MASLAK

İstanbul
Mart-2022

T.C
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
ANABİLİM DALI
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER
BİLİM DALI

DİJİTAL DİPLOMASİYİ TANIMLAMAK:
BARACK OBAMA DÖNEMİ AMERİKAN DIŞ POLİTİKASINDA
DİJİTAL DİPLOMASİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Yasin MASLAK

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Erhan İÇENER

İstanbul
Mart-2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Erhan İÇENER (İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi Hakan ERDAGÖZ (İmza)

Üye Dr. Öğr. Üyesi Rahime SÜLEYMANOĞLU KÜRÜM (İmza)

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Dijital Diplomasiyi Tanımlamak: Barack Obama Dönemi Amerikan Dış Politikasında Dijital Diplomasi Üzerine Bir İnceleme**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Yasin MASLAK

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın başından sonuna kadar bana destek olan ve akademik anlamda gelişmem için her türlü çabayı gösteren tez danışmanım Doç. Dr. Erhan İÇENER'e, şükranlarımı sunarım.

Ayrıca bu süreç boyunca benden hiçbir zaman manevi desteğini esirgemeyen annem Nermin MASLAK ve babam Osman MASLAK teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayı rahmetli dedem Ahmet MASLAK'a ithaf ediyorum.

Yasin MASLAK

İstanbul-2022

ÖZET

**DİJİTAL DİPLOMASİYİ TANIMLAMAK:
BARACK OBAMA DÖNEMİ AMERİKAN DIŞ POLİTİKASINDA
DİJİTAL DİPLOMASİ ÜZERİNE BİR İNCELEME**

Yasin MASLAK

Yüksek Lisans, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Erhan İÇENER

Mart-2022, 168 Sayfa

Bilgi İletişim Teknolojilerindeki değişim pek çok alanı olduğu gibi diplomasiyi de etkilemiştir. Diplomatik faaliyetlerin bu yeni araçlar üzerinden yürütülmesi dijital diplomasi olarak adlandırılmıştır. Dijital diplomasinin ne olduğunu açıklamak için yürütülen bu çalışmada öncelikle diplomasi ve diplomatik yapıdaki değişim incelenmiştir. Bu dönüşümü göstermek amacıyla, Vestfalya Anlaşması'ndan Birinci Dünya Savaşı'na ve Birinci Dünya Savaşı'ndan Soğuk Savaş'ın sonuna kadar geçen süreçte diplomatik yapının nasıl değiştiği açıklanmıştır. Diplomasi ile dijital diplomasi ilişkisi kamu diplomasisi ve yumuşak güç bağlamında ele alınmıştır. Dijital diplomasinin ne olduğu açıklamak için dijital diplomasiyi benimsemeye öncülük eden ülkelerden Amerika Birleşik Devletleri'nin Barack Obama dönemindeki faaliyetleri incelenmiştir. Bu alanda özellikle Dışişleri Bakanı Hillary Clinton detaylı ve kapsamlı bir politika izlemiştir. Amerika'nın dijital diplomasisini üç ayrı sütun üzerine inşa ettiği anlaşılmıştır. Bunlardan ilki Dışişleri Bakanlığı'nın iç süreçlerini iyileştirmektir. İkincisi Dışişleri Bakanlığı'nın diğer kurumlarla işbirliği yapmasının dijital araçlarla kolaylaştırılmasıdır. Son sütun ise dijital diplomasinin ABD'nin kamu diplomasisini ve yumuşak gücünü geliştirecek bir araç olarak kullanılmasıdır. Bu incelemenin sonucunda, çalışma dijital diplomasi nedir sorusuna incelenen döneme dair elde edilen veriler ışığında dijital diplomasiyi daha net bir şekilde tanımlamaya çalışılmıştır. Buna bağlı olarak dijital diplomasi, kamu diplomasisinin bir uzantısı mıdır yoksa yeni bir politika aracı mıdır sorusuna cevap aranmıştır.

Anahtar Kelimeler: Diplomasi, Dijital Diplomasi, Amerikan Dış Politikası

ABSTRACT

DEFINING DIGITAL DIPLOMACY: AN ANALYSIS ON DIGITAL DIPLOMACY OF AMERICAN FOREIGN POLICY DURING THE BARACK OBAMA ERA

Yasin MASLAK

Master, Political Science and International Relations

Thesis Advisor: Assoc. Prof. Dr. Erhan İÇENER

March-2022, 155 Pages

The change in Information and Communication Technologies has affected diplomacy just like it affected many other fields. Conducting diplomatic activities through these new tools is named digital diplomacy. This study first focuses on diplomacy and the changes in diplomatic structures to explain what digital diplomacy is. Intending to show these changes, it analyses how diplomatic structures have changed from the Treaty of Westphalia to the First World War and from the First World War to the end of the Cold War. The relationship between diplomacy and digital diplomacy is analyzed within the context of public diplomacy and soft power. To explain digital diplomacy, the activities of the Barack Obama era of the United States of America, the leading country adopting digital diplomacy, are analyzed. The Secretary of State, Hillary Clinton, followed a detailed and comprehensive policy in this policy area. The USA constructed its digital diplomacy on three pillars. The first of these is to improve the internal processes of the State Department. The second is facilitating the cooperation of the State Department with other institutions through digital tools. The last pillar is the use of digital diplomacy to improve the public diplomacy and soft power of the USA. In the light of its findings that emerged from the era analyzed, this study attempts to redefine digital diplomacy accurately. Accordingly, it seeks to answer whether digital diplomacy is an extension of public diplomacy or a new policy tool.

Key Words: Diplomacy, Digital Diplomacy, US Foreign Policy

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ	ii
ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	x

BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1 Araştırmanın Problemleri.....	2
1.2 Araştırmanın Hipotezleri.....	5
1.3 Araştırmanın Kapsamı	5
1.4 Araştırmanın Amacı ve Önemi	7
1.5 Araştırma Yöntemleri	9

İKİNCİ BÖLÜM	13
DİPLOMASİ VE DİPLOMATİK YAPININ OLUŞUMU	13
2.1. Diplomasinin Tanımı	13
2.2. Diplomasinin Kökenleri.....	15
2.3. Diplomatik Yapının Oluşumu ve Evrimi	18
2.4. Diplomatik Yapının Bileşenleri	19
2.5. 1648-1920 Arası Diplomatik Yapı.....	19
2.5.1 Sistemin Temeli: Güçler Dengesi Sistemi	21
2.5.2. Güvenliğe Yaklaşım: <i>Raison d'état</i> ve <i>Realpolitik</i>	22
2.5.3. Müzakere Konuları: Müttefiklik İlişkileri.....	24
2.5.4. Diplomatik Yöntem: Gizli Diplomasi.....	25

2.5.5. Temsil Mekanizması: Kalıcı Elçilik Sistemine Geçiş.....	27
2.6. 1920'den Soğuk Savaş'ın Sonuna Diploması.....	28
2.7. 1920 ile 1991 Arası Diplomatik Yapının Bileşenleri.....	31
2.7.1. Sistemin Temeli: Ortak Güvenlik ve Dehşet Dengesi	31
2.7.2. Güvenliğe Yaklaşım: İş Birliğinin Geliştirilmesi	34
2.7.3. Müzakere Konuları: Barışın Korunması	36
2.7.4. Diplomatik Yöntem: Açık Diploması	39
2.7.5. Temsil Mekanizması: Zirve Diploması	40
2.8. Soğuk Savaş Sonrası Diplomatik Yapı	42
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	44
DİJİTAL ÇAĞDA DİPLOMASİ.....	44
3.1. Küreselleşme Kavramı Üzerine	45
3.1.1. Küreselleşmenin Bir Boyutu Olarak İletişim.....	47
3.1.2. Küresel İletişimin Altyapısının Kurulması	47
3.1.3. Küresel İletişimin Toplumlara Etkisi	50
3.2. Diplomatik Kaynak Olarak Yumuşak Güç	52
3.2.1. Yumuşak Gücün Tanımı	53
3.2.2. Yumuşak Gücün Kaynakları.....	54
3.2.3. Yumuşak Gücün Dış Politikada Rolü	55
3.3. Diplomatik Araç Olarak Kamu Diplomasisi.....	57
3.3.1. Kamu Diplomasisinin Tanımı.....	58
3.3.2. Kamu Diplomasisinin Araçları	60
3.3.3. Kamu Diplomasisinin Dış Politikadaki Rolü.....	62
3.4. Dijital Dönüşüm.....	64
3.4.1. Dijital Diploması.....	65
3.4.2. Dijital Diplomasinin Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Bağlamında Diplomatik Sürece Dahil Edilmesi.....	69

3.4.2.1. Yumuşak Güç Unsurlarının Yayılmasında Dijital Diplomasinin Kolaylaştırıcı Rolü	69
3.4.2.2. Kamu Diplomasinin Aracı Olarak Dijital Diplomasinin Rolü	73
3.5. Dijital Diplomasinin Dış Politikada Rolü	75
3.5.1. Dijital Diplomasinin Dış Politikadaki Pozitif Rolü	76
3.5.2. Dijital Diplomasinin Diplomasideki Negatif Rolü	79

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 82

BARACK OBAMA DÖNEMİ ABD DIŞ POLİTİKASINDA DİJİTAL DİPLOMASİ 82

4.1. Obama Yönetiminin Dijital Diplomasiden Beklentileri	84
4.2. Hillary R. Clinton Dönemi :21st Century Statecraft Politikası.....	87
4.3. Obama Dönemi Dijital Diplomasinin Yapılandırılması	90
4.3.1.ABD'nin Dijital Diplomasinde Çalışmasında Rol Alan Birimler.....	90
4.4. Dijital Diplomasinin Politikası Çerçevesinde Yürütülen Projeler	94
4.4.1. The Sounding Board	94
4.4.2.Küresel Ortaklık Girişimi (Global Partnership Initiative).....	96
4.4.3. Corridor.....	98
4.4.4. Communities @State	99
4.4.5. DipNote.....	100
4.4.6. Diplopedia.....	101
4.4.7. TechCamp	102
4.4.8. Dışişleri Bakanlığında Sanal Staj (The Virtual Student Foreign Service - The VSFS).....	103
4.4.9. Yakın Doğu'yla İlişkiler Bürosu ve İran Programı (Bureau of Near Eastern Affairs and the Iran Program)	104
4.5. John Kerry Döneminde Dijital Diplomasinin Uygulamaları	105
4.6. ABD Kamu Diplomasinde ve Yumuşak Gücünde Dijital Diplomasinin Rolü	111
4.6.1. İnternet Özgürlüğünün Korunmasında Dijital Diplomasinin Kullanımı.....	112

4.6.2. Afetlerle Mücadelede Dijital Diplomasinin Kullanımı.....	113
4.6.3. Kamu Diplomasisi ve Dış Kaynakları Geliştirmede Dijital Diplomasinin Kullanımı	115
4.6.4. Politika Planlamada Dijital Diplomasinin Kullanımı	117
SONUÇ	122
KAYNAKÇA.....	130
ÖZGEÇMİŞ.....	155

KISALTMALAR

AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
APEC	:Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (<i>Asia-Pacific Economic Cooperation</i>)
BİT	:Bilgi İletişim Teknolojileri
BM	:Birleşmiş Milletler
BMGK	:Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
COMECON	:Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi (<i>Council for Mutual Economic Assistance</i>)
ESRO	:Avrupa Uzay Araştırmaları Örgütü (<i>European Space Research Organisation</i>)
FAIMS	:Dış İlişkiler Bilgi Yönetim Sistemi (<i>Foreign Affairs Information Management System</i>)
IMF	:Uluslararası Para Fonu (<i>International Monetary Fund</i>)
K-POP	:Kore Pop
NAFTA	:Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (<i>North American Free Trade Agreement</i>)
NASC	:Ulusal Havacılık ve Uzay Konseyi (<i>National Aeronautics and Space Council</i>)
NATO	:Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (<i>North Atlantic Treaty Organization</i>)
OWI	:Savaş Bilgi Ofisi (<i>The Office of War Information</i>)
RF	:Rusya Federasyonu
SMS	:Kısa Mesaj Servisleri (<i>Short Message Service</i>)
SSCB	:Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
USIA	:Birleşik Devletler Bilgi Ajansı (<i>United States Information Agency</i>)

VSFS :Dışışleri Bakanlığında Sanal Staj (*The Virtual Student Foreign Service*)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Bu çalışma dijital diplomasi nedir sorusuna kapsamlı bir şekilde cevap vermeyi amaçlamaktadır. Dijital diplomasi kavramı sosyal medyanın küresel çapta yaygınlık kazanmasından sonra tartışılmaya başlanmıştır. Gelişen dijital diplomasi literatürü incelendiğinde iki problem öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki dijital diplomasi nedir sorusuna detaylı ve kapsamlı bir cevap verilmemiş olmasıdır. İkinci sorun ise dijital diplomasi ile ana akım diplomasi literatürü arasındaki bağı neredeyse yok denilebilecek kadar zayıf olmasıdır. Diplomatik yapının nasıl doğduğu, nasıl dönüştüğü ve ülkelerin diplomasi faaliyetlerindeki hedeflerinin nasıl değiştiğini göstermek ve asıl olarak dijital diplomasi nedir sorusuna ABD'nin dijital diplomasiyi nasıl benimsediğinden yola çıkarak cevap vermek bu çalışmanın temel hedefidir.

Diplomasinin konusunu devletler arası ilişkilerin karşılıklı uzlaşıyla sürdürülmesi için yürütülen faaliyetler oluşturmaktadır. Devletler çıkarlarını korumak, iş birliği yapmak, sorunları çözmek gibi nedenlerle temsilciler vasıtasıyla bir araya gelmektedir. Diplomatik konular 20. yy. başına kadar iki devleti temsil eden üst düzey temsilciler arasındaki ilerlerken bugün herkesin bir şekilde bilgisinin olduğu bir alana dönüşmüştür. Diplomatik konular ve sorunlar hakkında herkesin bilgi edinmesini sağlayan şey ilk olarak devletlerin diplomasi süreçlerini herkesi hedef alacak araçlarla yürütmesi ikincisi ise bilgiye ulaşmanın kolaylaşmasıdır.

Diplomatik konularda herkesin bilgi sahibi olabilmesi diplomasinin ve uygulamalarının durağan bir yapıda değil aksine oldukça dinamik ve değişken yapıda olduğunu göstermektedir. Diplomatik uygulamaların değişmesinde iki etken öne çıkmaktadır. Bunlardan ilki devletlerin ortak irade ile diplomatik yapı üzerinde değişiklik yapmasıdır. İkincisi ise küreselleşmenin etkileri ve bilgi iletişim teknolojilerindeki (BİT) gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan gelişmelerdir. Küreselleşme kavramı kamu diplomasisine ve yumuşak güce zemin oluşturmuştur. Devletler kamu diplomasisini ve yumuşak gücü etkin bir şekilde kullanarak uluslararası kamuoyunda imajlarını güçlendirmeyi, uluslararası sorunlarda kendi tezlerine daha fazla destek bulmayı amaçlamaktadır. Küresel bilgi iletişim ağının oluşmasındaki ilk araç olan telgraf hala resmi temsilciler arasında iletişimi sağlarken daha sonraları ortaya çıkan gazete ve televizyon ilk etapta tek yönlü bir bilgi aktarımı

sağlamıştır. Küresel iletişim ağının halihazırdaki son ürünü olan sosyal medya (yeni medya) olmuştur. Sosyal medya daha önceki iletişim ağlarından farklı olarak çift yönlü bilgi aktarımını sağlamaktadır. Sosyal medya hem devlet kurumlarına ve temsilcilerine hem de bireylere kullanılabilir araçlar yönünden neredeyse eşit imkanlar sunmaktadır. Çift yönlü bilgi aktarımının olduğu bu süreç yeni bir diplomasi türü olarak dijital diplomasi tabiriyle açıklanmıştır. Dijital diplomasinin bir sonucu olarak devletler dünya kamuoyu önünde açık bir şekilde müzakere yürütmüştür. Pek çok devlet dijital diplomasiyi farklı araçlarla ve amaçlarla kullanmaya çalışmaktadır. Diplomatik yapıdaki bu değişimi Amerika Birleşik Devletleri (ABD) örneğinde açıklamak için yapılan bu çalışma aşağıda belirtilen problemleri ele almaktadır.

1.1 Araştırmanın Problemleri

Devletler diplomatik kapasitelerini arttırmak için teknolojinin sunduğu olanakları kullanma konusunda her zaman istekli olmuşlardır. Bugün dijital diplomasi, devletlerin diplomatik amaçlarına ulaşmasında yeni bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bu amaçla diplomatlar, akademisyenler, iletişim alanında çalışanlar ve bilişim sektöründeki insanlar bir araya gelerek bu teknolojik gelişmeyi en iyi şekilde kullanmaya çalışmaktadır. Bahsedilen farklı alanlardan bir araya gelen insanlar yeni teknolojilerin potansiyelini, ortaya çıkarttığı tehdit ve fırsatları keşfetmeye çalışmaktadır.

Dijital diplomasiyi etkin kullanmaya yönelik çalışmaların doğru bir kanalda ilerleyebilmesi ise iki temel değişkene bağlıdır. Değişkenlerden ilki diplomatik yapının mahiyeti ve evrim sürecidir. Diplomatik yapının ve diplomatik yapıdaki evrimin açıklanması devletlerin zaman içerisinde diplomatik faaliyetlerdeki amaçlarının ve beklentilerinin değişimini gözler önüne sermektedir. Bu sebeple modern diplomasinin başlangıç noktası kabul edilen Vestfalya Anlaşması'ndan Soğuk Savaş'ın sonuna kadarki diplomatik yapı incelenmiştir. Bu incelemenin amaçlarından ilki diplomatik yapıyı oluşturan şartlar değiştikçe dış politika faaliyetlerindeki amaçların da değiştiğini göstermektir. İkincisi ise, dijital diplomasinin diplomatik yapıdaki konumlandırılmasını sağlayabilmektir.

Dijital diplomasinin etkin kullanılmasına yönelik ikinci değişken ise dijital diplomasi nedir sorusuna doğru ve kapsamlı bir cevap arayışıdır. Dijital diplomasi politikalarının inşasının ve yürütülmesinin başlangıç noktasını bu soru teşkil etmektedir. Dijital

diplomasinin imkân ve kısıtlarını keşfetmek de bu soru üzerine inşa edilebilir. Ancak dijital diplomasi hakkında yürütülen çalışmalarda dijital diplomasinin tanımı ön kabullerden oluşmaktadır. Dijital diplomasiye ilişkin oluşan genel algı, devlet yetkililerinin ve bürokratik kurumların sosyal medyayı kullanmasıdır. Fakat kavram çok daha geniş bir alanı ve farklı çalışmaları içermektedir. Dijital diplomasiye ilişkin oluşan literatüre bakıldığında verilen tanımların ağırlıklı olarak sosyal medya üzerinden iletişim ve kamu diplomasisi çerçevesinde öne sürüldüğü görülmektedir.

Andreas Sandre, 2015'te yayınladığı *Digital Diplomacy: Conversations on Innovation in Foreign Policy* [*Dijital Diplomasi: Dış Politikada Yenilikler üzerine Söyleşiler*] isimli eserinde yirmi altı söyleşiye yer vermektedir. Dijital diplomasiye dair bu söyleşilerde verilen dijital diplomasi tanımları büyük ölçüde kamu diplomasisi aracı olarak sosyal medyanın kullanımına atıf yapmaktadır.¹ Corneliu Bjola'nın, Marcus Holmes ile yazdığı kitabın giriş kısmında da dijital diplomasinin tanımında doğrudan sosyal medya kullanımına atıf yapılmaktadır.² Evan H. Potter'ın editörlüğünü yaptığı *Cyber-Diplomacy Managing Foreign Policy in the Twenty-first Century* [*Siber Diplomasi: Yirmi Birinci Yüzyılda Dış Politikayı Yönetmek*] adlı eserde de dijital diplomasinin kapsamı kamu diplomasisinin bir aracı olarak sosyal medya kullanımı şeklinde dizayn edilmiştir.³ Dijital diplomasiye ilişkin bloğu⁴ da olan Ilan Manor ise *The Digitalization of Public Diplomacy* [*Kamu Diplomasisinin Dijitalleşmesi*] başlıklı eserinde dijital diplomasiyi doğrudan kamu diplomasisi bağlamında değerlendirmiştir. Dijital diplomasiye dair tanım girişimlerinde sosyal medya yahut kamu diplomasisi merkezli tanımlara daha fazla örnek vermek de mümkündür. Nitekim bu örnekler detaylı olarak tezin ilerleyen bölümlerinde ele alınacaktır.

---

¹ Andreas Sandre, *Digital Diplomacy Conversations on Innovation in Foreign Policy*, 1 bs. (Maryland: Rowman & Littlefield, 2015), 1- 265.

² Corneliu Bjola, "Introduction", *Digital Diplomacy: Theory and Practice*, Der. Corneliu Bjola & Marcus Holmes (New York: Routledge Press, 2015), 4.

³ Evan H. Potter, *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-First Century*, McGill-Queen's University Press 1. Bs. (Montreal & Kingston, London , Ithaca,2002)

⁴ "İlan Manor", <https://digdipblog.com/author/ilanman1/> [20.02.2022]

Dijital diplomasinin tanımlanmasında sosyal medya üzerinden iletişim ve kamu diplomasisi vurgularının öne çıkmasının ana nedenlerinden ilki dışişleri bakanlıklarının yapısı gereği iç süreçlerine ilişkin yürüttüğü faaliyetlerde gizliliğe büyük önem vermesidir. Bu araştırmacıların veri toplamasını güçleştirmektedir. İkincisi, dijital diplomasinin henüz çok kısa bir geçmişinin olmasına bağlı olarak devletlerin dijital diploması politikalarını kendi ihtiyaçlarına ve dış politika hedeflerine göre inşa etmesidir. Üçüncüsü ise ikinci sebebin bir sonucu olarak farklı ülkelerin deneyimlerini içeren çalışmalarda sosyal medya ve iletişimin ortak unsur şeklinde değerlendirilmesidir.

Ancak ABD'nin dijital diploması politikasının ana metni olan *21st Century Statecraft* bakıldığı zaman ABD'nin dijital diplomasiden beklentisinin sosyal medya üzerinden iletişim kurmaktan çok daha fazlası olduğu açıkça görülmektedir. Buna paralel olarak, ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Uluslararası Bilgi Programı Koordinatörü Macon Phillips'in dijital diploması tanımı iletişim dışında şeffaflık ve katılımcılık olmak üzere iki sütun daha içermektedir.⁵ ABD Dışişleri Bakanlığı'nın sosyal medya üzerinden iletişim uygulamalarına bakıldığında iletişimin sadece dış dünyayı değil, kurumsal ve kurumlar arası iletişimi de kapsadığı gözükmektedir.

Bahsedilen problemleri çözmek için dijital diplomasinin doğru anlaşılması için diplomatik yapıda nereye oturduğunu açıklamak gerekmektedir. Bu kapsamda çalışma aşağıdaki soruları cevaplamaya çalışmaktadır;

- Diplomatik yapı nasıl doğmuş ve nasıl evrilmiştir?
- Dijital diploması nedir?
- Dijital diplomasinin kamu diplomasisi ve yumuşak güçle ilişkisi nedir?
- Amerika Birleşik Devletleri dijital diplomasıyı neden ve nasıl benimsemiştir? ABD'nin dijital diplomasıyı benimseme sürecinde hangi kurumlar rol almış ve hangi projeler yürütülmüştür?

---

⁵ Andreas Sandre, *Digital Diplomacy Conversations on Innovation in Foreign Policy*, 47-48.

1.2 Araştırmanın Hipotezleri

1. Diplomatik yapının nasıl doğduğu sorusundan dijital diplomasının ne olduğu ve ABD'nin nasıl benimsediği sorularına cevap aramak için hazırlanan bu çalışmada öne sürülen hipotezler şunlardır:
2. Diplomasi uluslararası politikadan ve başta BİT olmak üzere diğer alanlardaki gelişmelerden etkilenecek şekilde değişen dinamik bir yapıdadır.
3. Dijital diplomasi devletlerin sosyal medya kullanımından daha geniş bir alanı kapsamaktadır.
4. Dijital diplomasi kamu diplomasisinin ve yumuşak gücün iç ve dış iletişim kanallarını geliştirerek daha fazla etki göstermesini sağlamaktadır.
5. ABD dijital diplomasiyi stratejik iletişimin ötesinde bir gelişme olarak görüp diplomatik sistemini yeniden şekillendirmiştir.

1.3 Araştırmanın Kapsamı

Bu çalışmada Vestfalya Anlaşması'ndan bugüne diplomatik yapının nasıl şekillendiği ve dijital diplomasının nasıl benimsendiği ve diplomatik yapıya nasıl eklemlendiği sorularına cevap aranmaktadır. Bu sorulara cevap vermek için diplomatik yapı farklı birimler düzeyinde incelenerek diplomasının ne olduğu, devletlerin dijital diplomasiyi benimsemesine zemin hazırlayan gelişmeler ve ABD'nin dış politikasında dijital diplomasının nasıl şekillendiği incelenecektir. Bu amaçla çalışma giriş dâhil olmak üzere dört ana bölüme ayrılmıştır.

Tezin ikinci bölümünde ise diplomasının ne olduğu sorusu diplomasi konusunda çalışan uzman ve akademisyenlerin tanımları ışığında açıklamaya çalışılırken, modern diplomasının başlangıcı olarak kabul edilen Vestfalya Anlaşması'ndan Soğuk Savaş'ın bitişine kadar diplomasi süreci incelenecektir. Diplomasının işleyiş mantığı Sun Tzu'nun ifadesiyle “[e]n iyi strateji savaştan kazanmaktır.” şeklinde açıklanmaktadır. Pek çok diplomasi tanımında barışçıl araçlara vurgu yapılmaktadır. Ancak Birinci Dünya Savaşı döneminde ABD Başkanı Woodrow Wilson bu görüşe itiraz ederek diplomasının işleyişinin savaşları desteklediği gerekçesiyle Birinci Dünya Savaşı sonunda bütün diplomatik yapıyı değiştirecek tavsiyelerde bulunmuştur. Bu değişiklikler İkinci Dünya Savaşı sonunda ortak bir temayül olarak bütün dünyada uygulanmaya başlandı. Wilson'un itiraz ettiği diplomatik yapı modern devletlerin doğuşuyla birlikte Vestfalya Anlaşması'yla başlamıştır. Vestfalya Anlaşması ile

devletlerin sınırlarının çizilmesi iç ve dış politika ayırımının netleşmesini sağlamıştır. Vestfalya Anlaşması'ndan sonraki süreçte kalıcı elçilikler Avrupa'da yayılmıştır. Büyük bir yıkım ile sonuçlanan Birinci Dünya Savaşı, kalıcı barışı inşa etme arayışını başlatmıştır. Kalıcı barışı inşa etmek için atılan adımlar diplomatik yapıyı yeniden şekillendirmiştir. Birinci Dünya Savaşı ile başlayıp İkinci Dünya Savaşı sonunda kurulan diplomatik yapı halen devam etmektedir. Soğuk Savaş sonrasında ulaşım ve iletişim imkânlarının gelişmesiyle küreselleşme bütün dünyada güçlü olarak hissedilmiştir.

Tezin üçüncü kısmı küreselleşme ile başlayan sürecin diplomasiye etkisine odaklanmıştır. Küreselleşmenin en önemli boyutu iletişimde olmuştur. Diplomasinin sık sık iletişim boyutuna vurgu yapılmasını ve iletişim bilimcilerin dikkatini çekmesini sağlayan faktör devletlerin artık sadece diplomatik temsilcileri değil bütün toplumu hedef alan politikalara yönelmesidir. Toplumı ikna etmek için yürütülen propaganda çok eskilere dayanırken kavram, Soğuk Savaş döneminde kamu diplomasisi olarak adlandırılarak yeniden tanımlanmıştır. İletişim ve ulaşımdaki gelişmelerin ekonomi, kültür ve siyaset alanlarında küreselleşmeyi güçlendirmesi yumuşak güç kavramının doğmasına sebep olmuştur. İnternetin yaygınlaşması iletişim imkanlarını güçlendirmiş akıllı telefonlarla birlikte 2000'li yılların başında ortaya çıkan sosyal medya, dijital dönüşüm olarak adlandırılan süreci başlatmıştır. Dışişleri bakanlıklarının yeni medyayı hızla benimsemesi dijital diplomasi sürecini başlatmıştır. Dijital diplomasi ise hem kamu diplomasisini hem de yumuşak gücü yeniden şekillendirmiştir.

Tezin dördüncü kısmında ABD'nin dijital diplomasi uygulamaları incelenecektir. Bu bölümde ABD'nin dijital diplomasi kavramını nasıl algıladığı ve nasıl kurumsallaştırdığı detaylı bir şekilde incelenecektir. ABD, Soğuk Savaş'ın iki kutbundan birisinin başat gücü olarak liberal ekonomik düzeni savunmuştur. ABD'nin ekonomisindeki büyümeyi takip eden ülkeler için bu "Amerikan Rüyası" olarak anılan bir süreci başlatmıştır. Soğuk Savaş'ın SSCB'nin parçalanmasıyla bitmesi ABD'nin hegemonik güç olmaya tek aday ülke olarak kalmasını sağlamıştır. 11 Eylül saldırıları sonrasında ABD agresif bir tutum sergileyerek Afganistan ve Irak'a operasyon düzenlemiştir. ABD'nin bu operasyonları binlerce insanın ölümüne ve milyonlarca insanın göç etmesine sebep olmuştur. Başta Orta Doğu olmak üzere bütün dünyada ABD'nin imajı sorgulanmaya başlanmıştır. Barack Hussein Obama böyle bir dönemde 2009 yılında ABD Başkanı olmuştur. Obama, Orta Doğu politikasını yeniden

şekillendirerek hem bölgede hem de uluslararası camiada ABD'nin imajını yeniden güçlü hale getirmek istemiştir. İmaj yönetimini yeniden ve güçlü şekilde oluşturabilmek için Obama kamu diplomasisi ve yumuşak güç politikalarını öne çıkartmıştır. Buna paralel olarak gelişen sosyal medya kanalları üzerinden politik amaçlarını ve söylemlerini yaymaya çalışmış diplomatik mekanizmayı bu alanlarda da çalıştırmıştır. Bu amaçla diplomatik organizasyonlarını ve araçlarını en iyi şekilde donatmaya özen gösterip başta bilgi iletişim araçları olmak üzere farklı alanlardaki gelişmelerden faydalanarak daha iyi bir diplomatik organizasyon ve araç seti yaratmaya odaklanmıştır.

1.4 Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnsanlar uluslararası politikaya dair konularda devlet adamlarından hem ulusal çıkarların en iyi şekilde savunmasını hem de herhangi bir aksaklığa uğramadan diplomatik süreçlerin yürütülmesini beklemektedir. Diplomasi ise birbiri ile çelişen bu iki beklenti etrafında şekillenmektedir. Diplomasiden asıl beklenti olan uzlaşma hiçbir zaman değişmese dahi uygulama yöntemleri ve araçları değişmektedir. Diplomatik araçlardaki değişime devletleri teşvik eden ise uzlaşmanın daha hızlı olacağı ve ulusal çıkarın daha fazla korunabileceği görüşüdür. Bu çalışma esas olarak yirmi birinci yüzyılda BİT'teki gelişmelere paralel olarak çıkan araçların diplomasiye etkisini incelemektedir. Diplomatik süreçlerin bu yeni araçlar üzerinden yürütülmesi dijital diplomasi olarak adlandırılmaktadır. Dijital diplomasinin ne olduğu, neyi kapsadığı ve sınırlarının nerede bittiği diplomasi üzerine çalışan uzmanlarca tartışılmaktadır. Bu çalışma dijital diplomasiye ilişkin devam eden bu tartışmalara katkı sunmak amacıyla hazırlanmıştır. Dijital diplomasiye ilişkin araçlar BİT'teki gelişmelere ve sosyal medya araçlarının popülerliğine göre ve devletlerin dijital diplomasiyi kullanma stratejilerine göre değişiklik göstermektedir. Dijital diplomasinin araçlarındaki değişim dijital diplomasinin kapsamını etkilemektedir. Bu sebeple çalışmanın odak noktasında yer alan dijital diplomasi nedir sorusuna verilecek cevap aynı zamanda dijital diplomasinin kapsamının ve sınırlarının tespit edilmesinde etkili olacaktır.

Bu çalışmanın amaçlarından ilki dijital diplomasi nedir sorusuna cevap arayan pek çok uzmandan farklı olarak yeni oluşmakta olan dijital diplomasi literatürü ile diplomasi literatürü arasında bağ kurmaktır. Bu sebeple çalışma ikinci bölümde modern diplomasinin başlangıcı olarak kabul edilen Vestfalya Anlaşması'ndan Soğuk

Savaş'ın sonuna kadarki süreçteki diplomatik yapıyı incelemektedir. 1648'den 1991 yılına kadar ki bu süreçte iki farklı diplomatik yapıdan bahsetmek mümkündür. Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki yapı, savaş öncesi döneme kıyasla farklılaşmıştır. Bu farklılaşmayı anlatmak için klasik bir şekilde diplomasi tarihi sunmak yerine diplomatik yapıları şekillendiren unsurlar incelenerek için farklı bir önerme sunulmuştur. Vestfalya Anlaşması'ndan ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan diplomatik yapılar sistemin temeli, güvenliğe yaklaşım, müzakere konuları, diplomatik yöntem ve temsil mekanizması başlıkları altında karşılaştırılarak incelenmiştir. Böylelikle her iki diplomatik yapıdaki farklılıkların anlaşılması kolaylaşmıştır.

Çalışmanın ikinci amacı ise dijital diplomasi ile kamu diplomasisi ve yumuşak güç arasındaki ilişkiyi açıklamaktır. Soğuk Savaş sonrasında devletler diplomatik yapıda bir değişiklik arayışına gitmemiştir. Ancak BİT'teki gelişmeler ve küreselleşmenin önündeki psikolojik ve ideolojik engellerin kalktığı düşüncesi diplomatik araç olarak kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramlarını öne çıkartmıştır. Hem kamu diplomasisi hem de yumuşak güç, devletler arası ilişkilerde ilgili ülkenin halkını da diplomatik amaçlara ulaşmak için bir hedef haline getirmektedir. Bu çalışma, kamu diplomasisinin uygulanmasında ve yumuşak gücün yayılmasında etkili bir araç olan sosyal medyanın diplomatik faaliyetlerdeki rolünü incelemektedir.

Çalışmanın son ve en önemli amacı ise dijital diplomasi nedir sorusuna cevap ararken tartışmayı teorik bir zeminde bırakmadan dijital diplomasi'nin bir devletin diplomatik süreçlerine nasıl dahil olduğunu göstermektir. Bu amaç iki nedenle önemlidir. Birincisi dijital diplomasi denildiğinde akla ilk gelen devlet yetkililerinin ve kurumlarının sosyal medyayı kullanması olarak görülerek dijital diplomasi'nin bundan ibaret olduğu fikrinin eksikliğini ortaya konmasıdır. İkincisi önemli nokta ise örneklem olarak seçilen ülkenin ABD olmasıdır. Dijital diplomasi'nin tanımlanması ve kapsamının ne olduğu sorularına cevap ararken ABD'nin seçilmesi birkaç farklı sebeple önemlidir. Bunlardan ilki ABD'nin BİT'in gelişmesinde öncü bir rol üstlenmesi ve dijital diplomasi uygulamalarının zemini olarak görülebilecek sosyal medya sitelerinin ABD kökenli olmasıdır. Bu durum ABD resmi yetkilileri ve kurumları ile sosyal medya sitelerinin yetkilileri arasında organik bir bağ oluşturarak ABD'nin bu kapsamda yapılan çalışmalardan diğer ülkelere oranla daha fazla bilgi ve tecrübe transferi yapma şansını yakalamasına neden olmuştur. İkinci önemi ise

araştırma kapsamında seçilen dönemin Barack Hussein Obama dönemi ile sınırlı olmasıdır. Barack Obama dönemi farklı sebeplerle önemlidir. Birinci olarak sosyal medya sitelerinin dünya çapında yaygınlık kazanması bu döneme denk gelmiştir. İkinci olarak Obama, selefının başlattığı Afganistan operasyonu sebebiyle ABD'nin zarar gören imajının yeniden düzeltilmesi için yeni bir kamu diplomasisine ihtiyaç duymuştur. Üçüncü olarak, Obama'nın ilk Dışişleri Bakanı Hillary R. Clinton dijital teknolojilere çok önem vermiş ve bu alanda güçlü bir politika inşa etmiştir. Obama'nın ikinci dönemdeki Dışişleri Bakanı John Kerry ise Clinton'un mirasına sahip çıkmış ABD'nin yaratmak istediği imajı güçlendirmek için dijital teknolojiyi sık sık kullanmaya çalışmıştır. Yani kısacası dijital diplomasi kavramını anlamaya odaklanan bu çalışma için ABD'nin BİT'teki liderliği, dış politikanın bir ihtiyaç olduğu gerçeği ve bu konuda istekli bakanların olması bu alanı incelemek isteyenler için çok uygun bir zaman aralığı ve örneklem sunmuştur.

1.5 Araştırma Yöntemleri

“Dijital Diplomasiyi Tanımlamak: Barack Obama Dönemi Amerikan Dış Politikasında Dijital Diplomasi Üzerine Bir İnceleme” isimli bu çalışmanın odak noktasında dijital diplomasiyi tanımlama çabası yer almaktadır. Bu tanımlama çabası kapsamında, Obama dönemindeki (2009-2017) ABD Dışişleri Bakanlığı'nın dijital diplomasiye yönelik faaliyetleri incelenecektir.

Çalışmanın analitik çerçevesini nitel araştırma yönteminin vaka analizi yaklaşımı⁶ oluşturmaktadır. Dijital diplomasiye ilişkin doğru ve kapsamlı bir çalışma yürütebilmek için tek bir vakaya⁷ odaklanılmıştır. Tek bir vaka olarak Obama

---

⁶ Ali Baltacı, “Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?”, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.5, S. 2, (2019): 368-388.

⁷ Uluslararası ilişkiler disiplininde Vaka analizinin nasıl yapıldığı ve vaka seçme kriterleri için: Rahime Süleymanoğlu-Kürüm, “Uluslararası İlişkilerde Nitel Yöntemlerle Makale Yazımı: Vaka Analizi ve İncelikleri”, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1 S. 42- 1 (2021): Ö149-Ö168.

döneminde ABD'nin dijital diplomasiyi benimseme çalışmalarının derinlemesine incelenmesiyle dijital diplomasiyi oluşturan unsurlar betimlenmeye çalışılmıştır.

Dijital diplomasi politikasını hayata geçirmek isteyen pek çok ülke arasından ABD'nin bu çalışmada neden kritik vaka olarak seçilmesinin gerekçelerinden ilki ABD'nin BİT konusunda diğer ülkelere göre karşılaştırılmalı üstünlüğüdür. Bu üstünlüğü sağlayan unsur başta sosyal medya siteleri olmak üzere dijital diplomasiyi oluşturan şirketlerin ABD merkezli olmasıdır. ABD Dışişleri Bakanlığı dijital diplomasiye dair oluşturulan projelerde teknik altyapıyı kurmak için ilgili şirketlerin uzmanlarından bilgi ve tecrübe transferi yaparak dijital diplomasi uygulamalarında bu avantajını kullanmıştır. İkinci faktör ise ABD'de dijital diplomasiyi benimsemeye çok istekli bir Dışişleri Bakanı'nın göreve gelmesidir. Hillary Clinton dijital diplomasiye ilişkin politikalarını *21st Century Statecraft Policy* metni altında bütüncül bir yaklaşımla yürütmüştür. Dijital diplomasiye ilişkin gündemin oluşturulması ve takibinden sorumlu olarak Alec Ross'u yeniliklerden sorumlu danışman olarak çalışma ekibine dahil etmesi ve sosyal medyayı aktif olarak kullanması gibi pek çok unsur Clinton'un dijital diplomasiyi önemseydiğini göstermektedir. Üçüncü ve en önemli gerekçe ise Obama yönetiminin Orta Doğu'da Bush döneminden kalan kötü imajı değiştirmek istemesidir. Bu imaj yönetimi, Orta Doğu'da yeni bir kamu diplomasisi benimseneceğinin ve burada dijital diplomasiye önemli bir yer verileceği bahsini gündeme getirmektedir. Kısaca, ABD'nin dijital diplomasiyi benimseme sürecinde sosyal medyayı kamu diplomasisinin bir parçası olarak kullanarak dijital diplomasiye rol vermesine rağmen kamu diplomasiyi sınırları dışında olan pek çok projenin de aynı dönemde uygulanması dijital diplomasiyi kamu diplomasisinin bir aracı olmaktan öte daha geniş bir alanı kapsadığını göstermektedir.

Dijital diplomasiyi tanımlamayı amaçlayan bu çalışmada kritik vaka olarak ABD'nin niçin seçildiğine dair gösterilen gerekçeler kavramı açıklamaya "en muhtemel vaka" olduğunu göstermektedir. Dijital diplomasiyi benimseme çalışması yürüten farklı ülkelerden birisinin veya birkaçının vaka olarak incelenmesinden farklı bulgular gözlemlenebilir mi sorusu ise çalışmanın ikna ediciliği kapsamında cevaplanmalıdır. Bu soruya cevap verirken ilk olarak dijital diplomasiyi bir politika olarak nasıl şekilleneceğine ilk olarak devletler karar verse de diğer tarafta karşımıza BİT'in ne şekilde evrileceği sorusu ortaya çıkmaktadır. Web2.0 teknolojilerindeki evrim, dijital diplomasiyi araçlarını ve yöntemlerini etkileyecektir. İkinci olarak, dijital

diplomasinin henüz kısa bir tarihinin olduğu da göz önünde bulundurulmalıdır. Pek çok devletin dijital diplomasiye ilişkin yol haritası ilgili dönem için ya oluşmamış ya da kamu diplomasisi dışındaki alanları kapsamıyor olabilir. Ancak süreç ilerledikçe devletler arası etkileşime bağlı olarak dijital diplomasi uygulamalarının benzeşeceğini ön görmek mümkündür. Dijital diplomasi kapsamında geliştirilecek bu projeler devletlerin farklı teknik altyapı desteği almasını veya dışişleri bakanlıklarının bu süreçleri iç kaynaklarla çözeceği yeni kadrolar kurmasını sağlayacaktır. Özetle ABD'nin dijital diplomasiyi benimsemesinde önemli bir faktör olan iç süreçlerin iyileştirilmesi hedefi hemen hemen her zaman önemli kalacaktır ama bunu hedefe ulaşmak için kullanılan araçlar ve platformlar değişebilir. Bu sebeple ABD örneklemini dijital diplomasi nedir sorusuna verilebilecek en kapsamlı tanım için en verimli örneklemelerden birisini oluşturmaktadır.

Bu çalışmanın araştırma safhası literatür taraması ve doküman analizi yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Diplomasi, küreselleşme, kamu diplomasisi, yumuşak güç ve dijital diplomasi alanlarında yazılmış kitaplar, makaleler ve internet kaynakları incelenmiştir. Kamu diplomasisi ve yumuşak güç kavramları tanımları yapılırken bu kavramların nerelerde sınırlandırıldığına da yer verilmiştir. Çalışma boyunca konuya dair birincil kaynaklara ulaşılmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan “Barack Obama Dönemi ABD Dış Politikasında Dijital Diplomasi” bölümünde Amerikan Dışişleri Bakanlığı'nın resmi blog sitesi DipNote ve ABD'nin resmî internet siteleri taranmış ana kaynakça olarak kullanılmıştır. DipNote blogunda yer alan içerikler sırayla incelenip dijital diplomasi ve kullanımıyla ilgili olanlar ayrıştırılmıştır. Dipnote ve diğer resmi internet siteleri çalışmanın birincil kaynaklar üzerinden yürütülmesini sağlamıştır. ABD'nin resmi kaynakları mümkün olduğunca başka sitelerde ilgili bilgilerle kıyaslanarak çift taraflı bir doğrulama yapılmıştır. Ayrıca Fergus Hanson'un ABD'nin dijital diplomasisini incelediği kurum ve organizasyonlarını paylaştığı “Baked in and wired: eDiplomacy @State ” ve “Revolution @State: The Spread of eDiplomacy ” çalışmaları çalışma başlıklarının derinleştirilmesinde faydalı olmuştur. Dijital diplomasiye ve ABD'nin dijital diplomasiyi benimsemesine dair kitap ve makalelerden tespit edilen bilgiler bir araya getirilerek incelenmiş ve yorumlanmıştır. İkincil kaynaklardan elde edilen bulgular ile birincil kaynaklar arasındaki veriler toparlanmıştır. Ancak tez yazım sürecinde DipNote'un Obama dönemine ilişkin sayfalarına erişim sorunu ile

karşılaşmıştır. Bu sorun belirli tarihlerde internet sayfalarının arşivini alan Wayback Machine (<https://web.archive.org/>) sitesi aracılığıyla çözülmüştür. Literatür taranırken ABD'nin resmî kurumlarının veya resmi görevlilerinin sosyal medyaları taranmış ancak bu veriler çalışmanın dışında tutulmuş arka plan bilgisi olarak değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

DİPLOMASİ VE DİPLOMATİK YAPININ OLUŞUMU

Diplomasi devletlerin birbiriyle iletişime geçip iş birliklerini gerçekleştirdikleri ve çatışma konularına çözüm aradıkları güçlü bir dış politika aracıdır. İlkçağlardaki egemen yapılardan bugünkü modern devletlere kadar sürekli olarak diplomatik faaliyetlere başvurulmuştur. Vestfalya Anlaşması'na kadar devletlerin diplomatik uygulamalarında bir bütünlükten bahsetmek mümkün değildir. Vestfalya Anlaşması sonrasında Avrupa'da kalıcı barışı inşa etme çabası hem diplomatik uygulamalarda bir standardın oluşmasına ön ayak olmuş hem de diplomatik sistemin oluşmasını sağlamıştır. Devletler arası ilişkilerin barışçıl yürütülme arzusu diplomatik uygulamaları doğrudan etkilemiştir. Vestfalya Anlaşması ile kurulan diplomatik yapı Birinci ve İkinci Dünya Savaşları'ndan sonra değiştirilmiş ve yeni bir diplomatik yapı oluşturulmuştur. Bu bölümde diplomasi tanımlandıktan sonra Vestfalya Anlaşması ile Birinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan diplomatik yapıların farklılıklarına odaklanılacak ve Soğuk Savaş'ın sonuna kadar geçen zaman dilimindeki diplomatik yapı incelenecektir.

2.1. Diplomasinin Tanımı

Diplomasi, en basit ve genel tanımıyla devletler arasında ilişkilerin yönetilmesi olarak tanımlanırken kelime köken olarak Antik Yunan'da kullanılan “*diplomate*” kelimesinden türemiş ve o dönemde önemli devlet evraklarının ikiye katlanarak arşivlenmesine verilen isim olarak kullanılmıştır.⁸ İlk olarak 1762'de oluşturulan Fransız sözlüğü *Dictionnaire de l'Académie Française*'nin dördüncü basımında “sahte ve gerçek dokümanları birbirinden ayırma sanatı ve bilimi olarak” yer almıştır.⁹ Diplomasinin bu kullanımı ile güncel kullanımı arasında bir bağ kurmak mümkün

---

⁸Roberts Ivor, *Satow's Diplomatic Practice*, 6 bs. (Oxford: Oxford University Press, 2009), 7-9.

⁹ Leira Halvard, “A Conceptual History of Diplomacy”, *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp (Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016), 31.

değilken diplomasi kelimesi ilk defa sözlüklere böyle girmiştir. Ancak aynı sözlüğün 1798'deki beşinci basımındaysa önceki ifadeye *le corps diplomatique* ifadesi eklenerek “herhangi bir iktidarda bulunan dışişleri bakanlarını ifade eden genel bir terim” olarak tanımlanmıştır.¹⁰ Diplomasinin bu iki tarih arasında kazandığı anlam devlet tarafından belirli bir iş için yetkilendirilmiş görevliler olan dışişleri bakanlıkları kadrosundaki meslek memurlarını ifade eden nitelik kazanmıştır.

Diplomasinin günümüzde ne anlama geldiğini tartışmanın yollarından birisi de diplomasi kelimesi ile ifade edilmek istenilenin ne olduğu ve hangi işlevleri üstlendiğini tespit etmektir. Diplomasi kelimesinin hangi anlamlarda kullanıldığını Harold Nicolson, Birinci Dünya Savaşı öncesi süreç ile savaşın sonunda diplomasideki değişimi incelediği *Diplomasi* isimli eserinde diplomasinin beş farklı anlama gelecek şekilde kullanıldığını belirtmiştir. Diplomasinin ilk kullanımı doğrudan dış politika kavramının tamamına atıf yapar niteliktedir. İkincisi müzakereyle sonuç almak olarak kullanılmasıdır. Diplomasi üçüncü olarak müzakere etme süreci ve mekanizmasını ifade etmek için kullanılmıştır. Dördüncü kullanımı ise kurum olarak Dışişleri Bakanlığı'nı ifade etmek içindir. Son olarak halk arasında iki kapıya çıkan bir anlam olarak birincisi uluslararası müzakere sisteminin yürüme şekliyle en kötü manada yorumlandığında kurnazlık sanatı olarak ifade edilmesidir.¹¹ Hocking, Nicolson'un ifade ettiği diplomasi ve dış politika sözcüklerinin birbiri yerine kullanımına dikkat çektikten sonra diplomasinin iki aktör arasındaki etkileşimi, dış politikanınsa aktörlerin birbiriyle ilişkisini incelediğini söyleyerek iki kavram arasındaki anlam farkını vurgulamıştır.¹²

Hedley Bull, diplomasinin işlevlerini beş maddede toplamıştır. Bunlar devletler arası iletişimi kolaylaştırmak, anlaşmalar için müzakereleri sağlamak, diğer ülkeler hakkında bilgi ve istihbarat toplamak, devletler arasındaki sürtüşmeleri önlemek veya

---

¹⁰ A.g.e., 34

¹¹ Harold Nicolson, *Diplomacy*, 1 bs. (London: Oxford Press, 1939), 13-14.

¹² Brian Hocking, “Diplomacy and Foreign Policy”, *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp (Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016), 67.

en aza indirmek nihai olaraksa bir devleti ve toplumunu temsil etmektir.¹³ Diplomasi faaliyetleri sadece barış dönemiyle sınırlı kalmayıp savaş öncesinde ittifak oluşturma, savaş esnasında ittifaklar arasında sorunları giderme ve koordinasyonu sağlamaya odaklanmaktadır. Diplomasinin bir başka fonksiyonu da devletlerin küresel sorunlar hakkında müzakere yürütmesi gibi çok farklı süreçlerde ve zeminlerde rol almasıdır. Devletler dış politika üretme aşamasında ulusal, uluslararası veya küresel çapta oluşturdukları kurumlarda temsil ve iletişim görevini diplomatik kurumlar aracılığıyla yürütmektedir.

Nicolson ve Bull'un çizdiği çerçeveden hareketle diplomasi devletlerin birbirini ilgilendiren konularda bir anlaşmaya varmak ve anlaşmadan kârlı çıkmak için öncesinde bilgi/istihbarat topladığı devleti ve milleti temsil için yetkilendirilmiş kişiler vasıta ile belirli yöntem ve prosedürlere bağlı kalarak yürüttükleri müzakere sürecidir. Modern devlet sonrası ortak uygulamalar ilerledikçe diplomasinin tanımlanması kolaylaşmıştır. Modern devlet öncesi dönemde diplomatik uygulamalarda farklılıklar görülmektedir.

2.2. Diplomasinin Kökenleri

Bugünkü manada devlete karşılık gelebilecek egemen yapılar arasındaki ilişkiler diplomasinin ilk örnekleri kabul edilmektedir. Diplomasi ve diplomatik uygulamalar Vestfalya Anlaşması ile standartlaşmaya başlamadan önce, egemen yapılar arasında farklı uygulamalar görülmektedir. Bu farklı uygulamalar bugünkü diplomatik yapının temellerini oluşturmaktadır. Diplomasinin hep var olan bir araç olarak barış inşa etme, ittifak kurma gibi rolleri daima devam etmiştir. Modern diplomatik yapı Vestfalya Anlaşması ile Avrupa'da doğup daha sonrasında dünyaya yayılmıştır. Bu bölümde modern sistemin anlaşılması için erken dönemde farklı coğrafyalarda gelişen diplomasi pratiklerinden bahsedilerek diplomasi tarihine ilişkin bir çerçeve sunulacaktır.

---

¹³ Hedley Bull, *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*, 3 bs. (Basingstoke: Palgrave Macmillan Press, 2002), 4-7.

Egemen yapılar arası görüşmelerin olduğuna dair keşfedilmiş ilk belge milattan önce 2400'lü yıllara dayanmaktadır. Bugünkü İran'ın kuzey bölgesindeki Ebla Kralı Hamazi'nin çivi yazısı ile tablete kazıtıldığı mektubu diplomatik ilişkilerin varlığına ilk kanıt olarak gösterilmektedir.¹⁴ Tablet, Ebla krallığının kalıntıları arasında 17.000'e yakın belge ile birlikte 1970'lerde bulunmuştur. Cohen, tabletteki mesajın dönemin tüm diplomatik sistemini yansıttığını belirterek bu dönemdeki sistemi tarif etmektedir.¹⁵ Cohen, mesajlaşmanın iki ayrı krallık arasında olmasının egemen yapılar arasında olduğunu, uzun mesafeden mesaj iletmek için elçinin kullanılmasının eşit statüyü ve üzerinde uzlaşmış bir iletişim aracının olmasının protokolün varlığını gösterdiğini ifade etmiştir. Mesajların içeriği karşılıklı beklentilerin, egemen yapılar arasında dostluğun, liderler arasında samimi hitapların, diplomatik temsilciler aracılığıyla karşılıklı hediyeleşmenin ve ticaretin olduğunu göstermektedir.¹⁶

Antik Mısır ve çevresine ilişkin diplomatik yapıyı, milattan önce 1460-1220 yılları arasında yaşamış bir egemen yapıya ev sahipliği yapmış El-Amarna isimli eski bir yerleşim yerinin 1887'de keşfedilen kalıntılarında öğreniyoruz. Amarna olarak adlandırılan coğrafi bölge Asur, Hitit, Mısır ve Babil devletlerini kapsamaktadır. Kalıntılardan çıkan dokümanlar, Amenophis III (MÖ 1386-1349) ve Akhenaten olarak bilinen Amenophis IV (1350-1334 MÖ) dönemlerindeki diplomatik ilişkileri yansıtmaktadır. Amarna'nın diplomatik sistemini bugüne kadarki tüm diplomatik sistemlerden ayıran yönü farklı egemen yapıların kültürlerinden ortaya çıkan çeşitliliği barındırmasıdır. Antik Mısır ve çevresindeki ülkeler farklı dillere, dinlere, estetik değerlerine sahip olmasına rağmen, aralarındaki diplomatik yapı bu farklı egemen yapıların hukuki yapılarına ve ortak değerlerine uygun bir şekilde inşa edilmiştir. Pek çok yönüyle birbirinden ayrılan bu egemen yapılar arasında barışçıl ilişkiler

---

¹⁴ Kamel S. Abu Jaber, "Language and Diplomacy", *Language and Diplomacy*, Der. Jovan Kurbalija & Hannah Slavik (Gaza: Prepared by Academic Training Institute, 2010), 23.

http://site.iugaza.edu.ps/wmodallal/files/2010/02/Language_and_Diplomacy.pdf

¹⁵ Raymond Cohen, "Reflections on the New Global Diplomacy: Statecraft 2500 BC to 2000 AD", *Innovation in Diplomatic Practice*, Der. Jan Melissen (New York: Macmillan Press, 1999), 1-21.

¹⁶A.g.e., 3.

sağlayabilmenin ön koşulu, üzerine uzlaşmaya varılmış prosedürlerin, dilin ve protokolün olmasıdır.¹⁷

Dikkat çeken bir başka diplomatik yapı ise Antik Yunan diplomasisidir. Yunan diplomasisi, dış politika kararlarının küçük bir zümre tarafından alınmaması ve sürecin halktan gizli yürütülmemesi sebepleriyle diğer diplomasi örneklerinden ayrılmaktadır. Kararlar, bütün halkın katılabileceği açık oturum modeli ile tartışılmış ve katılanların onayı ile alınmıştır. Yunan diplomasisi halkına karşı sorumluluğu ve şeffaflığı benimsemektedir. Halkın diplomatik konularda karar süreçlerine katılarak sonuçlara etki edebilmesi ve dış politikanın halkın gözetimi altında ilerlemesi modern diplomaside arzulanmaktadır.¹⁸ Doğrudan demokrasinin uygulandığı Yunan şehir devletlerinde açık diplomasi modeli doğal olarak gelişmiştir. Yunan diplomasisinde dikkat çeken bir başka nokta ise diplomatlara olan güvensizliktir. Diplomatlar müzakere sürecinde görüşülen konuları toplanan mecliste kendi halkına anlatıp müzakere sonucu alınan kararlar hakkında halka hesap vermektedir. Bu dönemde diplomatlar alınan kararlar sebebiyle halk tarafından sık sık sert eleştirilere maruz kalır hatta ölüme varan cezalar alırdı. Bu nedenle diplomatlar anlaşmaya varmak üzere taviz vermekten sakındığı için barış görüşmeleri oldukça uzun sürmekteydi. Diplomatların yürüttükleri müzakereler sebebiyle yargılanması ve ceza alması ülkelerinde dokunulmazlıklarının olmadığını göstermektedir.¹⁹

Egemen yapıdan egemen yapıya değişiklik gösteren diplomatik yapılardan bahsedilmesi günümüz diplomatik yapısına temel oluşturması sebebiyle önemlidir. Ancak bu egemen yapılar arasında diplomatik ilişkilerin sürekliliğinin olmaması, ihtiyaca ve değişen liderlere göre ilişkilerin değişiklik göstermesi sebebiyle ortak bir

---

¹⁷ Iver B. Neumann, "Diplomatic Cooperation: An Evolutionary Perspective", *Global Cooperation and the Human Factor in International Relations*, Der. Dirk Messne & Silke Weinlich (Abingdon: Routledge Press, 2016), 225-245.

¹⁸ Sean P. Larkin, "The Age of Transparency International Relations Without Secrets", *Foreign Affairs*, C.3, S.95 (2016):137-140.

¹⁹ Maria Floriana Cursi, "International Relationships in The Ancient World", *Fundamina: A Journal of Legal History*, C.20, S.1 (2014): 186-190.

diplomatik yapıdan bahsetmek mümkün değildir. Egemen yapıların modern devlete dönüşümünün temeli olarak kabul edilen Vestfalya Anlaşması ile devletler arasında ortak diplomatik yapıdan ve prosedürlerden bahsetmek mümkün olmuştur.

2.3. Diplomatik Yapının Oluşumu ve Evrimi

Vestfalya Anlaşması modern diplomatik yapının başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Yukarıda ilk örneklerinden bahsedilen diplomasi uygulamaları Vestfalya Anlaşması sonrasında devletler arasında süreklilik arz etmeye başlamıştır. Devletlerin dış politikada amaçlarına ulaşmalarının yegâne yollarından birisi olan diplomasi, devlet liderleri tarafından sürekli desteklenmiş ve devletler açısından daha hızlı ve daha kârlı anlaşma yapabilmenin yolu olarak görülmüştür. Bu yüzden devletlerin sürekli iletişime geçmeleriyle oluşan diplomatik yapı, uygulamaları açısından değişiklikler göstermiştir. Diplomatik yapıdaki değişimi sağlayan unsurlardan ilki devletlerin bir araya gelerek var olan diplomatik uygulamaları değiştirmesidir. Birinci Dünya Savaşı sonunda diplomasi alanında yapılan değişiklikler buna örnek gösterilebilir. İkincisi doğrudan devletlerin kontrolünde olmayan ve diplomasinin uygulama alanları dışında ortaya çıkan gelişmeler ve değişimlerdir. Bu gelişim ve değişimi en iyi açıklayan örneklerden birisi küreselleşmedir. Çalışmanın bu kısmında Vestfalya Anlaşması'ndan Soğuk Savaş'ın sonuna kadarki süreç ve diplomatik yapıdaki değişim incelenecektir.

Diplomasinin evrimine ilişkin literatür tarandığında iki farklı yaklaşım görülmektedir. Bunlardan ilki, Milletler Cemiyeti'nin kuruluşuyla diplomasi tarihini iki kısma ayırıp 1648 ile 1920 arasını eski diplomasi, 1920 sonrasını ise çağdaş diplomasi olarak adlandırmaktadır.²⁰ Diğer bir görüş ise Harold Nicolson'un "Su yine eski sudur, ırmak yine aynı kollardan beslenmektedir ve hemen hemen aynı işlemleri görmektedir.

---

²⁰ Hüner Tuncer, diplomatik dönüşümde 1918'in yılını 8 Ocak 1918'de Woodrow Wilson'un diplomasi "[a]çık yürütülen görüşmeler sonucunda varılacak açık sözleşmeler"dir diyerek açık diplomasiden ilk defa bahsetmesine dayandırmaktadır. Ancak literatürdeki hakim görüş Milletler Cemiyeti'nin kurulmasını kabul etmektedir. Detaylı bilgi için: Hüner Tuncer, *Eski ve Yeni Diploması*, 3.bs (Ankara: Ümit Yayıncılık, 2002), 59-61.

Sadece, denize döküldüğü yer eskisinden bir mil ya da daha az yana kaymıştır.”²¹ diyerek özetlediği diplomatik yapıdaki değişimlerin, diplomasinin doğasını ve işlevini değil sadece uygulanan metotları değiştirdiğine işaret etmektedir.

2.4. Diplomatik Yapının Bileşenleri

Diplomasinin en geniş tanımı devletlerin birbiri ile ilişkisini hangi dinamikler etrafında sürdürdükleridir. Vestfalya Anlaşması modern devletin doğuşu olarak kabul edilmekle birlikte modern diplomatik sistem için milat noktası olarak görülmektedir. Vestfalya barışı ile oluşturulan diplomatik sistem Birinci Dünya Savaşı'na kadar devam etmiştir. Birinci Dünya Savaşı kalıcı bir barış tesis edememiş ve çok kısa sürede İkinci Dünya Savaşı yaşanmıştır Wilson'un diplomatik yapı için önerileri temel alınarak İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan diplomatik yapı başlamış ve devam etmektedir. Bu iki dönemdeki diplomatik yapının anlaşılması için iki dönemin benzerlikleri ve farklılıkları 1) diplomatik yapıyı oluşturan sistemin temeli, 2) güvenliğe yaklaşım, 3) müzakere konuları, 4) diplomatik yöntem ve 5) temsil mekanizması başlıkları altında incelenecektir.

2.5. 1648-1920 Arası Diplomatik Yapı

Vestfalya Anlaşması'nın²² modern diplomatik yapının başlangıç noktası olarak kabul edilmesinde bugünkü manada ulus devlet²³ kavramının doğuşu etkilidir. Ulus devlet ile birlikte modern uluslararası ilişkiler başlamış ve uluslararası sistemin temelleri atılmıştır. Vestfalya Anlaşması'nın modern devlet kavramına katkısı devletlerin

---

²¹ Nicolson, *Diplomasi*, 76.

²² Fransa, Avusturya Habsburgları, Danimarka, İspanya ve bazı küçük Alman prenslikleri arasında 30 Yıl Savaşları sonunda imzalanan Münster, Osnabrück anlaşmalarıdır. Vestfalya Anlaşmalarının Avrupa'da ortaya çıkan siyasi yapıda savaştan kazançlı çıkan Fransa, kararların alınmasında etkin bir rol oynamıştır. Habsburg İmparatorluğu küçük prensliklere parçalanmış Fransa'nın Kıta Avrupası'ndaki pozisyonu güçlenmiştir.

²³ Ulus devlet özetle devletin egemen olduğu topraklarda yaşayan insanları ortak değerler çerçevesinde birleştirmesidir. Ulus devlet çok katmanlı bir değişim ve çok boyutlu etkiler yaratmıştır. Detaylı bilgi için Mehmet Ali Ağaoğulları, *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, 1 bs. (İstanbul: İmge Yayınevi, 2006), 12-110.

birbirinin egemenliğini karşılıklı kabul etmesi ile gerçekleşmiştir.²⁴ Vestfalya Anlaşması öncesinde Kutsal Roma İmparatorluğu'nun²⁵ merkezde olduğu diğer devletlerinse onun altında yer aldığı hiyerarşik bir diplomasi vardı. Diplomasideki bu dikey yapı egemen devletlerin eşit kabul edildiği yatay bir yapıya dönüşmüştür.

Vestfalya Anlaşması'nın bir sonucu da hükümdarın dininin halkın dini olarak kabul edilmesidir. Otuz Yıl Savaşları'nın başlıca sebebi Protestanlık mezhebinin yayılmasıdır. Diplomatik süreçlerde Kutsal Roma İmparatorluğu'nun Roma-Germen İmparatorluğu'na dönüşmesiyle birlikte Papalık Avrupa diplomasisinde güçlü bir konum elde etmiştir. Papalık, krallara taç giydirmesiyle krala meşruiyet sağlarken, aforoz yetkisi ile de halk gözünde kralın meşruiyetini yok edebilmekteydi. Papalığın ve dolayısıyla kilisenin diplomasi ve devletler üzerindeki etkisi hükümdarın dininin halkın dini olarak kabul edilmesi ilkesiyle kırılmıştır.²⁶

Vestfalya Anlaşması'nın ortaya çıkarttığı diplomatik yapı Birinci Dünya Savaşı sonrasındaki görüşmelerle önemli şekilde değişmiştir. Diplomatik yapıdaki değişimin anlaşılması için öncelikle Vestfalya Anlaşması sonrası ortaya çıkan yapının anlaşılması gerekmektedir. Diplomatik ilişkileri şekillendiren unsurları ise devletler aralarındaki ilişkinin nasıl konumlandığını açıklamakla mümkündür. Sistemin temeli başlığı altında devletler arası ilişkinin inşa ediliş biçimi incelenecektir.

---

²⁴ Jeremy Black, *A History of Diplomacy*, 1 bs. (London: Reaktion Books, 2010), 59-85.

²⁵ MS 952'de Roma Germen İmparatorluğu diye anılmaktadır. Ancak ulaşılan Vestfalya Anlaşmasına dair İngilizce metinlerde imzacı Kutsal Roma İmparatorluğu olarak gözüktüğü için aynı ifade kullanılmıştır. Detaylı bilgi için: *The Peace of Westphalia Münster, 24 October 1648*

²⁶ Lutherciliğin yayılması süreciyle başlayan din savaşlarının sonunda imzalanan 1555'te Augsburg Barışı sonucu *cujus regio, ejus regio* (Hükümdarın dini halkın dinidir) ilkesi kabul edilmiştir. Ancak bu Kutsal Roma İmparatorluğu sınırlarında kalmıştır. Vestfalya ile Avrupa'ya yayılmıştır. Detaylı bilgi için: Oral Sander, *Siyasi Tarih- İlkçağlar'dan 1918'e*, 33 bs. (Ankara: İmge Kitapevi, 2020), 56-65

2.5.1 Sistemin Temeli: Güçler Dengesi Sistemi

Hans J. Morgenthau *Uluslararası Politika* isimli kitabında güç dengesi kavramını dört şekilde kullandığını ifade etmektedir.²⁷ Bunlardan ilki belirli bir durumu amaçlayan politika olarak, ikincisi gerçek bir durum politikası olarak, üçüncüsü gücün pek çok devlete neredeyse eşit dağıldığı durum ve dördüncü olarak gücün herhangi bir şekilde aktörler arasında paylaşıldığı durum olarak açıklanmaktadır.²⁸ 1648 ile 1920 arasında Avrupa diplomasisi incelendiğinde bu dört duruma da örnek vermek mümkündür. Morgenthau'nun ifade ettiği ilk tanıma Viyana Kongresi sonrasında Metternich sistemi olarak anılan İngiltere, Avusturya, Prusya ve Rusya'nın ittifak kurarak kalıcı bir güç dengesi oluşturması örnek verilebilir. Metternich sistemiyle ittifak kuran İmparatorluklar milliyetçilik akımının yayılmasına engel olmak istemiştir. Viyana Kongresi'nde amaç Fransa ve diğer ulus devletlerin dengelenmesi ile imparatorlukların dağılmasını engellemektir. Viyana Kongresi'nde alınan Alman Konfederasyonu kurulması kararı Fransa'ya karşı fiili bir güç dengesi oluşmasını amaçlamıştır. Bu sayede Avrupa'da güvenliği sağlamak için güçler dengesi imparatorlukların iradesiyle tekrar sağlanmaya çalışılmıştır.²⁹

Morgenthau'nun güçler dengesi ile ifade ettiği ikinci tanım mevcut durumu ifade eden yapıdır. Vestfalya Anlaşması'ndan sonra Avrupa'nın diğer güçlerinin Fransa'ya karşı izledikleri politika burada örnek verilebilir. Vestfalya Anlaşması, Kutsal Roma-Germen İmparatorluğu'ndan pek çok Alman Prensiğinin doğmasına sebep olmuştur. Yeni kurulan Alman Prenslüklerinin aşırı güçsüz durumu Fransa açısından Avrupa'da hegemon devlet olma şansı yaratınca Avrupa'nın diğer büyük güçleri Avusturya, Savua, Brandenburg, Hollanda, Portekiz İngiltere ittifak kurarak İspanya Vesayet Savaşları'nda Fransa'yı yenmişlerdir. 1713 yılında Utrecht Anlaşması ile Fransa'nın hegemon devlet olma tehlikesi bertaraf edilene kadar bu güç dengesi politikası izlenmiştir.

---

²⁷ Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations The Struggle for Power and Peace*, 1 bs. (New York: Knopf Press, 1978), 125.

²⁸ A.g.e., 125.

²⁹ A.g.e., 149-151.

Güç dengesi politikasının son örneği de Kırım Savaşı'nda görülmüştür. Burada İngiltere ve Fransa kıta Avrupası'ndaki rekabeti kenara bırakıp Osmanlı'yı Rusya'ya karşı desteklemiştir. Avusturya Vesayet Savaşları'ndan sonra İngiltere ve Fransa kıtada başat güç olmak için mücadele etmiştir. Ancak Rusya'nın Osmanlı'ya karşı artan gücü hem Doğu Avrupa'da Fransa'nın çıkarlarına hem de Akdeniz'de İngiltere'nin çıkarlarına zarar verebileceği öngörüsü üzerine iki rakip güç bir araya gelmiştir. Fransa ve İngiltere, Osmanlı'yı destekleyerek Rusya'nın güç dengesini lehine bozma riskini ortadan kaldırmak istemiştir.

Otuz Yıl Savaşları'na kadar Avrupa'daki ittifak ilişkileri Katolik-Ortodoks mezhep çatışması etrafında şekillenirken, savaş esnasında Fransa'nın Başbakanı olan Kardinal Richelieu ittifak ilişkilerini bu mezhep birlikteliği yerine devletin çıkar ve güvenliği bağlamında şekillendirmiştir. Avrupa'daki bu yeni politik yaklaşımı yukarıdaki örneklerin de gösterdiği gibi diğer devletler de benimsemiştir. Vestfalya'dan Birinci Dünya Savaşı'na kadarki süreçte devletlerin ittifak ilişkilerini ve dış politikalarını belirleyen unsur güvenlik anlayışı olmuştur. Dış politikada ilk adım güvenliğin ve barışın sağlanması ikinci adımsa güçler dengesinin devletin lehine değişmesi için çalışma olmuştur. Vestfalya Anlaşması sonrası Avrupa'da Fransa hegemonik devlet olabilmek için uygun bir ortam ararken diğer devletler Fransa'nın yarattığı tehdit karşısında bir denge arayışı çerçevesinde hareket etmiştir. Vestfalya Anlaşması ile Birinci Dünya Savaşı arası süreçte sistemin temeline güçler dengesinin oturmasını sağlayan devletin güvenlik ve çıkarı yaklaşımı için Kardinal Richelieu'nun ortaya attığı *raison d'état* kavramının anlaşılması gerekmektedir.

2.5.2. Güvenliğe Yaklaşım: *Raison d'état* ve *Realpolitik*

1648-1920 arasında devletler arası politika *raison d'état* ve *realpolitik* etrafında şekillenmiştir. Fransa'ya Otuz Yıl Savaşları'nı kazandıran ve sonrasında Avrupa'da hegemonya kurmasını sağlayan Richelieu'nun güvenlik ve dış politika doktrini diğer devletlerce de benimsenmiştir.³⁰

---

³⁰ Henry Kissinger, *Diplomasi*, çev. İbrahim H. Kurt (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2000), 56-59.

*Raison d'état ve realpolitik kavramları*³¹ Avrupa'da oluşan güç dengesi çerçevesinde devleti ve devletin davranışlarını açıklamaktadır. *Raison d'état* ve devletin nasıl yorumlanması gerektiğini tarif ederken *realpolitik* kavramı ise devletin nasıl davranması gerektiğine işaret etmektedir. *Raison d'état* Türkçe'ye hikmet-i hükümet olarak çevrilmektedir. Bu kavram siyasette devlet merkezli düşünce veya devleti merkeze alan siyasi düşünceler sistemi olarak tanımlanabilir. İktidarın politikalarını ahlâktan ve adaletten muaf tutmasını çünkü politikanın ahlaksal bir değeri olmadığını savunur.³²

Realpolitik kavramı ideolojik, ahlaki ve etik değerlerdense güç, gücün pratik ve materyal değerleri göz önüne alınarak politika ve diplomasının inşa edilmesidir.³³ Bir başka deyişle *realpolitik* belirlenen hedefler ve onlara ulaşmak için kullanılacak araçları tanımlarken araçların kullanımında ahlaki veya etik değerlerin göz ardı edilmesini savunur.

Raison d'état 'ın politikasının ilk örneklerini Kardinal Richelieu'nun Fransa'nın dış politikasını yönettiği dönemde Otuz Yıl Savaşları'ndaki politikalarından görüyoruz. Otuz Yıl Savaşları'nı başlatan gerekçe Katolik ve Protestan ayrımının Prag'ta başlayarak tüm Almanya'yı içine almasıdır Richelieu, din adamı olmasına rağmen Fransa'nın Habsburg Katolikleri tarafından kuşatılmış olmasını bir ulusal tehdit olarak gördüğü için Protestanları desteklemiştir. Dönemin liderlerinden onu ayıran bu görüşüdür. Richelieu'ya göre devlet adamlarının işi ilahi ve kutsal amaçlara hizmet edecek politikalar üretmek değil, devletin gücünü arttıracak ve ulusun çıkarlarını koruyacak politikalar üretmektir. Dönemin liderleriyse tam tersine ilahi amaçlar için Tanrı'nın lütfettiği araçlardan başka seçeneği asla kabul etmezlerdi. Protestan İsviçreliler ve Müslüman Türkler ile ittifak kurmak Kissinger'a göre o dönem

---

³¹ Justin Rosenberg, "Secret Origins of the State: the Structural Basis of Raison D'état", *Review of International Studies*, C.18, S: 131 (1992): 15.

³² Mustafa Erdoğan, "Hikmet-i Hükümet, Raison D'état kavramı ve Türkçe tabiri" http://www.liberal-dt.org/guncel/Erdogan/me_hikmetihukumet.htm [27.02.2020]

³³ Henry C. Emery, "What is Realpolitik?", *International Journal of Ethics*, C. 25, S. 4 (1915): 448-452.

Richelieu'dan başka liderin yapabileceği bir şey değildir.³⁴ Richelieu'nun devleti kutsal ideallere ulaşmanın değil, ulusun çıkarlarını ve güvenlik endişelerini korumaya yönelik bir araç olarak görmesi daha sonra tüm devlet liderlerinin aynı yaklaşıma benzer hareketler sergilemesine yol açmıştır.

Raison d'état ve realpolitik'in Avrupalı devlet adamlarınca benimsenmesinde ortaya çıkan milliyetçilik akımı da etkili olmuştur. Milliyetçilik ve bu kavramlar, Avrupa'da devletlerin iç ve dış politika inşa etme süreçlerini kalıcı olarak değiştirmiştir. Daha önceki dönemlerde ittifak ilişkileri Katolik- Ortodoks mezhep ayrımı etrafında şekillenirken yeni dönemde devletler dış politikadaki pozisyonlarını en kârlı çıkabilecekleri şekilde belirlemeye çalışmıştır.

2.5.3. Müzakere Konuları: Müttefiklik İlişkileri

Vestfalya ile benimsenen hükümdarın toprak üzerinde hâkimiyeti ve hükümdarın dininin halkın dini olarak kabul edilmesi Avrupa diplomasisinin salt güçler dengesine dayanmasına sebep olmuştur. Güçler dengesi sisteminde devletlerin dış politika inşa ederken iki ana amacı vardır. Bunlardan ilki, güçlü devletlerin küçük devletlere karşı hegemonya girişimlerini engellemektir. İkinci amaç ise çatışmalarda mevcut güç dengesini kendi lehine bozacak adımlar atmaktır. Vestfalya sonrası Avrupa'da ittifak ilişkileri bu iki ilke üzerine şekillenmiştir.

Vestfalya Anlaşması ile Birinci Dünya Savaşı arasındaki dönemde çatışmaların iki ana sebebi vardır. Bunlardan ilki imparatorluklar ile yeni bağımsızlık kazanan ulus devletler arasındaki güç dengesinin oluşmamasıdır. Bir diğer gerekçe ise Vestfalya öncesinde siyasi ve ekonomik bir aktör olan Kilise'nin elindeki gücü koruma arzusudur. Savaşların temel sebepleri bu çatışmalar iken devletlerin savaflara dahil olup olmama tartışmasını belirleyen etken de kâr/zarar analizi oluyordu. Bu dönemde müttefiklik ilişkilerini yansıtmaları bakımından Fransa'nın ve İngiltere'nin savaflara yaklaşımından bahsetmek önemlidir.

Kıta Avrupası'nda siyasi bütünlüğünü sağlayan Fransa, Kutsal Roma Germen ve İspanya İmparatorluklarının zayıflamasını değerlendirerek Avrupa'da hâkim güç

---

³⁴Henry Kissinger, *Diplomasi*, 56-59.

olabilme şansını elde etmeye çalışmıştır. İngiltere ise Avrupa ana karası dışında bir güç olarak Fransa'nın hegemon güç olmasını engellemek istiyordu. Fransa ile İngiltere'nin çıkar çatışmaları yaşaması savaşlardaki tarafları şekillendiriyordu.³⁵ İngiltere, 1748 İspanya Vesayet Savaşları'nda Fransa'ya karşı Avusturya'yı desteklemiş Avusturya Vesayet Savaşları'nda ise Fransa ile ittifak kurmuştur. İngiltere ve Fransa, 1763 yılındaki Yedi Yıl Savaşları'nda birbirine karşı savaşarak bu ittifak ilişkisine yeniden son vermiştir. 1853 yılında Osmanlı ile Rusya arasında başlayan Kırım Savaşı'nda Rusya'nın Osmanlı'yı yenmesi Balkanlar'da Fransa'nın ve Akdeniz'de İngiltere'nin çıkarlarını tehdit edeceği için Fransa ve İngiltere Osmanlı'yı desteklemiştir. Böylece, İngiltere ve Fransa yeniden ittifak kurmuştur.

1648 yılından 1920'e kadar Avrupa siyasetini şekillendiren savaşlardaki ittifaklar sistemi incelendiğinde ittifakların çok kısa sürede değiştiği görülmektedir. Bu devletlerin, savaşların olası sonuçlarına göre üçüncü devletlerin kâr/zarar analizini (*realpolitik*) değerlendirerek savaşın sonucuna etki etme çabasından kaynaklanmaktadır. Devletlerin çok kısa sürede ittifak değiştirebilmesi müttefikler ve rakip devletlerle yürütülen gizli diplomasinin varlığını göstermektedir.

2.5.4. Diplomatik Yöntem: Gizli Diplomasi

Diplomatik yapının bir bileşeni olarak diplomatik yöntem devletlerin müzakere sürecini nasıl yürüttüğünü anlamaya odaklanmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi Harold Nicolson'un müzakere sürecinin diplomasinin tamamını kapsayacak şekilde kullanıldığı tespiti, diplomatik yöntemin önemini göstermektedir. Devletler diplomatik yöntem açısından iki farklı metot benimsemektedir. Bunlardan ilki taraflar arasında görüşme ve anlaşmanın üçüncü taraflardan gizli bir şekilde yürütüldüğü gizli diplomasi, ikincisi ise tarafların müzakere konularını ve varılan anlaşmaları diğer devletlerle paylaştığı açık diplomasi. Devletlerin dış politikasının güçler dengesi ve devletlerin çıkarları gözetilerek inşa edildiği süreçte gizli diplomasi daha çok tercih edilmektedir.

---

³⁵ Paul Meerts, *Diplomatic Negotiation Essence and Evolution*, 2 bs. (Berlin: Clingendael, 2015), 166.

Vestfalya'dan Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadarki süreçte imparatorlukların gücünü koruma arzusu ile ulus devletlerin hegemon devlet olma çabasının şekillendirdiği çatışmalar ve görece küçük ülkelerin güvenlik ikilemi temelli çatışmaları Avrupa'da devletler arası siyasal ilişkilerin temel konusudur. Bu iki gerekçe devletler arasındaki müzakerelerde tarafların üçüncü devletlerle ilişkileri konusunda sık sık birbirinden talepte bulunmasıyla gizli diplomasi araçları için en uygun zeminin oluşmasını ve gizli diplomasinin en çok başvurulan yöntem olmasını sağlamıştır.

Devletler hayatta kalabilmek ve mevcut durumlarından daha güçlü bir pozisyon elde edebilmek için hızla değişen ittifak ilişkilerine uyum sağlayabilmeyi ön koşul olarak görmüştür. Devletler yeni ittifaklar kurmak ve var olan ittifaklarını korumak için sürekli çaba sarf etmiştir. Bir devletle kurulan ittifak ilişkisi dahi o ülkeye güvenilmesi için yeterli gelmemektedir.³⁶ Avrupa'daki bu istikrarsız ve karşılıklı güvensizliğe dayanan yapı doğal olarak gizli diplomasiyi hep gündemde tutmuştur. Gizli diplomasinin yürütülmesi ve başarıyla sonuçlanabilmesi iyi bir diplomatik ekibe duyulan ihtiyacı gündeme getirmiştir. Devletler sürekli olarak çevresindeki ülkelerden bilgi alarak diğer devletlerle arasındaki güç ilişkisinin simetrisini korumayı amaçlarken aynı zamanda büyük devletlerin politikalarını etkilemeyi temel amaç edinmesi diplomatik misyonun görevlerini şekillendirmiştir. Her bir devlet için başarılı bir diplomatik ekibe sahip olmak ve devletler arasındaki ilişkileri doğru okuyabilmek güvenliğin temel öncülü haline gelmiştir. Güvenlik endişelerini yenebilmek ve güçler dengesinde doğru konumu alabilmek için temel ihtiyaç, o ülkelerde görev yapan ve ülkelerinin çıkarını korumak için çalışan diplomatlar olmuştur. Bu gerekçeler Avrupa'da kalıcı elçilik sisteminin yaygınlaşmasını sağlamıştır.

---

³⁶ “Vestfalya Anlaşması'nın mimarı Richelieu yaptığı pek çok gizli anlaşmayı gerekçe göstermeksizin bozmuştur.” Stuart Murray, “Secret “Versus” Open Diplomacy Across the Ages”, *Secret Diplomacy Concepts, Contexts and Cases*, Der. Corneliu Bjola & Stuart Murray (New York: Routledge Press, 2016), 18.

2.5.5. Temsil Mekanizması: Kalıcı Elçilik Sistemine Geçiş

Vestfalya Anlaşması'nın sonucunda parçalanmış Roma Germen İmparatorluğu'ndan bağımsızlık kazanan İtalyan şehir devletleri arasında güvenlik gerekçeleriyle oluşturulan kalıcı elçilikler zamanla diğer ülkelerce de benimsenmiştir.³⁷ Kalıcı elçiliği Vestfalya öncesinde ilk uygulayan devletler Venedik, Milano ve Mantua şehir devletleridir.³⁸ Kalıcı elçilikler Vestfalya sonrasında Kuzey ve Batı Avrupa devletlerinde de yayılmıştır. Kalıcı elçilerin yanı sıra sadece mesaj iletmekle görevli elçiler bu dönemde de görev almaya devam etmiştir.³⁹

Vestfalya Anlaşması'nın modern ulus devlet için bir milat kabul edilmesinin sebeplerinin başında egemenlik ve meşruiyet kavramlarının oluşması gelmektedir. Egemenlik kavramı ise iç egemenlik ve dış egemenlik olarak ikiye ayrılmaktadır. İç egemenlik her devletin kendi toprak ve halkı üzerinde karar verme hakkına sahip olması, dış egemenlik ise kendi üzerinde bir güç kabul etmeyip diğer devletlerle eşit statüde kabul etmek olarak tanımlanabilir. Meşruiyet ise devletlerin birbirini muhatap kabul etmesine dayanmaktadır.⁴⁰ Devletlerin birbirine elçi göndermesi bu meşruiyetin tanınmasında önemli bir adım olarak görülmektedir.

Vestfalya Anlaşmaları sonucunda kurulan diplomatik rejime bağlı olarak diplomatların görev tanımları değişmiştir. Vestfalya Anlaşması öncesinde diplomatlar belirli bir görev için, kendilerine tanımlanan yetki sınırları çerçevesinde müzakere sürdüren kişilerdir. Ancak Vestfalya Anlaşması sonrasında diplomatların iş tanımlarına bulunduğu ülkedeki gelişmeleri takip etmek, gelişmeler hakkında bilgi

---

³⁷ “İtalyan şehir devletlerinden özellikle Venedik diplomatik yapının oluşumunda ve kalıcı elçilik sisteminin uygulanmasında çok öne çıkmaktadır.” Detaylı bilgi için bakınız: Tuncer, *Eski ve Yeni Diplomasi*, 23-26.

³⁸ Temel İskit, *Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulamaları*, 7bs. (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi, 2020), 74.

³⁹ A.g.e., 76

⁴⁰ Hüseyin Sevim, “Uluslararası İlişkilerde Küreselleşme Olgusu ve Ulus-Devlet Kavramını Yeniden Düşünmek”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, C. 3, S. 9 (2006): 100.

toplamak, gereken konularda ülkesi lehine propaganda yapmak ve hatta hedef ülkenin ittifaklar sistemindeki rolüne etki etmek gibi yeni görevler eklenmiştir.⁴¹

Diplomatlar, Vestfalya Anlaşması ile 1920 arasında diplomasinin baş aktörleri haline gelmiştir. Diplomatların görev tanımları ticari aktivitelerden, sorunların müzakeresine, istihbarat toplamaktan propaganda yapmaya kadar geniş bir yelpazeye dağılmıştır. Bu dönemde devletler arası ikili ilişkiler diplomatlardan gelen raporlara ve bilgilere göre şekillenmekteydi. BİT'lerin ve ulaşım imkânlarının çok kısıtlı olduğu bu dönemde devletler arası ilişkilerin merkezinde diplomatlara büyük görev düşmüştür.

2.6. 1920'den Soğuk Savaş'ın Sonuna Diploması

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonraki barış görüşmeleri, diplomasi açısından ortaya atılan fikirler ve kurulan kurumlar bakımından bir devrim niteliğinde olmuştur. Ancak bu galip devletler arasında bir fikir birliğinin ürünü olarak hayata geçmemiştir. Bu yeni fikirlerin ve kurumların savunuculuğunu Birinci Dünya Savaşı döneminde ABD Başkanı olan Woodrow Wilson yapmıştır. Wilson kalıcı barışın sağlanması için atılması gereken adımları ilk olarak Amerikan Kongresi'nde yaptığı konuşmada dile getirmiş ve bu ilkeler tarihe *Wilson'un 14 ilkesi*⁴² olarak geçmiştir. Wilson, barış görüşmeleri boyunca kalıcı barışı sağlamanın yolu olarak gördüğü 14 ilkesini hayata geçirmeye çalışmıştır. Bu ilkelerden diplomatik yapıyı etkileyen ilk ilke diplomasinin açık ve şeffaf kanallar üzerinden yürütülmesi sonucunda yapılan anlaşmaların açık bir şekilde dünyaya ilan edilmesidir. İkincisi, sömürgelerin taleplerinin tarafsız bir şekilde ele alınarak karşılanması ve egemenlik konularında o ülkede yaşayan insanların karar vermesinin gerektiğidir. Wilson'un diplomatik yapıyı etkileyen üçüncü ilkesi büyük küçük devlet ayrımı yapmaksızın bütün devletlerin toprak bütünlüğünü koruma altına alacak özel sözleşmelerle bütün devletleri kapsayan uluslararası bir örgütün kurulmasıdır.

---

⁴¹ İskit, *Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulamaları*,75.

⁴² Woodrow Wilson, "Fourteen Points Speech (1918)": <https://kr.usembassy.gov/education-culture/infopedia-usa/living-documents-american-history-democracy/woodrow-wilson-fourteen-points-speech-1918/> [08.10.2020].

Birinci Dünya Savaşı'nın galibi olan Avrupalı devletlerin barışın sağlanması konusundaki görüşleri ABD'den oldukça farklıdır. Avrupalı devletler geleneksel diplomatik yapı olan Vestfalya Anlaşması sonrası mevcut diplomatik yapıya bağlı olarak düşünmeye devam etmiştir. Bu anlayışla, savaşı kaybeden ülkelerin ağır bir şekilde cezalandırılması ve topraklarının galip devletler tarafından paylaşılması talep edilmiştir. Kalıcı barışı sağlamayı, galip devletleri daha güçlü hale getirerek yeni bir meydan okumaya yer verilmemesine bağlamışlardır.

Galip devletlerin kurulacak yeni diplomatik düzen hakkındaki görüşlerinde derin farklılıklar olsa da taraflar amaçlarına kısmen ulaşmıştır. Bir yandan Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Milletler Cemiyeti kurulmuştur.⁴³ Uluslararası anlaşmaların Milletler Cemiyeti'ne bildirilmesine karar verilmiştir. Milletler Cemiyeti'nin alınan kararları tüm üyelerine bildirmesiyle Wilson'un açık diplomasiye ilişkin talebi karşılanmıştır. İki'den fazla ülkeyi ilgilendiren anlaşmazlıkların müzakere edilebileceği bir merkez kurulmuştur. Diğer yandan ise mağlup devletlerle toprak verme, parçalanma ve tazminat gibi maddeleri içeren çok ağır şartlara sahip anlaşmalar imzalanmıştır.⁴⁴

Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulmak istenen yapı 1939'da İkinci Dünya Savaşı'nın başlaması ile çöktü. İkinci Dünya Savaşı, Avrupa'da çok büyük bir yıkıma sebep oldu. ABD, Avrupalı galip devletleri Birinci Dünya Savaşı sonunda kalıcı barış için sunduğu çözüm önerilerine İkinci Dünya Savaşı sonrasında çok daha kolay ikna edebildi. Milletler Cemiyeti'nin yerine Birleşmiş Milletler (BM) kuruldu. Wilson'un ilkelerinde üçüncü madde olarak yer alan uluslararası ticaretin önündeki engellerin kaldırılmasını teşvik için Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankası kuruldu. Wilson

---

⁴³ "Barışı ve güveni sağlayıp sürdüreceği bir kurum olarak Milletler Cemiyeti, Paris Barış Görüşmeleri sırasında kurulmasına karar verilen bu sırada 25 Ocak 1919'da esnasında kurulmasına karar verilip 10 Ocak 1920'de Versay Anlaşması'yla yürürlüğe girmiştir", "The League of Nations, 1920", <https://history.state.gov/milestones/1914-1920/league> [18.10.2019]

⁴⁴ Almanya Versay, Avusturya-Macaristan ile Saint-Germain Osmanlı ile Serv, Bulgaristan ile Neuilly Anlaşmaları imzalandı.

ilkelerinden “ulusların kendi kaderini tayin hakkı”⁴⁵ hayata geçti ve sömürgecilik hareketi yavaşladı.

İkinci Dünya Savaşı’nı kazanan devletler arasındaki fikir ayrılığı bu kez başta Almanya’nın geleceği konusu olmak üzere ABD ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)⁴⁶ arasında yaşanmıştır. ABD ile SSCB arasındaki fikir ayrılıkları derinleşerek kalıcı barışın liberal ekonomik düzlemde mi yoksa sosyalist yönetimlerle mi sağlanacağı noktasına kaymıştır. Bu süreç ise dünyayı *Soğuk Savaş*⁴⁷ olarak adlandırılan iki kutuplu bir sisteme yöneltmiştir. Soğuk Savaş, ABD öncülüğündeki Batı Bloku ile SSCB öncülüğündeki Doğu Bloku arasında güç mücadelesine ve yarışına dayalı ideolojik çatışma dönemidir.

ABD’nin uluslararası ortama ilk kez çıktığı Birinci Dünya Savaşı’nda diplomasiyi değiştirme çabası o dönem için başarısız olsa da bu İkinci Dünya Savaşı ile mümkün olmuştur. Her iki dünya savaşının da merkezi olan Avrupa büyük bir yıkıma ve yoksulluğa düşmüştür. İngiltere ve Fransa arasındaki Avrupa merkezli hegemonik güç olma mücadelesi geride kalmış güç mücadelesi Soğuk Savaş ile birlikte bütün dünyaya yayılmıştır. ABD ve SSCB merkezli mücadele ülkeleri kendi ittifakı bünyesinde tutma yarışına dönüşmüştür. Soğuk Savaş 1945 ile 1991 arasında 46 yıllık bir süreci kapsasa da Vestfalya Anlaşması sonrasında gördüğümüz diplomatik yapıdan çok farklı bir diplomatik yapı ortaya çıkartmıştır.

---

⁴⁵ Woodrow Wilson, “Woodrow Wilson: Fourteen Points Speech (1918)”, <https://kr.usembassy.gov/education-culture/infopedia-usa/living-documents-american-history-democracy/woodrow-wilson-fourteen-points-speech-1918/> [08.10.2020].

⁴⁶ Birinci Dünya Savaşı sırasında Çarlık Rusya’sında halk ayaklanması ile Bolşevik Devrimi gerçekleşmiştir. Sosyalizm ilan eden yeni rejim ülkenin adını Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği olarak değiştirmiştir.

⁴⁷ Robert J. McMahon, *The Cold War: A Very Short Introduction*, 2 bs. (Oxford: Oxford University Press, 2003), 1-56.

2.7. 1920 ile 1991 Arası Diplomatik Yapının Bileşenleri

ABD Başkanı Woodrow Wilson'ın uluslararası politikaya bütüncül yaklaşımının hayata geçişi İkinci Dünya Savaşı sonrasında mümkün olmuştur. Vestfalya Anlaşması sonrasında kurulan diplomatik yapı hem devletlerin uluslararası politikaya bakışının değişmesi hem de silah sanayisindeki değişim ile gerçekleşmiştir. Ancak bu yapıdaki değişimlere rağmen Vestfalya düzeninin tamamen sona erdiğini söylemek mümkün değildir. Vestfalya sistemi bilinçli olarak oluşturulmuş bir sistem olmayıp devletlerin davranışlarının doğal bir sonucu olarak çıkmıştır. Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulmak istenilen sistem ise devletlerin doğal davranışlarını frenleyip barışın herkes için ortak iyi olduğu varsayımına dayanmaktadır. Soğuk Savaş ise devletlerin güvenlik endişelerinin eskisine göre hem daha çeşitlendiği hem de daha da arttığı bir dönem olmuştur. Bu sebeple Birinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan diplomatik yapı Vestfalya sonrası oluşan düzenden izler taşımaktadır ve ortak barış idealine yönelmektedir.

Birinci Dünya Savaşı sonrası oluşan diplomatik yapı incelenirken Vestfalya Anlaşması sonrası oluşan diplomatik yapıya benzer bir şekilde uluslararası politik sistemin temelini oluşturan etkenler incelenecektir. Uluslararası politikayı, sistemi oluşturan devletlerin güvenliğe yaklaşımı belirlemektedir. Güvenlik yaklaşımı ise doğrudan uluslararası müzakere konularını ve müzakerelerin nasıl yürütüleceğini gündeme getirmektedir.

2.7.1. Sistemin Temeli: Ortak Güvenlik ve Dehşet Dengesi

Birinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan diplomatik yapıyı etkileyen iki unsurun birincisi barışın, herkes için ortak iyi ideali olduğu ikincisi ise silah sanayisindeki gelişmelerdir. Barışın bütün devletler için iyi olduğu görüşü uluslararası politikada devletleri ortak güvenlik kavramına yöneltecektir. Silah sanayisindeki gelişmeler ise dehşet dengesi kavramını ortaya çıkartmıştır.

Vestfalya Anlaşması sonrasında ortaya çıkan güçler dengesi yaklaşımının yerine ortak güvenlik yaklaşımına dayanan yeni bir sistem kurulmak istenilmiştir. Ortak güvenlik yaklaşımı barışın korunmasında bütün devletlere ortak bir misyon yüklemektedir. Sistemin işleyebilmesi için devletlerin dış politika üretirken üç şarta uygun hareket etmesi halinde barış kalıcı olarak tesis edilecektir. İlk şart barışı tehlikeye atacak adımlardan uzak durmak ve ortaya çıkabilecek tehlikeleri birlikte yok etmektir. İkinci

şart ise dış politikada barış ortamını bozmaya aday devlete karşı bütün devletlerin aynı anda ve mümkün olduğunca hızlı tepki vermesi gerekliliğidir. Son şart, devletlerin barışı korumak için kendi çıkarlarını ikinci plana atmasıdır. Ortak güvenlik sisteminin sağlıklı çalışması için tüm uluslararası aktörlerin sisteme uygun hareket etmesi gerekmektedir.⁴⁸

Ortak güvenlik sistemi bütün devletlerin sisteme dahil olmasını gerektirir ve böylece güçler dengesi sisteminden farklılaşmaktadır. Güçler dengesi, büyük güçler arasında denge yaratılmasının barış için yeterli olduğuna inanırken ortak güvenlik sistemi bir devletin ne kadar güçlü olursa olsun bütün devletlere meydan okuma cesaretine erişemeyeceğini kabul ederek barışın korunmasında bütün devletlere rol yüklemektedir. Viyana Kongresi sonrasında kurulan Avrupa Uyumu⁴⁹ ortak güvenlik için bir deneme olarak gösterilebilir. Avrupa Uyumu; İngiltere, Prusya, Avusturya ve Rusya tarafından yeni mezhep hareketlerine ve Fransız devriminin ortaya çıkardığı fikirlere karşı imparatorlukların kendilerini korumak için ortak hareket etmesini amaçlamaktadır.

Ortak güvenlik yaklaşımının merkezi kurumu olan Milletler Cemiyeti'nin İkinci Dünya Savaşı'na giden süreçte başarısız olması iki temel sebebe dayandırılabilir. Birincisi üyelerinin Cemiyet'ten farklı beklentilere ve farklı ideolojilere sahip olmalarıdır. İkinci olarak Japonya'nın Mançurya'yı ve İtalya'nın Etiyopya'yı işgal girişiminde görüldüğü gibi ortaya çıkan tehditleri yok edebilecek yaptırım mekanizmasının yetersiz olmasıdır.

İkinci Dünya Savaşı sırasında BM, Milletler Cemiyeti yerine ortak güvenliğin merkezi kurumu olarak kurulmuştur. BM, barışı koruma misyonu için üye devletlerin askeri güçlerinden destek alıp askeri bir güç olarak saldırgan devlete karşı daha aktif bir rol

---

⁴⁸ A. LeRoy Bennett & James K. Oliver, *Uluslararası Örgütler, İlkeler ve Meseleler*, çev. Nasuh Uslu (İstanbul: BigBang Yayınları, 2015), 177-184.

⁴⁹ Napolyon Savaşları'ndan sonra I. Dünya Savaşı'na kadar geçen dönemde, Avrupa devletlerinin uluslararası arenada siyasi güçler dengesini gözeterek hareket etmelerini sağlayan sistem. Avrupa Uyumu (Concert of Europe) sistemi genellikle büyük devletlerin barışın tehdit edildiğine inandıkları anda topladıkları konferanslar şeklinde yürüyordu.

üstlenmektedir.⁵⁰ BM, Güvenlik Konseyi sisteminde ABD, İngiltere, Fransa, Çin ve Rusya'ya verilen veto yetkisiyle bu devletlere barışın korunması sürecinde aktif bir rol vermiş bir yandan da uyuşmazlıkların çözümü konusunda büyük güçler arasında tam uzlaşmayı gerekli kılmıştır.⁵¹

Dünya savaşlarından sonra yeni diplomatik yapının temelinde yer alan ikinci unsur ise dehşet dengesidir.⁵² Dehşet dengesi kavramı, ABD ve SSCB'nin Soğuk Savaş döneminde nükleer kitle imha silahları geliştirmesinin ardından iki süper güç arasındaki çatışmaların neden bir noktada duracağını ve aralarında sıcak savaş çıkmayacağını açıklamak için geliştirilmiştir. Dehşet dengesi nükleer güce sahip iki taraftan birisinin diğerine karşı nükleer silah kullandığı takdirde karşı tarafın da aynı şekilde karşılık vermesi sonucu olarak iki tarafın birbirini yok etmesidir.⁵³ İkinci Dünya Savaşı'nın bitişinden 1990'lı yıllara kadar süren ABD ve SSCB arasındaki rekabetin vekâlet savaşı düzeyinde kalarak iki süper gücün doğrudan çatışmaya girmemesinin temel sebebi bu dengeyi sağlayan nükleer ve kitle imha silahlarıdır.

Soğuk Savaş süreci dehşet dengesi ile nükleer güçler arasında bir denge yaratmasına rağmen nükleer silahı olmayan devletler için hala en önemli güvenlik sorunlarından birisiydi. Soğuk Savaş döneminde ülkelerin rejimlerini koruyabilmesi bir diğer güvenlik endişesini oluşturmuştur. Batı Bloku ülkelerinde sosyalist örgütlenmeler, Doğu Bloku'nda liberal yapılanmalar güvenlik endişelerine sebep olmuştur. Devletler rejim güvenliğini koruyabilmek için ekonomik istikrarın sürdürülmesine ve iç güvenliğin sağlanmasına odaklanmıştır. Bu dönemde iki başat gücün temel stratejisi,

---

⁵⁰ "Historical Timeline of UN Peacekeeping", <https://peacekeeping.un.org/en/historical-timeline-of-un-peacekeeping> [20.10.2019].

⁵¹ Kissenger, *Diplomasi*,434.

⁵² "Dehşet Dengesi (Balance of Terror veya Mutual Assured Destruction) detaylı bilgi için bakınız", "Mutually Assured Destruction in the Cold War" <https://blogs.cornell.edu/info2040/2019/09/23/mutually-assured-destruction-in-the-cold-war/> [20.10.2019].

⁵³ Albert Wohlstetter, "The Delicate Balance of Terror", <https://www.rand.org/pubs/papers/P1472.html> [20.10.2019].

kendi ideolojilerini diğerk ülkelere benimsetmek ve kendi ideolojisinde olan ülkelere destek olmaktır. Hem ABD hem de SSCB müttefiklerinin güvenlik politikalarını aktif olarak desteklemekle yükümlü hale gelmiştir. Soğuk Savaş'ta başat güçlerin izlediği politikalar devletler için süreklilik arz eden güvenlik endişelerini doğurmuştur.

2.7.2. Güvenliğe Yaklaşım: İş Birliğinin Geliştirilmesi

Soğuk Savaş sürecince devletlerin güvenliğe yaklaşımlarını şekillendiren temel sorunlar nükleer savaş ihtimali ve zayıf devletler açısından politik ve ekonomik açıdan rejimlerinin içeriden çökertilme riskidir. Nükleer silahlı olmayan devletlerin, nükleer bir güçten gelecek tehditleri tek başlarına bertaraf etmelerinin mümkün olmaması ittifaklara katılmayı zorunlu hale getirmiştir. Rejim değişikliği sorunu, ittifaklar içinde kayba yol açacağı için her ne kadar devletlerin bir iç güvenlik sorunu olsa da bağlı buldukları bloku ilgilendiren bir konu olarak ele alınmıştır. İki kutuplu sistemde her bir devlette yaşananlar kutuplar içerisinde bütüncül politikalarla değerlendirilmeye çalışılmıştır.

ABD ve müttefiklerinin (NATO) Soğuk Savaş boyunca Sosyalist rejimlere karşı izledikleri temel strateji “çevreleme politikası”⁵⁴ olarak adlandırılmıştır. SSCB ise sosyalizmi yaymak için diğerk ülkelerde bu ideolojiye sahip gruplara destek verme yoluna gitmiştir.

Soğuk Savaş boyunca yaşanan güvenlik riskleri ve başat güçlerin güvenlik sorunlarını çözme çabası diplomatik yapıyı şekillendirmiştir. BM, ABD'nin ve SSCB'nin müttefiklerinin ve bağlantısız devletlerin diplomatik sorunlara çözüm aradığı bir çatı kuruluş olarak görev yapmıştır. ABD ve SSCB, ilişkilerini ve diyaloglarını BM üzerinden yürütmüştür. BM, Soğuk Savaş döneminde nükleer silahlar başta olmak üzere silahlanmanın kontrolünü, sınır çatışmaları ve

---

⁵⁴ ABD'nin Soğuk Savaş döneminde sosyalist rejimlerin yayılmasını engellemek için uyguladığı dış politikadır. ABD'nin amacı, Batı Bloku'ndan devletlerin oluşturduğu paklarla SSCB'nin etki alanını daraltmaktır. 1951'de ANZUS Paktı (Pacific Security Treaty), 1953'te Balkan Paktı, 1954'te SEATO (Southeast Asia Treaty Organization), Şubat 1955'te Bağdat Paktı bölgesel ittifaklara kurulmuş ve ABD tarafından destek verilmiştir. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. “Kennan and Containment, 1947”, <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/kennan> [15.10.2019].

uyumsuzlukları, çevre olarak tabir edilen ülkelerde yaşanan krizleri uluslararası güvenliğin temel sorunları olarak görmüş ve çözüm arayışları içinde olmuştur. Soğuk Savaş'ın her iki kutbunun BM'de eşit derecede güce sahip olması ve izlenen politikalar alternatif örgütlenmelerin önünü açmıştır.⁵⁵

İkinci Dünya Savaşı sonrasında SSCB'nin Doğu Avrupa'da gücünü arttırması ve Berlin'i kuşatma altına alması Avrupalı devletlerin güvenlik endişelerini arttırmıştır. Bu güvenlik endişelerini çözmek için 1949'da North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü- NATO)⁵⁶ kurulmuştur. Askeri bir ittifak sistemi olan NATO ortak güvenliğin sağlanmasında ve Batı Bloku için ortak güvenlik anlayışı geliştirilmesinde önemli rol oynamıştır. NATO, üyelerine dışarıdan gelen bir saldırıya karşı hep birlikte cevap vererek caydırıcılık oluşturmayı hedeflemektedir.

Batı Bloku'nun bir diğer siyasi ve ekonomik örgütlenmesi 1951 yılında kurulan Avrupa Kömür Çelik Topluluğu olmuştur. Kömür ve çelik, sanayileşmenin en önemli iki hammaddesi olması sebebiyle Avrupa kıtasında barış ve istikrar için önemlidir. Fransa ile Almanya arasında iki dünya savaşının da nedenleri arasında yer alan kömür kaynaklarının sahipliği ve kullanımının yeni bir gerilime sebep olması engellenmek istenilmiştir. 1957 yılında ekonomik entegrasyonu artırmak için gümrük birliğinin temellerini oluşturan Avrupa Ekonomik Topluluğu ve nükleer enerji çalışmaları için Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu kurulmuştur. Bu üç topluluk önce tek çatı altında birleştirilip Avrupa Toplulukları ismini 1992 Maastricht Antlaşması ile Avrupa Birliği (AB) ismini almıştır.

Doğu Bloku ülkeleri 1949'da SSCB liderliğinde Karşılıklı Ekonomik Yardımlaşma Konseyi'ni (Council for Mutual Economic Assistance – COMECON)⁵⁷ kurarak sosyalist devletler arasında ekonomik iş birliği ve yardımlaşmayı amaçlamış

---

⁵⁵ BM'de her iki kutbunda eşit güce sahip olmasının sebebi BM Güvenlik Kurulu'nda hem Batı Bloku ülkeleri ABD, İngiltere ve Fransa'nın hem de Doğu Bloku ülkeleri SSCB ve Çin'in veto hakkına sahip olmasıdır.

⁵⁶ "A Short History of NATO", https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm [15.10.2019].

⁵⁷"Comecon", <http://aei.pitt.edu/73844/1/DODGE013.pdf> [14.10.2019].

COMECON aynı zamanda 1948'de kurulan Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü'ne karşı olarak benzer işlevlerle kurulmuştur.

Batı Bloku tarafından kontrol edilen Berlin'in önce Federal Almanya Cumhuriyeti olarak bağımsızlığının ilanı ve sonrasında NATO'ya kabul edilerek silahlandırılması Sosyalist Bloktaki endişeleri arttırmıştır. Sosyalist devletler arasında ekonomik, siyasi ve askeri iş birliğini geliştirmek için Varşova Paketi kurulmuştur⁵⁸. Varşova Paketi da NATO gibi ortak güvenlik anlayışını benimsemiştir. Böylece Batı Bloku'nun kurduğu NATO'ya karşı Doğu Bloku da örgütlenmesini kurmuştur.

Hem ABD hem de SSCB Soğuk Savaş'ta denge unsurunu korumak için kendi müttefikleriyle ilişkileri yoğun bir şekilde sürdürebilecekleri askeri, ekonomik ve siyasi örgütlenmeler kurmuştur. Bu örgütlenmeler üzerinden müttefiklerine destek olmuşlardır. Soğuk Savaş'ta dengeyi korumak için sürekli artan askeri, ekonomik ve siyasi hareketler endişeleri arttırırken diğer yandan ABD ve SSCB arasında bu endişeleri düşürmek için müzakereler sürdürülmüştür. Soğuk Savaş boyunca müzakere konularının başlıca arayışı barışın korunması olmuştur.

2.7.3. Müzakere Konuları: Barışın Korunması

Soğuk Savaş döneminde müzakereleri ittifaklar arasında ve ittifakların bünyesinde olmak üzere iki farklı gruba ayırmak mümkündür. İttifaklar arasındaki konular barışı korumaya ve sorunları çözmeye odaklanırken, ittifakların bünyesindeki konular ittifakın güçlenmesi ve üyeler arasında ekonomik, siyasi ve askeri iş birliğini geliştirmeye yöneliktir. Barışın korunması iki dünya savaşının mirası olarak ve Soğuk Savaş sürecinde ortaya çıkan yeni sorunların çözülmesiyle sağlanabilmektedir. Bu sorunlar toprak uyuşmazlıkları, silahlanmanın kontrolü ve nükleer silahlanma sorunu olarak sıralanabilir.

---

⁵⁸ Varşova Paketi Dostluk, İşbirliği ve Karşılıklı Yardım Antlaşması'nın (Treaty of Friendship, Cooperation and Mutual Assistance) Varşova'da 14 Mayıs 1955'te imzalanması ile kurulmuştur. Detaylı bilgi için anlaşmanın kuruluş metnine bakınız: "The Warsaw Security Pact: May 14, 1955", https://avalon.law.yale.edu/20th_century/warsaw.asp [15.10.2019].

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonraki barış görüşmelerinde temel sorun savaşın ana sorumlusu olarak görülen Almanya'nın nasıl denetim altına alınacağı olmuştur. ABD, İngiltere, Fransa ve SSCB işgali altındaki Almanya'nın paylaşılmasında Soğuk Savaş'ın sembol şehri haline gelen Berlin kilit öneme sahip olmuştur. Berlin'in doğusu SSCB'ye bırakılmış batısı ise İngiltere, ABD ve Fransa tarafından paylaşılmıştır. SSCB Berlin'den Batılı güçleri atmaya niyetlenince ilk önce İngiltere ve ABD kendi işgal bölgelerini birleştirmiş 1947 yılında Bizonia kurulmuştur. Fransa'nın da işgal toprağını Bizonia'ya katması ile 1948'de Trizonia oluşmuştur. Berlin merkezli işgal bölgelerinde Batı Bloku Federal Almanya Cumhuriyeti'ni, Doğu Bloku ise Demokratik Alman Cumhuriyeti'ni kurup her blok kendi bölgesini bağımsız devlet olarak tanımıştır.⁵⁹ Doğu ve Batı Alman Devletleri arasında Berlin Duvarı sınır olmuştur. Soğuk Savaş'ın bitmesi ve Soğuk Savaş'ın önemli sembollerinden birisi olan Berlin Duvarı'nın 1989'da yıkılmasıyla bu uyuşmazlık çözülmüştür. Bir sonraki toprak uyuşmazlığı meselesi ise 1950'de Kore'de meydana gelmiştir. ABD'nin ve SSCB'nin Kore'de kendilerine yakın güçleri iktidara getirmek için vermiş olduğu mücadele Kore'nin 38.enlem sınır olmak üzere ikiye bölünmesine sebep olmuştur.⁶⁰

Soğuk Savaş dönemi önemli müzakere konularından bir diğeri nükleer silahların kontrolüdür. Wilson'un 14 ilkesindeki çağrısıyla başlayan silahsızlanma süreci İkinci Dünya Savaşı öncesinde sona erdi. Soğuk Savaş'ta silahsızlanma politikasının yerini nükleer silahların yayılmasının ve kullanımının engellemesi politikası almıştır. ABD ve SSCB başta olmak üzere devletlerin bu politikayı gerçekleştirmek için müzakereler yürütmesinde Küba Füze Krizi⁶¹ önemli bir dönüm noktası olmuştur. Küba Füze Krizi,

---

⁵⁹ Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi Cilt 1-2 1914-1945*, 11bs. (Ankara: Alkım Yayınevi,1989), 446-447.

⁶⁰ “Kore Savaşı hakkında detaylı bilgi için bakınız:”, “Korean War”, <https://www.eisenhowerlibrary.gov/research/online-documents/korean-war> [20.10.2019].

⁶¹ Küba Füze Krizi 1962 yılında ABD ile SSCB arasındaki nükleer savaş tehlikesinin yaşandığı krizdir. Süreci başlatan gelişme ABD'nin Küba'da Fidel Castro muhaliflerini destekleyip iktidarı değiştirmek istemesi, SSCB ile Küba arasındaki ilişkilerin gelişmesine sebep olmuştur. SSCB, ABD'nin Küba'yı işgal etmesini önlemek ve kendi nükleer vuruş gücünü arttırmak için Küba'ya 1962 yılında nükleer füze konuşlandırılmasıdır. SSCB Küba'ya gizlice nükleer füzeleri göndermeyi başarmıştır. Füzelerin aktif

ABD'nin Türkiye'ye yerleştirdiği orta menzilli nükleer füzeleri (Jüpiter Füzeleri)⁶² geri çekme sürecini başlatmıştır. Böylelikle nükleer silahların yayılmasının önlenmesi konusu ABD'nin ve SSCB'nin gündemine girmiştir. Küba Füze Krizi'nin sonrasında ABD, SSCB ve İngiltere arasında yeraltı hariç, atmosferde, uzayda ve sualtında nükleer deneme yapılmaması konusunda anlaşma 5 Temmuz 1963'te imzalanmıştır.⁶³ 1967'de aynı üç ülke tarafından Dış Uzay Anlaşması ve 1968'te Nükleer Silahların Yayılmasını Önleme Anlaşması imzalandı. 1971'de nükleer silahlarla birlikte diğer kitle imha silahlarının yapımı, kullanımı, depolanması, denenmesi ve fırlatma rampalarının inşasını yasaklayan Seabed Anlaşması imzalanmıştır. Tüm bu anlaşmalar saldırgan füzeler⁶⁴ denilen füzeler konusunda bir sınırlama getiremeyince SALT –I görüşmesinde füzesavar füzelerin üretimi, başka ülkelere verilmesi başka ülkelerde radar sisteminin kurulmasını sınırlayan bir karara varıldı. SALT-II görüşmeleri ise ABD ve SSCB'nin ürettikleri silah sayısının ve silahların yıkım güçlerinin farklılıkları sebebiyle uzamasına rağmen 1979'da imzalanmıştır. Ancak SSCB'nin Afganistan

---

hale gelebilmesi için gerekli teknik ekipmanın transferi kalmıştır. ABD ise bu süreci istihbarat aracılığı ile öğrenmiş ve süreci durdurabilmek için Küba'yı deniz ablukasına almıştır. ABD ile SSCB arasında pazarlık süreci başlamıştır. ABD başkanı Kennedy ile SSCB başkanı Kruşçev arasındaki konular Türkiye'nin ve Küba'nın egemenlik haklarına saygı duyulması ve füzelerin geri çekilmesi olmuştur. SSCB Küba'ya teknik donanım transfer sürecini durdurması ile kriz çözülmüştür. ABD Küba'daki ablukayı sonlandırmış bir süre sonra Türkiye'den füzeleri geri çekmiştir. “Detaylı bilgi için”, Mark J. White, *The Cuban Missile Crisis*, 1bs.(London: Macmillan Press,1996), 232-242.

⁶² SSCB'nin Dünya'nın yörüngesine ilk SPUTNİK uydusunu yerleştirmeyi başarması üzerine, ABD Başkanı Eisenhower NATO ülkelerine Füze konuşlandırma önerisinde bulunmuştur. Türkiye, İtalya ve İngiltere olumlu yanıt vermiştir. 1959'ta ABD ile TR arasında imzalanan gizli anlaşma kapsamında 15 tane Jüpiter Füzesi 1961'de TR ye gönderildi.1962'de ise aktif hale geldi.

⁶³ “International Arms Control Issues and Agreements,1963”, <https://2009-2017.state.gov/t/avc/trty/199116.htm#treaty> [17.10.2019].

⁶⁴ Kıtalararası Balistik Füzeler, Deniz Altı Balistik Füzeler ve Çok Başlıklı her başlığın ayrı hedefe yönlendirilebildiği füzelere verilen genel ad.

işgali üzerine yürürlüğe girmemiştir.⁶⁵ ABD ile SSCB arasında nükleer silahların kontrolü için farklı ülkelerde ve BM toplantılarında müzakereler yürütülmüştür. Müzakerelerin başarısı tarafların kendileri hakkında doğru bilgilerle masada oturmasıyla mümkünken ortaya çıkan tehditler bilgi gizliliğinin gerekliliğini gerektirmektedir. Bu dönemde diplomasinin en önemli unsuru diplomatik yöntem olmuştur.

2.7.4. Diplomatik Yöntem: Açık Diplomasi

Birinci Dünya Savaşı sonunda diplomatik dönüşümün habercisi olan Wilson'un 14 ilkesinin ilk maddesi diplomatik yöntemin değişmesi üzerinedir. Avrupa'da yaşanan savaşları, güçler dengesi sistemine ve uygulanan diplomatik yönetime bağlayan Wilson, kalıcı barışı sağlamak için müzakerelerin ve yapılan anlaşmaların şeffaf bir şekilde yürütülmesi gerektiğini ve dünya kamuoyunun yapılan anlaşmalar hakkında bilgilendirilmesini savunmuştur Wilson'un bu görüşüne paralel bir uygulamayı da SSCB gündeme getirmiştir. Rusya'da devrimle iktidarı ele geçiren Lenin yönetimi SSCB'nin emperyalist tutumdan uzak duracağını açıklamış ve önceki rejimin yaptığı gizli anlaşmaları dünya kamuoyuna açıklamıştır.⁶⁶ Lenin'in bu tavrından gizli diplomasiyi emperyalist bir araç olarak gördüğü ve gizli diplomasinin barışı tehdit etmesi hakkında Wilson ile hemfikir olduğunu anlayabiliriz. Bu ilke İkinci Dünya Savaşı sonrasında kurulan BM Sözleşmesi'nde de varlığını sürdürmüştür. Diplomatik yöntemdeki bu değişim açık diplomasiye geçiş olarak değerlendirilmiştir.

Açık diplomasi, kanunen devletlere tek diplomatik yöntem olarak bırakılsa da devletler gizli diplomasi için geliştirilen araçlardan kolayca vazgeçmemiştir. ABD' ve SSCB'nin rekabeti altında şekillenen Soğuk Savaş dönemi devletlerin güvenlik endişelerini daha da arttırmıştır. Bu durum açık diplomasinin uygulanmasının

---

⁶⁵"Treaty Between the United States of America and the Union of Soviet Socialist Republics on the Limitation of Strategic Offensive Arms (SALT II)", <https://2009-2017.state.gov/t/isn/5195.htm> [20.10.2019].

⁶⁶"How Did the 'Secret' Sykes-Picot Agreement Become Public?", <https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/05/sykes-picot-centennial/482904/> [20.10.2019].

gerekliliğini güçlendirmiştir. Hem NATO hem de Varşova Paktı karşı taraf hakkında daha çok bilgi sahibi olmaya çalışmıştır. SSCB'nin 1957'de uzaya ilk uyduyu yerleştirerek ABD'ye karşı uzun menzilli füze konusunda ve uzay alanında üstün duruma⁶⁷ gelmiştir. ABD'nin U-2⁶⁸ casus uçaklarla bilgi toplamaya çalışması gizli istihbarata bir örnek gösterilebilmektedir. SSCB'nin uydu konusunda üstün duruma gelmesinden sonra ABD'nin İtalya, İngiltere ve Türkiye ile nükleer füze yerleştirmek için gizli anlaşma yapması Birinci Dünya Savaşı öncesindeki gizli diplomasinin devam ettiğine örnek olarak gösterilmektedir.⁶⁹

Devletler arasındaki gizli anlaşmalar ve gizli diplomasi alışkanlıklarının son bulmadığını Wikileaks belgelerinden görmekteyiz. Gizli diplomasi güvenlik endişelerini tetiklemektedir. Ancak günümüzde pek çok görüşme BM çatısı altında veya taraflar arasında yapılsa bile sonuçları dünyaya duyurularak açık diplomasiye olan inanç korunmaktadır. Açık diplomasinin uygulanması uluslararası politik meselelerin tartışılmasında devletlerin temsil mekanizmalarını da etkilemiştir.

2.7.5. Temsil Mekanizması: Zirve Diplomasisi

Zirve diplomasisi, konferans diplomasisi ya da çok taraflı diplomasi olarak adlandırılan bu diplomasi yöntemi kısaca belirli bir konu üzerinde müzakereyi yürütmek için ikiden fazla tarafın bir araya gelmesi olarak tanımlanmaktadır.⁷⁰ Zirve

---

⁶⁷“Freedom of Information Act Electronic Reading Room”,

https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/nie_11_5_59.pdf [20.10.2019].

⁶⁸ Amerikan Lockheed tarafından geliştirilen bu uçak 30.000 metreye çıkıp kendisini avcı uçaklardan ve radarlardan koruyabiliyordu. Bu yükseklikten bile çok net görüntü alma teknolojisine sahiptir. “The U-2 Dragon Lady”, <https://www.lockheedmartin.com/en-us/news/features/history/u2.html> [20.10.2019].

⁶⁹ Hans M. Kristensen, “U.S. Nuclear Weapons in Europe A Review of Post-Cold War Policy, Force Levels, and War Planning, Natural Resources Defense Council (February 2005)”, <https://www.nrdc.org/sites/default/files/euro.pdf> [20.10.2019].

⁷⁰ Paul Meerts, “Conference Diplomacy”, *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp (Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016), 504.

diplomasisi, diplomatik sürece daha çok paydaşın katılmasını ve müzakere konularının çeşitlenmesini sağlamıştır.⁷¹

Zirve diplomasisinin kurumsallaşması ve müzakerelerin yürütülmesinde ana yöntem olması Milletler Cemiyeti'nin kurulması ile mümkün olmuştur.⁷² Tarihsel olarak zirve diplomasisinin ilk örneği Vestfalya Anlaşması müzakerelerinde karşımıza çıkmaktadır. Vestfalya Anlaşmasında günümüz zirve diplomasisinden farklı olarak tüm taraflar müzakere konularını birlikte müzakere etmemiştir. Müzakereler taraflar arasında gerçekleştirilmiş, ortak bir anlaşma metnine bağlanmıştır. Viyana Kongresi ve sonrası için karar alınan dışişleri bakanları toplantıları zirve diplomasisine örnek olmuştur.⁷³

Zirve diplomasisinin İkinci Dünya Savaşı sonunda ana diplomatik yöntem olmasında iki unsur etkili olmuştur. Bunlardan ilki Birinci Dünya Savaşı sonunda kurulan yeni diplomatik rejimin zorunlu bir sonucu olarak zirve diplomasisinin benimsenmesidir. İkinci unsur devletlerin karşılaşılan sorunları tek başına çözmeye yetersiz kalıp iş birliği geliştirmeleridir. Devletler başta BM olmak üzere uluslararası örgütler bünyesinde sorunlarını çözmeye çalışmışlardır. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nu ülkelerin eşit olarak birer üyeye (BM daimî temsilcisi) temsil edildiği bir meclis olarak görmek mümkündür. Devletler, kendi aralarında çözemedikleri ve çok taraflı diplomasi gerektiren konuların tartışıldığı Genel Kurul toplantılarında diğer ülkelerin desteğini alarak sorunlarını çözmeye çalışmıştır.

Zirve diplomasisine geçişle birlikte diplomatik müzakerelerin yürütülmesinde de değişiklikler olmuştur. Vestfalya sisteminde müzakere sürecinde başat aktör rolünü

---

⁷¹ Jan Melissen, "Summit Diplomacy Coming of Age". *Diplomacy Discussion Papers*, Der. Karin Aggestam, Geoff Berridge, Rik Coalseat, Erik Goldstein, Donna Lee, Paul Sharp. The Hague: Netherland Diplomatic Institute of International Relations Clingendael Press, 2003, 1-21

⁷² Paul Meerts, "Conference Diplomacy", *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp (Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016), 501.

⁷³ Kyle Lascuertes, "The Concert of Europe and Great-Power Governance Today", https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE226/RAND_PE226.pdf [20.10.2019].

elçiler üstlenmektedir. Viyana Kongresi ve sonrasındaki dışişleri bakanları toplantılarını istisna olarak görürsek devletlerin dış ilişkilerinin düzenlenmesi konusunda elçiler temel aktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle Soğuk Savaş döneminde müzakerelerin yürütülmesinde siyasi temsilcilerin elçilerden daha çok sahada olduğu görülmektedir. Devlet başkanları, dışişleri bakanları, maliye bakanları gibi ilgili konuda birinci düzeyde yetkililer müzakerelerde devletlerini bizzat temsil etmişlerdir. Konunun önemine veya zirvenin düzenlenme şekline göre aktörlerin diplomatik temsil ve müzakere süreçlerinde rolleri değişiklik göstermektedir. Bu dönemde elçiler diplomatik misyon bakımından geri plana çekilip ilgili bakan ve devlet başkanlarının vardığı anlaşmaların detayları üzerine çalışmıştır.

Zirve diplomasisi ve çalışmasında devletler daha kolay ikna olmuş ve hem BM’de hem de farklı zirvelerde bir araya gelip görüşmelerini sürdürmüştür. Zirve diplomasisi sorunların görüşülmesinde önemli bir yöntem olmuştur. Zirve diplomasisinin benimsenmesinde hem SSCB’nin hem de ABD’nin BM Güvenlik Konseyi’nde veto hakkına sahip olması müzakerelerin devamı açısından tarafların risk görmemesine neden olmuş ve etkin çalışmasını sağlamıştır.

Birinci Dünya Savaşı’ndan Soğuk Savaş’ın sonuna kadarki süreçte inşa edilmek istenilen diplomatik yapıda en başarılı sonuçların alındığı alan, zirve diplomasisi olarak değerlendirilebilir. Zirve diplomasisi Soğuk Savaş’ın tehditlerini kontrolde ve taraflar arasında etkin bir iletişimin sürdürülmesinde önemli bir rol oynamıştır.

2.8. Soğuk Savaş Sonrası Diplomatik Yapı

Soğuk Savaş 1989’da Berlin Duvarı’nın yıkılması ve 1991’de SSCB’nin dağılmasıyla sona ermiştir.⁷⁴ ABD ile SSCB arasındaki gerilimin iki gücün sahip olduğu askeri kapasite, nükleer ve balistik füzeler dikkate alındığında SSCB’nin çöküşüyle bitmesi Soğuk Savaş üzerine çalışan uluslararası ilişkiler teorisyenlerine sürpriz olmuştur.⁷⁵

---

⁷⁴ McMahon, *The Cold War: A Very Short Introduction*, 143-169.

⁷⁵Herrmann K, Richard & Richard Ned Lebow, *Ending the Cold War: Interpretations, Causation, and the Study of International Relations* (New York: Palgrave Macmillan, 2004), 1-30.

ABD ve SSCB merkezli politik gerilimlerin sona ermesiyle iki kutuplu sistem sona ermiştir. NATO devletleri ve bağlantısızlar için komünist rejim tehlikesi, Doğu Blok ülkeleri içinse ABD müdahalesi tehlikesi sona ermiştir. SSCB'den selefi olan Rusya Federasyonu (RF) Gorbaçov'un başlattığı Glasnost (açıklık, şeffaflık) ve Perestroyka (yeniden yapılanma, yeniden inşa) politikalarını devam ettirmiş liberal demokrasiye geçiş ve liberal ekonomiye uyum sağlamak için reformlara hızla devam etmiştir.⁷⁶ Rusya Federasyonu 90'lı yıllar boyunca ABD ile olan güç mücadelesine yeniden girmek üzere politikalar geliştirmiştir. Rusya, ABD'nin politikalarına karşı sessizliğini 2007 Münih Güvenlik Politikası Konferansı'na kadar korumuştur. Rusya Federasyonu başkanı Vladimir Putin konferansta tek kutuplu dünya dayatmasını ve ABD'nin eski Sovyet nüfuz alanı üzerindeki politikalarını eleştirmiştir.

ABD, Soğuk Savaş'ın galibi olarak tek güç haline gelmiş ve Zbigniew Brzezinski'nin ifadesine göre kendisine rakip olabilecek diğer güçlerden askeri, ekonomik, teknolojik ve kültürel açıdan açık ara önde bir pozisyon elde etmiştir.⁷⁷ ABD Soğuk Savaş sonrası dönemde SSCB'nin parçalanmasıyla ortaya çıkan yeni devletlerin liberal ekonomi ve demokrasiye geçiş sürecini destekleyerek nüfuz alanını genişletmek hedefiyle bir politika inşa etmeye çalışmıştır.

90'lı yıllarda ABD liberal ekonomi, liberal demokrasi ve serbest ticaret kavramları üzerinden dünyayı uluslararası kurumlar üzerinden yeniden inşa etmeye çalışmıştır. NATO ve Rusya Federasyonu arasında iletişim kurulmaya çalışılarak düşmanlık algıları yok edilmeye çalışılmıştır. Ulaşım ve iletişim kanallarının geliştiği günden beri adım adım ilerleyen küreselleşme bu dönemde oldukça gelişmiş dünya için küresel köy tabiri kullanılmıştır.

---

⁷⁶ Şenol Kantarcı, "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı Koalisyonlar Dönemi mi?", *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, C. 8, S.16 (2012): 47-85.

⁷⁷ "Detaylı bilgi için:" Zbigniew Brzezinski, *Büyük Satranç Tahtası*, çev. Yelda Türedi (Ankara: İnkılap Kitabevi, 2005).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DİJİTAL ÇAĞDA DİPLOMASİ

Soğuk Savaş sonrasında, Birinci Dünya Savaşı sonrası oluşan diplomatik sistemi değiştirecek bir gelişme ya da değiştirme girişiminin olduğu anlaşma görülmemektedir. Soğuk Savaş sonrasında ABD hegemon güç olmaya tek aday devlet ve liberal demokrasi ise rakipsiz bir ideoloji olarak görülmüştür. ABD'nin zımnı olarak dünya politikasına yeniden şekil vereceği düşüncesi hâkim olmuştur. Bu bağlamda Francis Fukuyama “*Tarihin Sonu*” çalışmasında küreselleşme olgusunu merkeze alarak bütün dünyadaki yönetimlerin ve kültürlerin benzeşerek ortak noktada buluşacağı tezini ortaya atmıştır.⁷⁸

Soğuk Savaş, devletlerin ideolojik kamplar etrafında hareket etmesi sebebiyle küreselleşme önündeki en büyük engellerden birisiyken diğer yandan yürütülen uzay çalışmaları ve BİT'teki ilerlemeler küreselleşmeyi hızlandıran süreçler olmuştur. Soğuk Savaş'ın taraflarınca doğu-batı şeklinde bölünen Berlin'de duvarın iki tarafında iki zıt ideolojinin sunduğu birbirinden farklı yaşamlar küreselleşmenin bu süreçte durma noktasına geldiğini göstermektedir. Diğer yönden Soğuk Savaş döneminde ABD ve SSCB arasındaki uzay teknolojileri ve savunma sanayi merkezli yarış sayesinde BİT'te kaydedilen ilerleme Soğuk Savaş sonrasında hızla ilerleyen küreselleşmenin alt yapısını sağlamıştır.

Devletler BİT'teki ilerlemeleri içeride ve dışarıda daha güçlü propaganda yapmak için kullanmıştır. Diplomasinin her zaman en önemli konuları arasında yer alan iletişim daha da önem kazanmıştır. Propaganda bu dönemde kamu diplomasisi olarak adlandırılmış ancak zamanla işlevi değişmiştir.

İnternetin yaygınlaşması ve tüm dünyada kişisel erişime açık hale gelmesiyle birlikte yeni medya olarak adlandırılan sosyal medya siteleri de diplomasi süreçlerine eklenmiştir. Sosyal medya siteleri geleneksel medyadan farklı olarak iç ve dış

---

⁷⁸ Francis Fukuyama, *Tarihin Sonu mu?*, çev. Nabi Avcı (Ankara: Vadi Yayınları, 1999), 35-45.

kamuoyuna eş zamanlı ulaşma ve gelen tepkileri eş zamanlı olarak ölçebilme imkânı tanımıştır. Sosyal medyanın diplomasiye katılması dijital diplomasi olarak adlandırılmıştır.

Dijital diplomasiye giden sürecin açıklanması için öncelikle bu süreci başlatan unsurları açıklamak gerekmektedir. Hem yumuşak gücün hem de kamu diplomasinin başlangıcı küreselleşmeye dayanmaktadır.

3.1. Küreselleşme Kavramı Üzerine

Küreselleşme; siyaset, ekonomi, kültür ve iletişim başta olmak üzere pek çok alanı etkileyen dolayısı ile zikredilen disiplinlerce anlaşılmaya ve açıklanmaya çalışılan bir olgudur. Hemen hemen her alanı etkileyen küreselleşmenin üzerinde uzlaşmış bir tanımı yoktur. Küreselleşmenin tanımlanmasında ortaya çıkan zorluğun sebebi etkilediği alanların genişliğiyle birlikte devam eden bir süreç olmasıdır. Küreselleşme kavramını tanımlamayı zorlaştıran faktör, kavramı inceleyen bilim insanlarının kavramın yarattığı kültürlerarası homojenleşme süreci, ulus üstü örgütlenmelerin doğması ve çok uluslu şirketlerin yarattığı etkiler gibi boyutlarını duygusal ve ideolojik olarak eleştirmesi veya desteklemesidir.⁷⁹

Ulrich Beck küreselleşmeyi, ekonomi, bilgi, ekoloji, teknoloji, kültürlerarası farklılıklar ve sivil toplumun çeşitli boyutlarında günlük davranışlarla belirgin şekilde sınırlarla daha az alakalı hale gelmesi şeklinde tanımlamaktadır.⁸⁰ Bu tanımdan hareketle küreselleşmeden sınırlar arası farklılıkların kaybolup dünyadaki işleyişin ve iş yapılarının, davranışların birbirine daha benzer hale gelmesi kastedilmektedir.

Küreselleşme sürecinin etkilerinin en net görüldüğü alanlardan birisi ekonomik faaliyetlerdir. Ekonomik anlamda küreselleşme sermaye, mal ve hizmetlerin serbest dolaşımı üzerinden açıklanmaya çalışılmaktadır. Liberal ekonomi anlayışının, devletlerin ekonomik alandaki faaliyetlerinin küçülmesi, gümrük vergilerini kaldırması, piyasa mekanizmasına müdahalede bulunmaması gibi tavsiyeleri

---

⁷⁹ Refik BALAY, “Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, C.37, S.2 (2004): 62-66.

⁸⁰Ulrich Beck, *What is globalization?*, çev. Patrick Camiller 1 bs. (Cambridge: Polity Press, 2000), 28.

küreselleşmeyi desteklemektedir. Küreselleşme konusunda tartışmalar 1960'lerden sonra yoğunlaştığı halde Amerika'da çıkan 1929 ekonomik krizinin başta Avrupa olmak üzere bütün dünyayı etkilemesi küreselleşmenin ekonomi ve finans yönünden ne derece ileride olduğunu göstermektedir. Ekonomik faaliyetlerde devletlerin bıraktıkları boşluğu dolduran özel şirketlerin üretim ve tüketim süreçlerini küresel çapta planlaması ve bu şekilde gerçekleştirmesi de küreselleşmeyi destekleyen bir faktör olarak ortaya çıkmaktadır.⁸¹ Devletlerin girdiği ekonomik krizlerin domino etkisi yarattığı ve ekonomik işbirliklerinin bir ihtiyaç olduğu görülünce İkinci Dünya Savaşı sonunda Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu (IMF) gibi küresel çapta kurumlar; Kuzey Amerika Serbest Ticaret Antlaşması (NAFTA), Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC) gibi bölgesel çapta kurumlar kurulmuştur. Küreselleşmeyi destekleyenler, süreci mallarda ve hizmetlerde kalitenin yükselip, maliyetin düşmesi olarak değerlendirirken eleştirenler ise sermayenin belli merkezlerde toplanması dolayısıyla kronikleşen fakirliğin sebebi olarak görmüştür.

Küreselleşmenin artan etkisi yeni siyasi sorunları gün yüzüne çıkartmıştır. Bu yeni sorunların bir kısmı uluslararası müzakerelerle çözülebilecek boyuttayken bazıları ulusal düzeyde yeni politikaların geliştirilmesini gerektirmektedir. İklim krizi, küresel terör ve insan haklarının iyileştirilmesi gibi sorunların çözümü için uluslararası iş birliğini mecbur hale gelmiştir. Diğer yandan uluslararası müzakerelerde bu sorunlara getirilen çözümlerin uygulamaları ulus devletlerin iç gündemine egemenlik, otorite ve güvenlik kavramlarında aşınma olup olmadığı tartışmasının başlamasına sebep olmuştur.⁸² Ulus devletlerin, ulus üstü, uluslararası ve bölgesel örgütlenmeler ilişkisi de ayrı bir tartışma konusu olmuştur. Küreselleşme ile ulus devlet arasındaki ilişkiyi açıklamak oldukça güç olmakla beraber uzmanların bir kısmı küreselleşmenin ulus devletlerini küçülterek yok olmasına neden olduğunu bir kısmı ise ulus devletler

---

⁸¹ Oğul Zengingönül, "Nedir Bu Küreselleşme? Kaçabilir miyiz? Kullanabilir miyiz?", *Siyasa Dergisi*, C.1, S.1 (2005), 88.

⁸² Fırat Bayar, "Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye", *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, C.1, S. 32 (2008): 26-32.

üzerindeki yeni etkileri düzenleyen ve düzelden bir mekanizma olduğunu savunmaktadır.⁸³

3.1.1. Küreselleşmenin Bir Boyutu Olarak İletişim

Küreselleşme ile iletişim teknolojilerinin gelişmesi arasında doğru bir orantı vardır. İletişim olanakları geliştikçe küreselleşme eğilimi güçlenmektedir. Küresel düzeyde gerçekleşen iş birlikleri ve çalışmalar daha iyi iletişim ihtiyacını doğurmaktadır. İletişim ağlarının gelişmesi ve buna bağlı küreselleşmenin artması insanları ekonomi ve siyasi boyutlarındaki etkilerine nazaran daha az tedirgin etmekte ve dünyanın her yerinden haber alma imkânı genel olarak olumlu değerlendirilmektedir. Tartışılan alan ise diğer devletlerin propaganda faaliyetleri oluşturmasında ve sürdürmesinde küresel iletişim araçlarını kullanmasıdır. Günümüzde küresel iletişim araçları sayesinde devletler arası iletişim sürekli ve eş zamanlı hale gelmiştir. Kitle iletişim araçları ve teknolojileri önceleri devletlerin tekelindeyken bugün bireyler küresel iletişim kanallarını kullanabilir hale gelmiştir. İletişim ağlarının dünyada tüm bireylerin erişebileceği şekilde genişlemesi küreselleşmeyi anlatmak için kullanılan “dünya küresel bir köydür”⁸⁴ söyleminin gelişmesini sağlamıştır.

3.1.2. Küresel İletişimin Altyapısının Kurulması

Devletler arası iletişim elçi ve ulak ile başlayıp daha sonra BİT’in ve ulaşım imkânlarının gelişmesiyle değişen ve kolaylaşan bir durumdur. Devletler arası iletişim ilk olarak 1830’lu yıllarda ilk telgraf yapılarıyla başlamış, telefon, radyo, uydu teknolojileri ve internet ile devam etmiştir. Bugün kullandığımız teknolojilerin hemen hemen hepsinin temelini oluşturan uydu sistemleri küresel iletişimin omurgasını oluşturmaktadır.

---

⁸³ Küreselleşmenin ulus devletin gücünü azaltan bir unsur mu yoksa devletlerin küreselleşmenin sınır uçları mı olacağına dair tartışmalar küreselleşmenin politik rolü noktasında önemlidir.

⁸⁴ Marshall McLuhan & Bruce R.Powers, *Global Köy*, çev. Bahar Öcal Düzgören (İstanbul, Scala Yayıncılık, 2001), 12.

ABD ve Avrupa arasında sürekli ve tam zamanlı iletişim 1886'da Atlantik ötesi telgraf kablosunun tamamlanmasıyla başlamıştır.⁸⁵ Telgrafın yapısını ortak standartlara kavuşturabilmek için kurulan Telegraf Birliği (Telegraph Union) daha sonra Uluslararası Telekomünikasyon Birliği'ne (International Telecommunication Union) dönüştürülerek küresel iletişimi düzenleyen ilk kurum olmuştur.⁸⁶ Birinci Dünya Savaşı, İkinci Dünya Savaşı ve Soğuk Savaş gibi gelişmeler ittifak içi iş birliğini geliştirmek amacıyla devletleri küresel iletişim ağlarına katılmaya teşvik etti. Küresel iletişimin altyapısının sağlanması devletler için tehditlere birlikte cevap vermek ve fırsatları değerlendirme imkânlarını sunması açısından tercihten zorunluluğa dönüşmüştür.

Soğuk Savaş sürecinde ABD ve SSCB'nin başını çektiği iki blok da ideolojik olarak yayılma ve karşı tarafı sınırlama politikası izlemiştir. Her iki blok da çalışmalarının temel konuları arasına propaganda ve imaj yönetimi faaliyetlerini yerleştirirken uydu ve uzay teknolojilerinde üstünlük kurma, rekabetin merkezi haline gelmiştir. AT&T isimli teknoloji firması uydu geliştirme çalışmalarında Telstar⁸⁷ projesiyle ABD'yi göreceli olarak üstün konuma geçirmiştir. SSCB'nin uzaya SPUTNİK uydusunu yerleştirmesi ABD'nin Apollo projesiyle Ay'a ilk adımı atana kadar kamuoyunda SSCB'nin üstün olduğu algısını yaratmıştır.⁸⁸

Küresel iletişim çalışmalarında ABD ve SSCB arasındaki rekabete katılmak isteyen Avrupa ise Avrupa Uzay Araştırmaları Örgütü'nü (European Space Research Organization) (ESRO)⁸⁹ ve European Space Vehicle Launcher Development

---

⁸⁵“Atlantic Telegraph Cable Timeline The Dramatic Struggle to Connect Europe and North America”, <https://www.thoughtco.com/atlantic-telegraph-cable-timeline-1773793> [08.11.2018].

⁸⁶“The 1865 International Telegraph Conference”, <https://www.itu.int/en/history/Pages/ITUBorn1865.aspx> [12.11. 2018].

⁸⁷ Bob Granath, “Telstar Opened Era of Global Satellite Television”, <https://www.nasa.gov/content/telstar-opened-era-of-global-satellite-television/> [18.11.2019].

⁸⁸ “The Space Race”, <https://www.history.com/topics/cold-war/space-race> [21.11.2020].

⁸⁹ “European Space Research Organisation”, <https://archives.eui.eu/en/isaar/66> [18.11.2019].

Organization⁹⁰ 'ı kurarak uydu teknolojileri projelerine destek verdi. European Conference on Satellite Communication konferansında uydu teknolojileri konusunda Avrupa'da parça parça yürütülen çalışmaların birikimlerini bir araya getirmek istemiştir. ABD ile eşit düzeyde bir gelişimi yakalayarak adil bir ortaklık isteyen Avrupa, ABD ile iş birliğini geliştirebileceği fırsatlar aramıştır. SSCB'nin Kuzey Atlantik'teki konumunun yarattığı tehlike Avrupalıların ABD ile anlaşma sürecini hızlandırdı. Comsat Cooperation'u geçici anlaşmayla onaylayan Avrupa bir yandan da bu konudaki çalışmaların önünü açarak ABD'nin tekeli kırma istemiştir.

NATO'nun INTELSAT ve Varşova Paketi'nin INTERSPUTNIK kurumları uydu teknolojilerinin yaygınlaşması ve standart hale gelmesiyle bu konuda iki kutbun sembol kurumları haline geldi. Geliştirilen INTELSAT projesiyle küresel iletişimde iş birliği özel şirketlerden hükümetlerin kontrolüne alındı.⁹¹ SSCB ve Çin Halk Cumhuriyeti bu gelişmelere eleştirel yaklaşım ABD'nin propagandası olarak gördükleri için projeye katılmadılar.

Dışişleri bakanlıklarının temel görevleri arasında yer alan bilgi toplama, sınıflandırma ve analiz etme konusunda büyük bir destek aracı olarak bilgisayarın kullanıma girmesi dış politika ve küresel iletişimi şekillendirmiştir. Dış İlişkiler Bilgi Yönetim Sistemi (Foreign Affairs Information Management System) (FAIMS) kurumunun altında Birleşik Devletler Bilgi Ajansı (USIA) ve Silah Kontrol ve Silahsızlanma Ajansı (Arm Control and Disarmament Agency) gibi birimler de bilgisayarın günlük hayatta rutin kullanımı üzerine çalışmaya başladı. Bilgisayarın ilk çıktığında pahalı olması bütçe konusunda pek çok kurumu sınırlarken bilgisayar fiyatlarında radikal düşüş ve ABD'li firmaların üretim konusunda lider olması bu alanda ABD'yi göreceli olarak üstün konuma getirdi. Böylece ABD Dışişleri Bakanlığı kurum personelini bilgisayar kullanımı konusunda eğitip bu alanda avantajlı duruma geçti. 1990'lara

---

⁹⁰ "Fifty years since first ELDO launch",

https://www.esa.int/About_Us/Welcome_to_ESA/ESA_history/Fifty_years_since_first_ELDO_launch [18.11.2019].

⁹¹Layne Karafantis, "Telstar, the Cold War, and the Origins of Global Communications", *Vulcan The Journal of the History of Military Technology*, C.4, S.1 (2016): 114-134.

gelindiğinde bu konuda düşük ücret politikası izleyen Wang firmasının iflas etmesi ile proje ertelense de ABD’li her diplomatın bilgisayara sahip olma projesinden vazgeçilmedi.⁹²

Yirmi birinci yüzyılda internet ağlarının yaygınlaşması ve bireysel erişime açılması, uydu teknolojilerinin kablosuz internet imkânı sunması ile birlikte küresel iletişim ağları oluşmuş dünyanın herhangi bir yerindeki insan dünyanın başka bir yerindeki insana erişebilir hale gelmiştir. Akıllı telefon teknolojilerinin gelişmesiyle beraber de insanlar sürekli bilgi alabilir ve geri bildirimde bulunabilir hale gelmiştir. Bu çerçevede, internet ve uydu teknolojileri,⁹³ akıllı telefonlar iletişimi ve haberleşmeyi gelişmiş sisteme dolayısıyla diplomasiyi farklı boyutlara taşıdı.⁹⁴

3.1.3. Küresel İletişimin Toplumlara Etkisi

BİT’ in ilk aracı olan gazeteden bugün kullandığımız akıllı telefonlara kadar iletişim araçlarının yayılması ve çeşitlenmesi insanların farklı ülkelerden haber almasını ve bilgi edinmesini giderek kolaylaştırmıştır. İnsanların diğer ülkeler hakkında edindiği bilgilerden hareketle oluşan kanaatler, insanların ülke politikalarını eleştirmesi ve desteklemesi siyasal sisteme talep olarak geri dönmektedir. İktidarlar hem kendi vatandaşlarının hem de başka ülkelerdeki insanların görüşlerine etki ederek siyasal talepleri etkilemek, kendi politikalarının halk için iyi ve doğru olduğuna ikna etmek için kitle iletişim araçlarını etkin bir şekilde kullanmaya çalışmışlardır.

Otuz Yıl Savaşları sırasında Katolik Kilisesinin Papası XV. Gregory, Protestan Reform Hareketinin etkilerini azaltabilmek ve insanları Katolik olmaya ve kalmaya ikna etmek için kilise bünyesinde *Sacra Congregatio de Propaganda Fide* birimini

---

⁹² Wilson Jr. Dizard, *Digital Diplomacy US Foreign Policy in the Information Age*, 1 bs. (Washington DC: CSIS Press, 2001), 106-110.

⁹³ Said Saddiki, “Diplomacy in a Changing World”, *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*, C. 5, S.4 (2006): 96.

⁹⁴ Nicholas Westcott, “The Impact of the Internet on International Relations”, <https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/reports/digital-diplomacy-the-impact-of-the-internet-on-international-relations/> [16.11.2018].

kurarak kurumsal bir şekilde kamuoyuna etki etmeye çalışmıştır. Bu kurumla birlikte bugünkü kamu diplomasisi daha önceki adıyla propaganda faaliyetleri resmi bir kurum bünyesinde yürütülür hale gelmiştir.⁹⁵ Papalık'ın kamuoyu görüşünü şekillendirmek için kurduğu kurumu devletlerin kısa sürede benimsemesiyle kökeni ilk egemen topluluklara dayanan propaganda kurumsal bir yapıya bürünmüştür.

Devletler arasındaki iletişim, küresel iletişim araçlarının gelişmesiyle ve dünyanın her yerine yayılmasıyla ayrı bir önem kazanmıştır. 19.yüzyılda telgraf önce Avrupa kıtası içerisinde sonra kıtalar arasında iletişimi sağlayan ilk bilgi iletişim aracı olmuştur. 1860'ta ilk telgrafını gönderen Britanya Dışişleri Bakanı Lord Palmerson "Tanrım, bu diplomasinin sonudur" diyerek BİT'in diplomatik süreçlere katılımıyla oluşacak evrime ve mevcut sistem üzerinde yaratacağı etkiye açıkça işaret etmiştir.⁹⁶

Pearl Harbour saldırısından sonra ABD, Savaş Bilgi Ofisi'ni [*Office of War Information* (OWI)] kurarak içeride ve dışarıda bilgi akışını düzenleyip kamuoyunu yönlendirmeye çalışmıştır. OWI'nin⁹⁷ direktifleri *Voice of America*'nın kurulmasını sağladı.⁹⁸ *Radio Moscow*'un dünya çapında yayılması ve Sovyet propagandasının genişlemesiyle *Voice of America* da yayın alanını genişleterek 1940'larda 40 dilde yayın yapan dünyanın en yaygın radyo ağlarından birisi haline geldi. BİT böylece psikolojik savaş ve enformasyon aracı olarak rol aldı. İkinci Dünya Savaşı sonrasında kamuoyu kanaatine hâkim olmanın önemini fark eden devletler bu konuda hem ulusal çapta hem de küresel çapta örgütlenme yollarına gittiler. ABD'nin Ulusal Havacılık ve Uzay Konseyi [*National Aeronautics and Space Council* (NASC)] devlet, özel sektör ve müttefik devletler arasındaki iletişimi koordine ediyor ve iletişim politikalarının ABD Başkanı düzeyinde yürütülmesini sağlıyordu.

---

⁹⁵"Sacred Congregation of Propaganda", <https://www.newadvent.org/cathen/12456a.htm> [06.11.2018].

⁹⁶ Brian Hocking & Jan Melissen, "Contexts: Defining the Digital Age", http://charhar.china.org.cn/2015-10/26/content_36892625_11.html [06.11.2018].

⁹⁷ "The Office of War Information Was Created June 13, 1942", http://www.americaslibrary.gov/jb/wwii/jb_wwii_owi_1.html [13.11.2018].

⁹⁸ "Office of War Information", <http://www.coldwarradiomuseum.com/?venue=office-of-war-information> [13.11.2018].

BİT'in görüntü ve videoyu içerecek şekilde evrilmesi ve televizyonların yaygınlaşmasıyla devletler iç ve dış propagandalarında radyodan televizyona yöneldi. Vietnam Savaşı'nın görüntülerinin New York ağ sistemiyle halka servis edilmesi ABD'li vatandaşların hükümete desteğinin artmasını sağladı. Salon savaşı (*living-room war*) diye anılan Vietnam Savaşı⁹⁹ BİT'in kitle ikna sürecindeki rolünü ve önemini göstermiştir.

Diğer bir yandan, Soğuk Savaş döneminde televizyon ve gazeteler devletlerin iç kamuoyunu yönetme ve onları karşı kutba karşı birleştirme aracı olarak veya kendi safına çekmek için etkili bir şekilde kullanılmıştır. Soğuk Savaş'ta taraflar kendi üstünlüklerini gösteren haberler ve filmler yaparak daha güçlü oldukları algısını yaratmaya çalışmıştır.¹⁰⁰

Joseph Nye, Soğuk Savaş'ın askerî açıdan simetrik bir güç dengesinde ilerlemesine rağmen neden ABD lehine sonuçlandığını, ABD'nin ekonomik, siyasal, kültürel ve ideolojik değerlerinin insanları cezbetmesiyle açıklamıştır.¹⁰¹ Bu değerlerin oluşturduğu bütüne ise yumuşak güç ismini vermiştir. Yumuşak güç kavramı uluslararası politikada büyük bir destek bulmuş ve propaganda faaliyetlerine yeni bir boyut kazandırmıştır.

3.2. Diplomatik Kaynak Olarak Yumuşak Güç

Devletler açısından iç ve dış politika keskin bir şekilde ayrıyken Soğuk Savaş döneminde gazete, radyo ve televizyonların küresel çapta yayın faaliyetlerine başlamasıyla insanlar diğer devletler hakkında daha geniş bilgi edinmeye başladı. Bu durum propaganda faaliyetlerinin temeli olan dışarıdaki imajın nasıl olduğu sorusu kadar içeride nasıl bir imaj olduğu sorusuna da aynı derecede önem kazandırmaya

---

⁹⁹Chester Pach, "Lyndon Johnson's Living Room War", *The New York Times*, 30 Mayıs 2017, <https://www.nytimes.com/2017/05/30/opinion/lyndon-johnson-vietnam-war.html> [06.12.2018].

¹⁰⁰ "Soğuk Savaş döneminde propaganda aracı olarak filmler hakkında detaylı bilgi için" Tony Shaw & Denise J. Youngblood, "Cold War Sport, Film, and Propaganda A Comparative Analysis of the Superpowers", *Journal of Cold War Studies*, C. 19, S. 1, (2017):160–192.

¹⁰¹ Joseph S. Nye Jr, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, 1 bs. (New York: Basic Books, 1990), 120-150.

başladı. Nye'in Soğuk Savaş üzerine yaptığı analiz diğer devletlerin politika yapıcılarını tarafından kısa sürede fark edildi. Devletler dışarıda yürüttükleri diplomatik iletişimi bu bağlamda yeniden şekillendirmeye yöneldi. Soğuk Savaş sonrasında diplomatik iletişimin bir parçası olarak yumuşak güç yaklaşımı her ülke tarafından farklı bir şekilde oluşturulmaya çalışılmıştır.

3.2.1. Yumuşak Gücün Tanımı

Joseph S. Nye, yumuşak güç kavramını gücün uluslararası politikada kavramın anlaşılabilir unsurlarından daha geniş bir anlama sahip olduğunu ifade etmek için kullanmıştır. Gücün, diğerlerinin tercihlerini şekillendirme becerisine dayandığını söyleyen Nye, yumuşak gücün yarattığı cazibe ile karşı tarafı zor kullanmadan ikna ettiğini söylemektedir.¹⁰² Nye, güç tanımında gücü kaynaklar ve davranışsal sonuçlar yaratması bakımından ayırım yaparak davranışsal sonuçlara ulaşmak için uygulanan stratejilere ve bağlama vurgu yapmaktadır.¹⁰³ Bu ayırım ile yumuşak gücün sert güçten ayrılmasını ve istenilen davranış değişikliğinin farklı bağlamlar çerçevesinde zorlayıcı unsurları içermeyen stratejilerle de mümkün olacağını iddia etmiştir.¹⁰⁴

Yumuşak gücü ortaya çıkaran ve anlamlı hale getiren ilişkiler çerçevesindeki bağlam olduğunu vurgulamak gerekmektedir. Sert güç ve yumuşak güç arasındaki ilişki de bu bağlamlar çerçevesinde önem kazanmaktadır. Gücü ortaya çıkaran kaynaklara bakarak ayırma gitmek doğru değildir. Sert gücün kaynağı olan ekonomi ve askeri güç yumuşak gücün şekillenmesinde önemli birer etken olabilmektedir. Ekonomik güç bir devletin diğerine ekonomik yaptırımlar uygulamasında sert güç unsuru iken, toplum için yarattığı sosyal refah yönüyle yumuşak gücün bir aracı olmaktadır. Aynı şekilde askeri güç de sert gücün en önemli bileşeniyken askeri ittifaklarda aktif rol almayla veya ABD'nin deniz kuvvetlerinin 2007'deki tsunami afetini yaşayan Endonezya

---

¹⁰² Joseph S. Nye Jr, *Yumuşak Güç*, çev. Rayhan İnan Aydın (İstanbul: Elips Yayınları, 2017), 32-34.

¹⁰³ Joseph S. Nye, *The Future of Power*, 1 bs. (New York: Persues Book Press, 2011), 28.

¹⁰⁴ A.g.e., 94.

halkına yardım etmesi örneğinde olduğu gibi yumuşak gücün etkinliğini artırmaktadır.¹⁰⁵

Yumuşak gücü sert gücün alternatifi olarak görmek yanlıştır. Nye, yumuşak gücün dış politikada tek başına etki yaratacağı konusundaki yanlış anlamaların önüne geçmek için yazdığı “*Get Smart: Combining Hard and Soft Power*” isimli makalesinde yumuşak gücün, sert güçle birlikte akıllıca geliştirilmiş bir strateji ile uygulandığında etki yaratacağının altını çizmiştir.¹⁰⁶ Pek çok makale ve kitabında üzerinde durduğu akıllı güç (*smart power*) kavramı ile bu ilişkiyi açıklamaya çalışmıştır. Yumuşak gücün araçları bağlam içerisinde değişebilir olduğu için kaynakları yönünden incelemek doğru anlaşılabilmesi için tanımlamalardan daha açıklayıcı olmaktadır.

3.2.2. Yumuşak Gücün Kaynakları

Nye, yumuşak gücün cazibe yaratarak ikna etmesini “*Eğer istediğim şeyi istemeni sağlayabilirsem, o zaman yapmak istediğim şeyi yapmaya seni zorlamama gerek yoktur.*”¹⁰⁷ şeklinde açıklamıştır. Nye, yumuşak gücün kaynaklarını kültür, siyasi değerler ve dış politika ana başlıkları altında vermektedir.¹⁰⁸ Nye, yumuşak gücün kaynağı olarak ilk sırada kültürü belirtmektedir. Kültürü bir toplum için anlam yaratan değerler ve uygulamalar bütünü olarak tanımlayan Nye kültürü iki gruba ayırmaktadır. Bunlardan ilki üst kültür olan toplumun elitlerine hitap eden edebiyat, sanat ve eğitimidir. İkincisi ise toplumların tamamına hitap eden kitlesel eğlenceye dayalı popüler kültürdür. Nye, kültürün, bir ülkenin yumuşak gücünü arttırabilmesini

---

¹⁰⁵ A.g.e., 28-35.

¹⁰⁶ Nye 2009 yılında Foreign Affairs’teki makalesi *Get Smart: Combining Hard and Soft Power* isimli makalesinde gücü diğerlerine istediğini yaptırabilme kabiliyeti olarak tanımlamıştır. Gücü sert ve yumuşak güç ortaya çıkaran unsurlar ayrı olsa da dış politika da etki yaratması ayrı değil birlikte uygulandığında etki yaratacağını söylemiştir. Joseph S. Nye Jr, “Get Smart Combining Hard and Soft Power”, *Foreign Affairs*, C.88, S.4 (2009): 1-3.

¹⁰⁷ Joseph S. Nye, *Amerikan Gücünün Paradoksu*, çev. Gürol Koca (İstanbul: Literatür Yayıncılık, 2003), 10-11.

¹⁰⁸ Nye, *Yumuşak Güç*, 19-32.

evrensel değerler içermesine ve kültür politikalarının diğer ülkelerle ortak değerleri desteklemesine bağlamaktadır.¹⁰⁹ ABD'nin eğitim faaliyetlerinin etkisinden üst kültür unsuru olarak bahsederken, popüler kültür unsuru olarak eğlenceyi temel alan birey merkezli, çoğulcu, popülist ve tüketici tercihlerine odaklanmaktadır.¹¹⁰ ABD, popüler kültürünün dünyaya açılan unsuru olarak Hollywood sineması aracılığıyla sade vatandaşları yönlendirmektedir.

Yumuşak gücün ikinci kaynağı olarak belirtilen politik değerler kapsamında demokrasi, insan hakları ve farklı inançlara saygı, iç politikada yumuşak gücü etkileyen önemli etmenler arasında yer almaktadır. Devletlerin politik değerler hakkında uluslararası kamuoyundaki söylemleri ile içerideki uygulamaları arasındaki uyum devletlerin uluslararası ortamda ve diğer toplumlarda etkisini arttırmaktadır.¹¹¹

Üçüncü kaynak ise ülkelerin dış politikada davranışlarıdır. Ülkeler dış politikalarında ne kadar barışçıl davranış sergilerse yumuşak güçlerinin de o oranda artacağı kabul edilmektedir. Ekonomisi güçlü olan ülkelerin yaptığı ekonomik yardımlar devletin dış politikada daha görünür olmasını sağlamaktadır.

Yumuşak gücün kaynakları incelendiğinde cazibeyi yaratan araçlar devletler arasındaki etkileşime ve hatta etkileşime maruz kalanlara göre değişkenlik göstermektedir. Bu bağlamda her yumuşak güç aracının ikna sürecinde yeterince etki yaratıp yaratmayacağı en azından kısa vadede tartışma konusu olmalıdır. Bu bağlamda dış politikada yumuşak gücün rolünü incelemek gerekmektedir.

3.2.3. Yumuşak Gücün Dış Politikada Rolü

Yumuşak gücü oluşturan kaynakların farklı toplumsal katmanlarda farklı şekilde etki uyandırması sebebiyle yumuşak gücün dış politikada rolü kaynaklarının etkisine bağlı olarak değişmektedir. Yumuşak gücün cazibe yaratıp devletleri kendiliğinden harekete geçirmedeki ya da ikna sürecindeki rolünün devletlerin askeri ve ekonomik

---

¹⁰⁹ A.g.e., 32-34.

¹¹⁰ A.g.e., 73-85.

¹¹¹ A.g.e., 87-94.

kapasitesiyle orantılı olduğu gözden kaçırılmamalıdır.¹¹² Yumuşak gücün etkisi devletler arasındaki etkileşime ve bu etkileşimden etkilenen kesimlere göre değişmektedir. Örneğin Güney Kore merkezli Kore Pop (K-pop) müzik grupları gençler arasında bir etkileşim yaratırken daha üst yaş gruplarında aynı etkiden bahsetmek zordur. Yumuşak gücün araçları bazen doğrudan ilişkili ve birbirini destekler nitelikteyken bazen de birbirinden bağımsız şekilde gelişebilmektedir. Bunun sebebi o yumuşak gücü oluşturan unsurun hitap ettiği kesimle ilgilidir.

Yumuşak gücün dış politikada etkin bir rol üstlenmesi o araçla ilgili pozitif bir algı yaratılmasına ve bu algı üzerinden ilgili devlete yönelik algının yeniden şekillenmesine bağlıdır. Bir devletin başka devletlerdeki insanların algısını yönetmesi zordur. Bu yumuşak gücü oluşturan araçların sadece devletin tekelinde olmamasından kaynaklanmaktadır. Yumuşak gücün uygulanmasında devlet kurumları, sivil toplum örgütleri, uluslararası şirketler, iş adamları ve vatandaşlar olmak üzere geniş yelpazede farklı aktörler rol almaktadır. Bu durum devletlerin üzerindeki yükü almaları açısından bir avantajken, devlet politikası oluşturma açısından dezavantaja neden olmaktadır. Yumuşak gücün bu zorlu ikilemi, dış politika karar alıcılarının ilgili ülkede faaliyet gösteren kurumlar ile koordinasyonun ve iş birliğinin sağlanması ihtiyacını ortaya çıkartmıştır.

Yumuşak gücün dış politikadaki rolünü tespit etmek zordur. Nye, *McDonald's* yemenin veya Michael Jackson tişörtü giymenin doğrudan yumuşak güç belirtisi olamayacağını *Coca Cola* içip *Nike* marka giyinen ve Amerika'ya karşı savaşan milis grupların varlığını örnek göstererek açıklamaktadır.¹¹³ Bu noktadan hareketle başka bir ülkede yürütülen barışçıl her faaliyetin doğrudan yumuşak güç yarattığı yanılıgısına

---

¹¹² Özdemir Akbal kültürel tesirin ölçülmesinde ABD ile bir Orta Afrika ülkesi arasında kültürel zenginlik açısından çok büyük bir fark olmadığını belirtmiştir. ABD'nin kültürel davranışının ve ideolojik yayılımının çok daha güçlü olmasının sebebini sahip olduğu ekonomik etkiye ve kitle iletişim araçlarını daha etkin kullanabilmesine ve iş birliği söylemi ile seçkinleri yönlendirebilme kapasitesine bağlamıştır. Detaylı bilgi için Özdemir Akbal, *Suudi Arabistan Siyasal İlişkileri*, 1 bs. (Ankara: Nobel Yayınevi, 2019), 61-67.

¹¹³Nye, *The Future Of Power*, 30.

kapılmamak gerekir. Geline nokta, dış politikada bu kadar sınırlılık çerçevesinde şekillenen yumuşak gücün rolünün ne olduğunun yeniden sorgulanmasıdır.

Devletler aldıkları kararlarda bu kararın ülkenin imajını nasıl etkileyeceğine ilişkin inceleme yaparlar. Alınan kararın faydası vurgulanırken toplum açısından maliyetinin ne olduğu süreç boyunca kamuoyuna açıklanmaya çalışılmaktadır. Uluslararası kamuoyu bakımından pozitif görülen adımlarda öncü olmak devletin imajı açısından pozitif katkı sağlamaktadır. Japonya iklim değişikliği konusunda oluşturduğu Kyoto protokolü ile dünya kamuoyunda bu konuda lider ülkelerden birisi olarak görülmektedir. Bu Japonya'nın yumuşak gücünü arttırmakla birlikte pek çok ülkeyi de bu konuda adımlar atmaya yöneltmiştir. Avrupa Birliği'nin insan hakları ve özgürlüklerini yüksek standartlarda benimsemesi ve üye olmak isteyen ülkelere talep etmesi, üyelik sürecine katılmak ve sürecine devam etmek isteyen ülkeleri bu yönde adımlar atmaya zorlamaktadır. Bu iki örnek göstermektedir ki, yumuşak güç dış politikada başkalarının tercihlerini sınırlayan ve onları yeni tercihlere zorlayan bir rol oynayabilmektedir. Ancak bir yandan da yumuşak gücün tek başına tüm problemlerin çözümü olamayacağını söyleyen Nye, durumu izah etmek için Kuzey Kore lideri Kim Jong-Il'un da Hollywood filmleri izlediğini ancak bunun nükleer silah politikasında çok az etkili olduğunu söyler.¹¹⁴

3.3. Diplomatik Araç Olarak Kamu Diplomasisi

Diplomasi faaliyetlerinin bir parçası olarak propaganda ilk egemen topluluklardan günümüz devletlerine kadar varlığını sürdürmüştür. Propaganda sadece devletlerin kendi imajlarını güçlendirme ve hedef toplumu ikna etmenin aracıdır. Yumuşak güç kaynaklarının dış politikada bir etki unsuruna dönüşmesi hem devletler arası ticarete bir boyut kazandırmış hem de propagandadan kamu diplomasisine geçişin önünü açmıştır. Devletler dış politika amaçlarına ulaşmak ve kendi değerlerini yaymak için geniş bir çerçevede politika oluşturmaya çalışmıştır. Propaganda kamusal olarak yürütülen bir faaliyet iken kamu diplomasisinde devlete yardımcı aktörler olarak sivil toplum örgütleri, iş dünyası ve vatandaş da rol oynamıştır.

---

¹¹⁴ A.g.e., 6.

3.3.1. Kamu Diplomasinin Tanımı

Propaganda kelimesinin zihinlerde oluşturduğu olumsuz imajdan dolayı, aynı işlevi üstlenmesi için Kamu Diplomasisi kavramı Edmund Gullion tarafından geliştirilmiştir.¹¹⁵ Gullion; kamu diplomasisini bir ülkenin diğer ülkelerdeki çıkarlarını korumak için geleneksel diplomasinin ötesindeki araçlarla, o ülkelerdeki kamu görüşünü çıkar gruplarıyla hareket ederek şekillendirme olarak tanımlamıştır.¹¹⁶

Kamu diplomasisi kavramıyla propagandanın sadece ismi değişmemiş içeriği ve çalışma mantığı da değişmiştir. Bu değişim Soğuk Savaş'ın bitmesi ile mümkün olmuştur. Kamu diplomasisi faaliyetleri, 1965'ten Soğuk Savaş'ın bitimine kadarki dönemde klasik kamu diplomasisi, Soğuk Savaş'tan günümüze kadar olan dönemde modern kamu diplomasisi olarak iki farklı şekilde tanımlanmıştır. Bu ayrımın ortaya çıkışında kamu diplomasisindeki aktörlerin, amacın ve araçların değişmesi etkili olmuştur. Soğuk Savaş boyunca sürdürülen klasik kamu diplomasisi propagandaya yakın bir işlevi üstlenmiştir. Hem ABD'nin hem de SSCB'nin bu dönemde yürüttüğü kamu diplomasisi faaliyetleri buna temel örnek oluşturmaktadır.¹¹⁷

Klasik kamu diplomasisinde tek aktör devletlerdir. Devletler bu konuda oluşturdukları kurumlar üzerinden faaliyet yürütmektedir. Buna bağlı olarak gelişen söylem devletlerin dış politikada ulaşmak istediği amaçlara yönelik geliştirilen resmi söylemi yansıtmaktadır.¹¹⁸ Soğuk Savaş'ın sonuna kadar olan süreçte klasik kamu diplomasisinin temel amacı iç/dış kamuoyunun ikna edilmesi ve psikolojik savaş faaliyeti yürütmektir. Soğuk Savaş boyunca ABD, *Voice of America* ve SSCB, *Sputnik*

---

¹¹⁵ Nicholas J. Cull, "Public Diplomacy Before Gullion the Evolution of a Phrase", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Der. Nancy Snow & Philip M. Taylor (New York: Routledge Press, 2009), 20-24.

¹¹⁶ Nicholas J. Cull, "Public Diplomacy Before Gullion the Evolution of a Phrase", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Der. Nancy Snow & Philip M. Taylor (New York: Routledge Press, 2009), 20-24.

¹¹⁷ Nicholas J. Cull, *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, 1 bs. (Los Angeles: Figueroa Press, 2009), 14.

¹¹⁸ A.g.e., 13.

vasıtasıyla küresel çapta radyo yayınlarıyla ikna ve psikolojik savaş faaliyetleri sürdürmüştür. Devletler yayınlar ile içerideki gelişmeleri istediği gibi sunarken, dış gelişmeler üzerinden kamuoyunu görüşlerini kendi istekleri doğrultusunda şekillendirmeye çalışmıştır. Haber akışları üzerinden yürütülen psikolojik savaş ile karşı tarafın savaşı kazanamayacağına yönelik psikolojik etki yaratmayı amaçlamışlardır.¹¹⁹

Soğuk Savaş'ın bitmesiyle beraber devletleri iki ayrı kutba ayıran psikolojik sınırlar yıkılmıştır. Bu yeni dönemde kamu diplomasisi uygulamaları, sivil toplum örgütlerinin küresel çapta faaliyet göstermeye başlaması ve çok uluslu şirketlerin üretim ve tüketim süreçlerini bütün dünyadaki faktörleri temel alarak yeniden planlaması ile devletin tekelinden çıkmıştır. Kamu diplomasisindeki bu değişim, devletin tek aktör olmaktan çıkmasını sağlaması sebebiyle oynadığı rolü de değiştirmiştir. Geleneksel kamu diplomasisi sadece propaganda merkezliken, modern kamu diplomasisi ilave olarak ulus imajının yönetilmesi, kültürler arası iletişim ve sürdürülebilir ilişkiler sağlamak gibi roller üstlenmiştir.¹²⁰

Soğuk Savaş sonrasında sürdürülebilir ilişkilerin inşasında sivil toplum örgütleri arasında dayanışma ve yardımlaşma süreci başlamıştır. Nispeten güçlü ve zengin ülkelerin sivil toplum örgütleri sınır ötesinde yürüttükleri toplum yararına çalışmalarını kamu diplomasisinde aktif rol almaya başlamışlardır. Yoksul ülkelerde yürütülen toplum yararına çalışmalar sivil toplum örgütlerinin ve devletlerin tüm dünyada takdir toplamalarını sağlamıştır. Pek çok devlet, uluslararası alanda faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerini destekleyip bu örgütlerin faaliyetlerinde kolaylaştırıcı roller üstlenerek ilgili ülkelerde imajının güçlenmesini ve etki yaratmasını sağlamaya çalışmaktadır.¹²¹ Bu faaliyetler zaman zaman yardım gören ülkelerdeki politik

---

¹¹⁹ A.g.e., 18-29.

¹²⁰ Brian Hocking, "Rethinking the 'New' Public Diplomacy", *The New Public Diplomacy: The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations*, Der. Jan Melissen (New York: Palgrave Macmillan Press, 2005),17.

¹²¹Nicholas J.Cull, *Public Diplomacy: Lessons from the Past* ,14

otoritelerce tehdit olarak algılanıp durdurulmak istenirse de genel olarak iki tarafın iş birliği geliştirilmeye devam etmiştir.

Küreselleşmenin ve endüstrileşmenin avantajı ile pek çok firma üretim ve tüketim süreçlerini çok uluslu olacak şekilde planlamıştır. Firmalar, ucuz iş gücü veya kanuni düzenlemelerin yetersizliği gibi teşvik edici unsurlar sayesinde üretim alanlarını az gelişmiş ülkelere taşıyarak sürekli etkileşim halinde olan kanallar inşa etmiştir. Yatırım alan ülkeler ise kalkınmalarını sağlamak için gelen yatırımcılara destek olacak kanun ve yönetmelik değişikliklerine odaklanan çalışmalar yürütmektedir. İki devlet arasındaki iş ilişkilerinin güçlendirilmeye çalışılması kamu diplomasisini hem olumlu hem de olumsuz yönde etkilemektedir. Yatırım yapan ülke de yatırım alan ülke de açılan etkileşim alanlarından beslenerek imaj yönetim ve etki unsurlarını güçlendirmeye çalışmaktadır. Yatırım yapan firmaların talepleri ve baskıları sonucunda çalışma yasalarının esnetilerek daha kötü çalışma şartlarını ortaya çıkarması, eksik tedbirlerin iş kazalarına sebep olması ve çocuk işçi çalıştırma gibi skandallar kamu diplomasisini olumsuz yönde etkilemektedir. Bu tarz ortaya çıkan problemleri çözmek için devlet otoritesi ile yatırımcı firmalar arası kanallar kurulup sorunlara çözüm arayışlarını geliştirmeye çalışılmaktadır.¹²²

Geleneksel kamu diplomasisi köken olarak yerini aldığı propagandaya yakinken modern manada çalışmaya başladıkça bu kökeninden uzaklaşmıştır. Hatta kamu diplomasisi devletlerin dış politika hedeflerinden ticari yönelimlere dönüşmüştür. Kamu diplomasisine ilişkin politikanın inşasında hedefler ve beklentiler değişirken araçlar da zaman içerisinde değişmiş ve gelişmiştir.

3.3.2. Kamu Diplomasisinin Araçları

Devletler kamu diplomasisi vasıtasıyla diğer devletlerdeki ikna süreçlerini yürütmek, kendi imajını yönetmek ve sürdürülebilir iletişim kanallarını açık tutmak gibi amaçlarını gerçekleştirebilmek için dönemin sunduğu her aracı kullanmaya özen

---

¹²² John Braithwaite & Peter Drahos, *Global Business Regulation* (Cambridge: Cambridge University Press, 2000), 37-294.

göstermiştir. Devletler farklı araçlar üzerinden toplumların farklı kesimlerine ulaşarak oluşturmak istediği imajı hedef topluma kabul ettirmeye çalışmaktadır.

Kamu diplomasisinin araçlarına bakıldığında ilk sırada devletlerin uluslararası yayıncılık faaliyetleri yürütmesi yer almaktadır. Uluslararası yayıncılığı devletler dinleme, savunma ve uluslararası kamuoyunu bilgilendirmek için kullanmaktadır. Dinleme, uluslararası ortamı şekillendiren ve hedef ülkedeki toplum hakkındaki verileri o ülkede kendi imajının nasıl görüldüğünü tespit etmeye yönelik anlama çalışmalarıdır. Savunma, bir aktörün uluslararası çevreyi etkileyen bir adım attığında aldığı tepkilere ve imajını zedeleyen gelişmelere uluslararası iletişim araçlarını kullanarak verdiği cevaplardır.

Kamu diplomasisinin ikinci aracı olan kültürel diplomasi, oldukça geniş kapsamda ve alanda yürütülen faaliyetlerdir. Kültürel diplomasi ile ülkeler kendi kültür öğelerini dünyaya tanıtarak farklı toplumlardaki insanların sempatisini kazanmayı amaçlamaktadır. Kültürel diplomasi kapsamına ülkeler arası etkileşimin olduğu ve yoğunlaştığı her faaliyet girmektedir. Ülkeler arasında etkileşimin olduğu temel alanları turizm, sanayi, popüler kültür ürünleri ve ülke tanıtım programları başlıkları altına toplayabiliriz. Sivil toplum kuruluşlarının ve çok uluslu şirketlerin faaliyetlerini kültürel diplomasi kapsamında düşünmek mümkündür. Diğer ülkede yapılan faaliyetler ve bu faaliyetler esnasındaki etkileşim kültürel transferin sağlanmasında öncü rol üstlenmektedir.

Kamu diplomasisinin en önemli araçlardan birisi de eğitim alanında yürütülen faaliyetlerdir. Eğitim çift yönlü olarak hem öğrenciyi gönderen hem de ağırlayan ülkenin imajını şekillendirmektedir. Öğrenciler yurt dışında eğitim gördüğü süre boyunca o ülkede ülkesinin imajını şekillendirmektedir. Ülkesi hakkında bilgileri arkadaşları ile paylaşarak onlara doğru ve doğrudan bilgi aktarımı yapmaktadır. Ülkesine döndükten sonra eğitim için gittiği ülkeden edindiği izlenimleri paylaşarak o ülkenin imajının şekillenmesine katkı sunmaktadır. Meslek hayatına atıldığı dönemde ise o ülke iş birliği geliştirilmesine katkı sunabilir. Bir başka açıdan eğitimin ülkedeki elitleri yönlendirmedeki rolü oldukça etkindir. İş dünyasında, siyasette ve bürokrasideki üst düzey yöneticiler daha önce eğitim aldıkları ya da yaşadıkları ülkelerin kaygılarını daha iyi anlayabilmektedir. Böylece yapılacak iş birliklerinin verimli yürütülmesine daha fazla katkı sunabilirler.

Bir diğerk araç olan bilişim teknolojileri alanı günümüzde kamu diplomasının en etkin araçlarından birisi olmuştur. Kamu diplomasisi faaliyetleri radyo, gazete ve televizyon üzerinden sürdürülürken internetin yaygınlaşmasıyla bilgisayar ve akıllı telefonlar da kullanılmaya başlanmıştır. Başta sosyal medya ve küresel çapta içerik üreten dijital platformlar sayesinde insanlar dünyanın her yerindeki gelişmeleri yaşadıkları şehrin imkânlarından bağımsız bir şekilde takip edebilme olanağı buldular. Bu sayede insanlar farklı kültürler ile tanışırken bir yandan da bu kültürlerle uyum sağlamaya başlamışlardır. Bilişim teknolojilerinin kamu diplomasisine katkı sunduğu bir diğerk alan ise teknoloji transferleridir. Ülkeler arasındaki teknoloji transferi iş yapış şekillerini birbirine benzeştirmektedir. Bu sayede farklı kültürlerde yaşayan insanların iş kültürleri giderek benzeşmektedir.

3.3.3. Kamu Diplomasisinin Dış Politikadaki Rolü

Kamu diplomasisi sağladığı faydalarla dış politikanın vazgeçilmez bir parçası olmuştur. Kamu diplomasisinin bir ayağını devlet oluştururken diğerk ayağını sivil toplum ve özel şirketler oluşturmaktadır. Devletlerin kamu diplomasi birimleri dış politikadaki sorunlara ve önceliklere göre şekillenirken, sivil toplum ve şirketler sürdürülebilir ilişkileri inşa etmeye odaklanmaktadır. Sivil birimler devletlerin kamu diplomasisinde genellikle kolaylaştırıcı etken olduğu için devlet tarafından zaman zaman desteklenmekte ve gittikleri ülkelerde yaşanan problemlerin çözümüne destek olmayı amaçlamaktadır. Devletlerin kamu diplomasi birimleri temelde ikna, imaj yönetimi ve yumuşak güç unsurlarını dünyaya yayma hedeflerine odaklanmaktadır. Kamu diplomasisindeki hedeflere ulaşabilmekle yumuşak güç unsurlarının hedef ülkede etki uyandırması paralel ilerlemektedir.¹²³

Kamu diplomasisinin ikna rolündeki en güçlü örneklerinden birisini İsrail- Filistin çatışması sergilemektedir. İki ülke arasındaki çatışmanın temeli toprak ve sınırlar üzerinde şekillenirken mücadelenin bir boyutunu da kamu diplomasisi oluşturmaktadır. Her iki ülke çatışmalar ve süreç hakkında kendi pozisyonunun

---

¹²³ Nicolas J. Cull, “The Long Road to Public Diplomacy 2.0 The Internet in U.S. Public Diplomacy”, *International Studies Review*, C. 15, S.1, (2013): 124–135.

haklılığı konusunda dünya kamuoyunu ikna etmek üzere geniş bir çalışma yürütmektedir. İsrail çatışmaların sebebi olarak Filistin tarafından gelen silahlı saldırıları öne sürerken Filistin ise İsrail'in orantısız güç kullanımına dikkat çekmekte ve topraklarının haksız yere işgale uğradığına vurgu yapmaktadır.¹²⁴

Kamu diplomasisi vasıtasıyla imaj yönetimi çalışmalarının en çok incelenen örneklerinden birisi 11 Eylül saldırıları sonrasında dönemin ABD Başkanı George W. Bush'un terörizmle savaş¹²⁵ politikasının temeline "insanların kalplerini ve zihinlerini kazanmak" argümanını koymasındadır. Bush, pek çok kaynakta dünyanın en büyük terör saldırısı olarak nitelendirilen 11 Eylül saldırıları sonrası terörizme karşı vereceği savaşın ana omurgasını askeri güçten ziyade kamu diplomasisine dayandırmak istemiştir.¹²⁶ Ancak terörizm ile mücadele kapsamında Afganistan'daki ve Irak'taki insanların ölümü ve göç etmeye mecbur kalmaları hem uluslararası kamuoyunda hem de Orta Doğu'da Bush'un kalpleri ve zihinleri kazanma hedefiyle büyük bir çelişki göstermiş ABD'nin imajına ciddi zarar vermiştir. Bush'tan sonra göreve gelen Başkan Obama Kahire konuşmasıyla Orta Doğu'da yeni bir imaj oluşturma sürecini başlatmıştır. Obama döneminde ABD kamu diplomasisi hem bir ikna aracı hem de bir imaj yönetimi aracı olarak öne çıkmaktadır.

Avrupa Birliği, Erasmus hareketlilik programıyla üye ülkeler arasındaki kültürel farklılıkların daha hoş görülebilir bir zemine yerleşmesini ve kültürel birlikteliğin sağlanması yönünde bir kamu diplomasisini kendi içinde ve üyeliğe aday olan ülkelerle yürütmektedir. Çin ise kamu diplomasisinin odak noktasına ticareti geliştirmeyi koyarak Dışişleri Bakanlığını bu problemlerin çözümü için bir araç olarak

---

¹²⁴ Moran Yarchi, "Two Stories for Two Nations: Public Diplomacy in the Israeli–Palestinian Conflict", *Studies in Conflict and Terrorism*, C.41, S.9 (2017): 677-695.

¹²⁵ Politikanın ismi ABD kaynaklarında "America's Global War on Terrorism veya "GWOT" olarak kullanılmaktadır. "The Global War on Terrorism: The First 100 Days", <https://2001-2009.state.gov/s/ct/rls/wh/6947.htm> [22.12.2020].

¹²⁶ Michael Vlahos, "Public Diplomacy as Loss of World Authority", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Der. Nancy Snow & Philip M. Taylor (New York: Routledge Press, 2009): 24-32.

kullanmaktadır. Benzer şekilde Kanada da kamu diplomasisinde ticaret ağını genişletmeye odaklanmaktadır.

21.yüzyılın ilk yıllarından itibaren hem devletlerin kamu diplomasisini hem de yumuşak gücünü farklı bir alana taşıyan küreselleşmenin bu zamana kadarki en güçlü dalgasını oluşturan gelişme dijital dönüşüm olmuştur. Dijital dönüşümün iletişim boyutu, diplomasi dahil olmak üzere pek çok alanı değiştirmiş devletlerin politika inşaa süreçlerini gözden geçirmesine sebep olmuştur.

3.4. Dijital Dönüşüm

Dijital dönüşüm, 2000’li yıllardan sonra internete erişimin kolaylaşmasından sonra her kesimi etkileyen ve etkileri tartışılan bir alandır. Dijital dönüşüm, bilgi teknolojilerinin yeni araçlarının iş süreçlerine entegre edilmesiyle iş yapış şeklinin ve iş alanlarındaki değişime firmaların ve müşterilerin ayak uydurabilmesi için yürütülen faaliyetlerdir.¹²⁷ Dijital dönüşüm süreci fabrikalardaki üretim süreçlerinin değişiminden, şirket merkezlerindeki iş süreçlerinin yönetiminin değişimine, ürünlerin değişimine, lojistik süreçlerindeki değişime ve son olarak kullanıcı davranışlarının değişimine kadar köklü değişim süreçlerini içermektedir.¹²⁸

Hemen hemen her alanı etkileyen dijital dönüşüm sürecinden doğal olarak iletişim ve medya alanı da derinden etkilenmiştir. Dijital dönüşümle birlikte bilgi akışının kaynağı olan medya, günümüzde geleneksel medya (televizyon, radyo, gazete) ve yeni medya olarak adlandırılan sosyal medya iletişim araçları (Facebook, Instagram, Twitter LinkedIn vs)¹²⁹ olarak iki gruba ayrılmıştır. İnternetin yaygınlaşması ve internete erişimin kolaylaşmasına paralel olarak insanlar sosyal medyada daha fazla vakit

---

¹²⁷ “What is Digital Transformation?”, <https://www.salesforce.com/products/platform/what-is-digital-transformation/> [22.12.2020].

¹²⁸ “Dijital Dönüşüm hakkında detaylı bilgi için bakınız” George Westerman, Didier Bonnet & Andrew McAfee, *Leading Digital Turning Technology into Business Transformation* (Boston: Harvard Business Review Press, 2014).

¹²⁹ “Sosyal medyanın ne olduğu ve dünyayı nasıl etkilediğine ilişkin detaylı bilgi için” Daniel Miller, et al., *How the World Changed Social Media* (London: UCL Press, 2016),

geçirmeye başlamıştır. Sosyal medyanın geleneksel medyadan farklılaşan ve kullanıcılara yeni olarak vaat ettiği, kullanıcılara kişisel alan yaratması, genel gündemler yerine daha özel kişisel ilgi alanlarına uygun gündemlere erişme olanağı sunması, karşılıklı etkileşim ile farklı coğrafyadaki benzer ilgi alanlarındaki insanlarla ortak temada birleşebilme imkânı sunmasıdır. Geleneksel medyanın tek yönlü bilgi aktarımı yerine sosyal medya çift yönlü olarak hem bilgi edinme hem de bilgi üretme imkânı tanımıştır.

Sosyal medyanın yükselişiyle birlikte farklı coğrafyadaki insanların bir araya gelişi ve adeta herkesin ve her grubun kendi medyasına sahip oluşu beraberinde geleneksel kamu diplomasisinin ve yumuşak gücün doğasını da değiştirerek etki hızlarını ve güçlerini arttırmıştır. Dijital dönüşüm öncesinde uluslararası arenada gündemi sadece devletler belirlerken, sosyal medya sayesinde sivil toplum örgütlerinden sade vatandaşa kadar her kesim uluslararası kamuoyuna katkı sunma, küresel sorunlar hakkında söylem geliştirme olanağı bulmuştur. Bu gelişmeler ise dijital diplomasi kavramını ortaya çıkartmıştır.

3.4.1. Dijital Diplomasi

Dijital dönüşümün ekonomide, kültürde, yaşam tarzında ve daha başka pek çok alanda yarattığı dönüştürücü etki yapısal bir değişime sebep olmuştur. Bu büyük yapısal değişimden diplomasi de doğal olarak etkilenmiştir.¹³⁰ Dijital dönüşümün bir parçası olan sosyal medya, sıradan vatandaşın bilgi üreten, haber analizi yapan ve yaptığı paylaşımlarla gündem oluşturan ve gündeme doğrudan katılan bir haber editörü gibi davranmasını sağlamıştır. Aynı zamanda devletler farklı kanallar kullanarak iç ve dış kamuoyunda etki unsuru oluşturma fırsatı bulmuşlardır. Vatandaşların, devletlerin, şirketlerin ve sivil toplum kuruluşlarının, eş zamanlı olarak birbiriyle ve kamuoyuyla

---

¹³⁰ “Dijital dönüşümün sunduğu araçlar ve imkanlar diplomatik kanalları geliştirmiş ve çeşitlilik kazandırmıştır. Diplomasinin doğasının tamamen değiştiğini söylemek çok ciddi bir ifade olacaktır. Elimizde bunu söylemek için yeterli kanıtta yoktur. Ancak bilgi iletişim teknolojileri diplomatik konuların daha geniş bir alanda tartışılmasına ve konuşulmasına imkan tanımıştır.” Detaylı Bilgi için: Andreas Sandre, *Digital Diplomacy Conversations on Innovation in Foreign Policy*, 1 bs. (Maryland: Rowman & Littlefield, 2015), xvii- xxxii.

iletişime geçmeleri, diplomatik meselelerin de dahil olduğu farklı konularda kamuoyu görüşüne etkide bulunabilmeleri kamu diplomasisi ve yumuşak güç başta olmak üzere pek çok diplomatik süreci etkilemiştir.

Devletlerin dijital diplomasiyi benimsemesi her devlet için ayrı şekilde şekillenmiştir.¹³¹ Dijital dönüşüm gibi dijital diplomasi de her kesim ve devlet açısından tartışmalara sebep olmuştur. Bazı devletler diplomatik süreçlerin dijital ortama aktarılmasından endişe duyarken bazı devletler süreci daha hızlı benimsemiş ve devletin dijital alana varlığı taşıması daha hızlı yol almıştır. Devletler dijital alanı hükümetler arası iletişime ek olarak veri toplamak, verileri incelemek, farklı ülkelerdeki insanlarla irtibat kurmak, doğrudan halkı hedef alacak şekilde diplomatik alanda aktif olarak kullanmaya başlamıştır.

Dijital diplomasiğin bir dönüşüm sonucu ortaya çıktığını açıkladıktan sonra önemli bir diğer unsur dijital diplomasiğin ne olduğu veya hangi faaliyetlerin dijital diplomasi başlığı altında değerlendirilebileceği konusudur.

3.4.1.1. Dijital Diplomasiğin Tanımı

Dijital diplomasi bilgi iletişim araçlarının diplomatik süreçlerde kullanılması sonucu ortaya çıkmıştır. Dijital diplomasi alanında araştırma yapan uzmanların, akademisyenlerin ve diplomasiyi uygulayan bürokratların üzerinde uzlaştığı ortak bir tanım yoktur. Hatta kavramın ismi üzerinde bile kesin uzlaşma olmayıp aynı tanıma karşılık olarak e-diplomasi, siber diplomasi, gerçek zamanlı diplomasi gibi tabirler kullanılmaktadır.¹³² Dijital diplomasi uygulamaları giderek yaygınlaşırken normatif bir şekilde tanımlama yapmaya çalışmak hem zorluklara hem de sınırlılığa sebep olacaktır. Dijital dönüşüm süreci giderek farklı alanlara yayılırken dijital diplomasi

---

¹³¹Ilan Manor, *The Digitalization of Public Diplomacy*, 1 bs. (Gewerbestrasse: Palgrave Macmillan, 2019), 16.

¹³² Siber diplomasiğin ve dijital diplomasiğin eş anlamlı olup olmadığına yönelik bir tartışma bulunmaktadır. Bazı uzmanlara göre siber diplomasi dijital diplomasiğin sağlıklı işleyebilmesi için uluslararası anlaşmalarla siber suçların, siber saldırıların önüne geçilmesi internet özgürlüğünün korunması ve internet yönetişiminin sağlanması üzerinedir.

alanındaki uygulamalarının artmasını ve kavramın tanımının içeriğinin bu süreçlere bağlı olarak değişebileceğini göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Tom Fletcher, dijital diplomasi uygulamalarının İsveç Başbakanı Carl Bildt'in ABD Başkanı Bill Clinton'a Vietnam'a ambargoya son verme kararını tebrik için 4 Şubat 1994'te gönderdiği epostayla başladığını söylemektedir.¹³³ Bugün dijital diplomasi olarak adlandırılan çalışmalarda sosyal medyanın diplomasi alanında kullanımına odaklanılsa da ülkeler arasındaki elektronik yazışma sistemleri, video konferans sistemleri düşünüldüğünde ve buna internet yönetişi, sanal iş birlikleri eklendiğinde kullanım alanı olarak çok daha geniş bir alan ortaya çıkmaktadır.

Sandre, dijital diplomasiyi dış politika süreçlerinde ve diplomatik süreçlerde web, BİT ve sosyal medya araçlarının kullanılması olarak tanımlarken,¹³⁴ Gilboa ise mobil araçları ve sosyal medya kanallarını içeren dijital ve ağ teknolojilerinin diplomatik faaliyetlerde kullanılması tanımıyla¹³⁵ Sandre'nin yaklaşımını teyit etmiştir. Amy Minsky ise Kanada Dışişleri Bakanı, John Baird'ın İran halkına yaptığı konuşmaya dayanarak yazdığı haberde dijital diplomasiyi, hükümetler arası iletişimdense doğrudan halk ile iletişim kurmak olarak tanımlayarak¹³⁶ klasik diplomatik süreçten farkını vurgulamıştır.

Lewis, diplomatların birbiriyle ve toplumla iletişim için dijital araçları kullanması¹³⁷ ifadesiyle dijital diplomasinin iletişim yönüne vurgu yaparken, Holmes ise dijital

---

¹³³Tom Fletcher, *Naked Diplomacy. Power and Statecraft in the Digital Age*, 1bs. (London: William Collins, 2016), 28.

¹³⁴ Andreas Sandre, *Twitter for Diplomats*, 1.bs (Roma: DiploFoundation, 2013), 9.

¹³⁵Eytan Gilboa, "Digital Diplomacy", *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp (Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016), 541.

¹³⁶Amy Misk, "What is 'digital diplomacy'?", <https://globalnews.ca/news/1767239/what-is-digital-diplomacy/> [09.02.2018].

¹³⁷Dev Lewis, "Digital diplomacy.", <http://www.gatewayhouse.in/digital-diplomacy-2/> [09.02.2018].

araçlar ve sanal iş birlikleri ile değişimi yönetme stratejisi¹³⁸ tanımıyla dijital diplomasiyi çok daha geniş bir alanda tanımlamıştır.

Ilan Manor, dijital diplomasiyi tanımlanması problematiğini ele aldığı makalesinde, dijital diplomasiyi devlet kurumlarının ve liderlerin küresel olaylarda tavır göstermek ve dış politika konularında bilgi paylaşmak için BİT araçlarını kullanmasını örnek vererek açıklamıştır. Son olarak Ilan Manor dijital diplomasiyi; dijitalleşmesinin diplomasi uygulamalarını hem kurumsal hem de kişisel manada pozitif ve negatif şekilde etkilemesi olarak tanımlamıştır.¹³⁹

Dijital diplomasi tanımlarında BİT'in diplomatik süreçlere dahil edilmesi şeklinde geniş bir ifade geçse de pek çok uzmanın çalışmasında dijital diplomasiyi diplomatik aktivitelerde sosyal medyanın kullanılmasıyla sınırlandırıldığı görülmektedir. Dijital diplomasi, internet özgürlüğünün sağlanması, veri güvenliği, veri toplanması ve veri analizi gibi konuları da kapsamaktadır.¹⁴⁰ Bu çalışma dijital diplomasi kamu diplomasisinin dijitalleşme sürecine verilen bir isim mi yoksa farklı unsurları da içeren daha geniş kapsamlı bir kavram mıdır sorusuna yönelecek ve dijital diplomasiyi yeniden tanımlama çabasında ABD'nin dijital diplomasiyi nasıl benimsediğini inceleyecektir.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Uluslararası Bilgi Programı Koordinatörü Macon Phillips dijital diplomasiyi üç sütununu iletişim, şeffaflık ve katılımçılık olarak tanımlamıştır.¹⁴¹ Phillips'in ifade ettiği üç sütundan ilki dijital diplomasi ile sosyal medya araçları üzerinden iç/dış kamuoyuyla devlet- devlet, devlet –halk arası iletişimidir. İkinci sütun şeffaflıktan dışişleri bakanlıklarının faaliyetleri konusunda

---

¹³⁸ Marcus Holmes, "Digital Diplomacy and International Change Management", *Digital Diplomacy: Theory and Practice*, Der. Corneliu Bjola & Marcus Holmes (New York: Routledge Press, 2015), 15.

¹³⁹ Ilan Manor, "What is Digital Diplomacy, and How is it Practiced Around the World? A Brief Introduction", <https://digdipblog.files.wordpress.com/2014/02/dig-dip-intro-diplomatist.pdf> [09.02.2018].

¹⁴⁰ André Barrinha & Thomas Renard, "Cyber-Diplomacy: The Making of an International Society in The Digital Age", *Global Affairs*, C.3, S. 4 (2017): 353-364.

¹⁴¹ Andreas Sandre, *Digital Diplomacy Conversations on Innovation in Foreign Policy*, 47-48.

halkın ve uluslararası kamuoyunun veri setleriyle bilgilendirilmesi, üçüncü sütun katılımcılıktan politika planlanmasından uygulanmasına kadarki süreçte devlet dışı aktörlerin daha geniş rol alması anlaşılmaktadır. Phillips'in belirttiği sütunlardan sadece ilki kamu diplomasinin dijitalleşmesine karşılık gelmektedir. Dijital diplomasinin kamu diplomasisi faaliyetlerini yürütmedeki rolü ve yumuşak güce etkisinin incelenmesi dijital diplomasiyi anlamak için önemlidir.

3.4.2. Dijital Diplomasinin Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Bağlamında Diplomatik Sürece Dahil Edilmesi

Dijital diplomasi, diplomatik süreçlere en aktif katkısını iletişim boyutunda göstermektedir. Devletlerin sosyal medya üzerinden hedef vatandaşa hiçbir filtreleme olmaksızın ulaşabilmesi ve geri bildirim alabilmesi başlı başına bir devrim olarak görülebilir. Dijital diplomasinin yarattığı bu yeni süreç yumuşak gücü ve kamu diplomasisini de şekillendirmiştir. Soğuk Savaş sonrasında dış politika önceliklerinin resmi söylemden sivil söyleme kaymasına bağlı olarak yumuşak güç ve kamu diplomasisindeki değişim sürecine dijital diplomasi farklı boyutlarda katkı sunmuştur. Dijital diplomasi, yumuşak gücü ve kamu diplomasisini yeni kaynaklarla beslemiş ve kendi araçlarıyla daha geniş etki sağlamasına olanak sunmuştur.

3.4.2.1. Yumuşak Güç Unsurlarının Yayılmasında Dijital Diplomasinin Kolaylaştırıcı Rolü

Yumuşak gücün unsurları toplumların birbirini keşfetmesiyle ve karşılıklı etkileşimlerinin artmasıyla ortaya çıkmaktadır. Kitle iletişim imkânlarının artması küreselleşmeye bağlı olarak gelişen bu süreci çok daha hızlandırmıştır. Gazeteler dünyayı keşfetme sürecini başlatan önemli bir adım olsa da ilgili dönemdeki okuma yazma oranlarının düşüklüğü ve gazeteye zamanında erişimin güçlüğü gibi sebeplerle ulaştığı kesim kısıtlı kalmıştır. Gazeteden sonraki buluş olan radyolar toplumlar arası etkileşim sürecini okuma-yazma bilme bariyerinden kurtararak bu sürece katkı sağlamıştır. Televizyon ise bu etkileşim sürecine ses, görüntü ve videoları dâhil ederek aktarılan bilginin çok daha etkili ulaşmasını sağlamıştır. Ancak bütün bu araçların sunduğu yeni olanaklar devletlerin denetim ve sansür mekanizmalarıyla sınırlandırılmaktadır. Bu ise toplumlararası etkileşim sürecinde devletlerin güçlü etkisini göstermektedir. İnternetin yaygınlaşması bu süreçte devlet denetimini ortadan kaldıran önemli bir adım olmuştur. İnternetin yaygınlaşmasının son aracı olarak dijital

diplomasiyi ortaya çıkararak sosyal medya, toplumlar arası etkileşimi en üst düzeye çıkarmıştır. Sosyal medya vasıtasıyla insanlar dünyanın her yerinden insan ile mesajlaşabilme ve farklı kültürleri daha etkin şekilde tanıma olanağı bulmuştur. Devletler denetimini kaybettiği toplumsal etkileşim sürecini yönlendirmek, dış politika amaçlarına hizmet eden unsurları desteklemek ve yumuşak güçlerini öne çıkartmak için çalışmalar yapmaya başlamıştır.

Dijital diplomasi kapsamında yumuşak gücü incelerken, yumuşak güç unsurlarını bir topluma ait değerlerin bir başka toplumda takdirle izlenilmesi ve beğeni oluşturması olarak ele almakta fayda var.¹⁴² Yumuşak güç, dijital diplomasi döneminde sosyal medya öncesi dönemde yürütülen medya kampanyalarından farklı bir nitelik kazanmaktadır. Bunun sebebi klasik medyada anlatıcı ve dinleyen ayrımına dayalı tek yönlü bir iletişim varken sosyal medyada dinleyicinin anlatıcıya cevap hakkının olması ve doğrudan anlatıcı olabilmesi sayesinde çift yönlü bir iletişim imkânının doğmasıdır. Bu çerçeveden yaklaşıldığında dijital diplomasi, yumuşak güce konu olabilecek gelişmelere çarpan etkisi oluşturmaktadır. Başka toplumlar tarafından takip edilen gerek pozitif gerekse negatif manada gelişmeler sosyal medya sayesinde daha hızlı yayılmaktadır. Gelişmeler hakkında dünyanın farklı yerlerinde yaşayan insanlar yorum yaparak tartışmayı zenginleştirmektedir.

Sosyal medya sitelerinin dünyadaki tartışmaları nasıl zenginleştirdiğine sayısız örnek vermek mümkündür. Jonathan Grix ve Paul Michael Brannagan yaptıkları çalışmada devasa spor organizasyonları üzerinden devletlerin yumuşak güç stratejilerini incelemiştir. Ülkeler bu organizasyonlara ev sahipliği yaparak veya organizasyonlara çeşitli vasıtalarla katılarak kendilerini daha iyi tanıtmak için çalışmıştır.¹⁴³ Bu

---

¹⁴² Deos yumuşak gücün unsurlarının toplumlar için sosyal sermaye ürettiğini ve bu kapsamda dijital diplomasi ile ilişkisini incelemektedir. Bu konuda detaylı bilgi için bakınız: Anthony S. Deos, “Digital Diplomacy & Social Capital: Analysing Relational Components of Trust in US & Israeli Online Social Networks”, (University of Otago Doktora Tezi), 22-44.

¹⁴³ Jonathan Grix & Paul Michael Brannagan, “Of Mechanisms and Myths: Conceptualising States' Soft Power Strategies through Sports Mega-Events”, *Taylor & Francis in Diplomacy & Statecraft*, C. 27, S. 2 (2016): 264-272.

turnuvaları milyonlarca insan televizyondan takip etmektedir. 2014 Dünya Kupası sosyal medyanın küresel ağının çok geniş bir kitleye ulaştığı dönemde gerçekleştiği için bir spor organizasyonunun sosyal medyaya yansması bağlamında incelenebilir. Almanya ile Arjantin arasında 13 Temmuz 2014'te oynanan final maçı gecesi Facebook'ta 88 milyon kişiyle 280 milyon etkileşimin olduğu, Twitter'da ise final maçına ilişkin dakikada 618.000'den fazla tweet olmak üzere toplamda 32.1 milyon tweet atıldığı bilgisi verilmektedir. FIFA'nın resmi uygulaması 28 milyon kez indirilmiş, FIFA'nın Facebook hesabını 451 milyon kullanıcı beğenmiş, Instagram hesabını takip edenlerin sayısı 31 günde 42.000'den yaklaşık 1 milyona ulaşmıştır.¹⁴⁴ İnsanlar evlerinde televizyon başında takip ettikleri futbol maçları hakkındaki duygu, düşünce ve fikirlerini sosyal medya üzerinden paylaşarak farklı yerlerde olan ama aynı heyecanı yaşayan insanlarla buluşmuşlardır.

Devletlerin dijital diplomasi araçları sayesinde yumuşak güçlerini yayabilmesine en güzel örneklerden biri olarak 2019 Mart'ında Yeni Zelanda'da bir camiye hedef alan ve 51 kişinin hayatını kaybettiği terör saldırısı sonrasında Yeni Zelanda hükümetinin kriz yönetiminin dünyadaki yansması gösterilebilir. Saldırıyı ve sonrasındaki gelişmeleri öğrenmek isteyen insanlar süreci Yeni Zelanda'da yaşayanların sosyal medya sayfalarından veya açılan hashtagler üzerinden takip etmiştir.¹⁴⁵ Yeni Zelanda Başbakanı Jacinda Ardern'in ülkesindeki Müslümanları kucaklayan açıklamaları, Wellington'daki bir cami ziyaretinde başını örterek farklı inançlara olan saygısını göstermesi dünyanın her yerindeki insanların takdirini kazanmıştır. Sosyal medyada farklı ülkelerde binlerce kullanıcı bu resimleri paylaşarak Ardern'e ve politikalarına destek olmuştur. Bu süreç içerisinde sosyal medya aracılığıyla terör saldırganlarının propaganda yapma arzusunun önüne geçmek için Facebook, Twitter ve Microsoft gibi firmaların yetkilileri ile görüşerek bu konuda ortak çalışma talebinde bulunmuş ve

---

¹⁴⁴ "2014 FIFA Dünya Kupasına ilişkin sosyal medya etkileşimleri için" Doug Gross, "World Cup Walloped Social-Media Records", <https://edition.cnn.com/2014/07/14/tech/social-media/world-cup-social-media/index.html> [22.12.2020].

¹⁴⁵ "Motions — Christchurch Mosques Terror Attacks—Condolence", https://www.parliament.nz/en/pb/hansard-debates/rhr/combined/HansDeb_20190320_20190320_04 [22.12.2020].

farklı platformlarda bunu dile getirmiştir. Ardern, DAESH terör örgütünün sosyal medya üzerinden propaganda yapma ve taraftar toplama stratejilerinin sonucu olarak başlayan terörle çevrimiçi mücadele sürecine liderlik etme girişimini dile getirmiştir. Yeni Zelanda ve Ardern böylesine büyük bir terör saldırısıyla karşılaşan ne ilk ülke ne de ilk liderdir. Pek çok ülkede buna benzer terör eylemleri gerçekleşmektedir. Ancak Ardern ve Yeni Zelanda'yı diğerlerinden ayıran faktör terör saldırılarına verilen geleneksel tepkilerden öte farklı verilen uluslararası birlik mesajının anlamlılığı olmuştur.¹⁴⁶ Ardern'in başarısının sebebi krizi bir fırsata çevirmek için medya kampanyasına girişmek yerine kriz boyunca yürüttüğü empati merkezli liderliği ve dünyada terör saldırısını endişeyle izleyen insanlara verdiği mesajdır. Ardern'in krizi başarıyla yönetmesindeki unsurlardan birisi de sosyal medya üzerinden insanlara doğrudan iletildiği kucaklayıcı mesajlardır. Bu sayede uluslararası kamuoyunda kendisinden ve ülkesinden takdirle bahsedilmesini sağlamıştır.¹⁴⁷

Yumuşak gücün cazibe merkezli olarak şekillenmesi insanların ilgisi sebebiyle oluşmaktadır. Yumuşak güç, devletin bir konuda belirli bir kitleyi hedefleyerek politika oluşturmasındansa, kamuoyunun o ülkedeki yumuşak güç unsurlarına ilgi duyması ve gelişmeleri takibe almasıyla ortaya çıkmaktadır. Geleneksel medya araçları çeşitli kısıtlar sebebiyle toplumun tamamını hedeflediği için belirli gelişmeleri göz önüne sererken daha az kişiye hitap eden ilgi alanlarını görmezden gelmek zorunda kalmıştır. Sosyal medyada her ilgi alanı için içerik üretilmesi, arşivlerin sürekli ulaşılabilir olması ve aynı konulara ilgi duyanların bir araya gelebileceği alanların sunulmasıyla demokratik bir ortam oluşmuştur. Geleneksel medya

---

¹⁴⁶ Belinda Luscombe, "A Year After Christchurch, Jacinda Ardern Has the World's Attention. How Will She Use It?", <https://time.com/5787443/jacinda-ardern-christchurch-new-zealand-anniversary/> [22.12.2020].

¹⁴⁷ "Compassion, grit takes 'Jacindamania' to new heights after mosque attack", <https://www.france24.com/en/20190321-new-zealand-jacindamania-ardern-popularity-mosque-attack> [22.12.2020].

"A new kind of soft power': Jacinda Ardern appears on cover of Time magazine", The Guardian Gazetesi, 21 Şubat 2020. <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/21/a-new-kind-of-soft-power-jacinda-ardern-appears-on-cover-of-time-magazine> [22.12.2020].

araçlarıyla hangi cazibe unsurunun ne kadar ilgi çektiğini anlamak zorken yapıları gereği toplumun büyük çoğunluğuna hitap eden geleneksel medya araçları yeni ilgi alanlarının oluşmasında doğal olarak geri kalmaktadır. Sosyal medya araçlarında bunun analizini yapmak çok daha kolay ve hızlıdır. Ayrıca gelişen BİT'in sunduğu olanaklar sayesinde yumuşak gücü oluşturan hangi araca; hangi ülkeden, kaç yaş aralığında, hangi meslek grubundan insanların ilgi duyduğunu tespit etmek ve daha pek çok filtre uygulayarak geniş kapsamlı analizler yapmak mümkündür. Bu analizlerin sonuçlarına göre cazibe yaratan unsurlar kullanılarak hem hedef kitlede yeni ilgi alanları yaratılabilir hem de bu unsurları öne çıkaran dış politika stratejileri geliştirilebilir.

3.4.2.2. Kamu Diplomasisinin Aracı Olarak Dijital Diplomasi'nin Rolü

Kamuoyu oluşturmak ve en geniş kitleye ulaşılabilme için 18.ve 19. yüzyıllarda salonlar, kahvehaneler ve restoranlar gibi alanlar kullanılırken 20. yüzyılda gazete ve televizyonlar 21. yüzyıldaysa sosyal medya bu amaçlarla kullanılmıştır. Sosyal medya, kamu diplomasisinin etkin çalışmasında yeni olanaklar sağlayarak yeni bir yol açmıştır. İnsanlar sosyal medyayı etkin kullandıkça analizlerde kullanılacak pek çok veri bırakmaktadır. Sosyal medya uzmanları ve veri bilimi profesyonelleri bu verileri kullanıcıların yaşı, ilgileri, yaşadıkları il bilgileri gibi verilere odaklanıp pek çok şekilde filtreleyerek modern kamu diplomasisinde ulaşılacak istenilen kitleye en uygun mesajı ve mesajı iletecek araçları belirlemektedir.

Kamu diplomasisi yumuşak güçten farklı olarak daha aktif bir strateji ile devletin öne çıkarmak istediği unsurları uluslararası kamuoyuna servis etme çabasını içerir. Bu çaba pek çok başlık ve bu başlıklar için oluşturulacak politika ve politikayı oluşturan alt başlıkları içermektedir. Dijital diplomasi, kamu diplomasisinin aracı olarak devletlerin lanse etmek istediği değerler çerçevesinde şekillenmektedir.

Devletler kendi değerlerini tanıtmaya ve ikna süreçlerine ilk önce hâlihazırda hedef kamuoyunun görüşünü tespit ederek başlamaktadır. Daha sonra hedeflenen değişim sağlanana kadar sosyal medya üzerinden kampanyalar, kamuoyunun ilgisini çekecek ve fikir değişikliğini sağlayacak sosyal medya çalışmaları yürüterek ve bu çalışmaları sosyal medyada sürekli canlı tutacak insanlar işe alarak kamuoyunu şekillendirecek çalışmalar yürütülmektedir. Çalışmalar sürecince bu konuda sosyal medya üzerinden

belli aralıklarla değerlendirmeler yaparak değişimi ve kampanyanın başarısını ölçüp sonuçlara göre yeni çalışmalar yürütülebilmektedir.

Dijital diplomasisinin kamu diplomasisi aracı olarak kullanılmasının en güzel örneklerinden birisini kamu diplomasisiyle Kore kültürünü ve Kore'nin dünya üzerindeki ticaret hacmini artırmak isteyen Güney Kore'nin uygulamalarından görmekteyiz. Bütün dünyada yükselişini sürdüren BTS, Blackpink, EXO, TWICE, True Damage, Mamamoo, Monsta X, (G)I-DLE gibi Güney Koreli müzik grupları ve sanatçıları milyonlarca takipçiye sahiptir. K-pop müzik kültürü hükümetin destekleriyle kurulmuş dönemin Güney Kore Devlet Başkanı Park Geun-hye, 2013'teki konuşmasında "21. yüzyılda güç kültürüdür" açıklamasının üzerine inşa edilmiş bir kamu diplomasisi politikasıdır.¹⁴⁸ K-pop özelinde kamu diplomasisi faaliyetleri olan müzik grupları Koreli eğlence ajansları ve devlet iş birliği ile yürütülmektedir. Bu müzik grupları dünya çapındaki şöhretlerini uygulanan başarılı pazarlama stratejilerine borçludur. Eğlence ajansları tarafından yönetilen pazarlama stratejilerinin odak noktasında sosyal medya siteleri bulunmaktadır.¹⁴⁹ Bu stratejinin adımları şu şekilde sunulabilir: Stratejik iş modelini sosyal medya ile uyumlu hale getirmek, sosyal medya kanallarının çeşitliliğini arttırmak, müşterilerle çevrimiçi ve çevrimdışı promosyonlarla etkileşim kurmak ve özel içeriklerle izleyicileri teşvik etmek.¹⁵⁰ K-pop 'un ulaştığı başarı hükümetin 1990'da başlattığı kültürel diplomasi kaynaklarının aktif kullanılmasına dayanan Kore dalgası programına dayanmaktadır.

---

¹⁴⁸ Claudia Valge & Maari Hinsberg, "The Capitalist Control of K-pop: The Idol as a Product", <https://icds.ee/en/the-capitalist-control-of-k-pop-the-idol-as-a-product/> [23.12.2020].

¹⁴⁹ "Global Rise of Korean Pop Music with Social Media", <https://reflectk.com/2017/10/15/global-rise-of-korean-pop-music-with-social-media/> [23.12.2020].

"K-pop and Social Media", https://www.thecrimson.com/column/k-pop-generation/article/2013/4/2/K-pop_And_Social_Media/ [23.12.2020].

¹⁵⁰ Joongho Ahn, Sehwan Oh & Hyunjung Kim "Korean Pop Takes Off! Social Media Strategy Of Korean Entertainment Industry", July 2013

(Conference: Service Systems and Service Management (ICSSSM), 2013 10th International Conference) DOI: 10.1109/ICSSSM.2013.6602528

Kore dalgası¹⁵¹, K-pop'tan daha geniş olarak film, dizi gibi endüstrileri de içeren Kore geleneksel kültürünün Batı kültürüne entegre edilme projesidir. 2008'de Küresel Kore Vizyonu başlığıyla bölgesel bir etkiye sahip olan Kore dalgası programı dünyaya açılma yönünde adımlarını hızlandırmıştır. K-pop bu vizyon çerçevesinde hükümetten özelde ise Kore Dışişleri Bakanlığı bütçesinden destek almıştır. Devletin bir diğer desteği Chaebol olarak adlandırılan büyük Kore firmalarından eğlence ajanslarına fon ve yatırım bulmasıdır. Hükümetin bir diğer rolü K-pop eğlence endüstrisini oluşturan firmaların ürünlerini ve tanıtımlarını sosyal medya vasıtasıyla yapmasıdır. Bunun için güçlü bir bilgi iletişim ağı gerekmektedir. Kore hükümeti bu ihtiyacın karşılanması için gereken yatırımları yaparak bu sorunu en kısa sürede çözmüştür.¹⁵² Sonuç olarak Sofia Trisni, Kore dalgasında Kore hükümetinin rolünü incelediği makalesinde devlet dışı aktörlerin bu konuda büyük başarılarının olduğunu ancak devletin, büyük vizyonu çizdiğini, uygulamaları ve pazarlama stratejilerini diğer paydaşlara bıraktığını belirtmektedir.¹⁵³

3.5. Dijital Diplomasinin Dış Politikada Rolü

Devletlerin bir kısmının dış politika süreçlerine sosyal medyayı dahil ederek bu sayede dış kamuoyuna ulaşma ve onları dinleyerek politikalarını yeniden şekillendirme çalışmaları diğer devletleri de bu sürece katılmaya zorlamıştır. Devletler için dijital diplomasi konusundaki siyaset bir tercihten bir zorunluğa dönüşmüştür.

Dijital diplomasiyi kurumsallaştırma ve uygulama açısından öncü ülkelerden birisi olan Birleşik Krallık Dışişleri Bakanlığı, blogunda¹⁵⁴ dijital diplomasinin rolüne

---

¹⁵¹ Dal Yong Jin, "The Korean Wave", <https://gija.georgetown.edu/2020/05/26/the-korean-wave/> [23.10.2019].

¹⁵² Sun Jung & Doobo Shim, "Social distribution: K-pop fan practices in Indonesia dan the 'Gangnam Style phenomenon", *International Journal of Cultural Studies*, C.17, S.5 (2014): 485-501.

¹⁵³Sofia Trisni, "South Korean Government's Role in Public Diplomacy: A Case Study of the Korean Wave Boom", *Andalus Journal of International Studies*, C. 8, S.1 (2019): 31-34.

¹⁵⁴ "The United Kingdom's Foreign and Commonwealth Office (FCO)", <https://web.archive.org/web/20120405094307/http://digitaldiplomacy.fco.gov.uk/en/about/digital-diplomacy/> [23.10.2019].

ilişkin yaptığı açıklama devletlerin konuyu nasıl ele aldıklarını anlamak açısından oldukça önemli gözükmektedir. Dijital diplomasiyi dış politikadaki problemlerin internet kullanarak çözülmesi olarak tanımladıktan sonra, dijital diplomasi'nin hedeflerini internet kanalıyla, kamuoyunu dinlemek, kamuoyuna kendi yaklaşımlarını açıklamak, yeni ve farklı yollarla değerlendirmek için kullandıklarını ifade etmektedir. Daha da önemlisi niçin yapıyoruz sorusuna doğrudan “yapmak zorundayız” cevabını verip, ideallerine ve amaçlarına karşı çıktıkları yapıların dijital diplomasiyi oldukça etkili şekilde kullandıklarını dijital diplomasiye uzak durmaları durumundaysa otomatik olarak argümanlarını kaybedeceklerine inanmaktadır. Hükümetler başta olmak üzere pek çok muhataplarının dijital alanda var olduğunu ve onlarla çalışmadıklarında büyük bir şansı kaçıracaklarından bahsetmektedirler.¹⁵⁵

Dijital diplomasiyi bir politika bağlamında uygulama konusunda pek çok ülke Britanya gibi bunun kaçınılmaz olduğunu düşünürken hâlihazırda dijital diplomasi politikası geliştirmeyen ülkelerde de gerek kurumlar gerekse dış politikadaki karar alıcılar sosyal medyayı kullanarak gelişmelere kayıtsız kalamamaktadır. Dijital diplomasi diplomatik süreçlerde hem pozitif hem de negatif roller oynamaktadır.

3.5.1. Dijital Diplomasi'nin Dış Politikadaki Pozitif Rolü

Dijital diplomasi'nin yumuşak güç ve kamu diplomasisi bağlamında diplomatik sürece eklemlenmesi dijital diplomasiye yüklenen pozitif anlamın ve beklentinin sonucunda gerçekleşmiştir. Devletlerin dış politika amaçları için bu yeni enstrümandan beklentileri ve sürecin sonucu olarak ortaya çıkan gelişmeler dijital diplomasi'nin rolüne ilişkin bilgi vermektedir. Dijital diplomasi'nin bu kapsamda BİT'in sunduğu tüm imkanlar düşünülerek ele alınması gerekmektedir.

---

¹⁵⁵ Olubukola S. Adesina, “Foreign Policy in An Era Of Digital Diplomacy”, *Cogent Social Sciences* C.3, S.4 (2017):1-13.

Devletlerin pozitif beklentisinin temelinde iç/dış kamuoyuna ve tüm paydaşlarına şeffaf ve neredeyse gerçek zamanlı ulaşım imkânı sağlaması bulunmaktadır.¹⁵⁶ Devletler bu sayede kamu diplomasisi politikalarında ve dış politikadaki stratejik ikna süreçlerini yönetmede geniş imkânlara sahip olmaktadır. Dijital diplomasiyle devletler diplomatik meselelerde kendi görüşlerini sosyal medya üzerinden yayarak sadece diğer devletlerin hükümetleri arasında değil aynı zamanda diğer halklar tarafından da destek bulabilmektedir. Sosyal medya sayesinde hükümetler bütün internet kullanıcılarını bir araya getirebilecek kadar geniş meydanlar diyebileceğimiz hashtagler ve akım (trend) kampanyaları kullanarak yeni destekçiler bulabilirler. Ayrıca kamu diplomasisinin alanına giren bu çalışma eski metotlarla karşılaştırıldığında herhangi bir finansal yatırım gerektirmez.

Dijital diplomasi devletler arasında yaşanan krizleri yönetmede büyük avantaj sağlamaktadır. Kriz anında ve krizle mücadele sürecinde dış politika karar alıcıları, diplomatlar, ilgili ülkede daha önce görev yapmış deneyimli diplomatlar, konu üzerine çalışan akademisyenler ve konu teknik bilgi gerektiriyorsa ilgili alanda uzman kişilerce çok hızlı bir şekilde sosyal medya üzerinden bir araya gelebilir. Bu birlikteliği Dışişleri Bakanlığı kriz yönetim masasında toplamak da mümkündür ancak katılımcılar için çok ciddi zaman ve mekân sınırlaması bulunmaktadır. Krizlerin çözümü ve müzakere süreci, günler, haftalar bazen aylar alabilmektedir. Müzakere masasındaki her adımın ve teklifin değerlendirilmesi için kısa süreli etkili toplantılar BİT vasıtasıyla düzenlenebilmektedir.¹⁵⁷

Dijital diplomasi'nin bir diğer pozitif rolü ise kamu diplomasisi uygulamalarının ve kampanyalarının fayda/maliyet analizine yatkınlığıdır. Kamu diplomasi politikalarının dijital ortamda yürütülmesi maliyet açısından düşük - hatta bazı durumlarda ücretsiz - ve sonuçlarının ölçülebilir olması nedeniyle kampanyayı yürütenlere büyük avantajlar

---

¹⁵⁶ Ali Fisher, "The Use of Social Media in Public Diplomacy: Scanning E-diplomacy by Embassies in Washington, DC", <https://blogs.gwu.edu/ipdgcsmartpower/2013/02/19/the-use-of-social-media-in-public-diplomacy-scanning-e-diplomacy-by-embassies-in-washington-dc/> [13.10.2019].

¹⁵⁷ Viona Rashica, "The Benefits and Risks of Digital Diplomacy", *SEEU Review*, C. 13, S. 1, (2018): 81.

sunmaktadır. Devletlerin imajı ve dış kamuoyunda nasıl algılandığı hakkındaki çalışmalar için geleneksel medya yöntemi büyük bütçelere ihtiyaç duyarken sosyal medyadan toplanılan verilerin analizi daha verimli ve çok daha düşük maliyetli bir şekilde yapılabilmektedir.

Dijital diplomasi kullanımının pozitif rollerinden en önemlisi uluslararası camiada bir aktörün cazibesini attirabilmesidir. Devletler arasındaki kültürel farklılıklar, politik yaklaşım farklılıkları başka ülkede yaşayan insanlar için bir cazibe unsuru olabilmektedir. Türkiye'nin en uzun tren hattı olan Doğu Ekspresi (Ankara -Kars arası 25 saatlik tren yolculuğu) yerli ve yabancı turistler tarafından yoğun ilgi görmektedir.¹⁵⁸ Doğu Ekspresi'nin popüler bir turizm aracına dönüşmesinde devletin rolü neredeyse hiç yoktur.¹⁵⁹ Bu sefer, ulaşım amacıyla uzun süredir devam etmektedir. Ancak gençlerin keşfetmesi ve yolculuklarına Instagram, Facebook, Youtube, Vblog ve seyahat bloglarında yer vermesi üzerine Doğu Ekspresi kısa sürede popüler olmuştur.¹⁶⁰

Dijital diplomasi'nin diplomatik süreçlere en önemli katkısı kamu diplomasi politikalarında giderek zenginleşen aktörleri daha da zenginleştirip bireysel düzeye indirmesidir. Vatandaşların dış politika süreçlerine katkı sunacak çalışmalar yapması uluslararası ilişkiler literatüründe vatandaş diplomat olarak adlandırılmıştır.¹⁶¹ Devletler ve vatandaşlar dijital alana neredeyse birlikte girmiştir ve araç bakımından

---

¹⁵⁸ “Yerli ve Yabancı Turistlerden Doğu Ekspresi'ne Yoğun İlgi”, <https://www.trthaber.com/haber/yasam/yerli-ve-yabanci-turistlerden-dogu-ekspresine-yogun-ilgi-397819.html> [13.10.2019].

¹⁵⁹ “Devlet Doğu Ekspresi'nin popülaritesini gördükten sonra seferleri eski yöntem ve turistik olmak üzere iki sınıfa ayırmıştır.”, “Turistik Doğu Ekspresi’, Kars’a doğru ilk seferine çıktı”, <https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/turistik-dogu-ekspresi-karsa-dogru-ilk-seferine-cikti-4982176/> [19.12.2020].

¹⁶⁰ “Doğu Ekspresi hakkında merak edilen bilgiler”, <https://www.milliyet.com.tr/dogu-ekspresi-hakkinda-merak-edilen-bilgiler-molatik-9170/> [19.12.2020].

¹⁶¹ “ABD'nin Vatandaş diplomat olmaya yönelik çağrısı, pek çok ülke diplomatik süreçlerinde vatandaşının katkısını beklemektedir.”, “You are a Diplomat”, <https://diplomacy.state.gov/discover-diplomacy/you-are-a-diplomat/> [19.12.2020].

neredeşye eşit zenginliktedir. Her gün gelişen ve yeni mecralar eklenen dijital dünyayı keşfetmek ve en iyi şekilde kullanabilmek sınırlı sayıda kişi içeren gruplar için mümkün değildir. Devletler dijital dünyanın imkân ve sınırlarını uzman kadrolarıyla ve iş birlikleriyle keşfetmeye çalışırken sıradan bir kişi bambaşka bir alanda ilerleyip bambaşka verilerle ve farklı sanal ortamlarda bulunabilir. Devletler de dijital diplomasi faaliyetlerine vatandaşlarını ortak ederek daha geniş bir alanda varlığını sürdürmeyi hedeflemektedir. Devletler dijital okuryazarlık, dijital girişimcilik veya dijital dünyadan elde edilen verilerin analizi gibi farklı süreçlerde vatandaşları ile iş birliğine gitmiştir.¹⁶² İsrail Hasbara 2.0 girişimi ile gönüllülerden oluşan bir sosyal medya grubuyla sosyal medyada içerik oluşturmuş ve sosyal medyada İsrail karşıtı söylemlerle mücadele etmeye çalışmıştır.¹⁶³

3.5.2. Dijital Diplomasinin Diplomasideki Negatif Rolü

Diplomatik süreç ve faaliyetler için dijital diplomasinin pek çok olumlu rolünden bahsetmişken bir de madalyonun diğer tarafında ortaya çıkardığı riskleri ve negatif rolünü incelemek gerekmektedir.

Dijital diplomasinin doğurduğu risklerin en başında dezenformasyon ve propaganda gelmektedir. Devletler dezenformasyon ve propaganda faaliyetlerini dijital diplomasi kapsamında bir devletin diğer ülkedeki kamuoyunu yanıltmak için trol hesaplar üzerinden sahte haberler ve komplo teorileri yayarak yönetmektedir. Devletlerarası ilişkilerde dezenformasyon ve propaganda çok eskilere dayanmasına rağmen dijital

---

¹⁶² ABD bu konuda vatandaş diplomat tabirine daha geniş bir perspektiften yaklaşp Amerika'nın benimsediğı değerleri dünyanın farklı yerlerinde yayılması için çaba gösteren insanlara 2017 yılından beri ödül vermektedir. Dijital diplomasi ile doğrudan bağlantılı olmasa da Kamu diplomasisi faaliyetlerinde etki gösteren vatandaşları ödüllendirmeye ve diğer vatandaşları bu konuya teşvik etmektedir. Detaylı bilgi için bakınız: "U.S. Department of State Launches Inaugural Citizen Diplomacy Award", <https://web.archive.org/web/20170920182929/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2017/01/11/us-department-state-launches-inaugural-citizen-diplomacy-award.html> [19.12.2020].

¹⁶³ Miriyam Aouragh, "Hasbara 2.0: Israel's Public Diplomacy in The Digital Age", *Middle East Critique*, C. 25, S. 3 (2016): 271-297.

alan bunun yapılmasını ve yayılmasını çok daha hızlandırıp kolaylaştırmıştır. Hedef alınan ülkenin bunu fark etmesi ve engellemesi güçtür.¹⁶⁴

Bir diğer risk ise internet ve sosyal medya özgürlüklerinin istismar edilmesidir. Devletler ve sosyal medya şirketleri internet özgürlüklerinin korunmasını ifade özgürlüğü ve özgür tartışma platformları olarak kalması kapsamında destekleyip teşvik etme eğilimindedir. Bu özgürlüğün bedeli olarak ortaya çıkan pek çok terör örgütü ve radikal grubun bu mecralar üzerinden fikirlerini eskisine oranla çok daha hızlı yayarak geniş kitlelerden destekçi toplaması maliyeti çıkmıştır. Terör örgütleri ve radikal gruplar buldukları coğrafyadan bağımsız küresel çapta destekçi ve sempatizan bulabilmektedir.¹⁶⁵

Sosyal medya ile anonim hesap kültürü de doğmuştur. Gerçek kişi ve kimliklerden bağımsız kendisine başka bir görünüm kazandırarak yaptığı paylaşımlar ve profil tanıtımında bir gruba ait gözükken bu hesaplar üzerinden bir grup başka bir gruba zarar verebilir ve tehdit haline gelebilir. Anonim hesapların akım (trend) kampanyalarını ve sosyal medya üzerinden yürütülen protestoları etkileyip yönlendirebilmesi güvenlik risklerinin doğmasına sebep olurken bir yandan da demokratik protesto hakkı istismar edilebilmektedir.

Dijital dönüşüm ve dijital diplomasinin bir sonucu olarak ortaya çıkan en büyük tehditler, dijital dünyanın riskleri olan siber casusluk, siber saldırılar ve hackleme olaylarıdır.¹⁶⁶ Diplomatik dokümanlar önceden sadece devlet yetkililerin ulaşabileceği güvenlik korumasına sahipken yeni dönemde çok yüksek gizliliğe sahip dokümanlar sunucularda (serverlarda), bilgisayarlarda, kurumların bulut arşivinde, diplomatların cep telefonlarında ve sosyal medya sitelerinde pek çok alana yayılmıştır. Her bir yayılım, siber saldırılara hedef olma açısından ayrı riskler ve güvenlik tehditleri

---

¹⁶⁴ Corneliu Bjola, *The 'Dark Side' Of Digital Diplomacy: Countering Disinformation And Propaganda* 1 bs. (New York: Routledge Press, 2019), 2-6.

¹⁶⁵ Viona Rashica, *The Benefits And Risks of Digital Diplomacy*, 87.

¹⁶⁶ Siber saldırı, casusluk ve hacking olayları dijital diplomasi literatürünün oluşumu aşamasında dijital diplomasinin parçası olarak bahsedilmiş ancak daha sonradan oluşan siber diplomasi literatürü bu konuya odaklanmıştır.

doğurmaktadır. Bir diğerk risk, sosyal medya hesaplarının ele geçirilmesi veya sosyal medya gruplarına ilgisiz kişilerin sızması olarak ifade edilebilir.

Dijital diplomasi, fırsatları ve riskleri çerçevesinde modern diplomasinin bir aracı olarak diplomasi literatürüne girmiştir. Dijital diplomasi hem kavramsal olarak hem de da uygulama alanları açısından değışken bir doğaya sahiptir. Devletlerin dijital diplomasinin imkân ve sınırlarını tespit etme çalışmaları da bu kapsamda devam etmektedir. Dijital diplomasi konusunda öncü bir ülke olan ABD'nin politikayı benimseme şekli ve uygulamaları bu konuya ışık tutması açısından çok önemlidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BARACK OBAMA DÖNEMİ ABD DIŞ POLİTİKASINDA DİJİTAL DİPLOMASİ

Barack Hussein Obama 20 Ocak 2009'dan 20 Ocak 2017'ye kadar ABD Başkanlığı yapmıştır. Obama Başkanlığı'nın ilk döneminde (2009-2013) Hillary Rodham Clinton'ı ve ikinci döneminde (2013-2017) John Kerry'i Dışişleri Bakanı (*The Secretary of State*) olarak görevlendirmiştir. Obama döneminde ABD dış politikasını şekillendiren etmenlerin başında 11 Eylül 2001 terör saldırıları ve halefi George W. Bush'un bu saldırılara karşı izlediği dış politika gelmektedir. Bush yönetimi 11 Eylül saldırılarından sonra "önleyici saldırı" doktrini çerçevesinde Afganistan ve Irak'a askeri operasyon düzenlemiştir. Operasyonlarda sivil kaybının yüksek olması ve Müslümanlara karşı kullanılan suçlayıcı söylem bütün dünyada Amerikan karşıtlığını arttırmıştır. Obama, dış politikasının temellerini bu karşıtlıkla mücadele etme ve dünyanın Amerikan değerlerini benimsemesi üzerine kurmuştur. Dünyadaki ABD algısını pozitif yönde şekillendirme çalışmaları Amerikan dış politikasında Soğuk Savaş döneminden itibaren önemli bir yer tutan kamu diplomasiyi daha da öne çıkarmıştır.

Obama dönemi aynı zamanda sosyal medya ve Web 2.0 olarak adlandırılan dijital araçların dünyaya yayıldığı bir döneme denk gelmiştir. Obama yönetimi bu gelişmeleri göz önünde bulundurarak dış politika ve kamu diplomasi süreçlerine sosyal medyanın ve BİT'in yeni araçlarının eklenmesine çalışmıştır. Obama döneminde ABD'nin diplomatik süreçlere ve Dışişleri Bakanlığı'nın olağan işlerine dijital araçları dâhil etmesinin ana nedenleri Bush yönetiminden miras kalan ABD'nin kötü imajını değiştirme arzusu ve ABD'nin bilgi yönetiminde üstünlüğünü koruma isteğidir.

ABD'nin dijital diplomasiyi benimsemesinde Dışişleri Bakanlığı'nın bütününe ilgilendiren konulardaki kolaylaştırıcı rolünün yanı sıra toplumların doğrudan resmi temsilcilerle iletişime geçme arzusu teşvik edici unsurlar olmuştur. ABD Dışişleri Bakanlığı Kamu Diplomasi Müsteşar Yardımcısı Colleen Graffy 2008 Kasım'ında gerçekleştirdiği Romanya ve Moldova ziyareti sırasında kamu diplomasisinde yeni medyanın potansiyelini Twitter hesabındaki etkileşimden fark etmiş ve bu konuyu ABD Dışişleri Bakanlığı'nın resmi bloguna (DipNote) yazarak diğer diplomatların

da dikkatini çekmiştir.¹⁶⁷ Bu geziden sonra Graffy, DipNote’da Twitter’daki etkileşimlerinden “Gerçek zamanlı kamu diplomasisi için Twitter’a katılın” başlığıyla bahsetmiştir.¹⁶⁸ Twitter başta olmak üzere sosyal medyanın radikal gruplarla mücadele, liberal değerleri dünyaya yayma ve demokrasiyi geliştirmek için güçlü bir araç olacağını vurgulayıp, Twitter’ı “Kamu diplomasisi 2.0” başlığı altında önermiştir.¹⁶⁹ Bush döneminde ABD Dışişleri Bakanlığı yapan Condoleezza Rice, ABD’nin dijital diplomasisini bu temeller üzerinde Youtube, Facebook ve Twitter merkezli olarak şekillendirmeye başlamıştır.¹⁷⁰ Ancak dijital diplomasinin gelişimi ve olgunlaşması Obama döneminde olmuştur.

ABD’nin dijital diplomasi çalışmaları Obama’nın iki Dışişleri Bakanı döneminde farklı noktalara odaklanmaktadır. Bu farklılık kısaca şöyle ifade edilebilir: Hillary Clinton döneminde dijital diplomasi Dışişleri Bakanlığı’nın iç işleyişi, diğer kurumlarla iletişimi ve uluslararası kamuoyu ile etkileşimi temel olarak geniş bir çerçevede ilerlerken, John Kerry döneminde kamu diplomasisinin bir aracı olacak

---

¹⁶⁷ “Twitter This: Public Diplomacy in Romania”,

<https://web.archive.org/web/20170921100019/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2008/11/19/twitter-public-diplomacy-romania.html> .

“And Twitter That: Public Diplomacy in Moldova”,

<https://web.archive.org/web/20171102151524/2007-2017-blogs.state.gov/stories/2008/11/20/and-twitter-public-diplomacy-moldova.html> [17.11.2020].

¹⁶⁸“Join the Twitterati: Public Diplomacy in Real-Time”,

<https://web.archive.org/web/20210811035935/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2008/12/05/join-twitterati-public-diplomacy-real-time.html> [17.11.2020].

¹⁶⁹ “ABD’li yetkililer sosyal medya üzerinde tespitlerini bu konunun kamu diplomasisine nasıl etki edip nasıl dönüştüreceğine dair yazısı.” “Public Diplomacy 2.0: A New Approach to Global Engagement”,

<https://web.archive.org/web/20171128200710/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2008/12/03/public-diplomacy-20-new-approach-global-engagement.html> [17.11.2020].

¹⁷⁰ “Briefing on U.S. Public Diplomacy and the War of Ideas”, [https://2001-](https://2001-2009.state.gov/r/us/2008/111372.htm)

[2009.state.gov/r/us/2008/111372.htm](https://2001-2009.state.gov/r/us/2008/111372.htm) “ABD’de sosyal medya üzerinden yürütülen ilk projelerden birisi:”, “Launch of the Democracy Video Challenge”, [https://2001-](https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2008/sept/109420.htm)
[2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2008/sept/109420.htm](https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2008/sept/109420.htm) [17.11.2020].

şekilde ilerlemiştir. Hillary Clinton döneminde dijital diplomasi çalışmaları *21st Century Statecraft* (21.Yüzyılda Devlet İdaresi) *Politikası* altında şekillenmiştir. *21st Century Statecraft Politikası* kısaca geleneksel dış politika araçlarına ve süreçlerine teknolojinin sunduğu yeni araçların eklenmesi ve sosyal medyanın toplumlara etkisi göz önünde bulundurularak diplomatların yeni sorular sorup yeni gelişmeleri hesaba katması olarak ifade edilmiştir.¹⁷¹ John Kerry döneminde daha yaygın halde kullanılan Facebook ve Twitter üzerinden kamu diplomasisi çalışmaları öne çıkmıştır.¹⁷²

4.1. Obama Yönetiminin Dijital Diplomasiden Beklentileri

Hillary Clinton'un Dışişleri Bakanlığı döneminde dijital diplomasiye geniş perspektiften yaklaşarak Dışişleri Bakanlığı'nın dijital dönüşümü politikanın içerisine dâhil edilmiştir. Dijital diplomasi çalışmalarıyla amaçlanan sadece resmi mesajları geniş kitlelere ulaştırması ve kamu diplomasisinde kolaylaştırıcı rol üstlenmesi değildir. Aynı zamanda bu çalışmalarla Dışişleri Bakanlığı'nın konsolosluk hizmetlerinin daha ulaşılır olması, diplomatik gündemi oluşturan konularda daha güvenilir bir medya oluşturmak ve de son olarak sosyal medyanın kazandırdığı esneklik ve dayanıklılıktan faydalanmak hedeflenmektedir.¹⁷³ *21st Century Statecraft* politikasıyla ABD Dışişleri Bakanlığı personelinin yürüttüğü çalışmaları kolaylaştırma, hızlandırma, kurumun daha hızlı hizmet sunması ve Dışişleri Bakanlığı'na dair bilgilerin daha hızlı paylaşılması hedeflerine ulaşmak istenilmiştir.

---

¹⁷¹ "21st Century Statecraft", <https://web.archive.org/web/20210814011324/https://2009-2017.state.gov/statecraft/overview/index.htm> [17.11.2020].

¹⁷² "The Role of Social Media in Diplomacy", <https://web.archive.org/web/20171128150249/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/06/29/role-social-media-diplomacy.html> [17.11.2020].

¹⁷³ Fergus Hanson, "Baked in and Wired: Ediplomacy @State", <https://www.brookings.edu/research/baked-in-and-wired-ediplomacy-state/> [15.12.2020].

ABD Dışışleri Bakanlığı'nın dijital diplomasi çalışmalarının odak noktalarına bakıldığında sekiz başlık one çıkmaktadır.¹⁷⁴ Bu sekiz başlık şoyale özetlenebilir:

- a. Bilgi Yönetimi: Ulusal çıkarları koruyabilmek için Dışışleri Bakanlığı ve hükümete ilişkin bilgilerin ilgili birimler çerçevesinde korunması, paylaşılması ve düzenlenmesidir. ABD hkmetine bağlı farklı kurumların sahip olduğu bilgilerin bir araya getirilmesini amaç edinmektedir. Bilgi yönetiminde dijital teknolojileri kullanarak dış politika kararlarının dar bir ekiple değil geniş bir fikir alışverişi içinde ve zengin verilerle alınması amaçlanmaktadır.¹⁷⁵
- b. Malumat Yönetimi: Çok yoğun bilgi akışının olduğu günümüzde, ortaya çıkacak sosyal ve politik hareketleri önceden tahmin etmeye ve doğru tavır geliştirmeye yardımcı olması için açık kaynaklar üzerinden verilerin toplanarak politika oluşturma süreçlerinde daha geniş veri setlerinden yararlanmak istenilmiştir.
- c. Konsolosluk İletişimleri: Alınan kararlardan ve yaşanılan sorunlardan ABD Dışışleri Bakanlığı'nın merkezi ile farklı ülkelerdeki elçilikleri arasında iletişimi güçlendirmek ve kriz anlarında deniz aşırı seyahatte olan vatandaşlar ile konsolosluk personeli arasında sürdürülebilir iletişimin sağlanmasıdır.¹⁷⁶

---

¹⁷⁴ Fergus Hanson, “Revolution @State: The Spread of Ediplomacy”, https://archive.lowyinstitute.org/sites/default/files/hanson_revolution_state_web_0.pdf [15.12.2020].

¹⁷⁵ Bu kapsamda sosyal medyadan veri toplamak gibi aktif süreçler yönetilirken aynı anda bizzat kişilerin fikirlerini sunabileceği “opinion space” gibi alanlarda kullanılmıştır. Opinion space hakkında detaylı bilgi için: Katie Dowd, “Opinion Space: A New Tool for 21st Century Statecraft”, <https://web.archive.org/web/20171126212713/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/03/15/opinion-space-new-tool-21st-century-statecraft.html> [17.11.2020].

¹⁷⁶ ABD vatandaşlarının yurtdışı seyahati ve yurtdışında geçirdikleri sürede SMART Traveler isimli bir programla vatandaşlarla sürekli iletişime geçme, vize süreçlerinde bilgilendirme ve güvenliklerini sağlamak için geliştirilmiştir. Detaylı Bilgi: Janice L. Jacobs, “Smart Traveler Enrollment Program”, <https://web.archive.org/web/20210509213456/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/11/10/smart-traveler-enrollment-program.html> [19.11.2020].

- d. Afetlerle Mücadele: Başka ülkelerde meydana gelen afetlere müdahale için hızlı bir şekilde organize olabilmek ve yardım esnasında BİT'ten faydalanmak istenmektedir.¹⁷⁷
- e. İnternet Güvenliği: Otoriter rejimlerde yaşayan insanların ifade özgürlüğünün ve demokratik taleplerinin sağlanması amacıyla internetin özgür ve ulaşılabilir olmasını sağlayacak teknolojilerin oluşturulması ve desteklenmesi ilk öncelik iken internet güvenliğinin ikinci aşaması dijital diplomasiyi sağlıklı işleyebilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasını kapsamaktadır.¹⁷⁸ Bu konuda siber güvenlik anlaşmaları ve siber diplomasi çalışmaları yürütülmüştür.
- f. Dış Kaynaklar: ABD Dışişleri Bakanlığı'nda görev yapmayan insanların uzmanlıklarından faydalanmayı sağlayacak dijital altyapının sağlanmasıdır.
- g. Politika Planlama: Dünya kamuoyuna karşı uluslararası politikanın hükümet genelinde etkili bir şekilde planlanmasını, koordine edilmesini ve yürütmesini sağlamaktır.
- h. Kamu Diplomasisi: BİT kullanarak uluslararası kamuoyunu anlama, onlarla iletişime geçme ve imaj yönetimi çalışmalarında bulunma.

---

¹⁷⁷ ABD Haiti depreminde yardımcı olabilmek için o dönem yeni olan SMS ile yardım toplama oradaki ortamı sosyal medya üzerinden dünya üzerinde daha görünür sağlama ve afet bölgesinde çalışanların koordinasyonu için çalışmalar yürütmüştür. Arturo A. Valenzuela, "Haiti Relief Efforts: Montreal Ministerial Preparatory Conference", <https://web.archive.org/web/20171128121219/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/28/haiti-relief-efforts-montreal-ministerial-preparatory-conference.html> [19.11.2020].

¹⁷⁸ Clinton otoriter rejimleri zayıflatan faktörlerin başında halkın ifade özgürlüğünün sağlanmasını görmektedir. İnternet özgürlüğü ifade özgürlüğünün bir bileşeni ve kamu diplomasisinde bir bileşeni olarak önemli bir faktördür. Bu konuya ilişkin: "Internet Freedom", <https://web.archive.org/web/20171128195836/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/21/internet-freedom.html> [19.11.2020].

4.2. Hillary R. Clinton Dönemi :21st Century Statecraft Politikası¹⁷⁹

21st Century Statecraft Politikası Dışişleri Bakanı Hillary Rodham Clinton'ın liderliğinde geliştirilmiştir. Clinton'un danışmanı Alec J. Ross, Clinton'dan politikanın vafiz annesi olarak bahsetmiştir.¹⁸⁰ *21st Century Statecraft Politikası*'nın bir yönü ABD yönetiminin dijital diplomasiyi benimsemesi diğer yönü ise BİT'i Dışişleri Bakanlığı'nın süreçlerine entegre etme girişimidir.¹⁸¹ Daha önceki süreçte *Voice of America* ABD kamu diplomasisi ve propagandasında ABD Dışişleri Bakanlığı'nın koordinasyonunda dünyanın her yerindeki yayın faaliyetleriyle başrolü oynamıştır. Ancak Clinton dönemi Dışişleri Bakanlığı'nın Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkilerden Sorumlu Müsteşarı Judith A. McHale yeni süreçte propagandanın geride kaldığını, yeni hedefin propaganda yarışından ziyade bir iletişim yarışı olduğunu belirtmiştir.¹⁸² ABD Dışişleri Bakanlığı, yayın faaliyetlerine bakış açısının değişmesi nedeniyle yeni medya araçlarını hızla bünyesine uyarlamayı bir görev

---

¹⁷⁹ Dijital diplomasi stratejisinin ilk hatları Hillary Clinton'un Youtube'ta yayınladığı bir videoda vatandaşları ABD'nin imajını güçlendirmek için Youtube'ta paylaştığı video ile başlamıştır. "21st Century Statecraft", <https://web.archive.org/web/20171128192449/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/05/29/21st-century-statecraft.html> [06.10.2020].

¹⁸⁰ Jesse Lichtenstein, "Digital Diplomacy" *The New York Times Magazine*, 16 Temmuz 2010, <https://web.archive.org/web/20211016205655/https://www.nytimes.com/2010/07/18/magazine/18web2-0-t.html> [08.11.2020].

¹⁸¹ Dijital diplomasi politikasına halkın ilgi göstermesi ve dijital araçlar üzerinden yapılan çalışmalara katkı sunması Dışişleri Bakanlığını bu konuda daha da cesaretlendirmiştir. Detaylı bilgi için: Luke Forgeron. "Applying the Tools of 21st Century Statecraft to Public Engagement", <https://web.archive.org/web/20171128204411/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/05/26/applying-tools-21st-century-statecraft-public-engagement.html> [08.11.2020].

¹⁸² "Kamu diplomasisinin ulusal güvenliğin bir parçası olarak görülmesi". Judith A. McHale, "Public Diplomacy: A National Security Imperative", <https://web.archive.org/web/20171128120044/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/06/11/public-diplomacy-national-security-imperative.html> [18.11.2020].

olarak görmüştür. Bu kapsamda hem dijital diplomasi araçlarını benimseme hem de farklı kuruluşlarla iş birliği faaliyetlerini beraber yürütmüştür.¹⁸³

21st Century Statecraft Politikası 'nda beklentiler¹⁸⁴ şekillenirken bir yandan da farklı birimler politika için rol oynamaya başlamıştır. Dışişleri Bakanlığı'na bağlı farklı birimler kendi rollerini güçlendirmek ve diğer birimlerin görevlerini daha iyi yapabilmesini sağlamak için politikaya katkı sunmaktadır. Ayrıca *21st Century Statecraft Politikası* sadece Dışişleri Bakanlığı uzmanlarınca yürütülmemiş, politikaya bağlı projeler ve birimler vasıtasıyla özel sektörün bilgi birikim ve uzmanlık alanlarından faydalanılmıştır.

Amerika Birleşik Devletleri, dijital diplomasiyi hem Dışişleri Bakanlığı'nın çalışma süreçlerini iyileştirme hem de kamu diplomasisinin aracı olarak görmesi sebebiyle dijital diplomasi politikasını üç farklı amacı kapsayacak şekilde inşa etmiştir. Bunlardan ilki, bilgi ve malumat yönetimini merkeze alan iç iletişimin güçlendirilmesidir. ABD dijital diplomasi politikasının temeli olan *Taskforce of eDiplomacy* grubunun kurulmasının sebebi de budur.¹⁸⁵ Temel amaç Dışişleri Bakanlığı'nın ve hükümetin farklı birimlerinin topladığı verilerin ve ürettiği bilgilerin bir havuzda toplanabilmesidir. Bu sayede farklı birimlerin topladığı verilerin ve bilgilerin ihtiyaç halinde daha kolay bir araya getirilmesine, kurumlar arasında hızla paylaşılmasına ve analizlerin daha geniş veri setleriyle hazırlanmasına imkân tanınması hedeflenmektedir.¹⁸⁶

---

¹⁸³“Dijital diplomasi araçlarının geliştirilmesi”, “Leveraging the Tools of 21st Century Statecraft”, <https://web.archive.org/web/20171128121441/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/01/05/leveraging-tools-21st-century-statecraft.html> [18.11.2020].

¹⁸⁴“The Year in 21st Century Statecraft”, <https://web.archive.org/web/20171128211509/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/01/09/year-21st-century-statecraft.html> [18.11.2020].

¹⁸⁵ “The History of eDiplomacy at the U.S. Department of State”, <https://www.brookings.edu/research/the-history-of-ediplomacy-at-the-u-s-department-of-state/> [21.11.2020].

¹⁸⁶ “21st Century Statecraft: Forging U.S. Digital Diplomacy”, <https://web.archive.org/web/20210818011117/http://2007-2017->

ABD'nin dijital diplomasiye dair ikinci amacı vatandaşlarına daha hızlı hizmet verebilmek ve onları bilgi kirliliğinden korumaktır. ABD, yurtdışında bulunan vatandaşlarının konsolosluk hizmetlerinden haberdar olması ve faydalanabilmesi için sosyal medya üzerinden konsolosluk hizmetleri hakkında bilgilendirme yapmaya ayrı bir başlık ayırmıştır. Dijital diplomasi kullanımının bir diğer yönü ise sosyal medyada yer alan gerçeği yansıtmayan bilgiler sebebiyle ABD vatandaşlarının üretilen politikalara bakış açısının etkilenmesini engellemektir.¹⁸⁷

Üçüncü amaç ise Amerika'nın açık toplum idealinin bir parçası olarak düşünce ve ifade özgürlüğünün ve doğru bilgiye erişimin sağlanabilmesidir. ABD'nin bu idealini hükümetlerin daha önce kullanılan iletişim araçlarına müdahale etmesi ve bilgileri çarpıtması engellerken yeni medya araçları sayesinde bu sorun ortadan kalmıştır.¹⁸⁸ Obama'nın ve Dışişleri Bakanları'nın bu konuya verdiği önem pek çok projenin uygulanmasını ve dijital diplomaside hızlı yol alınmasını sağlamıştır. 2012 yılında Dışişleri Bakanlığı merkezi teşkilatında 25 birimde 150 personel tam zamanlı olarak dijital diplomasiinin organizasyonunda görev almıştır.¹⁸⁹

---

blogs.state.gov/stories/2012/01/27/21st-century-statecraft-forging-us-digital-diplomacy.html

[21.11.2020].

¹⁸⁷ Dışişleri Bakanlığı'nın Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Birimi yetkilisi Judith McHale diplomasiyi sadece devletlerarasında ilerleyen süreçten toplumun tamamını kapsayan bir süreç olarak tarif ederek kamu diplomasisinde hedefin toplum olduğunun altını çizmiştir. Judith McHale, "Public Diplomacy: Strengthening U.S. Engagement With the World", <https://web.archive.org/web/20171124204444/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/03/11/public-diplomacy-strengthening-us-engagement-world.html>

[21.11.2020].

¹⁸⁸ Amerikan Dış Politikasında dijital diplomasi (edipomasi) girişimlerini 2002'de Taskforce on eDiplomacy'ye dayandıran bir yaklaşımda bulunmaktadır. Ancak o dönem sosyal medyanın sitelerinin henüz olmaması sebebiyle buradaki ediplomasi yaklaşımı ve araçları tezin temel aldığı dijital diplomasi yaklaşımından farklılaşmaktadır.

¹⁸⁹ Fergus Hanson, "Revolution @State: The Spread of Ediplomacy", https://archive.lowyinstitute.org/sites/default/files/hanson_revolution_state_web_0.pdf [15.12.2020].

4.3. Obama Dönemi Dijital Diplomasinin Yapılandırılması

ABD Dışişleri Bakanlığı dijital diplomasiyi tek bir ofisten veya tek bir merkezden yönetmekten ziyade bahsedilen beklentiler doğrultusunda parçalı bir şekilde oluşturmuştur. Politikanın uygulanmasında Dışişleri Bakanlığı'na doğrudan bağlı Bilgi Yönetimi Müsteşarlığı (*Under Secretary of State for Management*) bilgi ve malumat yönetimleri ve dış temsilciliklere ilişkin süreçler konularını iyileştirmek için eDiplomasi Ofisi üzerinden projeler geliştirmiştir. Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı¹⁹⁰ ise dijital diplomasi merkezi ve buna bağlı birimlerle kamu diplomasisini şekillendirmektedir.

Dijital diplomasi süreci pek çok aşamada alt birimler tarafından yürütülse de *The Sounding Board*¹⁹¹ ve *Global Partnership Initiative*¹⁹² projeleri doğrudan ABD Dışişleri Bakanlarına bağlı yürütülmüştür.¹⁹³

4.3.1.ABD'nin Dijital Diplomasi Çalışmasında Rol alan Birimler

Hillary Clinton döneminde benimsenen *21st Century Statecraft Politikası* ABD dijital diplomasi çalışmalarını tek bir birim ve merkezden yürütülme yerine birbiri ile iletişim halinde farklı birimlerin yürüttüğü çalışmalarla şekillenmiştir. Dışişleri Bakanlığı'nın beklentileri bu farklı birimlerde şekillenen araçlar nasıl şekilleneceğini belirlemiştir.

4.3.1.1. eDiplomasi Ofisi (The Office of eDiplomacy)

eDiplomasi Ofisi, Kamu Diplomasisi ve Halkla İlişkiler Müsteşarlığı'na bağlı olarak dijital diplomasi çalışmalarının merkezi konumunda yer almaktadır. eDiplomasi

---

¹⁹⁰ Under Secretary of State for Public Diplomacy and Public Affairs.

¹⁹¹ Sean A. Curry “DAA-0059-2018-0002 DOS, Office of the Secretary of State, The Sounding Board”, <https://www.regulations.gov/document/NARA-19-0006-0002> [21.11.2020].

¹⁹² “Office of Global Partnership”, <https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretary-for-economic-growth-energy-and-the-environment/office-of-global-partnerships/> [22.11.2020].

¹⁹³ Kerry O'Connor, Molly Moran & Corey Martin, “Sound Ideas”, *US Department of State Magazine*, C.1, S. 540 (2009):18-19.

Ofisi'nin¹⁹⁴ kuruluşunda 1998 yılında ABD'nin Kenya ve Tanzanya'daki elçiliklerine bombalı saldırı sonrasında Blue Ribbon Komitesi¹⁹⁵ tarafından yapılan soruşturmada istihbarat verilerinin bir araya getirilmesinde eksiklik görülmüştür. 11 Eylül saldırıları öncesinde toplanılan bilgilerin bir araya getirilip analiz edilmesinde de eksiklikler ortaya çıkmıştır. eDiplomasi Görev Timi (Taskforce of eDiplomacy) iki terör saldırısında da ABD'nin bilgi yönetim sistemlerinin doğru kullanılmadığının tespitinden sonra birimler arası bilgi paylaşım sorununu çözmek için 2003 yılında kurulmuştur.

Obama döneminde eDiplomasi Görev Timi isimli birim eDiplomasi Ofisi'ne dönüştürülmüştür. Görev tanımına dijital diplomasi kanallarını ve internet platformlarını yönetmek, birimlerden gelen talepleri karşılamak için düzenleme yapmak ve birimleri yeni teknolojileri kullanmaya teşvik etmek gibi yeni görevler eklenmiştir.¹⁹⁶ Bu ofis ABD'nin dijital diplomasi politikasında merkezi bir rol üstlenmiştir. Birimin temel amacı ABD Dışişleri Bakanlığı'nın birimleri arasında ve diğer kamu kurumlarıyla bilgi yönetimini sağlamaktır. Bunu sağlayabilmek için Corridor, Communities@State, Diplopedia and Search (Geçmişe yönelik veri analizini hızlı bir şekilde sağlayabilecek) projeleri başlatılmıştır.¹⁹⁷

---

¹⁹⁴ Colin Powell'ın Dışişleri Bakanlığı döneminde eDiplomasi Office ilk olarak Taskforce of eDiplomacy birimi olarak kurulmuştur ve daha sonra ayrı bir birime dönüştürülmüştür.

¹⁹⁵ Blue Ribbon Komitesi ABD hükümeti tarafından verilen bir soruyu araştırmak, analiz etmek ve sorgulamak üzere atanan istisnai kişilerden oluşan komiteye verilen isimdir. "Executive Order 12526 - President's Blue Ribbon Commission on Defense Management", <https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/executive-order-12526-presidents-blue-ribbon-commission-defense-management> [23.11.2020].

¹⁹⁶ "Office of eDiplomacy", <https://2001-2009.state.gov/m/irm/ediplomacy/index.htm> [23.11.2020].

¹⁹⁷ "Office of eDiplomacy", <https://2001-2009.state.gov/m/irm/ediplomacy/index.htm> [23.11.2020].

4.3.1.2. Eğitim ve Kültürel İlişkiler Bürosu (Bureau of Educational and Cultural Affairs)

Eğitim ve Kültürel İlişkiler Bürosu, ABD'nin kültürel ilişkilerini yönetmekle görevliken bu ofise bağlı 11 kişilik ekip (Public Affairs and Strategic Communications Team) Obama döneminde ABD'nin dijital diplomasisi için çalışmaktadır. ABD'nin iç ve dış turistlerle ilişkilerinin yürütüldüğü ExchangesConnect¹⁹⁸ sitesinden sorumludur. Ayrıca bu ekip ExchangesConnect'in Twitter adresi olan @ConnectStateGov ve diğer sosyal medya hesaplarını yönetmekte ve Büro'nun işlerine yeni nesil yeniliklerin nasıl entegre edilebileceği konusunda danışmanlık vermektedir.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın ve Hükümete bağlı Eğitim ve Kültürel İşler Bürosu'nun 2008 Ekim'de kurduğu ExchangesConnect ilk sosyal ağ sitesi olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁹⁹ Sosyal medyanın kendine has dili ve dünya çapında pek çok ortaklığı barındıran yeni bir kültürünün oluştuğu tespiti ile ABD'li gençleri dijital dünyanın yerlileri olmaya davet etmektedir. Gençlerin bu sayede farklı dilleri öğrenme ve farklı ülkelerden insanlar tanıma gibi ufakları geliştirecek bir sosyal ortama girerken aynı zamanda ABD'nin gönüllü kültür elçileri olacaklarına inanılmaktadır.²⁰⁰ Çeşitli

---

¹⁹⁸ Exchangestate.gov adresi üzerinden vatandaşların dış politikada bilgi ve birikim edinerek ABD'nin dış politikasını daha anlaşılabilir kılmaya ve farklı ülkelerindeki kamuoyu görüşleri hakkında geri bildirim vermektedir. Detaylı bilgi: "Secretary Clinton Celebrates 50 Years of Citizen Diplomacy", <https://web.archive.org/web/20171128212854/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2011/02/17/secretary-clinton-celebrates-50-years-citizen-diplomacy.html> [23.11.2020].

¹⁹⁹ Projeden dijital diplomasinin başlangıcı olarak bahsedilmesinin sebebinin isimli açık kaynak sosyal medya sitesi üretme ağı üzerinden oluşturulmuş bir web tabanı kullanmasıdır. Bu günkü blog sitelerinde temelini oluşturmaktadır. "Home Bureau Of Educational And Cultural Affairs Exchange Programs", <https://web.archive.org/web/20211116221108/https://exchanges.state.gov/> [23.11.2020].

²⁰⁰ Melvin W. Hall, "Language and Digital Natives: From the Silk Road to ExchangesConnect", <https://web.archive.org/web/20171128192605/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/03/22/language-and-digital-natives-silk-road-exchangesconnect.html> [23.11.2020].

projeler, değişim programları ve gençler aracılığı ile ABD'nin dışarıdaki imajını yenilemeyi ve güçlendirmeyi amaçlamaktadır. 2013 yılında ise Eğitim ve Kültürel İşler Bürosu ExchangesConnect dışında Facebook, Twitter, Youtube ve Flickr olmak üzere ana akım sosyal medya sitelerinde yerini almıştır.²⁰¹ ABD Dışışleri Bakanlığı'nın Eğitim ve Kültürel İşler Bürosu'ndan temel beklentisi kültürel etkileşimi, karşılıklı saygı ve güvene dayanan ilişkilerin kurulmasını sağlamaktır.

4.3.1.3. Küresel Sosyal Medya Ofisi (Office of Global Social Media)

Küresel Sosyal Medya Ofisi²⁰², hem ABD Dışışleri Bakanlığı'nın resmi Twitter²⁰³, Facebook, Youtube, Flickr ve Instagram hesaplarının yönetilmesinden hem de sosyal medya üzerinden ABD'ye ilişkin verilerin toplanmasından sorumludur.²⁰⁴ Ayrıca DipNote bloğunun da editörlüğü bu ofis tarafından yapılmaktadır. Bütün sosyal medya sitelerinde Dışışleri Bakanlığı'na ait Arapça, Çince, Farsça, Fransızca, Hintçe,

---

²⁰¹S. Deos Anthony, "Digital Diplomacy & Social Capital: Analysing Relational Components of Trust in US & Israeli Online Social Networks" (Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Otago, 2015), 176.

²⁰² Küresel Medya Merkezi Dışışleri Bakanlığı'nın Dış Basın Merkezi'nin sosyal medya üzerinde yaptığı araştırmaların sonucunda yeni nesil medya araçlarının diplomasiye adapte etme çalışmasının ürünü olarak kurulmuştur. Daha önceki ismi ise Office of Web Engagement'tır. Matthew Buffington, "Foreign Press Center Explores Social Media", <https://web.archive.org/web/20171128203236/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/03/15/foreign-press-center-explores-social-media.html> [23.11.2020].

²⁰³ ABD resmi Twitter adresinin ismi @Statedept ve ABD dış politikasının lider kadrosu ve elçiler Twitter adresi kullanmaya ve paylaşım yapmaya önem göstermektedir. "@StateDept Passes 100,000 Followers", <https://web.archive.org/web/20171128171144/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2011/05/20/statedept-passes-100000-followers.html> [23.11.2020].

²⁰⁴ Küresel Sosyal Medya Ofisi açılmadan önce Dışışleri Bakanlığı'nın ABD'nin dijital medyayı tek merkezden toplama çalışmasının ilk adımlarıdır. "Secretary Clinton To Conduct Digital Town Hall of the Americas", <https://web.archive.org/web/20210814152109/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/04/14/secretary-clinton-conduct-digital-town-hall-americas.html> [23.11.2020].

Portekizce, Rusça, İspanyolca, Türkçe ve Urduca daha pek çok yabancı dilde içerik oluşturulmasına destek vermektedir.²⁰⁵

Küresel Sosyal Medya Ofisi'nin temel görevleri üç başlık altında toplanmaktadır. Bunlardan ilki elçiliklerin ve temsilciliklerin sosyal medya hesaplarına içerik desteği sunmaktır. İkinci olarak ABD'ye karşı yürütülen dezenformasyon süreçlerinde kamuoyuna doğru bilgi sunmaktır. Son olarak ise, eğitim, sağlık, küresel gelişmeler, ekonomi ve diplomatik güvenlik gibi oldukça geniş olan konu başlıklarında ayrı ayrı sosyal medya hesapları üzerinden herkese hitap etmeyi amaçlamaktadır.²⁰⁶

Küresel Sosyal Medya Ofisi bu görevleri yerine getirmek için Twitter ve Facebook'ta; Bakanlığın milyonlarca takipçisi olan sayfalarını yönetmekte ve bu sayfalar üzerinden Arapça, Çince, Farsça, Fransızca, Rusça ve İspanyolca dillerinde içerik üretmektedir.²⁰⁷ Dış temsilciliklerin daha etkin içerik oluşturmasına destek olup Dışişleri Bakanlığı'nın 600'den fazla sosyal medya hesabını ve takipçileri ile etkileşimlerini inceleyen ve listeleyen bir gösterge panosu oluşturup veri akışını kontrol etmektedir. ABD Başkanı'nın ve bakanların yurtdışı ziyaretlerinde verdikleri mesajlara yönelik sosyal medya çalışmaları yürütmektedir.

4.4. Dijital Diplomasi Politikası Çerçevesinde Yürütülen Projeler

4.4.1. The Sounding Board

The Sounding Board, 2009 yılında ABD Dışişleri Bakanı'nın yönettiği iki projeden birisidir. Başkan adına projenin yönetimini Kerry O'Connor üstlenmiştir. *The*

---

²⁰⁵ "About Us – Office of Global Social Media",

<https://web.archive.org/web/20210908070100/https://www.state.gov/about-us-office-of-global-social-media/> [23.11.2020].

²⁰⁶ "Department of State Social Media Sites: Domestic Accounts",

<https://web.archive.org/web/20210331042840/https://www.state.gov/department-of-state-social-media-sites-domestic-accounts/> [23.11.2020].

²⁰⁷ "Global Engagement Center",

<https://web.archive.org/web/20211117043242/https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretary-for-public-diplomacy-and-public-affairs/global-engagement-center/> [13.11.2020].

Sounding Board projesinin özgün değeri ABD Dışişleri Bakanlığı'nda görev yapan en alt düzey personelin bizzat bakanla doğrudan ve kalıcı olarak iletişime geçme olanağı sunmasıdır. Dışişleri Bakanlığı'nın merkez teşkilatının yanı sıra dünyanın her yerindeki temsilciliklerinde personeli olduğu için iç iletişimi oldukça sınırlı olarak doğmuştur. İnternet ve BİT'in yaygınlaşması bu iletişim problemlerinin kısmen çözülmesini sağlamıştır. Ancak dijital diplomasi araçları aktif kullanılabildiği kadar bu iletişimi güçlendirme çalışmaları hiyerarşik yapıyla sınırlı kalmıştır. BİT'teki son gelişmeleri kullanarak geliştirilen bu projede bütün personele hiyerarşik sıralama izlenmeden ulaşabilme şansı tanımıştır.²⁰⁸

The Sounding Board projesi özünde bakanlık personelinin, bakanlığa ait mevcut süreçlere dair yapılmasını talep ettikleri iyileştirmeler konusunda fikirlerini ve görüşlerini paylaşmalarını sağlayan bir girişimdir. Temel mantığı ise çalışanların bloğa yazılanlara yorum yaparak sanki aynı ortamdaymış gibi beyin fırtınası yapabilmesine imkân sağlamaktır. Bir çalışanın ortaya attığı fikri, diğer personeller fikrin ortaya çıkaracağı risk ve fırsatları, maliyeti arttırıp düşürmesini ve dış politika hedeflerine ulaşmada ne kadar katkı sunacağını göz önünde bulundurarak değerlendirmektedir.²⁰⁹

The Sounding Board Dışişleri Bakanlığı'nın iş yapma süreçlerini iyileştirme ve geliştirmeyi amaçlayan bir web sitesi olarak hizmete başlasa da daha sonrasında büyük hacimli projelerin de yürütüldüğü bir merkeze dönüşmüştür. Bu site ayrıca Dışişleri Bakanlığı'nın herhangi bir birimine dair en iyi uygulamalarının paylaşılarak diğer birimlerin de benzer iş akışları için modelleme oluşturmak için kullanıldığı bir forum olmuştur. Böylece Bakanlık personeli sık sık çözüm aranan sorunların hâlihazırda bir çözümünün olduğu konusunda diğer birimlere bilgi aktarabilmektedir.²¹⁰

---

²⁰⁸ Kerry O'Connor, Molly Moran & Corey Martin "Sound Ideas", *US Department of State Magazine*, C.1, S. 540 (2009):18-19.

²⁰⁹ A.g.e., 19-21.

²¹⁰"Barack Obama sonrasında ABD Başkanı seçilen Trump'un atadığı ilk Dışişleri Bakanı Rex Tillerson'ın Sounding Board'ı kapatma kararı sonrası çıkan haber birimin çalışma tarzına ilişkin bilgiler içermektedir" "Tag Archives: Sounding Board",

4.4.2.Küresel Ortaklık Girişimi (Global Partnership Initiative)

Küresel Ortaklık Girişimi ekibi ABD'nin dış politika hedeflerine ulaşmak için oluşturulacak projeleri belirleme ve oluşturulan projeleri yönetmek için kurulmuştur. ABD Dışişleri Bakanlığı bu proje ile özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yaparak dijital alandaki varlığını daha güçlü hale getirmeyi amaçlamaktadır. ABD Dışişleri Bakanlığı, özel sektörün tecrübelerinden ve uzmanlığından faydalanarak yeni teknolojileri dış politika araçlarına hızlı bir şekilde uyarlamayı amaçlamaktadır.²¹¹ Projenin bir diğer ayağı ise sivil toplum örgütleriyle iş birliği yaparak ABD'nin dış politika hedeflerine ulaşması sürecine katkı sunmasıdır. Küresel Ortaklık Girişimi birim olarak farklı projelerde düzenleyen, hızlandıran, ortak ve yöneten gibi roller üstlenmektedir.²¹²

Küresel Ortaklık Girişimi bünyesinde yürütülen başlıca projeler arasında; *Fishackathon* ve *mFish* geliştirmekte olan ülkelerdeki balıkçıların yaşadığı verim düşüşü, gider artışı ve geleneksel balıkçılıktan modern balıkçılığa geçiş gibi zorluklara odaklanmakta bunun için dijital çözümler üretmektedir. Dünyanın her yerinden gönüllü yazılımcılarla bu sorunların çözümü için programlar geliştirmektedir.²¹³ Ayrıca projeler balıkçılık alanında sürdürülebilir kapasite kontrolü ve mobil çözümlere

---

<https://web.archive.org/web/20210226103015/https://diplomundit.net/tag/sounding-board/>
[17.11.2020].

²¹¹“About Us – Office of Global Partnerships”,
<https://web.archive.org/web/20211014024736/https://www.state.gov/about-us-office-of-global-partnerships/> [18.11.2020].

²¹² “U.S. Department of State, The Secretary’s Office of Global Partnerships”,
<https://web.archive.org/web/20210325195544/https://2009-2017.state.gov/documents/organization/254358.pdf> [18.11.2020].

²¹³ “Fishackathon”, <https://web.archive.org/web/20210420145740/https://2009-2017.state.gov/s/partnerships/fishackathon/index.htm> [19.10.2020].

odaklanarak hem balıkçılığın hem de balık türlerinin korunmasına katkı sunmayı amaçlamaktadır.²¹⁴

Küresel Ortaklık Girişimi, *mWoman* projesiyle dijital araçları kullanarak dünyanın farklı yerlerinde kadınların yaşadığı sorunların çözümüne katkı sunmaya çalışmaktadır. Dünyanın farklı yerlerinde kadınların yaşadığı problemlerin çözümü için o ülkenin sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte pek çok çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalarda yerel vakalar ve sorunlar üzerinden çözüm aranırken dijital araçlarla çözümlerin küresel etki yaratıp dünyanın her yerindeki benzer problemlerin daha hızlı çözüme kavuşturulması beklenmektedir.²¹⁵ Bu kapsamda yürütülen projelerden birisi *Women in Science (WiSci) Camp*’dır. Projenin amacı bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik alanlarında kadın ve erkek öğrenciler arasındaki fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmak için dünyanın her yerindeki lise çağındaki kız çocuklarının eğitim süreçlerini dijital araçları kullanarak desteklemektir. Proje başarı sağlamak için dijital eğitim kampları düzenlemekte ve kız öğrencileri bu alanlarda eğitim hayatlarına devam etmeleri konusunda teşvik etmektedir.²¹⁶ Bu projenin yürütülmesinde Intel, Google, H&M ve Disney gibi pek çok kurum ve kuruluş ABD Dışişleri Bakanlığı’na sponsorluk ve danışmanlık desteği vermektedir.²¹⁷

Küresel Ortaklık Girişimi, ABD’nin Afrika’ya yönelik kamu diplomasisini güçlendirmeye yönelik iki projesiyle öne çıkmaktadır. *Liberalizing Innovation Opportunity Nations (LIONS@FRICA)* projesiyle Afrika’daki iş dünyası ile

---

²¹⁴ “mFish”, <https://web.archive.org/web/20210320104228/https://2009-2017.state.gov/s/partnerships/ppp/mfish/index.htm> [19.10.2020].

²¹⁵ “mWoman(mobil kadın) projeleri bu konuda öne çıkmaktadır. Dijital araçlar üzerinden kadın erkek eşitsizliği, kadının toplumsal rolünün iyileştirilmesi gibi konularda dijital araçlarla bu sorunlar üzerinde farkındalık yaratmak ve bilinçlendirmek esastır.”, “mWomen and Freedom Connect”, <https://web.archive.org/web/20210723222019/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/10/18/mwomen-and-freedom-connect.html> [20.10.2020].

²¹⁶ “WiSci Girls STEAM Camp”, <https://web.archive.org/web/20210415095226/https://2009-2017.state.gov/s/partnerships/ppp/wisci/index.htm> [20.10.2020].

²¹⁷ “WiSci teknoloji kursları hakkında detaylı bilgi için” “GirlUP”, <https://web.archive.org/web/20211008182058/https://girlup.org/about/our-partners> [20.10.2020].

ABD'deki yenilikçi çalışmaların merkezi olarak gösterilen Silikon Vadisi arasında bir köprü kurmak ve bu köprü üzerinden Afrika'daki ticari hayatın ve ticari süreçlerin iyileştirilmesi amaçlanmıştır.²¹⁸ Bir diğer proje *Apps4Africa*'dir. *Apps4Africa*, Afrika'da sivil toplumun yaşadığı yerel sorunları çözmek için dijital uygulamalar geliştirmeye yönelik bir yarışma projesidir. Böylece Afrika'daki sivil toplum kuruluşları ile ABD sivil toplumu ve teknoloji uzmanları arasında kalıcı bir bağ kurabilecektir.²¹⁹

4.4.3. Corridor

Corridor, ABD Dışişleri Bakanlığı Bilgi Kaynakları Yönetim Bürosu'nun eDiplomasi Ofisi'nin iç şeffaflığı ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak için geliştirdiği bir projedir. Proje geliştirilme aşamasında *Statebook* ismini taşıırken sonraki aşamada ismi *Corridor* olarak değiştirilmiştir.²²⁰ *Corridor* 2011 yılında ABD Dışişleri Bakanlığı'nın personeli arasında iletişimin daha rahat sağlanabilmesi için sadece ilgili personel için oluşturulmuş bir sosyal medya sitesidir. Web sitesinin ara yüzü kasıtlı olarak kullanıcılarının pek çoğunun aşına olduğu Facebook ve LinkedIn'e benzetilmiştir. Bu proje, kişisel blog açarken ücretsiz tema ve ara yüz sunan Wordpress'in bağlı bulunduğu BuddyPress firması tarafından geliştirilmiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı

---

²¹⁸ "Partners", <https://www.lionsafrica.org/partners.html> [23.10.2020].

²¹⁹ *Apps4Africa* projesinin başlangıcı Afrika'da demokratik eğilimi güçlendirmek için sivil toplumu güçlendirmeye çalışmakla başlamaktadır. Katie Dowd, "Announcing "Apps 4 Africa"", <https://web.archive.org/web/20171128190614/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/07/01/announcing-apps-4-africa.html> [23.10.2020].

"Detaylı Bilgi için bakınız", "Our Portfolio", <https://web.archive.org/web/20200808061518/https://apps4africa.org/portfolio.html> [23.10.2020].

²²⁰ Jory Heckman, "State Launches Internal Social Network", <https://federalnewsnetwork.com/technology-main/2011/07/state-launches-internal-social-network-1/> [23.10.2020].

personeli olan kullanıcılar Facebook'tan farklı olarak *Corridor*'da profillerini, mesajlarını ve paylaşımlarını gizleyemezler.²²¹

Corridor'un Dışişleri Bakanlığı personeline; kriz yönetimleri ve özel konular için grup oluşturup hızlı bir şekilde karar alabilme, personel arasında hızlı ve resmi prosedür dışında konuşma, link vererek iç doküman ve internetten bilgi paylaşabilme gibi avantajlar sağlamaktadır.²²²

4.4.4. Communities @State

Communities @State, eDiplomasi Ofisi tarafından ABD Dışişleri Bakanlığı'na bağlı birimler arasında iletişimi ve bilgi paylaşımını kolaylaştırmak için 2005'te WordPress'in ücretsiz temasıyla kurulmuş bir kurum içi sosyal etkileşim bloğudur.²²³

Temel amacı Dışişleri Bakanlığı'nın geniş bilgi birikiminin bürokratların zihninde ve kurumun arşivindeki belgelerde atıl kalıp işlerin sınırlı bilgi ile yürütülmeye çalışılmasının önüne geçmek, bilgi birikimi ve tecrübenin kurumsal kaynaklara aktarılmasını sağlamaktır. *Communities @State* kullanıcılarına istedikleri konularda topluluk oluşturabilme imkânı sunmaktadır. Bu toplulukların konularına kullanıcılar yorum (entry) girebilir; Word, pdf, PowerPoint şeklinde dosya veya başka sitelerden link paylaşabilir.²²⁴

Toplulukların yönetimi göz önüne alındığında diplomatlar ve Dışişleri Bakanlığı personeli için içerik sitesi yönetmek yeni bir tecrübedir. Pek çok diplomatın bu

---

²²¹ Alice Lipowicz, "State to start social network for employees only", <https://fcw.com/articles/2011/04/22/state-dept--preparing-to-launch-corridor-social-network-for-employees-only.aspx> [23.10.2020].

²²²"Facebook-Style Site Coming Soon to the U.S. State Department", <https://www.govtech.com/e-government/Facebook-Style-Site-Coming-Soon-to-the.html> [23.10.2020].

²²³"Major Programs of IRM's Office of eDiplomacy", <https://web.archive.org/web/20210429121556/https://2009-2017.state.gov/m/irm/ediplomacy/c23840.htm> [23.10.2020].

²²⁴ "Communities @ State Guidelines", <https://web.archive.org/web/20171126212720/https://2001-2009.state.gov/m/irm/rls/101164.htm> [23.10.2020].

konulara hâkim olmaması göz önünde bulundurularak eDiplomasi Ofisi, *Communities @State*'te oluşturulan topluluklar için bir yol haritası hazırlayıp topluluk isminin nasıl şekillenmesi gerektiğinden içerikte nelerin yer alması ve yöneticilerin ve grup üyelerinin topluluklara nasıl katkı sunabileceğine kadar geniş çerçevede bir yol haritası sunmuştur. Topluluk yöneticilerine topluluklarının başarılı mı yoksa başarısız mı olduğunu anlamaları için bazı kıstaslara göre değerlendirme yapmaları tavsiye edilmiştir. Topluluğun daha çok ziyaretçi alabilmesi ve topluluğa katılanların gruptan ayrılmalarına sebep olabilecek konular için uyarı metni paylaşılmıştır.²²⁵

Communities@State projesi sayesinde Dışişleri Bakanlığı personeli arasında kurum içi ve kurumlar arası belgeler ve bilgiler sürekli olarak online erişime açık hale gelmiştir. Dışişleri Bakanlığı'nda daha pasif pozisyonlara atanan deneyimli bürokratlar topluluk grupları aracılığıyla uzmanlıkları kapsamında yeni göreve gelen genç bürokratlara bilgi, birikim ve tecrübelerini zaman ve mekân kısıtlaması olmaksızın aktarmaya devam edebilmektedir.

4.4.5. DipNote

DipNote, ABD Dışişleri Bakanlığı bürokratları tarafından 2007'den bu yana yönetilen resmi blog sitesidir. Blogun ismi ABD ile diğer hükümetler arasındaki yazışmalarda kullanılan Diplomatic Notes (Diplomatik Notlar) teriminden gelmektedir. Dışişleri Bakanlığı'nın faaliyetleri ve görüşleri hakkında isteyen herkesin doğrudan birinci şahıslardan bilgi edinmesini sağlamak ve yorum yapma imkanıyla halk ile uzmanlar arasında meseleler hakkında tartışma platformu sunmaktadır.²²⁶

DipNote bloğu 2009'da *21st Century Statecraft Politikası* çerçevesinde yumuşak güce ve kamu diplomasisine katkı sunacak şekilde yeniden yapılandırılmıştır. Bu yapılandırılma dâhilinde *DipNote* bloğu; yolsuzluk/şeffaflık, eğitim/kültür, askeri konular, silahlanmanın kontrolü, enerji, sosyal yardımlar, siber meseleler, küresel

---

²²⁵ "IRM", <https://web.archive.org/web/20150302062549/http://2001-2009.state.gov/m/irm/rls/> [24.10.2020].

²²⁶ "U.S. Department of State Official Blog", <https://web.archive.org/web/20210827190623/https://www.state.gov/about-dipnote/> [23.10.2020].

kadın sorunları, uluslararası gelişmeler ve ekonomik kalkınma başta olmak üzere pek çok meseleye odaklanmıştır.²²⁷ ABD’li diplomatlar dünyanın her yerinden insanlarla şeffaf olarak iletişime geçerek politikalar hakkında hem iç hem de uluslararası kamuoyunun endişelerini gidermek istemektedir. ²²⁸ *Dipnote* üzerinden ABD Başkanı’nın ve Dışişleri Bakanı’nın uluslararası seyahatleri hakkında bilgi, Dışişleri Bakanlığı’nın faaliyetleri, ABD’li diplomatların çalıştıkları ülkelerde yaptıkları faaliyetler ve dünyanın farklı ülkelerindeki yaşam koşulları hakkında iç ve uluslararası kamuoyunu bilgilendirilmektedir.

4.4.6. Diplopedia

Diplopedia 2006 yılında Wikipedia modellenerek ABD Dışişleri Bakanlığı personelinin farklı konularda içerik oluşturarak bilgi ve tecrübelerini paylaşabilmeleri için kurulmuştur. Dışişleri Bakanlığı personeli için temel bir bilgi deposu ve rapor hazırlama ve paylaşma merkezi olarak da kullanılmaktadır. ²²⁹

Diplopedia ABD Dışişleri Bakanlığı’nın çevrimiçi ansiklopedisidir. Yalnızca ABD Dışişleri Bakanlığı’nın personelinin erişimine açıktır. *Diplopedia*’daki içerikler hiçbir zaman nihai formda olmayıp yanlış bilgi içerdiği veya eksiliklerin olduğu düşünülürse başka kullanıcılar tarafından düzenleme yapılabilir. Bu özel bloğa bütün kullanıcıların katkı sunmasını teşvik etmek için *Diplopedia*’nın ABD Dışişleri Bakanlığı’na ait olduğunu vurgulanmaktadır. ²³⁰

---

²²⁷“DipNote by Topic”, <https://www.state.gov/dipnote-by-topic/> [23.10.2020].

²²⁸DipNote’ta yayımlanan ilk yazı: “Welcome to Dipnote”, <https://web.archive.org/web/20210520154041/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2007/09/25/welcome-dipnote.html> [25.10.2020].

²²⁹ Meg Beasley, “State Department moves ahead with Facebook-style site”, <https://federalnewsnetwork.com/tom-temin-federal-drive/2010/07/state-department-moves-ahead-with-facebook-style-site/> [25.10.2020].

²³⁰ Dışişleri Bakanlığı sadece kendi personellerinin erişimine izin veren bu uygulamada farklı konular için bilgi paylaşımı sağlamaktadır. “Diplopedia Celebrates 10,000 Articles”, <https://web.archive.org/web/20200220123305/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/02/04/diplopedia-celebrates-10000-articles.html> [25.10.2020].

Diplopedia içerikleri resmî belge niteliği taşımamakla beraber sadece araştırma yapan personele bilgi kaynağı oluşturmaktadır. Bu çevrimiçi bilgi kaynağı kullanıcıların hızlıca ulaşabileceği şekilde düzenlenmiştir. *Diplopedia*'daki içerikler üzerinde tüm kullanıcılar tarafından düzenleme yetkisinin olması içeriklerin güncel olmasını sağlarken, tüm versiyonların saklanması ise geçmiş ile kıyaslama yapmayı kolaylaştırmaktadır.²³¹

4.4.7. TechCamp

TechCamp, sivil toplum kuruluşları ile yeni nesil teknolojinin uzmanlarını bir araya getirmeyi amaçlayan bir girişimdir. Girişimin iki temel amacı vardır. İlki Amerikan sivil toplum örgütlerinin dünya çapında insan hakları, afetlere müdahale, kamu diplomasisi ve internet özgürlüğü konularında faaliyet gösteren bir ağa dönüştürülerek bu konularda uluslararası bilinç oluşturmada rol almasını sağlamaktır. İkinci amacı ise başka ülkelerde aynı konularda mücadele veren sivil toplum örgütlerine eğitim ve teknik desteğin sağlanmasıdır.²³²

ABD'li BİT uzmanları ile sivil toplum temsilcilerinin bir araya geldiği kamplarda sivil toplum temsilcilerine mevcut teknolojiler tanıtılarak, mevcut sorunların çözümünde teknolojiyi nasıl kullanabileceklerine ilişkin yol haritası çıkarması sağlanmaktadır. Kampın ikinci kısmında ise belirlenen yol haritaları doğrultusunda teknoloji uzmanlarından uygulamalar hakkında yardım almaları sağlanmaktadır.²³³ Kamplar sayesinde sivil toplum kuruluşları düşük maliyetli çözümler üretmenin yanı sıra

---

²³¹ "About: Diplopedia", <https://2009-2017.state.gov/m/irm/ediplomacy/115847.htm> [25.10.2020].

²³² Katie Dowd, "21st Century Statecraft: TechCamp Launches in Chile", <https://web.archive.org/web/20170921143347/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/12/15/21st-century-statecraft-techcamp-launches-chile.html> [25.10.2020].

²³³ "About TechCamp", <https://web.archive.org/web/20211113214212/https://techcamp.america.gov/about/> [25.10.2020].

otoriter devletlerdeki aktivistlerin dijital ayak izlerinden yakalanmasının engellenmesi konusunda bilinç oluşturmaya çalışmaktadır.²³⁴

4.4.8. Dışişleri Bakanlığında Sanal Staj (The Virtual Student Foreign Service²³⁵ - The VSFS)

The VSFS girişimi, Dışişleri Bakanı Clinton'ın New York Üniversitesi'nin 2009 yılı mezuniyet törenindeki konuşmasında ABD Dışişleri Bakanlığı'nın kapılarını öğrencilere açtığını duyurmasıyla başladı. Bu girişim Amerikalı öğrencilerin ABD Dışişleri Bakanlığında dijital teknolojiler sayesinde uzaktan staj yapmasına imkân sağlamaktadır.²³⁶ Bu proje ilk başta sadece ABD Dışişleri Bakanlığı'nın birimlerini ve projelerini kapsarken daha sonrasında tüm kamu kurumları için genişletilmiştir. Öğrenciler projeyi yürüten yöneticileri ile sık sık telefon, e-posta ve Skype üzerinden iletişime geçerek uzaktan çalışabilme imkânı bulmuştur.

The VSFS'nin açtığı ilk staj alanları genelde siber alan özelde dijital diplomasi projelerine yönelik olmuştur. Öğrencilerin staj sırasında tecrübe kazanırken dijital dünyadaki yetenekleriyle ve uzmanlıklarıyla Dışişleri Bakanlığının yürüttüğü projelere katkı sunması beklenmektedir.²³⁷ Aynı zamanda Dışişleri Bakanlığı Eğitim ve Kültürel İlişkiler Birimi'nin koordinatörlüğünde öğrenci gruplarıyla iklim değişikliği, küresel terörizm gibi ABD dış politikasına katkı sunacak farklı konularda blog siteleri üzerinden yarışma programı yapılmıştır. ABD'li gençlerin uluslararası

---

²³⁴ “TechCamp: Vilnius”, <https://web.archive.org/web/20170921042324/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2011/07/08/techcamp-vilnius.html> [25.10.2020].

²³⁵ Projenin şimdiki adı: The Virtual Student Federal Service (The Vsfs)

²³⁶ “Virtual Student Foreign Service”, <https://web.archive.org/web/20160512202435/https://vsfs.state.gov/> [25.10.2020].

²³⁷ “Virtual Student Foreign Service”, <https://web.archive.org/web/20171128192245/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/09/21/virtual-student-foreign-service.html> [25.10.2020].

gelişmeler ve sorunlar hakkında daha duyarlı olması beklenirken aynı zamanda uluslararası bir bilgi aktarımı da sağlanmıştır.²³⁸

The VSFS'nin ilk staj programları dijital diplomasiye ilişkin projelere farklı boyutlarda katkı sunacak yetenekler talep etmektedir. Dışişleri Bakanlığı grafik tasarımı, video içerik düzenlenmesi, sosyal medya için içerik üretimi/ analizi ve veri analizi gibi konularda üniversite öğrencilerin yeteneklerini değerlendirmektedir. Bu alanlarda çalışmalar çok eskiye dayansa da mecranın yeni olması yeni yaklaşımları gerektirmektedir.²³⁹

4.4.9. Yakın Doğu'yla İlişkiler Bürosu ve İran Programı (Bureau of Near Eastern Affairs and the Iran Program)

Yakın Doğu'yla İlişkiler Bürosu, ABD'nin Cezayir, Bahreyn, Mısır, İran, Irak, İsrail, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Libya ile diplomatik ilişkileriyle ilgilenmektedir.²⁴⁰ Bu büro çerçevesinde takip edilen İran Programı ise ABD'nin İran hükümeti ile resmi ilişkisi olmamasına rağmen İran halkı ile iletişim kurma çabası nedeniyle dijital diplomasi açısından farklılık göstermektedir. ABD'nin özel olarak İran ile diğer dijital diplomasi birimlerinden farklı politikalar geliştirmesinin sebebi 1978'deki İran Devrimi sonrasında ABD-İran ilişkilerinin kademeli olarak sona ermesidir. Obama döneminde İran'ın nükleer silah üretmesine engel olacak bir anlaşmadan sonra ABD- İran ilişkilerini yeniden normalleştirme hedefinin olması sebebiyle bu ofisin çalışmaları ayrı bir önem taşımaktadır.

İran masası, tam zamanlı çalışan iki içerik üreticisi tarafından yönetilmekte ve Facebook, Twitter ve Youtube olmak üzere üç ana sosyal medya sitesine

---

²³⁸Bu çerçevede 2002-2012 yılları arasında "Globalscholnet", (<http://www.globalschoolnet.org/gsndoors/>) ile iş birliği yapılmıştır. Janice Clark'ın Dipnote'ye yazdığı yazıda bu açık kapı diplomasisi daha net anlatılmıştır. Janice Clark, "Website Challenge Opens Doors to Diplomacy", <https://web.archive.org/web/20171128192430/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/06/04/website-challenge-opens-doors-diplomacy.html> [27.10.2020].

²³⁹"All Project", <https://vsfs.state.gov/projects#old-projs-tab> [27.10.2020].

²⁴⁰"Bureau of Near Eastern Affairs", <https://2009-2017.state.gov/p/nea/index.htm> [27.10.2020].

odaklanmaktadır. Ayrıca Facebook ve Youtube’da kanalı olan aylık soru cevap programı yapan Farsça bir blog yazarına destek vermektedir.²⁴¹

Bir diğer girişim ise *Virtual Embassy Tehran*’dır. ABD ile İran arasında resmi ilişkilerinin olmaması sebebiyle ABD, İran halkına hükümetlerinin filtresine takılmadan doğrudan bilgi sunmak için tamamen dijital tabanlı olarak bu projeyi geliştirmiştir. İran halkının ABD hakkındaki görüşlerini değiştirmek için oluşturulan bu alternatif pencere ile ABD İran halkı nezdinde imajını yeniden şekillendirmek istemektedir. Bunun için İngilizce olarak; iran.usembassy.gov ve tehran.usembassy.gov sitelerini sunarken Farsça olarak da persianiran.usembassy.gov adreslerini hizmete sunmuştur. Facebook ve Twitter hesaplarından da bilgi akışını sağlamaya çalışmaktadır.²⁴²

4.5. John Kerry Döneminde Dijital Diplomasi Uygulamaları

Dışişleri Bakanı John Kerry döneminde dijital diplomasi *21st Century Statecraft Politikası* olarak adlandırılmaktan ve o eylem planı çerçevesinde geliştirilmekten vazgeçilmiştir.²⁴³ *21st Century Statecraft Politikası*’nda ağırlıklı yer kaplayan Dışişleri Bakanlığı’nın iç süreçlerinin iyileştirilmesi bu dönemde var olan projelerin geliştirilmesiyle sınırlandırılmıştır. Kerry, dijital diplomasiye merkezine kamu diplomasisine yönelik olarak sosyal medya sitelerinde birinci derece devlet erkânın bilgi paylaşımı, bu alanda inceleme yapan uzmanların ve akademisyenlerin çalışmalarını yerleştirmiştir. İlgili devlet erkânının açıklamalarının etki değeri takipçi

---

²⁴¹ Fergus Hanson, “Revolution @State: The Spread of Ediplomacy”, https://archive.lowyinstitute.org/sites/default/files/hanson_revolution_state_web_0.pdf [15.12.2020].

²⁴² ABD’nin İran’daki sanal büyükelçiliğinin açılmasına ilişkin yazı: “U.S. Launches Virtual Embassy Tehran”, <https://web.archive.org/web/20171128165909/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2011/12/07/us-launches-virtual-embassy-tehran.html> [27.10.2020].

²⁴³ *21st Century Statecraft* isimlendirilmesi ve bu konuda yeni projeler geliştirilmesinden vazgeçilse de bu proje kapsamında oluşturulan birimler ve projeler korunmuştur. Kerry döneminde de arka planda çalışmaya devam etmiştir.

sayısı, retweet ve beğeniler üzerinden ölçülmeye başlanmıştır.²⁴⁴ Dijital diplomasi yeni dönemde ağırlıklı olarak sahada atılan diplomatik adımlar hakkında bilgi vermeye iç ve dış kamuoyunu bu doğrultuda ikna etmeye yönelik kamu diplomasisi çalışmaları için kullanılmaya başlanmıştır.

Kerry, dijital diplomasi hakkındaki görüşlerini *DipNote*'ta “Tahrir Meydanı’ndaki protestoları örnek göstererek, teknolojinin yarattığı devrime ve iç politika ile dış politika arasındaki ayrımın muğlaklaşmasına” dikkat çekerek açıklamıştır. Kerry, dijital diplomasiyi, diplomasiden farklı bir unsur olarak görmediğini ifade ederek bu alanda atılan adımların diplomasinin kendisi olduğu yönünde görüş belirtmiştir.²⁴⁵ ABD’nin 2015’te yayınladığı Dört Yıllık Diplomasi Gelişim Raporu’nda Kerry yönetimi tespit ettikleri stratejik önceliklerini hayata geçirmek için “Dinamik Organizasyon Kurma Becerisi” başlığı altında veri analizi ve bilgi yönetimi süreçlerini mükemmelleştirmek için BİT’in kullanımını dolayısıyla dijital diplomasiyi pek çok farklı şekilde işaret etmektedir.²⁴⁶ Raporda öne çıkan başlıklardan birisi veri merkezli olarak faaliyetlerin yönlendirilmesi ve yönetilmesidir.

Kerry döneminde dijital diplomasi kullanımını en iyi açıklayan örneklerden birisi olarak İran ile yapılan nükleer anlaşma görüşmeleri sırasında ve sonrasında iç/dış kamuoyu görüşlerini yönlendirme çalışması gösterilebilir. 1979’daki İran Devrimi’nden itibaren ABD – İran arasındaki diplomatik ilişkiler askıya alınmış ve hükümetler arası iletişim bu süreçte sona ermiştir.²⁴⁷ ABD ile İran arasındaki temel problemlerden biri ise devrim sonrasında İran’ın nükleer programını kullanarak

---

²⁴⁴ Ilan Manor, “Why Digital Diplomacy Should be Follower Centric”, <https://digdipblog.com/2015/03/29/why-digital-diplomacy-should-be-follower-centric/> [28.10.2020].

²⁴⁵ John Kerry, “Digital Diplomacy: Adapting Our Diplomatic Engagement”, <https://www.bidd.org.rs/digital-diplomacy-adapting-our-diplomatic-engagement/> [25.10.2020].

²⁴⁶ USA Secretary of State, “Enduring Leadership in A Dynamic World”, *Quadrennial Diplomacy and Development Review (2015)*, <https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1870/QDDR2015.pdf> [25.10.2020].

²⁴⁷ ABD- İran ilişkileri hakkında detaylı bilgi için bakınız: “U.S. Relations With Iran”, <https://www.cfr.org/timeline/us-relations-iran-1953-2020> [25.10.2020].

nükleer silah geliştirme ihtimalinin ve ABD’de bu ihtimale dair endişelerin artmasıdır. ABD, İran’a 1996’dan beri ambargo uygulamaktadır.²⁴⁸ Orta Doğu’da ABD’nin imajını yeniden inşa etmeye çalışan Obama, İran ile de yeni bir sayfa açarak ABD’nin politika değişimini somut bir adımla göstermek istemektedir.²⁴⁹ Bu sorunu çözebilmek için İran’ın nükleer silah geliştirmeme teminatı karşılığında ABD’nin ambargoların kaldırılmasına yönelik müzakere süreci Almanya, Fransa, İngiltere, Rusya ve Çin’in (BMGK Üyeleri + Almanya – P5+1 ya da E3+3) de katılımıyla 2013’ün Eylül ayında başlatılmıştır.²⁵⁰ Bu sürecin sonunda 2015’in Temmuz ayında anlaşma imzalanmıştır.

ABD ile İran arasında yaklaşık iki yıl süren müzakere sürecinin ABD açısından temel zorluğu 11 Eylül terör saldırısı sonrasında Bush yönetiminin ABD halkı üzerinde İran’a ilişkin oluşturduğu kötü imaj yatmaktadır. Bush yönetimi İran’ı şer ekseninin (*Axis of Evil*) başı olarak nitelendirmiş ve bu argüman üzerinde üretilen siyasi haberler ABD halkının büyük bir kısmının İran’ı dünyanın en tehlikeli ülkesi olarak görmesine sebep olmuştur.²⁵¹ ABD ile İran arasında yapılacak anlaşmaya da başta ABD halkı olmak üzere Batı kamuoyu büyük bir endişeyle yaklaşmaktadır.²⁵² İran ile sürdürülen

---

²⁴⁸ ABD- İran ilişkileri hakkında detaylı bilgi için bakınız: Donette Murray, *US Foreign Policy and Iran American-Iranian Relations Since the Islamic Revolution*, 1 bs. (New York: Routledge Press, 2009), 13-116.

²⁴⁹ “Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09”, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09> [25.10.2020].

²⁵⁰ “Nükleer anlaşmanın duyurulduğu yazı”, “President Obama Announces New Diplomatic Efforts with the Islamic Republic of Iran”, <https://web.archive.org/web/20180121210120/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2013/09/27/president-obama-announces-new-diplomatic-efforts-islamic-republic-iran.html> [27.11.2020].

²⁵¹ ABD ile İran arasındaki müzakerelerin başladığı tarihlerde ABD kamuoyu görüşünü yansıtan anket detaylı bilgi için bakınız. “Americans (especially Republicans) distrustful of Iran as nuclear deal looms”, <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/03/18/americans-republicans-distrustful-of-iran-nuclear-deal/> [27.11.2020].

²⁵² “William A. Galston’un Brookings Üniversitesi blogunda konuya ilişkin anketleri değerlendirmesi”, William A. Galston, “On Iran, public opinion reveals a supportive and skeptical America”

müzakereler ABD iç kamuoyunda hükümete olan güveni azaltmaktadır.²⁵³ Müzakereler konusunun bir diğer boyutu ise İran ile komşu olan İsrail ve Suudi Arabistan gibi ABD müttefiklerinin sürecin kendi güvenliklerine tehdit oluşturmasından endişelenmesidir.²⁵⁴ İsrail yönetimi bu konudaki endişelerini sık sık sosyal medyada dile getirerek hem ABD kamuoyunu yönlendirmeye hem de İsrail’de müzakereleri endişeyle izleyen seçmenlerine bu konuyu hassasiyetle takip ettiği mesajını vermeye çalışmaktadır.²⁵⁵ Obama’nın Orta Doğu’da açmaya çalıştığı yeni sayfanın İran boyutu, müzakerelerin başarısı kadar müzakere sürecinde endişelerin giderilmesi ve bu konuda kamuoyu görüşünün yeniden şekillendirilmesi açısından da önem taşımaktadır.

ABD ile İran arasındaki müzakereler çok eskiye dayanmasına rağmen anlaşmaya varılan ve bu çalışmanın odaklandığı süreç 2013’te İran Cumhurbaşkanlığı’na seçilen Hasan Ruhani’nin çağrısı ve İran Dışişleri Bakanı Cevad Zarif’in BMGK Dışişleri Bakanları toplantısında sunduğu öneri ile başlamaktadır.²⁵⁶ Kerry ve Zarif arasındaki görüşmeler Nisan 2015’te anlaşmanın imzalanmasıyla başarılı bir şekilde sona ermiştir. ABD ile İran arasındaki müzakereler yaklaşık iki yıl boyunca Dışişleri Bakanları ve uzmanlar arasındaki görüşmelerle devam ederken bir yandan da

---

<https://www.brookings.edu/blog/fixgov/2015/03/31/on-iran-public-opinion-reveals-a-supportive-and-skeptical-america/> [24.11.2020].

²⁵³ “Ilan Manor, “Revisiting Putnam’s two-level game theory in the digital age: Domestic digital diplomacy and the Iran nuclear deal”, <https://digdipblog.com/2018/07/20/revisiting-putnams-two-level-game-theory-in-the-digital-age-domestic-digital-diplomacy-and-the-iran-nuclear-deal/> [28.11.2020].

²⁵⁴“Why Saudi Arabia and Israel oppose Iran nuclear deal”, <https://www.aljazeera.com/news/2015/4/14/why-saudi-arabia-and-israel-oppose-iran-nuclear-deal> [28.11.2020].

²⁵⁵ “Israeli PM Tweets in Farsi to Condemn Iran Nuclear Talks”, <https://time.com/3956040/benjamin-netanyahu-twitter-farsi-iran/> [28.11.2020].

²⁵⁶ “ABD ile İran arasındaki ilişkilerin öne çıkan tarihleri detaylı bilgi için bakınız”, “Timeline of Nuclear Diplomacy with Iran” <https://www.armscontrol.org/factsheets/Timeline-of-Nuclear-Diplomacy-With-Iran> [28.11.2020].

odaklanılan nokta kamuoyunun sağlıklı bilgilendirilmesi ve karşılıklı endişelerin giderilmesi olmuştur.

ABD ve İran, Twitter'ı müzakere sürecinin bir parçası olarak aktif şekilde kullanmıştır. İran tarafı kamuoyunu barışçıl ve ilerici olduğuna ve bu anlaşma sağlandığında her iki tarafın da kazanacağını Twitter üzerinden ikna etmeye çalışmıştır. Bu dönemde İran Cumhurbaşkanı, Başbakanı ve Dışişleri Bakanı yaptıkları açıklamalarla masadaki süreci tehlikeye atmamaya dikkat ediyordu. Müzakereler Batılı ülkelerin diplomatlarının çekinceleri sebebiyle sekteye uğradığında İranlılar sorumlunun kendi tarafı olmadığını Twitter vasıtasıyla bütün dünyaya ilan etti. İranlı yetkililerin Twitter'da çizdiği barışçıl ve görüşmeye açık tutumu ABD iç kamuoyunu ikna sürecine dolaylı katkı sunmaktadır.²⁵⁷

ABD tarafı da müzakere süreci boyunca geniş çaplı ve titiz bir dijital diplomasi politikası izlemiştir. İran ile müzakere sürecini yönetmeye odaklanan bu politikanın amaçlarını üç başlık altında saymak mümkündür. Bunlardan ilki iç kamuoyundaki endişeleri gidermek ve müzakereler hakkında iç kamuoyunda oluşacak bilgi kirliliğini engellemektir. İkincisi İranlı yetkililerin tweetlerine yanıt olarak müzakere sürecine yönelik cevap vermektir. Üçüncüsü ise gelişmeleri endişeyle takip eden müttefikleri ikna etmektir. ABD yönetimi iç kamuoyuna, İranlı yetkililere ve müttefiklerine eş zamanlı, şeffafça ve doğrudan ulaşmaya imkân tanıyan sosyal medya üzerinden bu politikayı gerçekleştirmiştir.

ABD'nin iç ve dış kamuoyunu ikna sürecine odaklanan İran nükleer müzakere sürecindeki dijital diplomasi stratejisinde başrolü Twitter oynamaktadır. Twitter hem doğrudan içerik oluşturarak anlık paylaşım için hem de başka platformlarda oluşturulan içeriklerin daha geniş kitlelere ulaşabilmesi için kullanılmıştır. Obama ve Kerry başta olmak üzere müzakere sürecine katılan pek çok ABD'li yetkili müzakerelerdeki gelişmeler hakkında tweet atarak ve değişik sosyal medya

---

²⁵⁷ Constance Duncombe, "How Twitter is transforming diplomacy: Iranian tweets and the P5+1 nuclear negotiations", <https://medium.com/international-affairs-blog/how-twitter-is-transforming-diplomacy-iranian-tweets-and-the-p5-1-nuclear-negotiations-cc56bdcaf6> [28.11.2020].

platformlarını kullanarak kamuoyunu bilgilendirmeye çalışmıştır.²⁵⁸ ABD iç/dış kamuoyunu doğru bilgilendirmek ve dezenformasyonu engellemek için Twitter’da The Iran Deal @TheIranDeal kullanıcı adıyla hesap açılmıştır.²⁵⁹ Bu hesap müzakere süreci hakkında kamuoyunu bilgilendirirken, ABD’li yetkililerin tweetlerini yeniden tweetlemiş (RT’lemiş) ve Twitter üzerinden anlaşmaya ilişkin gelen soruları yanıtlamıştır. Pek çok yetkili ABD’nin resmi bloğu olan *DipNote*’ta farklı zamanlarda görüşlerini paylaşmış ve yorum kısmında tartışmalar sürdürülmüştür. Medium’da Obama yönetiminin bütün faaliyetleri hakkında bilgi veren @obamawhitehouse isimli blogdan da bilgi aktarımı yapılmaya çalışılmıştır.²⁶⁰ Obama bloğunda İran ile varılan anlaşmanın metnini ve üst düzey görevlerde bulunmuş çeşitli ABD’li yetkililerin anlaşmaya dair olumlu görüşlerini paylaşmıştır.²⁶¹ Medium’da, Obama’nın bloğu ve Dışişleri Bakanlığı’nın bloğu için oluşturulan içerikler Facebook ve Twitter gibi sosyal medya sitelerinde paylaşılarak daha çok kişiye ulaşılmaya çalışılmıştır.

ABD ve İran arasında anlaşma yapıldığında müzakere sürecinde aktif rol alan Dışişleri Bakanları ve bürokratlar anlaşmayı ilk önce Twitter’da ilan etmişlerdir.²⁶² Obama ve Ruhani ayrı ayrı toplantılar düzenleyerek konuyu canlı yayında değerlendirmiş daha geniş kitlelere ulaşmak için toplantılarını sosyal medya sitelerinde yayınlamışlardır.²⁶³

---

²⁵⁸ Ilan Manor, ABD ile İran arasındaki müzakerelerin sona erdiğiindeki tarafların ve ilgili ülkelerin Twitter nasıl kullandığına ilişkin değerlendirmesi bu süreçte görev alan ABD’li yetkililere ilişkin tablosu detaylı bilgi için bakınız: Ilan Manor, “The Framing of #IranDeal on Digital Diplomacy Channels”, <https://digdipblog.com/2015/07/14/the-framing-of-iranddeal-on-digital-diplomacy-channels/> [28.11.2020].

²⁵⁹ “The Iran Deal”, <https://twitter.com/TheIranDeal> [02.12.2020].

²⁶⁰ “President Obama’s Farewell Address”, <https://medium.com/@ObamaWhiteHouse> [02.12.2020].

²⁶¹ “Implementation Day”, <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/iran-deal> [02.12.2020].

²⁶² “Is Digital Diplomacy Really Cost Effective?”, <https://digdipblog.com/2015/07/21/is-digital-diplomacy-really-cost-effective/> [02.12.2020].

²⁶³ Ilan Manor, “The Framing of #IranDeal on Digital Diplomacy Channels”, <https://digdipblog.com/2015/07/14/the-framing-of-iranddeal-on-digital-diplomacy-channels/> [03.12.2020].

Başta Twitter olmak üzere sosyal medya siteleri herkesin fikrini belirtip eleştirilerini sunabildiği bir açık oturum platformuna dönüşmüştür. ABD ile İran arasındaki anlaşmayı takip eden devlet liderleri memnuniyetlerini ve endişelerini Twitter’da paylaşmış dünyanın her yerinden vatandaşlar bu konuda tweet atmıştır.²⁶⁴

John Kerry döneminde dijital diplomasi politikaları ve araçları için Hillary Clinton dönemindeki kadar yoğun bir çalışma yürütülmemiştir. Kerry’nin dış politika inşa sürecinde dijital diplomasi tercihten öte bir zorunluluk olarak dış politika meselelerinde varlığını sürdürmüştür. Başta kamuoyunu ikna süreçlerinde olmak üzere dijital diplomasiden etkin bir şekilde faydalanılmak istenilmiştir.

4.6. ABD Kamu Diplomasisinde ve Yumuşak Gücünde Dijital Diplomasinin Rolü

Dijital diplomasi, kamu diplomasisinin bir aracı olarak ve yumuşak gücü arttırmaya yönelik kullanılmaktadır. Obama döneminde ABD’nin dijital diplomasi faaliyetleri incelendiğinde kamu diplomasisi ve yumuşak güç ayrımını yapmak güçleşmektedir. Bu alanda yapılanlar ABD’nin dünyadaki imajını yenilemeye, güçlendirmeye ve yeniden sağlıklı sürdürülebilir ilişkiler kurmaya odaklanmıştır. Obama’nın önceliği halefi Bush’tan miras kalan uluslararası kamuoyundaki olumsuz ABD imajının iyileştirilmesidir. Dijital diplomasi hem kamu diplomasisinin aracı olarak imaj çalışmalarına katkı sunmak için hem de Obama yönetiminin dijital diplomasiden beklentileri etrafında şekillenmiştir.

Bush’un teröre karşı oluşturduğu politikanın temeli olan “ya bizimlesiniz ya da teröristlerle”²⁶⁵ söylemi ile yönetilen ABD’nin Afganistan ve Irak’taki operasyonlarını takiben Obama’nın insani değerleri önceleyen söylemlerle yürüttüğü seçim kampanyası, ABD’yi yakından takip edenler için ABD’nin Müslümanları suçlayıcı resmi söyleminin ve saldırgan dış politikasının değişeceği konusunda bir umut

---

²⁶⁴ İran konusundaki yapılan kamu diplomasisi çalışmalarının sadece dışarıyı değil eş zamanı olarak iç kamuoyunu da şekillendirmesine dair, Ilan Manor, “Does Digital Diplomacy Blur All Boundaries?”, <https://digdipblog.com/2015/10/21/does-digital-diplomacy-blur-all-boundaries/> [03.12.2020]

²⁶⁵ “Address to a Joint Session of Congress and the American People”, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html> [03.12.2020].

olmuştur. Obama'nın siyahi olması ve Müslüman ismi taşıması 2009'da iktidara geldiğinde başlı başına bir yumuşak güç unsuru olarak değerlendirilmiştir.²⁶⁶ Obama yönetimi ve Dışişleri Bakanları bu beklentileri karşılayabilmek için aktif bir kamu diplomasisi izlemiştir. ABD Dışişleri Bakanlığı dijital teknolojileri kullanmayı öğrenirken elde edilen tecrübeleri ve bilgi birikimini paylaşmak hem kamu diplomasisi hem de yumuşak gücün etkisi açısından önemli bir unsur olmuştur. Clinton döneminde dijital diplomasinin kamu diplomasisinin aracı oluşu ve bir yumuşak güç unsuru olması bu şekilde gerçekleşmiştir. Her şeyden önce bu amaçla sağlıklı bir altyapı kurmak hedeflenmiştir.

4.6.1. İnternet Özgürlüğünün Korunmasında Dijital Diplomasinin Kullanımı

Obama döneminde dijital diplomasi çalışmalarının odak noktasında dünyada internet özgürlüğünün korunması olmuştur.²⁶⁷ Obama hükümeti ABD'nin temsil ettiği değerlere ve bu değerlerin dünyanın ortak değeri olması gerektiğine inanmaktadır. ABD bu değerlerin temeline otuz ikinci ABD Başkanı olan Franklin D. Roosevelt'in "dört özgürlük"²⁶⁸ isimli konuşmasında yer alan özgürlükleri yerleştirmektedir. Bu özgürlükler kısaca ifade özgürlüğü, inanç özgürlüğü, yoksulluktan kurtulma özgürlüğü ve korkudan kurtulma özgürlüğüdür. Clinton, insanların bu temel haklarını kullanabilmesinin ön koşulu olarak internet özgürlüğünü görmektedir.²⁶⁹ Kerry ise

---

²⁶⁶ John A. Quelch & Katherine E. Jocz, "Can Brand Obama Rescue Brand America?", *Brown Journal of World Affairs*, C.16, S.1, (2009):163-178.

²⁶⁷ "Update on Rescue and Relief Efforts in Haiti", <https://web.archive.org/web/20171128202200/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/23/update-rescue-and-relief-efforts-haiti.html> [04.12.2020].

²⁶⁸ Franklin Delano Roosevelt, "The Four Freedoms", <https://www.americanrhetoric.com/speeches/PDFFiles/FDR%20-%20Four%20Freedoms.pdf> [04.12.2020].

²⁶⁹ Hillary Rodham Clinton, "Remarks Upon Receipt of the Roosevelt Institute's Four Freedoms Award at the Roosevelt Institute's Four Freedoms Medals Gala Dinner", <https://web.archive.org/web/20090921112625/https://www.state.gov/secretary/rm/2009a/09/129164.htm/> [06.12.2020].

Clinton'ın ifadelerine ek olarak otoriter rejimlerin sansür politikasını engellemenin, uluslararası ticaretin hızlanmasının ve toplumsal eşitliğin sağlanmasının aracı olarak interneti görmektedir.²⁷⁰

Obama'nın Dışişleri Bakanları Clinton ve Kerry'nin internet özgürlüğü konusuna benzer şekilde önem vermesi sebebiyle bu konuda pek çok adım atılmıştır. Bunlardan ilki Beyaz Saray bünyesinde Siber Güvenlik Ofisi kurulmasıdır. Siber Güvenlik Ofisi resmî kurumların ve Amerikan halkının interneti daha bir şekilde kullanmasını sağlamak için çalışmalar yürütmüştür.²⁷¹ Dışişleri Bakanlığı bünyesinde ise Siber Konuları Koordinasyon Ofisi kurulmuştur. Bu ofis internet özgürlüğünün sağlanması, uluslararası siber olayları koordine etme diğer ülkelerle siber güvenlik anlaşmaları yapmakla görevlendirilmiştir.²⁷²

4.6.2. Afetlerle Mücadelede Dijital Diplomasinin Kullanımı

Haiti'de 12 Ocak 2010'da 7.0 şiddetindeki bir deprem meydana gelmiştir. ABD'nin afet bölgesinde yürüttüğü yardım faaliyetlerinde²⁷³ dijital teknolojileri kullanması ve yapılanları dijital teknolojiler aracılığı ile hem iç hem de dış kamuoyuna duyurması önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Hillary Clinton, afet bölgesine çok kısa bir zaman içerisinde gitmiş ve oradaki duruma ilişkin resmi temaslarda bulunarak Haiti'nin içerisinde bulunduğu durumu sosyal medya paylaşımlarıyla ABD halkı için

---

²⁷⁰ John Kerry, "An Open and Secure Internet: We Must Have Both", <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2015/05/242553.html> [06.12.2020].

²⁷¹ "Text: Obama's Remarks on Cyber-Security", <https://www.nytimes.com/2009/05/29/us/politics/29obama.text.html> [04.12.2020].

²⁷² "Office of the Coordinator for Cyber Issues", <https://2009-2017.state.gov/s/cyberissues/index.htm> [05.12.2020].

²⁷³ "ABD'nin Haiti Depreminde yer alan aktörleri ve kurumlarına ilişkin RAND COOPERATION'un raporu detaylı bilgi için" Gary Cecchine, et al., "The U.S. Military Response to the 2010 Haiti Earthquake Considerations for Army Leaders", https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR300/RR304/RAND_RR304.pdf [04.12.2020].

resmetmiştir.²⁷⁴ Afet bölgesine gönderilecek yardımlarda 2010 yılı için yeni bir teknoloji olan mobil bankacılık, ABD halkından yardım toplanması için kullanılmıştır.²⁷⁵ Depremde kayıp insanların bulunması ve göçük altında olanları tespit etmek için “*Person Finder*” isimli bir uygulama geliştirilmiştir.²⁷⁶ Bölgedeki mağdurlara daha sağlıklı ulaşabilmek ve afet bölgesindeki koordinasyonu arttırabilmek için kısa mesaj servisleri (SMS) ile yardım taleplerini ve ekiplerini yönlendiren ücretsiz bir hizmet başlatılmıştır.²⁷⁷ Yürütülen yardım kampanyasını insanların daha da benimsemesi ve bir devlet politikasına dönüşmesi için Obama, bir önceki Başkan olan Cumhuriyetçi Parti’den Bush ve daha öncesinde Demokrat Parti’den Başkan seçilen Bill Clinton ile birlikte basın toplantısı organize etmiş ve bu iki başkanın isimlerini taşıyan “*Clinton Bush Haiti Fund*” isimli yardım fonu kurulmuştur.²⁷⁸ Sosyal medyadan, yapılan yardımların boyutu ve ABD’nin askeri,

---

²⁷⁴ “Clinton’ın Haiti ziyareti “Secretary Clinton in Haiti”, <https://web.archive.org/web/20210725110057/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/17/secretary-clinton-haiti.html> [06.12.2020].

“Afet bölgesinden yapılan çekimler ABD halkına yapılan video çekimlerle sunulmuş ve sosyal medya’da paylaşılmıştır. “Haiti Earthquake: West Wall Clip 1”, <https://web.archive.org/web/20210807132155/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/15/haiti-earthquake-west-wall-clip-1.html> [06.12.2020].

²⁷⁵ “Haiti Information”, <https://web.archive.org/web/20171128115347/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/13/haiti-information.html> [06.12.2020].

²⁷⁶ “What Innovative Things Can We Do To Assist Haiti in Relief Efforts?” <https://web.archive.org/web/20210725110121/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/16/what-innovative-things-can-we-do-assist-haiti-relief-efforts.html> [06.12.2020].

“Person Finder’in nasıl çalıştığına dair yazı detaylı bilgi için bakınız.”, “Tech Community Helps Find Persons in Haiti”, <https://web.archive.org/web/20170921084400/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/15/tech-community-helps-find-persons-haiti.html>” [06.12.2020].

²⁷⁷ “Text “4636” for Help in Haiti”, <https://web.archive.org/web/20171128202212/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/19/text-4636-help-haiti.html> [07.12.2020].

²⁷⁸ “The Clinton Bush Haiti Fund”, <https://web.archive.org/web/20210725110106/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/17/clinton-bush-haiti-fund.html> [07.12.2020].

teknolojik, sağlık ve sosyal hizmet alanlarında görevlendirilen personel hakkında ABD halkına ve uluslararası kamuoyuna bilgilendirmeler yapılmıştır.²⁷⁹ ABD hükümeti, dijital teknolojiler sayesinde süreci sağlıklı ve şeffaf şekilde yürütmeyi başarmıştır.

4.6.3. Kamu Diplomasisi ve Dış Kaynakları Geliştirmede Dijital Diplomasinin Kullanımı

ABD'nin dijital diplomasi çalışmalarında öne çıkan bir diğer başlık farklı ülkelerin sivil toplum kuruluşları ile *eDiplomacy Ofisi* koordinatörlüğünde yürütülen *Techcamp* faaliyetleridir. Sivil toplum örgütleri toplum görüşünü şekillendirmede yerelde en etkin örgütlü yapı olduğu için Clinton hedeflerini gerçekleştirmek için *Sivil Toplum 2.0* girişimini başlatmıştır.²⁸⁰ ABD Dışişleri Bakanlığı ABD'li sivil toplum kuruluşları ve teknoloji firmaları ile çalışarak çok sayıda proje gerçekleştirirken önemli bir birikim ve tecrübe kazanmıştır. Clinton, demokrasilerin güçlenmesi için sivil toplum hareketlerinin güçlenmesini bir ihtiyaç olarak görmüştür. ABD Dışişleri Bakanlığı bu amaçla pek çok ülkede sivil toplum kuruluşları ile bir araya gelmektedir. *Techcamp*'ların temel amacı sivil toplum örgütlerinin işlerini yaparken karşılaştıkları sorunları azaltmak, faaliyetlerini yürütme ve duyurmadaki maliyetlerini düşürmek için dijital araçlardan faydalanmayı öğrenmesidir. Tayland'da yapılan *Techcamp* etkinliğine Tayland'dan 17 sivil toplum kuruluşu katıldı. Bu etkinlikte insan kaçakçılığını engellemeye ve gençleri sosyal sorumluluk projelerine katılmaya ikna etme sorunlarına odaklanılmıştır.²⁸¹ Peru'da düzenlenen kamptaysa yoksulluk ile

---

²⁷⁹ “Update on Rescue and Relief Efforts in Haiti”, <https://web.archive.org/web/20171128202200/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/23/update-rescue-and-relief-efforts-haiti.html> [08.12.2020].

²⁸⁰ “U.S. Department of State Cultivating Civil Society 2.0”, https://internews.org/sites/default/files/DeptofStateCultivating_Civil_Society_Volume_16%20Number_3.pdf [08.12.2020].

²⁸¹ “Tayland'da düzenlenen Techcamp faaliyetine ilişkin”, “TechCamp Engages Civil Society in Thailand”, <https://web.archive.org/web/20171128162015/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/03/24/techcamp-engages-civil-society-thailand.html> [08.12.2020].

mücadele ve şeffaflık konularında çalışan Perulu sivil toplum kuruluşlarına sosyal medyada genişleme stratejilerini nasıl gerçekleştirebilecekleri ve kaynaklarını nasıl daha verimli kullanabilecekleri konularında yol haritası çizilmiştir.²⁸² Bir sonraki *Techcamp*, Filistinli ve İsraili sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte “Orta Doğu’da Kadınları ve Kız Çocuklarını Güçlendirmek” başlığıyla düzenlenmiş ve burada dijital okuryazarlığı artırma ve kadınların daha iyi bir yaşam elde etmesi için üretilecek projelerde sosyal medyanın rolü konuları işlenmiştir.²⁸³ *Techcamp*’ın Moldova’daki sivil toplum ve hükümet temsilcileriyle bir araya geldiği çalıştayda ise hükümet faaliyetlerinin şeffaflaşması, veriye dayalı gazetecilik, BİT zirvesi, sosyal medya okur yazarlığının geliştirilmesi konularında çalışmalar yürütülmüştür.²⁸⁴ ABD BM Misyonu, ABD Dışişleri Bakanlığı eDiplomasi Ofisi ve Birleşik Devletler Barış Enstitüsü iş birliği ile düzenlenen “Çatışma Bölgelerinde Gazetecilerin Korunması” konulu *Techcamp* NYC 19 ülkeden 90 katılımcıyla iki günlük eğitim gerçekleştirmiştir.²⁸⁵ 2013’ün Ağustos ayına gelindiğinde ABD Dışişleri Bakanlığı *Techcamp* sayesinde 80’den fazla ülkeden 1200’den fazla kişiyle iş birliği yapmıştır.

---

²⁸² “Journey to TechCamp Lima”, <https://web.archive.org/web/20171128180101/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/05/18/journey-techcamp-lima.html> [09.12.2020].

²⁸³ “TechCamp Goes to Tel Aviv and Ramallah: Empowering Women and Girls in the Middle East”, <https://web.archive.org/web/20171128165240/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/05/09/techcamp-goes-tel-aviv-and-ramallah-empowering-women-and-girls-middle-east.html> [09.12.2020].

²⁸⁴ “TechCamp Inspires Open Government Activity in Moldova”, <https://web.archive.org/web/20171128151555/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/06/06/techcamp-inspires-open-government-activity-moldova.html> [09.12.2020].

²⁸⁵ “Çatışma bölgelerinde görev yapan gazetecilerin güvenliğinin sağlanması için yapılan çatıştay da bunu sağlayabilmek için somut adımların nasıl atılacağına ilişkin yazı”, “TechCamp Focuses on Solutions to Protect Journalists in Conflict Zones”, <https://web.archive.org/web/20171128200107/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2013/08/08/techcamp-focuses-solutions-protect-journalists-conflict-zones.html> [10.12.2020].

4.6.4. Politika Planlamada Dijital Diplomasinin Kullanımı

ABD yönetimi dijital diplomasiyi benimserken elde ettiği bilgi birikimini başka ülkelerin aşmakta zorlandığı sorunları çözmesinde bir araç olarak kullanmıştır. Bu sayede hem ilgili ülkelerde yumuşak gücünü arttırmış hem de kamu diplomasisi için kalıcı bağlar yaratmıştır. Buna verilecek ilk örnek Alec Ross liderliğindeki ABD’li bir ekibin uyuşturucu kaynaklı şiddetle mücadele programı yürüten Meksika Hükümeti Başkanı Felipe Calderon ile bir araya gelmesidir.²⁸⁶ Bu sorunun çözümü için Meksika hükümetinin ciddi yol kat etmesini sağlayacak bir dijital program başlatılmıştır. Meksika halkı can güvenliği riski sebebi ile şahit olduğu suç faaliyetlerini ilgili devlet görevlilerine bildirmekten çekince duymaktadır. Dijital ortamın bu sorunu aşmak için fırsat sunması üzerine ABD Dışişleri Bakanlığı Meksika Hükümeti’ne rehberlik yapmıştır.

ABD, Afrika’da kalkınma, yolsuzlukla mücadele ve Afrika’daki suç oranını düşürmeye yönelik projelerini ve Afrika’da başarılı bir iş ekosisteminin çalışır hale gelmesini desteklemeyi bir kamu diplomasisi aracı ve yumuşak gücünü artırma fırsatı olarak değerlendirmiştir. Bu konuda Afrika’ya yönelik pek çok proje gerçekleştirilirken dijital diplomasi de sahada aktif olarak kullanılmıştır.²⁸⁷ Afrikalı gençlerin dijital teknoloji konusunda eğitimi ve desteklenmesi kamu diplomasisinde önemli bir adım olmuştur. Sahra altı ülkelerinden Afrikalı sivil toplum kuruluşlarından temsilcilerinin katıldığı Afrika Genç Liderler Forumu 2009 yılında düzenlenmiştir.²⁸⁸ Forumda Afrikalı genç liderlerin deneyimleri, tecrübeleri ve yaşadıkları sorunlar

---

²⁸⁶ Alec Ross, “Using Technology to Turn the Tide of Violence in Juarez, Mexico”, <https://web.archive.org/web/20171128175845/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/10/13/using-technology-turn-tide-violence-juarez-mexico.html> [10.12.2020].

²⁸⁷ Brahim Sangafowa Coulibaly, “Looking Forward: US-Africa Relations”, <https://www.brookings.edu/testimonies/looking-forward-us-africa-relations/> [10.12.2020].

²⁸⁸ “Engaging Africa's Innovators: Apps4Africa 2012 Business Challenge”, <https://web.archive.org/web/20210816085056/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/10/25/engaging-africas-innovators-apps4africa-2012-business-challenge.html> [13.12.2020].

dinlenmiştir. Forumda ABD'nin Afrika için oluşturduğu *App4Africa* projesi de tanıtılmıştır.²⁸⁹ *App4Africa* projesi Afrika'da yerel iş yapan insanların işlerini BİT'le geliştirmelerini ve bilgi alışverişi yapmalarını kolaylaştırmayı amaçlamaktadır. Bu proje aynı zamanda bir yarışma olup geliştirilen projeler arasından kazananlara finansal destek verilmektedir.²⁹⁰ Yarışmaya katılanlar ödül kazanamamaları da projelerini küresel çapta tanıtmaya ve aynı alanda faaliyet gösteren ABD'li firmalarla iş birliği geliştirerek büyüme imkânı bulabilmektedir.²⁹¹ Amerika'nın dünyaca ünlü teknoloji merkezi olan Silikon Vadisi ile *App4Africa*'nın iş birliği yapması sağlanarak kamu diplomasisi çalışmalarında kalıcılık ve sürdürülebilirlik sağlanmıştır.²⁹² Bu süreçler ABD Dışişleri Bakanlığı'nın Afrika Masası tarafından takip edilmiş problemlerin çözümünde aracılık yapılmıştır.²⁹³

ABD, dijital teknolojileri kullanma, geliştirme ve aktarmayı dijital diplomasi'nin bir aracı haline getirmiştir. Pek çok ülkede yapılan çalışmalar ABD'nin eDiplomasi ekibinin bilgi birikiminin artmasını sağlamıştır.²⁹⁴ Oluşan bilgi havuzu başka ülkelerdeki sorunların çözümünde kullanılmıştır. ABD, Haiti depreminde edindiği

---

²⁸⁹ "Başkan Obama ve üst düzey ABD'li temsilcilerin katıldığı Afrikalı Genç Liderler Forumu'nun tanıtımına dair yazı." "Africa Is in My Heart", <https://web.archive.org/web/20210607021205/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/08/06/africa-my-heart.html> [12.12.2020].

²⁹⁰ Jon Gosier, "By Africa, for Africa: Fellows Friday with Jon Gosier", <https://blog.ted.com/by-africa-for-africa-fellows-friday-with-jon-gosier/> [12.12.2020].

²⁹¹ "App4Africa'nın resmi sitesi fon bulan yarışmaları kazanan projeler hakkında detaylı bilgi için bakınız.", "App4Africa", <https://apps4africa.org> [12.12.2020].

²⁹² "Investors, Entrepreneurs Meet in Silicon Valley to Discuss African Investment", <https://www.voanews.com/silicon-valley-technology/investors-entrepreneurs-meet-silicon-valley-discuss-african-investment> [12.12.2020].

²⁹³ "Engaging Africa's Innovators: Apps4Africa 2012 Business Challenge", <https://web.archive.org/web/20210816085056/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/10/25/engaging-africas-innovators-apps4africa-2012-business-challenge.html> [13.12.2020].

²⁹⁴ Olubukola, Foreign Policy in An Era Of Digital Diplomacy, 1-13.

birikimi Pakistan'daki sel felaketinde kullanmış, bölgede yapılanları sosyal medya üzerinden paylaşarak hem bölgedeki felaketi gözler önüne sermiş hem de insanları yardım etmeleri için teşvik etmiştir.²⁹⁵ Böylece özel sektör ile iş birliği yapıp bölgedeki insanların temiz içme suyuna ulaşmalarını sağlamıştır.²⁹⁶

Bilgi birikimine dayalı dijital diplomasi faaliyetleri Kerry döneminde de devam etmiştir. Hindistan'ın Hayradarabat şehrinde düzenlenen *TechCamp*'ta Hindistan, Sri Lanka, Bangladeş, Endonezya, Maldivler, Filipinler ve Singapur'dan gelen katılımcıların dijital yeteneklerini geliştirecek projeler konuşulmuştur.²⁹⁷ Yeni gelişmeler ve öncelikler belirlenerek bu çalışmalar da dijital diplomasi uygulamalarına eklenmiştir. Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da Arap Baharı sonucunda ortaya çıkan kargaşa radikal terör hareketlerinin güçlenmesine ve rejimlerin baskıcı eylemlerini arttırmasına sebep olmuştur. Bu dönemde Kerry dış politikanın öncelikleri arasında çatışma ve radikalleşmeyi engelleme, demokratik ve açık toplumları destekleme ekonomik büyümeyi ilerletme ve iklim değişikliği ile mücadeleyi stratejik öncelik olarak belirlemiştir. Dijital diplomasinin kullanımı da bu yönde şekillenmiştir. Sahada

---

²⁹⁵ Rick Snelsire, "Social Media Connects Pakistanis To U.S. Flood Relief Efforts", <https://web.archive.org/web/20210812114909/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/08/06/social-media-connects-pakistanis-us-flood-relief-efforts.html> [14.12.2020].

²⁹⁶ "Public-Private Partnership Brings Clean Drinking Water to Flood Victims", <https://web.archive.org/web/20171128205748/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/09/20/public-private-partnership-brings-clean-drinking-water-flood-victims.html> [14.12.2020].

²⁹⁷"2016'ya kadar pek çok Techcamp düzenlenmiş ve sivil toplum, özel sektör sorunlarına çözümler aranmıştır.", "TechCamp Hyderabad Inspires Solutions to Counter Hate in South and Southeast Asia", <https://web.archive.org/web/20210427015728/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/12/27/techcamp-hyderabad-inspires-solutions-counter-hate-south-and-southeast-asia.html> [14.12.2020].

atılan adımları duyurmak ve kamuoyunu bu yönde ikna etmek dijital diplomasiinin merkezinde yer almıştır.²⁹⁸

ABD dış politikasında önemli bir yer tutan Orta Doğu'da terörizm ile mücadele sürecine dijital araçların dâhil edilmesi mücadelenin başka bir boyutunu oluşturmuştur.²⁹⁹ DAESH, El Kaide gibi terör örgütlerinin interneti ve sosyal medya sitelerini propaganda için bir araç olarak kullanmasını engellemekle görevli ABD Dışişleri Bakanlığı Radikalleşme ile Mücadele Koordinatörü Michael R. Ortiz, Kuzey Afrika, Irak ve Suriye ziyaretleri sonrasında Silikon Vadisi'ndeki mühendislerle bir araya gelip bu tür propagandanın nasıl engelleneceğine dair çalışmalar yürütmüştür.³⁰⁰ Terörizm ile mücadelede atılan adımlar hakkında yıllık almanak hazırlanarak kamuoyu bilgilendirilmiştir.³⁰¹

Küresel ısınma ve iklim değişikliği ile mücadele Kerry'in gündeminde her zaman önemli bir yer bulmuştur. Kerry, diğer dış politika gelişmelerinin yanında ayrı bir gündem olarak çevre konularına her zaman dikkat çekmiştir. Küresel ısınma ve iklim değişikliği sorunlarının çözümünde teknolojinin sunacağı hizmetlere odaklanılmasını talep etmiştir. Bu konuda imzalanan Paris Anlaşması önemli bir gelişme olmuştur.³⁰²

---

²⁹⁸ Foggy Bottom, "Exit Memo: Secretary Kerry Underscores the Impact of U.S. Global Leadership", <https://web.archive.org/web/20170113030822/https://medium.com/foggy-bottom/exit-memo-secretary-kerry-underscores-the-impact-of-u-s-global-leadership-2a88832c1e49> [14.12.2020].

²⁹⁹ "This is One of Our Top Strategies for Fighting Terrorism": <http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/12/16/one-our-top-strategies-fighting-terrorism.html> [16.12.2020].

³⁰⁰ Michael R. Ortiz, "Countering Terrorists' Use of The Internet" <https://web.archive.org/web/20210428132905/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2017/01/12/countering-terrorists-use-internet.html> [14.12.2020].

³⁰¹ "2016 in Review: Advancing Counterterrorism Diplomacy", <https://web.archive.org/web/20210428133438/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2017/01/03/2016-review-advancing-counterterrorism-diplomacy.html> [16.12.2020].

³⁰² "Marking the One Year Anniversary of the Paris Agreement", <https://web.archive.org/web/20210430170620/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/12/12/marking-one-year-anniversary-paris-agreement.html> [16.12.2020].

Paris Anlaşması iklim sorununa ilişkin uzun süren konferanslar ve farkındalık çalışmalarının neticesinde gerçekleşmiştir.³⁰³ Paris Anlaşması'na kısa sürede pek çok fazla ülke destek vermiş ve anlaşmaya dahil olmuştur. Bunda birçok etken söz konusu olsa da anlaşmanın toplumsal tabanda geniş destek bulabilmesi için aktif bir dijital diplomasi süreci işletilmiştir.³⁰⁴

Paris iklim görüşmesine ilişkin bir diğer yazı : “From Paris to Morocco: A Big Year for Climate Change”, <https://web.archive.org/web/20210428211351/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/11/04/paris-morocco-big-year-climate-change.html> [16.12.2020].

³⁰³“Obama Dönemi sürecince dünyanın farklı yerlerinde iklim sorununa ilişkin yürütülen çalışmalara ilişkin”, “Reflecting on Eight Years of the U.S. Center Showcasing Climate Action at the United Nations Climate Conferences”, <https://web.archive.org/web/20210527021108/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/11/21/reflecting-eight-years-us-center-showcasing-climate-action-united-nations-climate.html> [16.12.2020].

³⁰⁴ “#OurOcean’s Climate Struggle and a Blue Solution”, <https://web.archive.org/web/20210519133124/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/11/14/ourocean-s-climate-struggle-and-blue-solution.html> [18.12.2020].

SONUÇ

Bu çalışma, dijital diplomasi başlığı altında kavramsallaştırılan ve en kısa tabirle Web2.0 olarak ifade edilen yeni nesil BİT'in diplomatik faaliyetlerdeki rolünü açıklamaya çalışmıştır. Bu sebeple, diplomasinin ve diplomatik faaliyetlerin ne olduğunun açıklanması bu çalışmada öncelikle gündeme gelmiştir. Genel anlamda diplomasi ve dijital diplomasi literatürleri incelendiğinde parçalı bir yapı ortaya çıkmaktadır. Oluşan ve gelişen diplomasi ve dijital diplomasi konularında literatür birbirine yakın olmakla beraber ayrı kanallar üzerinden devam etmektedir. Bu çalışmanın amaçları arasında ilk olarak gelişen iki literatür arasında bağ kurabilmek yer almaktadır. Bu amaçla öncelikle diplomatik yapı ve bu yapıdaki değişimler incelenmiştir. Diplomatik yapıyı neredeyse bütünüyle etkileyebilecek iki neden olduğu vurgulanmıştır. Bunlardan ilki Birinci Dünya Savaşı sonrasında olduğu gibi devletlerin bir araya gelerek bu konuda karar almasıdır. İkincisi ise Soğuk Savaş sürecinde görüldüğü gibi teknolojik gelişmelerdir.

Soğuk Savaş sonrasında, devletler arasındaki ideolojik çatışmanın sona ermesi ve küreselleşmenin etkilerinin çok daha görünür olması dış politikanın ticaret ve sürdürülebilir ilişkiler üzerine inşa edilmesini sağlamıştır. Soğuk Savaş'tan sonra küreselleşmenin etkisini arttıran en önemli gelişmeler, internetin yayılması, yeni medyanın yükselişi ve dijital dönüşümdür. ABD özelindeki incelemeden yeni medyanın ve dijital dönüşümün, dijital diplomasinin iki ayağını oluşturduğu görülür. Dijital dönüşüm, dünya çapında üretim, tüketim, lojistik ve yönetim anlayışlarının değişmesini sağlamıştır. Yeni medyanın ve dijital dönüşümün diplomasi araçlarını ve kurumlarını dönüştürmesiyle diplomaside dijitalleşme başlamıştır. Devletlerin, ihtiyaçları ve kaynakları çerçevesinde dijital dönüşüme Dışişleri Bakanlıklarını dâhil etmesi dijital diplomasi sürecini hızlandırmıştır.

Dijital diplomasi yeni bir kavram olduğu için oluşan literatürü pek çok tartışmayı barındırmaktadır. Bu tartışmalar dijital diplomasinin ne olduğu ve sınırlarının nerelere kadar uzandığı ile başlamaktadır. Dijital diplomasinin kullanımı genel olarak liderlerin ve devlet kurumlarının başta Twitter ve Facebook olmak üzere sosyal medya hesapları açması ve devletlerin sosyal medya kanallarını kullanarak kamuoyunu bilgilendirmesi şeklinde algılanmıştır. Dijital diplomasi konusunda çalışma yapan uzmanların pek çoğu kamu diplomasisinde yeni medyanın kullanılmasını incelemiştir. Dijital

diplomasiye ilişkin literatürün baskın bir şekilde kamu kurumlarının ve devlet liderlerinin sosyal medya hesaplarının takipçi ve etkileşim değerlerine odaklandığı görülmüştür. Bu ise dijital diplomasinin aslında kamu diplomasisinde sosyal medyanın kullanılması olarak değerlendirilmesine sebep olmuştur. Dijital diplomasinin, devletlerin sadece sosyal medya kanallarını kullanarak iç ve dış kamuoyu ile iletişime geçmesi şeklindeki tespiti bu kavramı açıklamakta çok sınırlı kalmaktadır. Bu tespit adeta buzdağının görünen yüzüne bakmak olarak değerlendirilebilir. Dijital diplomasinin, kamu diplomasisinin yeni bir aracı mı yoksa onu da içeren çok daha geniş bir alan olduğu tartışması dijital diplomasinin tanımlanması aşamasında sorunlara neden olur. Dijital diplomasinin, kamu diplomasisinin bir aracı gibi görülmesi tespitinin nedenlerinden bahsetmek gerekmektedir.

Dijital diplomasi alanında araştırma yapmaya başlamak ile birlikte pek çok sınırlılık gündeme gelmektedir bu sınırlılıkların sebebine bakıldığında ilk olarak bütün ülkelerin dijital diplomasiyi benimsemekte aynı isteğe sahip olmadığı göze çarpmaktadır. Bunun gerekçesi ülkelerin geleneksel politika planlama tarzını değiştirmek istememesi, dijital dünyanın risklerinin yüksek olduğunu düşünmeleri ve bu alanda beklentilerinin olmaması görülebilir. Çalışmaları kısıtlayan ikinci faktör ise dijital diplomasi politikasını üretecek ve uygulayacak kurum-olan Dışişleri Bakanlıklarının doğası gereği gizliliğe büyük önem vermesidir. ABD'nin yanı sıra İngiltere, İtalya, İsrail ve Kanada gibi pek çok ülkenin dijital diplomasiyi benimsemekte istekli olduklarına dair açıklamaları mevcuttur. Ancak bu konuda hangi ülkenin, hangi amaçlarla, hangi birimlerine görev vererek, politikasını nasıl oluşturduğunu tespit etmek zordur. Üçüncü kısıt ise araştırmacıların dijital diplomasiyi sadece kamu diplomasisinin bir aracı olarak görmesidir. Dijital diplomasi konusunda politika geliştiren ülkelerin bu konudaki pek çok faaliyetini gizlilik içerisinde yürütmesine rağmen her ülkenin sosyal medyayı aktif bir şekilde kullanması bu algıyı beslemektedir. Özellikle dijital diplomasi konusunda karşılaştırmalı analiz yapmak isteyen uzmanlar ortak bir alan ve veri havuzu olan-ayrıca en kolay biçimde güncel bilgiye ulaşılan ülkelerin sosyal medya hesaplarına yönelmektedir.

Dijital diplomasi nedir sorusuna cevap verebilmek için bir devletin dijital diplomasiyi nasıl benimsediğini detaylı bir şekilde incelemenin faydalı olacağı düşünülmüştür. Bu sebeple tezin dördüncü bölümünde ABD'nin Barack Obama döneminde dijital diplomasiyi benimseme süreci incelenmiştir. Obama'nın, ABD Başkanlığı'na geldiği

dönemde, dünyanın dijital dönüşüm sürecinin başında olduğu ve ABD'nin bu konuda diğer ülkelere görece üstünlüğü çalışmanın “Barack Obama Dönemi ABD Dış Politikasında Dijital Diploması” bölümünün başında açıklanmıştır. Yukarıda bahsedilen araştırmacıların yaşadığı kısıtların bu tez için aşılabılmesinde ise ABD Dışişleri Bakanlığı'nın dijital diplomasıyla aynı manada kullandığı *21st Century Statecraft*'a ilişkin belgelerinin ulaşabilir olması ve Fergus Hanson'un *Baked in and wired: ediplomacy@State* ve *Revolution @State: The Spread of Ediplomacy* çalışmaları yönlendirici olmuştur. Ayrıca ABD'nin resmi bloğu olan *DipNote*'dan erişilen içeriklere çalışmada yer verilmesi araştırmının derinleştirilmesinde etkili olmuştur.

Barack Obama'nın iki Dışişleri Bakanı dijital diplomasiye farklı şekilde yaklaşmıştır. Hillary Clinton döneminde ABD dijital diplomasiyi benimseme konusunda oldukça girişimci davranmıştır. Clinton, dijital diplomasiyi benimseme çalışmalarını *21st Century Statecraft Politikası* ismiyle dokuz ayrı beklentiyi cevaplamak üzerine kurmuştur. Bu beklentilerle üç temel amacı gerçekleştirmeye odaklanmıştır. Bunlardan ilki Dışişleri Bakanlığı'nın iç süreçlerinin iyileştirilmesidir. İkincisi diğer ABD'nin diğer resmi ve devlet dışı birimlerle iletişiminin sağlamasıdır. Dijital diplomasiden son olarak beklenen ise kamu diplomasisinde alanında kullanılmasıdır.

Dışişleri Bakanlığı'nın iç süreçlerin iyileştirilmesiyle çözülmek istenen başlıca sorunlardan kısaca bahsetmek gerekmektedir. Bunlardan ilki Dışişleri Bakanlığı'nın parçalı bir yapıda olmasıdır. Dışişleri Bakanlığı'nın merkez ve dünyanın her yerine dağılan elçilik, konsolosluk teşkilatlarından oluşması kurum içi iletişimi zorlaştırmaktadır. İkinci sorun ise Dışişleri Bakanlığı'ndaki deneyimli diplomatların emekli olması veya merkezden ayrı bir göreve atanması ve bu durumda pek çok kurumsal bilginin ve tecrübenin de kurumdan uzaklaşmasıdır. Üçüncü sorun ise Dışişleri Bakanlığı'nın arşivinde geniş bilgi birikimi dururken diplomatların çok daha az bilgi ile karşılaşılan sorunlara çözüm aramaya çalışmasıdır. Bu durum hem daha önce uygulanmış ama başarısız olmuş çözümleri tekrar gündeme almaya hem de karşılaşılan sorunlara daha önce karşılaşılmış benzer sorunların çözümlerinin kurumun arşivinde yer alırken bu çözümleri tekrar bulmaya çalışmanın yaratacağı zaman kaybıdır.

Obama yönetiminin dijital diplomasiden beklentileri başlığı altında bahsedilen bilgi yönetimi, malumat yönetimi, politika planlama, dış kaynaklar ve konsolosluklarla

iletişim, iç süreçlerin iyileştirilmesine yönelik atılan adımlardır. Bunun için kamuoyuna kapalı ancak sadece Dışişleri Bakanlığı personeline ya da başka kamu kurumlarına açık olarak yürütülen projelerden *Communities @State*, *Diplopedia* ve *Corridors* ve *The Sounding Board*'dan bahsetmek mümkündür. Bu sayede deneyimli diplomatlar kendileri için oluşturulan sayfalarda bilgi ve tecrübelerini paylaşarak zamandan ve dönemden bağımsız bir şekilde genç diplomatlara sürekli olarak tecrübe aktarabilecektir. Sorunlara çözüm aranırken kurum arşivinin taranması uzun zaman alabileceken arşiv dijital sisteme aktarıldığında yetkililerin kısa zamanda ve her yerden erişebilmesi amaçlanmıştır.

Dijital diplomasi ile iyileştirilmek istenilen ikinci süreç ise diğer kurumlarla olan iletişimdir. Politika planlama süreçlerinde etkin karar alabilmek veya doğru politikaları inşa edebilmek pek çok kurumun iş birliği ile gerçekleşmektedir. Dışişleri Bakanlığı'nın yürüteceği bir proje ya da uygulayacağı politika, orduya, diğer bakanlıklara, sivil topluma, özel sektör temsilcilerine de rol yükleyebilir. İnşa edilen ve üretilen bir politikanın başka politikalara zarar vermemesi için planlama ve uygulama aşamasında birimler arası koordinasyon gerekmektedir. Bu sebeple ABD ilk olarak kurum içinde ve kurum dışındaki resmi kurumlarla daha sağlıklı ve etkin bir iletişim kurmayı amaçlamıştır. İkinci olarak ise politikalarının daha geniş bir veri seti ve geniş katılımcılarla planlanması için uygun ortamı sağlanmaya çalışmıştır.

Clinton döneminde, ABD'nin dijital diplomasi ile güçlendirmek istediği son alan ise kamu diplomasisidir. Bunun için pek çok proje eş zamanlı olarak yürütülmüştür. İlk olarak Küresel Sosyal Medya Ofisi ile Facebook, Twitter başta olmak üzere sosyal medya sitelerinde ABD'nin resmi kurum hesaplarının açılması ve bunlara ilişkin verilerin takip edilmesinden bahsedilebilir. Küresel Sosyal Medya Ofisi'nden hem içerideki gelişmeler hakkında dünya kamuoyuna bilgi vermesi hem de dünyadaki gelişmeleri takip ederek ABD'nin bilgi ve malumat yönetimine katkı sunması beklenmektedir. Ayrıca uluslararası gelişmeler hakkında ABD'nin tavrını gösteren doğru ve etkin içeriklerin hazırlanmasında ve Dışişleri Bakanlığı'nın projeleri ile çalışmaları hakkında kamuoyunu bilgilendirme noktasında rol oynamaktadır.

Clinton döneminde kamu diplomasisi adına yürütülen ikinci proje ise *Techcamp* faaliyetleridir. ABD *Techcamp* projeleriyle Dışişleri Bakanlığı'nın dijital dönüşüm sürecinde edindiği teknik altyapıyı, tecrübeyi ve bilgi birikimini dünyanın farklı yerlerindeki sivil toplum kuruluşlarına aktarmıştır. Dünyanın farklı yerlerindeki ABD

ile aynı değerleri paylaşan sivil toplum kuruluşlarının dijital teknolojileri daha etkin kullanarak, daha düşük maliyetle daha fazla iş yapabilmesi sağlanmıştır. Bu sayede ABD dünyadaki farklı sivil toplum kuruluşları ile tanışarak onlarla arasında kalıcı bağlar kurmaya çalışmıştır. ABD dijital teknolojiler üzerinden dünyadaki sivil toplumu güçlendirmeyi ve küresel sorunlarla ilgili projeleri destekleyecek adımlar atarak dünyadaki imajını yeniden şekillendirmeyi istemektedir.

John Kerry döneminde dijital diplomasi konusunda Clinton döneminde başlatılan projeler geliştirilmeye devam edilmiştir. Ancak bu dönemde dijital diplomasi daha çok kamu diplomasisi aracı olarak kullanımı öne çıkmaktadır. Dijital diplomasi, iklim meseleleri ve İran'la müzakereler gibi meselelerde kamuoyunu ikna etmenin aracı olarak değerlendirilmiştir. İran ile müzakere sürecinde sosyal medyanın bir kamu diplomasisi aracı olarak kullanılması pek çok dijital diplomasi çalışmasında örnek vaka olarak ele alınmıştır.

ABD Dışişleri Bakanlığı, dijital diplomasi ile şeffaflık ve hesap verilebilirliği sağlamak için *DipNote* isimli resmi bir blog sitesi açmıştır. ABD Başkanı ve Dışişleri Bakanı düzeyinde yurtdışı ziyaretleri, dış politika hakkında verilen demeçler ve uluslararası gelişmeler bu sitede ABD halkı ile paylaşılmaktadır. ABD halkı bu konularda yorum ve bilgi sunmakta oluşturulan politikalar hakkında memnuniyet ve şikâyetlerini belirtmektedir. Bu sayede sosyal medya hesapları ve *DipNote*'un sunduğu imkânlarla ABD hükümeti halkın dış politikaya ilgisini takip edebilmektedir.

Dijital diplomasi ne olduğu sorusuna tekrar dönüldüğünde incelenen Obama dönemindeki faaliyetler dijital diplomasiyi tanımlamak için önemli veriler sunmaktadır. İncelenen süreçten elde ettiğimiz bilgi değerlendirildiğinde dijital diplomasi kamu diplomasisinin bir aracı olmaktan çok daha kapsamlı bir alan olduğu açıktır. Dijital diplomasi Obama yönetimi tarafından Dışişleri Bakanlığı'nın iç süreçlerini iyileştirme, ABD'nin farklı kurumlarıyla ortak proje geliştirme/uygulama ve kamu diplomasisinin bir parçası olarak kullanılmıştır. Yapılacak tanım da bu farklı alanlarda kullanımı içermelidir. Dijital diplomasi, dış politika süreçlerinin ve politikalarının hazırlanmasından uygulanmasına kadarki süreçte ve kamu diplomasisinde BİT'in aktif olarak kullanılmasıdır.

Diplomasiye ilişkin bu tartışmaların ışığında dijital diplomasiye ilişkin gerek kavramın bugünkü kullanım alanları gerekse Web2.0 araçlarının yaklaşık 20 yıl gibi kısa bir

geçmişinin olması bu tartışmanın henüz başında olduğumuzu göstermektedir. Dijital diplomasinin nasıl evrileceği konusuna iki değişkene bağlı olarak cevap verilebilir. Bunlardan ilki devletlerin dijital diplomasiye beklentileri ikincisi ise BİT'in ne şekilde evrileceğidir. Bu iki değişkenin dijital diplomasiye dair sorulan soruları ve cevaplarını kısa süreli zaman dilimlerinde değiştireceğini göz önünde bulundurarak bugün hâlihazırdaki durumu aydınlatacak yanıtlar aramak gerekmektedir.

Dijital diplomasinin kurum içi ve kurumlar arası iletişimde oynadığı rol büyük önem taşımaktadır. Politika oluşturma ve karar verme süreçleri ile doğrudan ilişkili olan bu adımlar her kurum ve yapı için vazgeçilmez önem arz etmektedir. Dışişleri bakanlıklarında yürütülen süreçlerin karmaşık olduğu ve gelişmeler karşısında hızla karar alıp aynı hızla harekete geçilmesi gereken durumların ortaya çıkması muhtemeldir. Özellikle kriz yönetimi sırasında ilgili paydaşların bir araya gelmesi, konuya ilişkin verilerin ve bakanlığın arşivinin taranması gibi geleneksel ve zaman alan süreçlerde dijital diplomasinin bu yönüyle zaman kazanmak mümkündür. *21st Century Statecraft Politikasını* incelerken gördüğümüz araçlar kısmında ABD'nin *WordPress* gibi ücretsiz hizmet sağlayıcılarından karşıladığı altyapıyı ABD'li öğrencilere çevrimiçi staj imkânı sunarak kurması ise karşılıklı kazanç durumu yaratmıştır. Buna benzer pek çok alternatif araç kullanmak mümkündür. Dışişleri Bakanlığı'nın bu yeni uygulamaları benimserken veri bütünlüğü, güvenilirliği ve paylaşımı konusunda tedbirler alıp daha büyük kriz senaryolarına çalışması gerekmektedir.

Kurum içi ve kurumlar arası iletişim altyapısının kurulmasının hızlanmasında ve dijital dönüşümünü başlatmasında 2020'nin mart ayından itibaren yaşadığımız küresel pandemi süreci etkili olmuştur. Fiziki anlamda bir araya gelme imkânının kısıtlı hale gelmesi, planlanan ve ihtiyaç duyulan pek çok toplantının çevrimiçi yapılmasını gerektirmiştir. Çevrimiçi toplantıların devam etmesi uluslararası kuruluşlar çerçevesinde dijital diplomasi adına önemli gözükmektedir. Çevrimiçi toplantıların pandemi sonrasında da devam edip etmeyeceği konusu da ilerleyen günlerde tartışılan bir konu olacaktır. Ancak bu dönemde mecburen oluşturulan ve test edilen altyapıların büyük bir kısmı kullanılmaya devam edilecektir.

Dijital diplomasinin kamu diplomasisinde bir araç olarak kullanılması da çok önemli bir başlıktır. Dijital diplomasi uluslararası platformda çok daha görünür olmanın en düşük maliyetli aracı olarak görülmektedir. Devletler farklı sebeplerle dijital

diplomasiyi kullanmaktadır. İngiltere kendi düşmanlarına karşı argüman üretmek için kullandığı ve Kanada ve İtalya'nın ticaret ağını güçlendirmek için kullandığı tezin ilgili bölümlerinde bahsedilmiştir. Güney Kore'nin K-pop kültürünü ticarileştirmek için nasıl kullandığı konusu da ilgili bölümde ifade edilmiştir. ABD ise dijital diplomasiyi Orta Doğu'da imaj yönetimi, Afrika'da ticaretin geliştirilmesi ve ticari bağların geliştirilmesi, Haiti'de afetle mücadele ve kriz yönetiminde olmak üzere farklı amaçlarla kullanmıştır.

Pandeminin olumsuz etkisi nedeniyle her devletin kurumları aracılığıyla dijital dönüşümünü başlatması ve bu kurumların sosyal medya hesabı açması bu alana yönelik yatırımlar yapması dijital diplomasi konusunu bir şekilde benimsediğini göstermektedir. Dijital diplomasiyi benimseme süreci teşvikler, zorunluluklar ve dış politika sorunlarını tartışma, uluslararası kamuoyunda destek alma, ülkenin marka yönetimini güçlendirme gibi çeşitli başlıklar sebebiyle devam etmektedir. Devletler istemeden dahi olsa bu sürece dahil olmaktadır.

Bu çalışma için toparlanan bilgi ve veriler dijital diplomasiye ne olduğuna cevap verirken dijital diplomasiye potansiyelinin görülmesi içinde pek çok bilgiyi barındırmaktadır.

Dijital diplomasiye ilişkin tanımlama, ülkelerin benimseme ve hangi amaçlarla kullandığı tartışıldıkça bu alandaki potansiyel daha net bir şekilde gün yüzüne çıkacaktır. Dijital dönüşümün Dışişleri bakanlıkları için de gerekli olduğu fikrinde hemen hemen herkes uzlaşmaktadır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda dijital diplomasiye ilişkin yeni vakaların incelenmesi, yeni yol haritalarının belirlenmesi literatürü ve kavramı geliştirecektir. Dijital diplomasiye dair yapılması gereken en önemli tartışmalardan birisi risklerin ve fırsatların analiz edilmesidir. Dijital diplomasi hem kurumsal dönüşümün hem de kamu diplomasisinin bir aracı olarak düşünüldüğünde bu iki sürecin en verimli şekilde yürütülmesi, fırsatların iyi değerlendirilmesi ve oluşabilecek risklerin hesaplanması ve kontrol altına alınması gerekmektedir.

Dijital diplomasiye ilişkin fırsatlara göz attığımızda, çok düşük maliyetlerle birçok projenin yürütülmesi sağlanabilir. Ayrıca geniş kitlelere ulaşmanın kolay olduğu ve hükümetlerin filtrelerine takılmadan mesajın doğrudan halka iletilmesinin mümkün olduğu da bilinmektedir. Bunlara ek olarak devletler dış kamuoyunda ülke imajına

yönelik çalışmalar yapmaktadır. Geleneksel olarak anket, röportaj gibi yöntemler kullanılmaktadır. Bu yöntemlerin kullanıldığı araştırmalardaki evren genişliği veya farklı kitleleri ne kadar içerdiği gibi meseleler sorunlara sebebiyet verebilir. Ancak bu bilgi ve veriler düşük maliyetlerle sosyal medya üzerinden daha güvenilir bir şekilde elde edilip kolaylıkla analiz edilebilir. Bunun yanı sıra ülkenin kamu diplomasisine katkıda bulunması mümkün kişi ve kurumlarla iş birliği yapılabilir.

Dijital diplomasiye ilişkin risklere göz attığımızda ilk olarak toplumsal eğilimlerin tespiti edilmesi sorunu ortaya çıkmaktadır. Dijital araçlar üzerinden kamu diplomasisi inşa ederken en önemli kriterlerden birisi doğru mesajı, doğru araçlarla, doğru kitleye ulaştırmaktır. Sosyal medya sitelerinin kullanım eğilimleri ise hızla değişmektedir. 2010 ile 2020 arası gibi kısa bir süreç bile incelendiğinde sosyal medya siteleri, kullanıcı sayıları ve kullanan kitlenin hızla değiştiği görülmektedir. 2010'lu yıllarda blog sitelerinden yazılı içerik üretmek popülerken bugün *podcast* (sesli içerik) veya Youtube gibi mecralardan görüntülü içerikler oluşturmak daha popülerdir. Sosyal medya üzerinden kamu diplomasisi inşasında hedeflenen ülke ve o ülkedeki ulaşılmak istenilen kitle ve onlara yönelik kampanya hazırlamak için dinamik bir altyapı kullanılması gerekmektedir. İkinci risk ise dijital araçlar kullanılarak yapılacak kamu diplomasisi projelerinde iş birliği yapılan kişi ve kurumların verilmek istenilen mesaja katkısı ve zararının ölçülmesi problemidir.

Diplomasinin değişimiyle başlayan bu çalışma dijital diplomasinin ne olduğuna odaklanmıştır. Dış politika devlet yöneticileri için her zamankinden daha yoğun bir gündem barındırmaktadır. Yerel ve bölgesel görülen pek çok tartışma küresel etki uyandırmaktadır. Devletlerin bölgesel politika inşa etme sürecinde dahi küresel muhataplarla karşılaşması muhtemeldir. Diplomatik başarılarla her zamankinden daha çok ihtiyaç duyulmaktadır. Yeni ittifaklar kurabilmek, ittifaklarla ilişkileri geliştirmek, uluslararası ticarete ulaşılmak istenilen hedefler bütün dünyanın gündemidir. Dijital diplomasi, diplomasinin mevcut araçlarına alternatifler ve yeni araçlar sunmaktadır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Ağaoğulları, Mehmet Ali. *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*, 2 bs. İstanbul: İmge Yayınevi, 2006.
- Akbal, Özdemir. *Suudi Arabistan Siyasal İlişkileri*, 1 bs. Ankara: Nobel Yayınevi, 2019.
- Aouragh, Miriyam. "Hasbara 2.0: Israel's Public Diplomacy in The Digital Age". *Taylor & Francis in Middle East Critique*. C.25, S.3 (2016): 271-297.
- Armaoğlu, Fahir. *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi Cilt 1-2 1914-1945*, 11 bs. Ankara: Alkım Yayınevi, 1989.
- Baltacı, Ali. "Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?". Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. C.5, S. 2, (2019): 368-388.
- Barrinha, André & Thomas Renard. "Cyber-Diplomacy: The Making of An International Society in the Digital Age". *Global Affairs Magazine*. C. 3, S. 4 (2017): 353-364.
- Bennetti, A.LeRoy & James K.Oliver. *Uluslararası Örgütler, İlkeler ve Meseleler* çev. Nasuh Uslu. İstanbul: BB101 Yayınları, 2015.
- Berridge G. R. & Alan James. *A Dictionary of Diplomacy*. New York: Palgrave Macmillan Press, 2003.
- Brzezinski, Zbigniew. *Büyük Satranç Tahtası*, çev. Yelda Türedi. 1 bs. Ankara: İnkılap Kitabevi, 2005.
- Bjola, Corneliu. *The 'Dark Side' Of Digital Diplomacy: Countering Disinformation And Propaganda*, 1 bs. New York: Routledge Press, 2019.
- Black, Jeremy. *A History of Diplomacy*, 1 bs. London: Reaktion Books, 2010.
- Braithwaite, John & Peter Drahos. *Global Business Regulation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
- Bayar, Fırat. "Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye". *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*. C.1, S. 32 (2008): 26-32.

- Bull, Hedley. *The Anarchical Society: A Study of Order in World Politics*. 3 bs. Basingstoke: Palgrave Macmillan Press. 2002.
- Cohen, Raymond. "Reflections on the New Global Diplomacy: Statecraft 2500 BC to 2000 AD", *Innovation in Diplomatic Practice*, Der. Jan Melissen. London: Macmillan Press, 1999,1-18.
- Cull, Nicholas J. "Public Diplomacy before Gullion The Evolution of a Phrase", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Der. Nancy Snow & Philip M. Taylor. New York: Routledge Press, 2009, 19-24.
- . *Public Diplomacy: Lessons from the Past*, 1 bs. Los Angeles: Figueroa Press, 2009.
- . "The Long Road to Public Diplomacy 2.0: The Internet in U.S. Public Diplomacy". *International Studies Review*. C.15, S. 1 (2013): 123–139.
- Cursi, Maria Floriana. "International Relationships in The Ancient World". *Fundamina: A Journal of Legal History*. C.20, S.1 (2014): 186-195.
- Deos, Anthony. S. "Digital Diplomacy & Social Capital: Analysing Relational Components of Trust in US & Israeli Online Social Networks" Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Otago, 2015.
- Dizard, Wilson Jr. *Digital Diplomacy US Foreign Policy in the Information Age*, 2 bs. Washington DC: CSIS Press, 2001.
- Emery, Henry C. "What is Real politik?". *International Journal of Ethics*. C. 25, No. 4 (1915): 448-452.
- Fletcher, Tom. *Naked Diplomacy. Power and Statecraft in the Digital Age*, 1 bs. London: William Collins Press, 2016.
- Gilboa, Eytan. "Digital Diplomacy", *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp. Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016, 541-552
- Grix, Jonathan & Paul Michael Brannagan. "Of Mechanisms And Myths: Conceptualising States' Soft Power Strategies Through Sports Mega-Events". *Taylor & Francis in Diplomacy & Statecraft*. C. 27, S. 2 (2016):264-272.

- Halvard, Leira. "A Conceptual History of Diplomacy", *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp, Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016, 29-38
- Herrmann, Richard K. & Richard Ned Lebow. *Ending the Cold War: Interpretations, Causation, and the Study of International Relations*. New York: Palgrave Macmillan, 2004.
- Hocking, Brian. "Diplomacy and Foreign Policy", *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp. Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016, 68-78.
- . "Rethinking the 'New' Public Diplomacy", *The New Public Diplomacy: The New Public Diplomacy Soft Power in International Relations*, Der. Jan Melissen. New York: Palgrave Macmillan Press, 2005, 28-47
- Holmes, Marcus. "Digital Diplomacy and International Change Management", *Digital Diplomacy: Theory and Practice*, Der. Corneliu Bjola & Marcus Holmes. New York: Routledge Press, 2015,13-33.
- Ivor, Roberts. *Satow's Diplomatic Practice*, 6. bs. Oxford: Oxford University Press, 2009.
- İskit, Temel. *Diplomasi Tarihi, Teorisi, Kurumları ve Uygulamaları*, 7 bs. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi,2020.
- Joongho Ahn, Sehwan Oh & Hyunjung Kim, "Korean Pop Takes Off! Social Media Strategy of Korean Entertainment Industry". *Institute of Management Research at Seoul National University* (2013) DOI: 10.1109/ICSSSM.2013.6602528 Conference: Service Systems and Service Management (ICSSSM), 2013 10th International Conference
- Jung, Sun & Doobo Shim. "Social distribution: K-pop fan practices in Indonesia and the 'Gangnam Style' phenomenon". *International Journal of Cultural Studies*. C.17, S. 5 (2014): 485-501.
- Kantarıcı, Şenol. "Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistem: Yeni Sürecin Adı "Koalisyonlar Dönemi mi?". *Güvenlik Stratejileri Dergisi*. C. 8, S. 16 (2012): 47-85.

- Karafantis, Layne. "Telstar, the Cold War, and the Origins of Global Communications". *Vulcan The Journal of the History of Military Technology*. C.4, S.1 (2016): 112-134.
- Kerry O'Connor, Molly Moran & Corey Martin. "Sound Ideas". *US Department of State Magazine*. C.1, S. 540 (2009):18-19.
- Kissinger, Henry A. "The Search for Stability". *Foreign Affairs*. C. 280, S. 15 (1959): 537-560.
- ,. *Diplomasi*. çev. İbrahim H. Kurt. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2000.
- Kristensen, Hans M. "U.S. Nuclear Weapons in Europe A Review of Post-Cold War Policy, Force Levels, and War Planning". *Natural Resources Defense Council* (February 2005) <https://www.nrdc.org/sites/default/files/euro.pdf> [20.10.2019].
- Rahime Süleymanoğlu, Kürüm. "Uluslararası İlişkilerde Nitel Yöntemlerle Makale Yazımı: Vaka Analizi ve İncelikleri.", *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 1 S. 42- 1 (2021): Ö149-Ö168.
- Larkin, Sean P. "The Age of Transparency International Relations Without Secrets". *Foreign Affairs*. C.3, S.95 (2016):136-146.
- Manor, Ilan. *The Digitalization of Public Diplomacy*, 1bs. Gewerbestrasse: Palgrave Macmillan, 2019.
- McLuhan, Marshall & Bruce R.Powers. *Global Köy*. çev. Bahar Öcal Düzgören. İstanbul: Scala Yayıncılık, 2001.
- McMahon, Robert. *The Cold War: A Very Short Introduction*, 2 bs. Oxford: Oxford University Press, 2003.
- Meerts, Paul "Conference Diplomacy", *The Sage Handbook of Diplomacy*, Der. Costas M. Constantinou, Pauline Kerr & Paul Sharp, Los Angeles, London, New Delhi, Singapoure, Washington DC, Melbourne: Sage Press, 2016, 500-509
- Meerts, Paul. *Diplomatic Negotiation Essence and Evolution*, 2 bs. Berlin: Clingendael, 2015.
- Melissen, Jan. "Summit Diplomacy Coming of Age", *Diplomacy Discussion Papers*, Der. Karin Aggestam, Geoff Berridge, Rik Coalseat, Erik Goldstein, Donna Lee,

- Paul Sharp. The Hague: Netherland Diplomatic Institute of International Relations Clingendael Press, 2003,
- Miller, Daniel. et al., *How the World Changed Social Media* 1 bs. London: UCL Press, 2016.
- Moran, Yarchi. “Two Stories for Two Nations: Public Diplomacy in the Israeli–Palestinian Conflict”. *Studies in Conflict and Terrorism*. C.41, S.9, (2017): 677-695.
- Morgenthau, Hans J. *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, 1 bs. New York: Knopf Press, 1978.
- Murray, Donette. *US Foreign Policy and Iran American–Iranian Relations Since the Islamic Revolution*, 1 bs. New York: Routledge Press, 2009.
- Murray, Stuart. “Secret “Versus” Open Diplomacy Across The Ages”, *Secret Diplomacy Concepts, Contexts & Cases*, Der. Corneliu Bjola & Stuart Murray, New York: Routledge Press 2016, 13-30.
- Neumann, Iver B, “Diplomatic Cooperation: An Evolutionary Perspective”, *Global Cooperation and the Human Factor in International Relations*, Der: Dirk Messne & Silke Weinlich. London: Routledge Press, 2016, 225-245.
- Nicolson, Harold. *Diplomacy*, 1 bs. Londra: Oxford Press, 1939.
- Nye Jr, Joseph S. *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power*, 1 bs. New York: Basic Books, 1990.
- . “Get Smart: Combining Hard and Soft Power”. *Foreign Affairs Press*. C.88, S.4 (2009):160-163.
- . *The Future of Power*, 1 bs. New York: Persues Book Press, 2011.
- . *Yumuşak Güç*, çev. Rayhan İnan Elips Yayınları. çev. Rayhan İnan. Aydın: Elips Yayınları, 2017.
- Olubukola S. Adesina. “Foreign Policy in an Era of Digital Diplomacy”, *Cogent Social Sciences*. C.3, S.8 (2017): 129-175.
- Quelch, John A. & Katherine E. Jocz. “Can Brand Obama Rescue Brand America?”. *The Brown Journal of World Affairs*. C.16, S.1 (2009): 163-178.

- Potter, Evan H. *Cyber-Diplomacy: Managing Foreign Policy in the Twenty-First Century*, 1. Bs. Montreal & Kingston, London, Ithaca: McGill-Queen's University Press, 2002.
- Rashica, Viona. "The Benefits and Risks of Digital Diplomacy". *SEEU Review*. C. 13, S. 1, (2018):75-89.
- Reçber, Kamuran. *Türkiye – Avrupa Birliği İlişkileri*, 3 bs. Bursa: Alfa Aktüel Yayınevi, 2009.
- Rosenberg, Justin. "Secret Origins of the State: The Structural Basis Of Raison D'état". *Review of International Studies*. C.18 S.131 (1992): 15-27.
- Saddiki, Said. "Diplomacy in a Changing World". *Alternatives: Turkish Journal of International Relations*. C. 5, S.4 (2006): 93-105.
- Sander, Oral. *Siyasi Tarih İlkçağlar'dan 1918'e*, 33 bs. Ankara: İmge Kitapevi, 2020.
- Sandre, Andreas. *Digital Diplomacy Conversations on Innovation in Foreign Policy*, 1 bs. Maryland: Rowman & Littlefield, 2015.
- *Twitter for Diplomats*, 1 bs. Roma: Diplo Foundation Press, 2013.
- Sevim, Hüseyin. "Uluslararası İlişkilerde Küreselleşme Olgusu ve Ulus-Devlet Kavramını Yeniden Düşünmek". *Uluslararası İlişkiler Dergisi*. C. 3, S.9 (2006): 89-124.
- Sofia Trisni, "South Korean Government's Role in Public Diplomacy: A Case Study of the Korean Wave Boom". *Andalus Journal of International Studies*. C. 8, S.1 (2019): 31-42.
- Szondi, Gyorgy. "Public Diplomacy and Nation Branding: Conceptual Similarities and Differences", Diplomacy Discussion Papers, Der. Karin Aggestam, Geoff Berridge, Rik Coalseat, Erik Goldstein, Donna Lee, Paul Sharp. *The Hague: Netherland Diplomatic Institute of International Relations* Clingendael Press, 2003.
- Tuncer, Hüner. *Eski ve Yeni Diplomasi*, 3.bs Ankara: Ümit Yayıncılık, 2002.
- Tzu, Sun. *Savaş Sanatı*. çev. Adil Demir. İstanbul: Kastaş Yayınları, 2008.
- Ulrich Beck, *What is Globalization?*. çev. Patrick Camiller. 1 bs. Cambridge: Polity Press, 2000.

Vlahos, Michael. "Public Diplomacy as Loss of World Authority", *Routledge Handbook of Public Diplomacy*, Der. Nancy Snow & Philip M. Taylor. New York: Routledge Press, 2009, 24-39.

Westerman, George, vd. *Leading Digital Turning Technology into Business Transformation*. 1 bs. Boston: Harvard Business Review Press, 2014.

White, Mark J. *The Cuban Missile Crisis*, 1 bs. London: Macmillan Press, 1996.

Zengingönül, Oğul. "Nedir Bu Küreselleşme? Kaçabilir miyiz? Kullanabilir miyiz?". *Siyasa Dergisi*. C. 1, S. 1 (2005): 85-106.

İnternet Siteleri

"#OurOcean's Climate Struggle and a Blue Solution".
<https://web.archive.org/web/20210519133124/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/11/14/ourocean-s-climate-struggle-and-blue-solution.html> [18.12.2020].

"@StateDept Passes 100,000 Followers".
<https://web.archive.org/web/20171128171144/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2011/05/20/statedept-passes-100000-followers.html> [23.11.2020].

"2016 in Review: Advancing Counterterrorism Diplomacy".
<https://web.archive.org/web/20210428133438/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2017/01/03/2016-review-advancing-counterterrorism-diplomacy.html> [16.12.2020].

"21st Century Statecraft: Forging U.S. Digital Diplomacy".
<https://web.archive.org/web/20210818011117/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/01/27/21st-century-statecraft-forging-us-digital-diplomacy.html> [21.11.2020].

"21st Century Statecraft". <https://web.archive.org/web/20171128192449/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/05/29/21st-century-statecraft.html> [06.10.2020].

"21st Century Statecraft".
<https://web.archive.org/web/20210814011324/https://2009-2017.state.gov/statecraft/overview/index.htm> [17.11.2020].

“A new kind of soft power’: Jacinda Ardern appears on cover of Time magazine”,
The Guardian Gazetesi, 21 Şubat 2020.

<https://www.theguardian.com/world/2020/feb/21/a-new-kind-of-soft-power-jacinda-ardern-appears-on-cover-of-time-magazine>

“A Short History Of NATO”.

https://www.nato.int/cps/en/natohq/declassified_139339.htm [22.02.2020].

“About COMSAT”. <http://www.comsat.com/about-comsat/> [18.11.2019].

“About TechCamp”.

<https://web.archive.org/web/20211113214212/https://techcamp.america.gov/about/> [25.10.2020].

“About Us – Office of Global Partnerships”.

<https://web.archive.org/web/20211014024736/https://www.state.gov/about-us-office-of-global-partnerships/> [18.11.2020].

“About Us – Office of Global Social Media”.

<https://web.archive.org/web/20210908070100/https://www.state.gov/about-us-office-of-global-social-media/> [23.11.2020].

“About WiSci”.

<https://web.archive.org/web/20211008182058/https://girlup.org/about/our-partners> [20.10.2020].

“About: Diplopedia”. <https://2009-2017.state.gov/m/irm/ediplomacy/115847.htm>
[25.10.2020].

“Address to a Joint Session of Congress and the American People”.

<https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/09/20010920-8.html>
[03.12.2020].

“Africa is in My Heart”. <https://web.archive.org/web/20210607021205/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/08/06/africa-my-heart.html> [12.12.2020].

“All Project”. <https://vsfs.state.gov/projects#old-projs-tab> [27.10.2020].

- “Americans (especially Republicans) distrustful of Iran as nuclear deal looms”
<https://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/03/18/americans-republicans-distrustful-of-iran-nuclear-deal/> [27.11.2020].
- “App4Africa”. <https://apps4africa.org> [12.12.2020].
- “Atlantic Telegraph Cable TimelineThe Dramatic Struggle to Connect Europe and North America”.<https://www.thoughtco.com/atlantic-telegraph-cable-timeline-1773793> [08.11.2018].
- “Briefing on U.S. Public Diplomacy and the War of Ideas”. <https://2001-2009.state.gov/r/us/2008/111372.htm> [17.11.2020].
- “Bureau of Near Eastern Affairs”. <https://2009-2017.state.gov/p/nea/index.htm> [27.10.2020].
- “By Africa, for Africa: Fellows Friday with Jon Gosie”. <https://blog.ted.com/by-africa-for-africa-fellows-friday-with-jon-gosier/> [12.12.2020].
- “Comecon”. <http://aei.pitt.edu/73844/1/DODGE013.pdf> [14.10.2019].
- “Communities @ State Guidelines”.
<https://web.archive.org/web/20171126212720/https://2001-2009.state.gov/m/irm/rls/101164.htm> [23.10.2020].
- “Compassion, grit takes 'Jacindamania' to new heights after mosque attack”, France24 Gazetesi,21 Mart 2019. <https://www.france24.com/en/20190321-new-zealand-jacindamania-ardern-popularity-mosque-attack>
- “Department of State Social Media Sites: Domestic Accounts”.
<https://web.archive.org/web/20210331042840/https://www.state.gov/department-of-state-social-media-sites-domestic-accounts/> [23.11.2020].
- “Digital Diplomacy.” <http://www.gatewayhouse.in/digital-diplomacy->[09.02.2018].
- “Diplopedia Celebrates 10,000 Articles”.
<https://web.archive.org/web/20200220123305/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/02/04/diplopedia-celebrates-10000-articles.html>
[25.10.2020].
- “DipNote by Topic”. <https://www.state.gov/dipnote-by-topic/> [23.10.2020].

“Does Digital Diplomacy Blur All Boundaries?”.

<https://digdipblog.com/2015/10/21/does-digital-diplomacy-blur-all-boundaries/>
[03.12.2020].

“Doğu Ekspresi hakkında merak edilen bilgiler”. <https://www.milliyet.com.tr/dogu-ekspresi-hakkinda-merak-edilen-bilgiler-molatik-9170/> [13.10.2019].

“Engaging Africa's Innovators: Apps4Africa 2012 Business Challenge”.
<https://web.archive.org/web/20210816085056/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/10/25/engaging-africas-innovators-apps4africa-2012-business-challenge.html> [13.12.2020].

“Engaging Africa's Innovators: Apps4Africa 2012 Business Challenge”.

<https://web.archive.org/web/20210816085056/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/10/25/engaging-africas-innovators-apps4africa-2012-business-challenge.html> [13.12.2020].

“Erdoğan, Mustafa. “Hikmet-İ Hükümet”.

<http://www.muhamrembalci.com/hukukdunyasi/alintilar/831.pdf> [27.02.2020].

“European Space Research Organisation”. <https://archives.eui.eu/en/isaar/66>
[18.11.2019].

“Executive Order 12526 -- President's Blue Ribbon Commission on Defense Management”. <https://www.reaganlibrary.gov/archives/speech/executive-order-12526-presidents-blue-ribbon-commission-defense-management> [22.11.2020].

“Facebook-Style Site Coming Soon to the U.S. State Department”.
<https://www.govtech.com/e-government/Facebook-Style-Site-Coming-Soon-to-the.html> [23.10.2020].

“Fifty years since first ELDO launch”.

https://www.esa.int/About_Us/Welcome_to_ESA/ESA_history/Fifty_years_since_first_ELDO_launch [18.11.2019].

“Fishackathon”. <https://web.archive.org/web/20210420145740/https://2009-2017.state.gov/s/partnerships/fishackathon/index.htm> [19.10.2020].

“From Paris to Morocco: A Big Year for Climate Change”.

<https://web.archive.org/web/20210428211351/http://2007-2017->

blogs.state.gov/stories/2016/11/04/paris-morocco-big-year-climate-change.html [16.12.2020].

“Global Engagement Center”.

<https://web.archive.org/web/20211117043242/https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretary-for-public-diplomacy-and-public-affairs/global-engagement-center/> [13.11.2020].

“Global Rise of Korean Pop Music with Social Media”.

<https://reflectlk.com/2017/10/15/global-rise-of-korean-pop-music-with-social-media/> [23.12.2020].

“Globalscholnet”. (<http://www.globalschoolnet.org/gsndoors/>) [27.10.2020].

“Haiti Earthquake: West Wall Clip 1”.

<https://web.archive.org/web/20210807132155/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/15/haiti-earthquake-west-wall-clip-1.html> [06.12.2020].

“Haiti Information”. <https://web.archive.org/web/20171128115347/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/13/haiti-information.html> [06.12.2020].

“Home Bureau of Educational and Cultural Affairs Exchange Program”.

<https://web.archive.org/web/20211116221108/https://exchanges.state.gov/> [23.11.2020].

“How Did the ‘Secret’ Sykes-Picot Agreement Become Public?”.

<https://web.archive.org/web/20210921234013/https://www.theatlantic.com/international/archive/2016/05/sykes-picot-centennial> [22.02.2020].

“Implementation Day”. <https://obamawhitehouse.archives.gov/issues/foreign-policy/iran-deal> [02.12.2020].

“Internet Freedom”. <https://web.archive.org/web/20171128195836/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/21/internet-freedom.html> [19.11.2020].

“Investors, Entrepreneurs Meet in Silicon Valley to Discuss African Investment”.

<https://www.voanews.com/silicon-valley-technology/investors-entrepreneurs-meet-silicon-valley-discuss-african-investment> [12.12.2020].

“Is Digital Diplomacy Really Cost Effective?”. <https://digdipblog.com/2015/07/21/is-digital-diplomacy-really-cost-effective/> [02.12.2020].

- “Israeli PM Tweets in Farsi to Condemn Iran Nuclear Talks”.
<https://time.com/3956040/benjamin-netanyahu-twitter-farsi-iran/> [28.11.2020].
- “Join the Twitterati: Public Diplomacy in Real-Time”.
<https://web.archive.org/web/20210811035935/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2008/12/05/join-twitterati-public-diplomacy-real-time.html> [17.11.2020].
- “Journey to TechCamp Lima”.
<https://web.archive.org/web/20171128180101/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/05/18/journey-techcamp-lima.html> [09.12.2020].
- “Kennan and Containment, 1947”. <https://history.state.gov/milestones/1945-1952/kennan> [15.10.2019].
- “Korean War”. <https://www.eisenhowerlibrary.gov/research/online-documents/korean-war> [20.10.2019].
- “K-pop and Social Media”. https://www.thecrimson.com/column/k-pop-generation/article/2013/4/2/K-pop_And_Social_Media/ [23.12.2020].
- “Launch of the Democracy Video Challenge”. <https://2001-2009.state.gov/r/pa/prs/ps/2008/sept/109420.htm> [17.11.2020].
- “Leveraging the Tools of 21st Century Statecraft”.
<https://web.archive.org/web/20171128121441/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/01/05/leveraging-tools-21st-century-statecraft.html> [18.11.2020].
- “Major Programs of IRM's Office of eDiplomacy”.
<https://web.archive.org/web/20210429121556/https://2009-2017.state.gov/m/irm/ediplomacy/c23840.htm> [23.10.2020].
- “Marking the One Year Anniversary of the Paris Agreement”.
<https://web.archive.org/web/20210430170620/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/12/12/marking-one-year-anniversary-paris-agreement.html> [16.12.2020].
- “mFish”. <https://web.archive.org/web/20210320104228/https://2009-2017.state.gov/s/partnerships/ppp/mfish/index.htm> [19.10.2020].

“Motions — Christchurch Mosques Terror Attacks—Condolence”.

https://www.parliament.nz/en/pb/hansard-debates/rhr/combined/HansDeb_20190320_20190320_04 [22.12.2020].

“Mutually Assured Destruction in the Cold War”.

<https://blogs.cornell.edu/info2040/2019/09/23/mutually-assured-destruction-in-the-cold-war/> [20.10.2019].

“mWomen and Freedom Connect”.

<https://web.archive.org/web/20210723222019/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/10/18/mwomen-and-freedom-connect.html> [20.10.2020].

“Office of eDiplomacy”. <https://2001-2009.state.gov/m/irm/ediplomacy/index.htm> [23.11.2020].

“Office of Global Partnership”. <https://www.state.gov/bureaus-offices/under-secretary-for-economic-growth-energy-and-the-environment/office-of-global-partnerships/> [22.11.2020].

“Office of the Coordinator for Cyber Issues”. <https://2009-2017.state.gov/s/cyberissues/index.htm> [05.12.2020].

“Our Partners”. <https://www.lionsafrica.org/partners.html> [23.10.2020].

“Our Portfolio”.

<https://web.archive.org/web/20200808061518/https://apps4africa.org/portfolio.html> [23.10.2020].

“President Obama’s Farewell Address”. <https://medium.com/@ObamaWhiteHouse> [02.12.2020].

“Public Diplomacy 2.0: A New Approach to Global Engagement”. <https://web.archive.org/web/20171128200710/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2008/12/03/public-diplomacy-20-new-approach-global-engagement.html> [17.11.2020].

“Public-Private Partnership Brings Clean Drinking Water to Flood Victims”. <https://web.archive.org/web/20171128205748/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/09/20/public-private-partnership-brings-clean-drinking-water-flood-victims.html> [14.12.2020].

“Reflecting on Eight Years of the U.S. Center Showcasing Climate Action at the United Nations Climate Conferences”.

<https://web.archive.org/web/20210527021108/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/11/21/reflecting-eight-years-us-center-showcasing-climate-action-united-nations-climate.html> [16.12.2020].

“Remarks by the President at Cairo University, 6-04-09”.

<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/remarks-president-cairo-university-6-04-09> [16.12.2020].

“Sacred Congregation of Propaganda”.

<https://www.newadvent.org/cathen/12456a.htm> [06.11.2018].

“Secretary Clinton Celebrates 50 Years of Citizen Diplomacy”.

<https://web.archive.org/web/20171128212854/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2011/02/17/secretary-clinton-celebrates-50-years-citizen-diplomacy.html> [23.11.2020].

“Secretary Clinton in Haiti”.

<https://web.archive.org/web/20210725110057/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/17/secretary-clinton-haiti.html> [06.12.2020].

“Secretary Clinton to Conduct Digital Town Hall of the Americas”.

<https://web.archive.org/web/20210814152109/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/04/14/secretary-clinton-conduct-digital-town-hall-americas.html> [23.11.2020].

“State Department moves ahead with Facebook-style site”.

<https://federalnewsnetwork.com/tom-temin-federal-drive/2010/07/state-department-moves-ahead-with-facebook-style-site/> [25.10.2020].

“Tag Archives: Sounding Board”.

<https://web.archive.org/web/20210226103015/https://diplopondit.net/tag/sounding-board/> [17.11.2020].

“Tech Community Helps Find Persons in Haiti”.

<https://web.archive.org/web/20170921084400/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/15/tech-community-helps-find-persons-haiti.html> [06.12.2020].

“TechCamp Engages Civil Society in Thailand”.

<https://web.archive.org/web/20171128162015/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/03/24/techcamp-engages-civil-society-thailand.html> [08.12.2020].

“TechCamp Focuses on Solutions To Protect Journalists in Conflict Zones”.

<https://web.archive.org/web/20171128200107/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2013/08/08/techcamp-focuses-solutions-protect-journalists-conflict-zones.html> [10.12.2020].

“TechCamp Goes to Tel Aviv and Ramallah: Empowering Women and Girls in the Middle East”. <https://web.archive.org/web/20171128165240/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/05/09/techcamp-goes-tel-aviv-and-ramallah-empowering-women-and-girls-middle-east.html> [09.12.2020].

“TechCamp Hyderabad Inspires Solutions to Counter Hate in South and Southeast Asia”. <https://web.archive.org/web/20210427015728/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/12/27/techcamp-hyderabad-inspires-solutions-counter-hate-south-and-southeast-asia.html> [14.12.2020].

“TechCamp Inspires Open Government Activity in Moldova”.

<https://web.archive.org/web/20171128151555/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/06/06/techcamp-inspires-open-government-activity-moldova.html> [09.12.2020].

“TechCamp: Vilnius”. <https://web.archive.org/web/20170921042324/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2011/07/08/techcamp-vilnius.html> [25.10.2020].

“Text "4636" for Help in Haiti”.

<https://web.archive.org/web/20171128202212/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/19/text-4636-help-haiti.html> [07.12.2020].

“Text: Obama’s Remarks on Cyber-Security”.

<https://www.nytimes.com/2009/05/29/us/politics/29obama.text.html>
[04.12.2020].

“The 1865 International Telegraph Conference”.

<https://www.itu.int/en/history/Pages/ITUBorn1865.aspx> [12.11.2018].

- “The Clinton Bush Haiti Fund”.
<https://web.archive.org/web/20210725110106/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/17/clinton-bush-haiti-fund.html> [07.12.2020].
- “The Global War on Terrorism: The First 100 Days”.
<https://web.archive.org/web/20211108170510/https://2001-2009.state.gov/s/ct/rls/wh/6947.htm> [22.12.2020].
- “The History of eDiplomacy at the U.S. Department of State”.
<https://www.brookings.edu/research/the-history-of-ediplomacy-at-the-u-s-department-of-state/> [21.11.2020].
- “The Iran Deal”. <https://twitter.com/TheIranDeal> [02.12.2020].
- “The Korean Wave”. <https://gjia.georgetown.edu/2020/05/26/the-korean-wave/> [23.10.2019].
- “The League of Nations, 1920”. <https://history.state.gov/milestones/1914-1920/league> [18.10.2019].
- “The Office of War Information was Created June 13, 1942”.
http://www.americaslibrary.gov/jb/wwii/jb_wwii_owi_1.html [13.11.2018].
- “The Office of War Information Was Created June 13, 1942”.
<http://www.coldwarradiomuseum.com/?venue=office-of-war-information> [13.11.2018].
- “The Role of Social Media in Diplomacy”.
<https://web.archive.org/web/20171128150249/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2012/06/29/role-social-media-diplomacy.html> [17.11.2020].
- “The Space Race”. <https://www.history.com/topics/cold-war/space-race> [18.11.2020].
- “The U-2 Dragon Lady”. <https://www.lockheedmartin.com/en-us/news/features/history/u2.html> [20.10.2019].
- “The Warsaw Security Pact: May 14, 1955”.
https://avalon.law.yale.edu/20th_century/warsaw.asp [15.10.2019].
- “The Year in 21st Century Statecraft”.
<https://web.archive.org/web/20171128211509/http://2007-2017->

blogs.state.gov/stories/2012/01/09/year-21st-century-statecraft.html

[18.11.2020].

“This Is One of Our Top Strategies for Fighting Terrorism”.

<https://web.archive.org/web/20170920184234/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2016/12/16/one-our-top-strategies-fighting-terrorism.html> [16.12.2020].

“Timeline of Nuclear Diplomacy With Iran”.

<https://www.armscontrol.org/factsheets/Timeline-of-Nuclear-Diplomacy-With-Iran> [28.11.2020].

“Traveler Enrollment Program”.

<https://web.archive.org/web/20210509213456/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/11/10/smart-traveler-enrollment-program.html> [19.11.2020].

“Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space, and Under Water”.

<https://web.archive.org/web/20211122202248/https://2009-2017.state.gov/t/avc/trty/199116.htm> [23.02.2020].

“Treaty Between the United States of America and The Union of Soviet Socialist Republics on the Limitation of Strategic Offensive Arms (SALT II)”.

<https://2009-2017.state.gov/t/isn/5195.htm> [20.10.2019].

“Turistik Doğu Ekspresi, Kars’a doğru ilk seferine çıktı”.

<https://www.sozcu.com.tr/2019/gundem/turistik-dogu-ekspresi-karsa-dogru-ilk-seferine-cikti-4982176/> [13.10.2019].

“U.S. Department of State Cultivating Civil Society 2.0”.

https://internews.org/sites/default/files/DeptofStateCultivating_Civil_Society_Volume_16%20_Number_3.pdf [08.12.2020].

“U.S. Department of State Launches Inaugural Citizen Diplomacy Award”.

<http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2017/01/11/us-department-state-launches-inaugural-citizen-diplomacy-award.html> [13.10.2019].

“U.S. Department of State Official Blog”.

<https://web.archive.org/web/20210827190623/https://www.state.gov/about-dipnote/> [23.10.2020].

- “U.S. Department of State, The Secretary’s Office of Global Partnerships”.
<https://web.archive.org/web/20210325195544/https://2009-2017.state.gov/documents/organization/254358.pdf> [18.11.2020].
- “U.S. Launches Virtual Embassy Tehran”.
<https://web.archive.org/web/20171128165909/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2011/12/07/us-launches-virtual-embassy-tehran.html>
[27.10.2020].
- “U.S. Relations With Iran”. <https://www.cfr.org/timeline/us-relations-iran-1953-2020>
[25.10.2020].
- “Update on Rescue and Relief Efforts in Haiti”.
<https://web.archive.org/web/20171128202200/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/23/update-rescue-and-relief-efforts-haiti.html>
[08.12.2020].
- “Update on Rescue and Relief Efforts in Haiti”.
<https://web.archive.org/web/20171128202200/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/23/update-rescue-and-relief-efforts-haiti.html>
[04.12.2020].
- “Virtual Student Foreign Service”.
<https://web.archive.org/web/20160512202435/https://vsfs.state.gov/>
[25.10.2020].
- “Virtual Student Foreign Service”.
<https://web.archive.org/web/20171128192245/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/09/21/virtual-student-foreign-service.html>
[25.10.2020].
- “Welcome to Dipnote”. <https://web.archive.org/web/20210520154041/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2007/09/25/welcome-dipnote.html> [25.10.2020].
- “What Innovative Things Can We Do To Assist Haiti in Relief Efforts?”.
<https://web.archive.org/web/20210725110121/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/16/what-innovative-things-can-we-do-assist-haiti-relief-efforts.html> [06.12.2020].

“What is digital diplomacy?”.

<https://web.archive.org/web/20120405094307/http://digitaldiplomacy.fco.gov.uk/en/about/digital-diplomacy/> [13.10.2019].

“What is Digital Transformation?”.

<https://www.salesforce.com/products/platform/what-is-digital-transformation/> [22.12.2020].

“What is the Electronic Reading Room?”.

https://www.cia.gov/library/readingroom/docs/nie_11_5_59.pdf [25.02.2020].

“Why Saudi Arabia and Israel Oppose Iran Nuclear”.

<https://www.aljazeera.com/news/2015/4/14/why-saudi-arabia-and-israel-oppose-iran-nuclear-deal> [28.11.2020].

“WiSci Girls STEAM Camp”.

<https://web.archive.org/web/20210415095226/https://2009-2017.state.gov/s/partnerships/ppp/wisci/index.htm> [20.10.2020].

“Yerli ve Yabancı Turistlerden Doğu Ekspresi’ne Yoğun İlgi”.

<https://www.trthaber.com/haber/yasam/yerli-ve-yabanci-turistlerden-dogu-ekspresine-yogun-ilgi-397819.html> [13.10.2019].

Bottom, Foggy. “Exit Memo: Secretary Kerry Underscores the Impact of U.S. Global Leadership”.

<https://web.archive.org/web/20170113030822/https://medium.com/foggy-bottom/exit-memo-secretary-kerry-underscores-the-impact-of-u-s-global-leadership-2a88832c1e49> [14.12.2020].

Brian Hocking and Jan Melissen “2 Contexts: Defining the Digital Age”.

http://charhar.china.org.cn/2015-10/26/content_36892625_11.html [13.11.2018].

Buffington, Matthew. “Foreign Press Center Explores Social Media”.

<https://web.archive.org/web/20171128203236/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/03/15/foreign-press-center-explores-social-media.html> [23.11.2020].

Cecchine, et al., “The U.S. Military Response to the 2010 Haiti Earthquake Considerations for Army Leaders”.

https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/research_reports/RR300/RR304/RAND_RR304.pdf [04.12.2020].

Clark, Janice. "Website Challenge Opens Doors to Diplomacy".
<https://web.archive.org/web/20171128192430/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/06/04/website-challenge-opens-doors-diplomacy.html> [27.10.2020].

Clinton, Hillary Rodham. "Remarks Upon Receipt of the Roosevelt Institute's Four Freedoms Award at the Roosevelt Institute's Four Freedoms Medals Gala Dinner".

<https://web.archive.org/web/20090921112625/https://www.state.gov/secretary/rm/2009a/09/129164.htm/> [06.12.2020].

Coulibaly, Brahim Sangafowa. "Looking Forward: US-Africa Relations".
<https://www.brookings.edu/testimonies/looking-forward-us-africa-relations/>
[10.12.2020].

Curry, Sean A., "DAA-0059-2018-0002 DOS, Office of the Secretary of State, The Sounding Board". <https://www.regulations.gov/document/NARA-19-0006-0002> [21.11.2020].

Dowd, Katie. "21st Century Statecraft: TechCamp Launches in Chile".
<https://web.archive.org/web/20170921143347/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/12/15/21st-century-statecraft-techcamp-launches-chile.html> [25.10.2020].

Dowd, Katie. "Announcing "Apps 4 Africa".
<https://web.archive.org/web/20171128190614/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/07/01/announcing-apps-4-africa.html>
[23.10.2020].

Dowd, Katie. "Opinion Space: A New Tool for 21st Century Statecraft".
<https://web.archive.org/web/20171126212713/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/03/15/opinion-space-new-tool-21st-century-statecraft.html> [17.11.2020].

Dr. Saima Ashraf Kayani and Muhammad Saif ur Rehman. "Public Diplomacy: A New Foreign Policy Paradigm".

https://ndu.edu.pk/issra/issra_pub/articles/margalla-paper/margalla-papers-2015/03-Public-Diplomacy.pdf [2015] 15.12.2020].

Duncombe, Constance. “How Twitter is transforming diplomacy: Iranian tweets and the P5+1 nuclear negotiations”. <https://medium.com/international-affairs-blog/how-twitter-is-transforming-diplomacy-iranian-tweets-and-the-p5-1-nuclear-negotiations-cc56bdcafac6> [28.11.2020].

Fisher Ali, “The Use of Social Media in Public Diplomacy: Scanning E-diplomacy by Embassies in Washington DC”. Public Diplomacy, Social Media (2013). <https://blogs.gwu.edu/ipdgcsmartpower/2013/02/19/the-use-of-social-media-in-public-diplomacy-scanning-e-diplomacy-by-embassies-in-washington-dc/>

Forgerson, Luke. “Applying the Tools of 21st Century Statecraft to Public Engagement”. <https://web.archive.org/web/20171128204411/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/05/26/applying-tools-21st-century-statecraft-public-engagement.html> [08.11.2020].

Galston, William A. “On Iran, public opinion reveals a supportive and skeptical America”. <https://www.brookings.edu/blog/fixgov/2015/03/31/on-iran-public-opinion-reveals-a-supportive-and-skeptical-america/> [24.11.2020].

Graffy, Colleen. “And Twitter That: Public Diplomacy in Moldova”. <https://web.archive.org/web/20171102151524/2007-2017-blogs.state.gov/stories/2008/11/20/and-twitter-public-diplomacy-moldova.html> [17.11.2020].

Graffy, Colleen. “Twitter This: Public Diplomacy in Romania”. <https://web.archive.org/web/20170921100019/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2008/11/19/twitter-public-diplomacy-romania.html> [17.11.2020].

Granath, Bob. “Telstar Opened Era of Global Satellite Television”. <https://www.nasa.gov/content/telstar-opened-era-of-global-satellite-television/> [18.11.2019].

Gross, Doug. “World Cup Walloped Social-Media Records”. <https://edition.cnn.com/2014/07/14/tech/social-media/world-cup-social-media/index.html> [22.12.2020].

- Hall, Melvin W. “Language and Digital Natives: From the Silk Road to ExchangesConnect” <https://web.archive.org/web/20171128192605/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/03/22/language-and-digital-natives-silk-road-exchangesconnect.html> [23.11.2020].
- Hanson, Fergus. “Baked in and Wired: Ediplomacy @State”. <https://www.brookings.edu/research/baked-in-and-wired-ediplomacy-state/> [15.12.2020].
- Hanson, Fergus. “Revolution @State: The Spread of Ediplomacy”. https://archive.lowyinstitute.org/sites/default/files/hanson_revolution_state_web_0.pdf [15.12.2020].
- Heckman, Jory. “State launches internal social network”. <https://federalnewsnetwork.com/technology-main/2011/07/state-launches-internal-social-network-1/> [23.10.2020].
- Kerry, John. “An Open and Secure Internet: We Must Have Both”. <https://2009-2017.state.gov/secretary/remarks/2015/05/242553.htm> [06.12.2020].
- Kerry, John. “Digital Diplomacy: Adapting Our Diplomatic Engagement”. <https://www.bidd.org.rs/digital-diplomacy-adapting-our-diplomatic-engagement/> [25.10.2020].
- Lascurettes, Kyle. “The Concert of Europe and Great-Power Governance Today”. https://www.rand.org/content/dam/rand/pubs/perspectives/PE200/PE226/RAND_PE226.pdf [20.10.2019].
- Lichtenstein, Jesse. “Digital Diplomacy”. <https://web.archive.org/web/20211016205655/https://www.nytimes.com/2010/07/18/magazine/18web2-0-t.html> [08.11.2020].
- Lipowicz, Alice. “State to start social network for employees only”. <https://fcw.com/articles/2011/04/22/state-dept--preparing-to-launch-corridor-social-network-for-employees-only.aspx> [23.10.2020].
- Luscombe, Belinda. “A Year After Christchurch, Jacinda Ardern Has the World's Attention. How Will She Use It?”. <https://time.com/5787443/jacinda-ardern-christchurch-new-zealand-anniversary/> [22.12.2020].

- Manor, Ilan. “The Framing of #IranDeal on Digital Diplomacy Channels”.
<https://digdipblog.com/2015/07/14/the-framing-of-iranddeal-on-digital-diplomacy-channels/> [28.11.2020].
- Manor, Ilan. “Is Digital Diplomacy Really Cost Effective?”.
<https://digdipblog.com/2015/07/14/the-framing-of-iranddeal-on-digital-diplomacy-channels/> [03.12.2020].
- Manor, Ilan. “What is Digital Diplomacy, and How is it Practiced Around the World? A Brief Introduction”. <https://digdipblog.files.wordpress.com/2014/02/dig-dip-intro-diplomatist.pdf> [09.02.2018].
- Manor, Ilan. “Why Digital Diplomacy Should be Follower Centric”.
<https://digdipblog.com/2015/03/29/why-digital-diplomacy-should-be-follower-centric/> [28.10.2020].
- Manor, Ilan. “Revisiting Putnam’s two-level game theory in the digital age: Domestic digital diplomacy and the Iran nuclear deal”.
<https://digdipblog.com/2018/07/20/revisiting-putnams-two-level-game-theory-in-the-digital-age-domestic-digital-diplomacy-and-the-iran-nuclear-deal/> [28.11.2020].
- McHale, Judith A. “Diplomacy: Strengthening U.S. Engagement With the World”.
<https://web.archive.org/web/20171124204444/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/03/11/public-diplomacy-strengthening-us-engagement-world.html> [21.11.2020].
- McHale, Judith A. “Public Diplomacy: A National Security Imperative”.
<https://web.archive.org/web/20171128120044/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2009/06/11/public-diplomacy-national-security-imperative.html> [18.11.2020].
- Misk, Amy. “What is ‘digital diplomacy?’”.
<https://globalnews.ca/news/1767239/what-is-digital-diplomacy/> [09.02.2018].
- Obama, Barack H. “President Obama Announces New Diplomatic Efforts with the Islamic Republic of Iran”.
<https://web.archive.org/web/20180121210120/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2013/09/27/president-obama-announces-new-diplomatic-efforts-islamic-republic-iran.html> [27.11.2020].

- Ortiz, Michael R. “Countering Terrorists’ Use of The Internet”.
[“https://web.archive.org/web/20210428132905/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2017/01/12/countering-terrorists-use-internet.html](https://web.archive.org/web/20210428132905/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2017/01/12/countering-terrorists-use-internet.html)
[14.12.2020].
- Pach, Chester. “Lyndon Johnson’s Living Room War”.
<https://www.nytimes.com/2017/05/30/opinion/lyndon-johnson-vietnam-war.html> [18.11.2018].
- Roosevelt Franklin Delano., “The Four Freedoms”.
<https://www.americanrhetoric.com/speeches/PDFFiles/FDR%20-%20Four%20Freedoms.pdf> [04.12.2020].
- Ross, Alec. “Using Technology To Turn the Tide of Violence in Juarez, Mexico”
<https://web.archive.org/web/20171128175845/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/10/13/using-technology-turn-tide-violence-juarez-mexico.html> [10.12.2020].
- Snelsire, Rick. “Social Media Connects Pakistanis To U.S. Flood Relief Efforts”.
<https://web.archive.org/web/20210812114909/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/08/06/social-media-connects-pakistanis-us-flood-relief-efforts.html> [14.12.2020].
- USA Secretary of State, “Enduring Leadership in A Dynamic World”, Quadrennial Diplomacy and Development Review (2015).
<https://www.usaid.gov/sites/default/files/documents/1870/QDDR2015.pdf>
[25.10.2020].
- Valenzuela, Arturo A. “Haiti Relief Efforts: Montreal Ministerial Preparatory Conference”. <https://web.archive.org/web/20171128121219/http://2007-2017-blogs.state.gov/stories/2010/01/28/haiti-relief-efforts-montreal-ministerial-preparatory-conference.html> [19.11.2020].
- Valge, Claudia & Maari Hinsberg. “The Capitalist Control of K-pop: The Idol as a Product”. <https://icds.ee/en/the-capitalist-control-of-k-pop-the-idol-as-a-product/> [23.12.2020].

Westcott, Nicholas. “The Impact of the Internet on International Relations”.

<https://www.oii.ox.ac.uk/news-events/reports/digital-diplomacy-the-impact-of-the-internet-on-international-relations/> [16.11.2018].

Wilson, Woodrow. “Woodrow Wilson: Fourteen Points Speech (1918)”.

<https://kr.usembassy.gov/education-culture/infopedia-usa/living-documents-american-history-democracy/woodrow-wilson-fourteen-points-speech-1918/>
[21.02.2020].

Wohlstetter, Albert. “The Delicate Balance of Terror”.

<https://www.rand.org/pubs/papers/P1472.html> [20.10.2019].

ÖZGEÇMİŞ

Yasin MASLAK

A. EĞİTİM

Yüksek Lisans: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı 2022, İstanbul

Lisans: Yalova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, 2014, Yalova

B. MESLEKİ DENEYİM

2017- İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İdari Personel.